

**TÜRKİYE'DE AÇILAN MODA TASARIMI EĞİTİMİ  
KURSLARI VE HAZIR GİYİM SEKTÖRÜNE YANSIMASI**

**SEYHAN ANTÇOK**

**IŞIK ÜNİVERSİTESİ  
ŞUBAT, 2022**

TÜRKİYE’DE AÇILAN MODA TASARIMI EĞİTİMİ KURSLARI  
VE HAZIR GİYİM SEKTÖRÜNE YANSIMASI

SEYHAN ANTÇOK

Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Moda ve Tekstil Tasarımı  
Yüksek Lisans Programı, 2022

Bu tez, Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’ne Yüksek Lisans (MA)  
derecesi için sunulmuştur

IŞIK ÜNİVERSİTESİ  
ŞUBAT, 2022

İŞIK ÜNİVERSİTESİ  
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ  
MODA VE TEKSTİL TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DE AÇILAN MODA TASARIMI EĞİTİMİ KURSLARI VE HAZİR  
GİYİME SEKTÖRÜNE YANSIMASI

SEYHAN ANTÇOK

ONAYLAYANLAR:

Doç. Ayşe Günay  
(Tez Danışmanı)

Işık Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ender Dandul

Işık Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Kenan Saatçioğlu

Süleyman Demirel Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 01/ŞUBAT/2022

# **FASHION DESIGN COURSES IN TURKEY AND THEIR REFLECTION ON READY TO WEAR SECTOR**

## **ABSTRACT**

The textiles and ready wear sector is the leading sector of the economy in Turkey and other developing countries, with its contributions to production and employment and its ability to bring foreign currency to the country via exports.

In its design, production and all other operations, the textiles and ready wear sector adopts state-of-the-art technologies, but, at the same time, maintains its labor-intensive characteristics.

Turkey needs to raise skillful designers who are quick, familiar with technological developments, and able to follow up worldwide fashion/brand creation trends, and make use of their creativity, in order to active its targets regarding this sector. To this end, vocation education should be promoted as the number of quality institutions providing education in this field should be increased and education plans should be drafted taking into consideration the sector's needs.

In the Ottoman Empire, training courses raised people who would pave the way for modernization in clothing starting from the Tanzimat era, reshape clothing styles of the Turkish republic and serve as leading actors of the clothing industry. The training centers which were originally opened to provide employment for women and raise tailors were transformed into technical schools over time as fashion design came to be recognized as a separate profession.

Training courses recently sought to raise well-equipped staff members in a short time for the ready wear sector, which hardly tolerated vocational education that would be acquired through the master-apprentice relationship over years at establishments.

In this study, the need for fashion designers and design education in the Turkish ready wear sector was emphasized and the repercussions of this need in fashion design courses and ready wear sector in Turkey were discussed.

In the light of the assessments, it was observed that the courses responded to the urgent need for staff members in the sector --which is partly attributable to the insufficient number of university graduates that can be employed in the sector-- by recruiting

skilled individual who have been unable to participate in formal fashion design training.

Short-term courses contribute to vocational development of professionals while long-term courses provide quality training that is close to the one provided at universities in content. Courses would be more efficient if they had curricula and trainers who are experienced in the sector. Unlike the cumbersome structure of formal educational institutions, the courses are updated more quickly to provide novel content based on emerging needs, which is quite important for the sector.

**Keywords:** Fashion, Clothing Design, Education, Fashion design, Fashion design education, Fashion sector, Designer, Stylistics, Course, Clothing

# TÜRKİYE’DE AÇILAN MODA TASARIMI EĞİTİMİ KURSLARI VE HAZIR GİYİM SEKTÖRÜNE YANSIMASI

## ÖZET

Tekstil ve hazır giyim sektörü diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de gerek üretim ve istihdama katkısı, gerek ihracat yoluyla ekonomiye döviz kazandırması nedeniyle ekonominin lokomotif sektörü olma özelliğini taşımaktadır.

Tekstil ve Hazır giyim sektörü tasarım, üretim ve benzeri tüm operasyonlarında en son teknolojileri kullanmakla beraber halen emek yoğun özelliğini korumaktadır.

Türkiye’nin bu sektörde hedeflediği noktalara gelecekte ulaşabilmesi için, hızlı, dünyadaki moda- marka oluşturma eğilimlerini takip edebilen, teknolojiyi tanıyan ve kullanabilen; yaratıcılığını ortaya çıkarabilen yetenekli tasarımcıların yetişmesi gerekmektedir. Bu nedenle mesleki eğitimin yaygınlaştırılması ve bu alanda eğitim veren nitelikli kurum sayısı artırılırken, eğitim planlarının da sektörün ihtiyaçlarına paralel hazırlanması gerekmektedir.

Kurslar Osmanlı döneminde Tanzimat’la birlikte giyimde modernleşmenin kapılarını halka açan, Cumhuriyet Türkiye’sinin giyim tarzını yeniden şekillendiren ve giyim sanayinin baş aktörleri olan kişileri yetiştirmişlerdir. Özellikle kadınlara meslek edindirmek ve terzi yetiştirmek üzere açılmış olan eğitim merkezleri zamanla teknik okullara dönüşmüş, moda tasarımı ise ayrı bir meslek olarak kabul görmüştür.

Son dönemdeki kurslarda, işletmelerde yıllarca sürebilecek olan usta çırak ilişkisiyle kazanılacak mesleki eğitime tahammülü olmayan hazır giyim için, kısa sürede donanımlı insan yetiştirmek amaçlanmıştır.

Bu çalışmada, Türk hazır giyim sektöründeki moda tasarımcısı ve tasarım eğitimi ihtiyacı üzerinde durulmuş; Türkiye’deki moda tasarım kursları ve hazır giyim sektörüne yansımaları incelenmiştir.

Değerlendirmeler ışığında; kursların sektördeki acil eleman ihtiyacını, üniversitelerin mezun ettikleri kişilerin, sayısal anlamda yeterli olmaması sebebiyle oluşan insan gücü ihtiyacını, yetenekli fakat örgün moda tasarım eğitimine çeşitli sebeplerden ötürü katılamamış kişileri mesleğe kazandırarak karşıladığını gözlemledik.

Kısa süreli kurslar profesyonellere mesleki gelişim anlamında katkıda bulunurken, uzun süreli kurslar üniversitelere yakın nitelikli eğitimler verebilmektedir. Ders programları ve sektörel anlamda deneyimli eğitimcilerin olması kursları daha verimli hale getirecektir. Okullardaki hantal yapının aksine, kursların daha hızlı güncellenebilmesi, günün ihtiyaçlarına göre yeni eğitimler oluşturabilmesi, sektör açısından büyük önem taşımaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Moda, Giyim Tasarımı, Eğitim, Moda Tasarımı, Moda tasarımı eğitimi, Moda sektörü, Tasarımcı, Stilistik, Kurs, Giyim

## TEŞEKKÜR

Araştırmam sırasında değerli bilgileri ve fikirleri ile bana ilham veren değerli hocam Prof. Betül Atlı' ya, çalışma süresince sabırla beni yönlendiren danışman hocam Doç. Ayşe Günay'a, değerli tez jürime, üzerimde emeği olan tüm hocalarıma, anket ve araştırmam sırasında bana yardımcı olan meslektaşlarım, öğretmen arkadaşlarım ve öğrencilerime, daimi desteğim aileme, hayatıma ve tezime katkılarından dolayı canım kızıma sonsuz teşekkür ederim.

Seyhan ANTÇOK



## İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖZET.....	iv
TEŞEKKÜR .....	vi
İÇİNDEKİLER .....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM 1.....	1
1. GİRİŞ .....	1
BÖLÜM 2.....	3
2. MODA, TASARIM, TASARIMCI.....	3
BÖLÜM 3.....	7
3. DÜNYADA HAZIR GİYİMİN VE MODANIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	7
BÖLÜM 4.....	21
4. OSMANLI DÖNEMİ MODA VE HAZIR GİYİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ .....	21
4.1 Osmanlı Döneminde Modanın Yayılımı .....	23
4.2 Osmanlı Kadın Dergilerinde Moda ve Dikiş .....	26
4.2.1 Osmanlı’ da Kadın Dergilerinin Açtığı Terzihaneler .....	27
4.2.1.1 “Hanımlara Mahsus Gazete”nin Terzihanesi .....	27
4.2.1.2 İkdam Gazetesinin Teşvikleriyle Açılan Terzihane (1901) .....	28
4.2.1.3 “Kadınlar Dünyası” Dergisinin Terzi Evi (1913) .....	30
4.3 Osmanlı Dönemi Terzileri.....	31
4.4 Terzilik Eğitimleri .....	33
BÖLÜM 5.....	36
5. TÜRKİYE’DE HAZIR GİYİM VE MODANIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	36
5.1 Cumhuriyet Dönemi Giyim.....	36
5.2 Cumhuriyetin İlk Terzileri .....	38

5.3 1920'ler ve 1930'lar .....	42
5.3.1 Sümerbank .....	42
5.4 1940'lar .....	44
5.5 1950'ler .....	46
5.6 1960'lar .....	49
5.7 1970'ler .....	50
5.8 1980'ler .....	52
5.9 1990'lar .....	53
5.9.1 İTKİB .....	54
5.9.2 İhkib .....	56
5.9.3 Turquality .....	57
5.10 2000'ler .....	58
5.11 Türk Hazır Giyim Sektörünün bugünü .....	58
<b>BÖLÜM 6.....</b>	<b>60</b>
<b>6. OSMANLI DÖNEMİNDE MODA TASARIM EĞİTİMLERİ.....</b>	<b>60</b>
6.1 Osmanlı Döneminde Mesleki Eğitim.....	60
6.1.1. Darülmüallimat ( Kız Öğretmen Okulu).....	60
6.1.2 Ev Kadını Mektebi .....	61
6.1.3 Ana Mektebi.....	61
6.1.4 İnas Sanayi-İ Nefise Mektebi.....	61
6.2 Moda Tasarım Eğitimleri .....	61
6.2.1 İlk Dikiş Kursu: Türk Kadınları Biçki Yurdu.....	62
6.2.2 Kız Sanayi Mektepleri .....	67
<b>BÖLÜM 7.....</b>	<b>71</b>
<b>7.TÜRKİYE'DE MODA TASARIMI EĞİTİMİ VEREN KURUMLAR .....</b>	<b>71</b>
7.1 Mesleki Eğitim .....	71
7.2 Moda Tasarım Eğitimleri .....	72
7.3 Cumhuriyet Dönemi Moda Tasarım Eğitimi Veren Kurumlar .....	73
7.3.1 Kız Enstitüleri .....	74
7.3.2 Akşam Kız Sanat Okulları .....	77
7.3.3 Olgunlaşma Enstitüleri.....	78
7.3.3.1 Olgunlaşma Enstitülerinin Bugünü .....	81
7.3.3.2 Öğrenci Alım Şartları.....	82
7.3.4 Meslek Liseleri.....	82
7.4 Türkiye'de Moda Tasarımı Eğitimi Veren Üniversiteler.....	86

7.4.1 Devlet Üniversiteleri .....	86
7.4.1.1 Mimar Sinan Üniversitesi .....	88
7.4.2 (2 Yıllık) Meslek Yüksek Okulları .....	92
7.4.2.1 Mimar Sinan Üniversitesi Giyim Teknolojileri Bölümü .....	93
7.4.3 Vakıf Üniversiteleri.....	95
7.4.4 Üniversitelerin Avantaj ve dezavantajları.....	<b>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</b>
7.4.4.1 Avantajlar.....	<b>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</b>
7.4.4.2 Dezavantajları: .....	<b>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</b>
<b>BÖLÜM 8.....</b>	<b>102</b>
<b>8. YAYGIN ÖĞRETİM KURUMLARI (HAYATBOYU ÖĞRENME) .....</b>	<b>102</b>
8.1 Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenmenin Tarihi .....	103
8.1.1 Halk Terbiyesi Şubesi (1926) .....	103
8.1.2 Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü (1960).....	103
8.1.3 Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü (1977).....	103
8.1.4 Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü (1978) .....	103
8.1.5 Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü (1983).....	104
8.1.6 Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2011) .....	104
8.2 Hayat Boyu Öğrenmeye Bağlı Kurumlar.....	108
8.2.1 Olgunlaşma Enstitüleri.....	108
8.2.2 Açık Öğretim Okulları .....	109
8.2.2.1 Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Okulu.....	109
8.2.2.2 Meslekî Açık Öğretim Lisesi .....	109
8.2.3 Mesleki Eğitim Merkezi.....	110
8.2.4 Halk Eğitim Merkezleri .....	111
8.3 Hayat Boyu Öğrenme Eğitim Programlarında Moda Tasarım Eğitimleri .....	112
8.3.1 Artistik Çizim ve Drapaj .....	113
8.3.2 Kadın Giysileri Artistik Çizimi.....	114
8.3.3 Stilist Eğitimi .....	114
8.3.4 Bilgisayar Destekli Moda Tasarımı .....	115
8.4 İsmek .....	119
<b>BÖLÜM 9.....</b>	<b>129</b>
<b>9. YABANCI MODA OKULLARI VE KURSLARI.....</b>	<b>129</b>
9.1 Lasalle College.....	130
9.2 Vakko Esmod .....	139

9.2.6 Programlar.....	141
9.3 İMA .....	143
9.4 Yabancı Moda Okullarının Avantajları-Dezavantajları .....	152
<b>BÖLÜM 10.....</b>	<b>154</b>
<b>10. ÖZEL MODA TASARIM KURSLARI.....</b>	<b>154</b>
10.1 Moda Tasarımı kurslarının amaç ve hedefleri .....	155
10.2 Özel Kursların Bölgesel Dağılımı .....	157
10.3 Kursları Tamamlayan Kursiyerlerin kazanacağı Mesleki belgeler .....	159
10.4 Öğretmenlerin yeterlilikleri nelerdir? .....	160
10.5 Moda Tasarımı Kurslarının Öğrenci Seçme ve Kabul Şartları .....	157
10.6 Öğrenci değerlendirme yöntemleri .....	160
10.7 Öğrenim süreleri ve kurs dönemlerinin Değerlendirilmesi.....	156
10.8 Özel Kursların Tercih Nedenleri.....	160
<b>BÖLÜM 11.....</b>	<b>162</b>
<b>11. MODA TASARIM EĞİTİMİ VEREN KURSLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ .....</b>	<b>162</b>
11.1 Moda Tasarımı Eğitiminizi Hangi Kurumdan Aldınız?.....	162
11.2 Moda Tasarımıyla İlgili Herhangi Bir Kursa Katıldınız mı? Katıldıysanız Hangi Sebepden? .....	163
11.3 Moda Tasarım Eğitimi Aldığınız Kurs Ücretli miydi? .....	165
11.4 Moda Tasarım Eğitimi Aldığınız Kurs Şu Kategorilerden Hangisine Dahil Edilebilir?.....	166
11.5 Moda Tasarım Eğitimi Almış Olduğunuz Kursu Seçme Sebebiniz Nedir? .....	167
11.6 Aldığınız Moda Tasarım Kursu Eğitiminin Süresi Nedir? .....	168
11.7 Aldığınız Moda Tasarım Kursu Eğitimi Sektörde Çalışmanız İçin Yeterli Buluyor musunuz? .....	169
11.8 Mezuniyetinizden Sonra Eğitim Aldığınız Kurumdan Mesleki Destek Alabildiniz mi? .....	170
11.9 Mezuniyetinizden Sonra İş Bulmanıza Yardımcı Oldular mı? .....	171
11.10 Kurstan Aldığınız Eğitimden Genel Anlamda Memnun musunuz? .....	172
11.11 Eğitim Aldığınız Kursun Öğretmenlerinden Memnun musunuz? .....	173
11.12 Moda Tasarımcısı Arıyor Olsaydınız Üniversite ya da Kurs Mezununu mu Diye Bir Tercih Yapar mıydınız?.....	173
11.13 Moda Tasarım Kurslarını Sektör Açısından Faydalı Buluyor musunuz? Neden?.....	175
11.14 Online Moda Tasarım Kurslarına Katıldınız mı? Neden? .....	176
<b>BÖLÜM 12.....</b>	<b>177</b>

<b>12. SONUÇ VE ÖNERİLER.....</b>	<b>177</b>
<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>183</b>
<b>EK.....</b>	<b>189</b>
<b>ÖZGEÇMİŞ.....</b>	<b>192</b>

## TABLolar LİSTESİ

Tablo 7.1 1932-1933 yılına ait Kız Enstitülerinde haftalık ders programı .....	75
Tablo 7.2 Alan çalışan öğrenci istatistikleri (meb.gov.tr).....	85
Tablo 8.1 Yıllara göre Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Bağlı Kurum Sayıları (2015-2020).....	105
Tablo 8.2 Kurs türüne göre 25-64 yaş aralığı kursiyer verileri.....	106
Tablo 8.3 Eğitim durumuna göre kursiyer verileri .....	107
Tablo 8.4 Mesleki ve teknik kursları en çok açan ilk 10 il verileri.....	108
Tablo 8.5 Alana göre en çok açılan ilk 10 kurs verileri .....	112
Tablo 8.6 Moda Tasarım Programları Onay ve Süreleri.....	113
Tablo 8.7 Yeterlik ve modül tablosu.....	113
Tablo 8.8 Yeterlik ve modül tablosu.....	114
Tablo 8.9 Yeterlik ve modül tablosu.....	115
Tablo 8.10 Yeterlilik ve modül tablosu.....	116

## ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 7.1 Mesleki ve teknik eğitim süreci .....	84
Şekil 8.1 Yıllara göre Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Bağlı Kurum Sayıları (2015-2020) .....	106
Şekil 11.1 Moda Tasarımı eğitiminizi hangi kurumdan aldınız? .....	162
Şekil 11.2 Moda Tasarımıyla ilgili herhangi bir kursa katıldınız mı? Katıldıysanız hangi sebepten?.....	164
Şekil 11.3 Moda tasarım eğitimi aldığınız kurs ücretli miydi? .....	165
Şekil 11.4 Moda Tasarım eğitimi aldığınız kurs şu kategorilerden hangisine dahil edilebilir? .....	166
Şekil 11.5 Moda Tasarım Eğitimi almış olduğunuz kursu seçme sebebiniz nedir? .....	168
Şekil 11.6 Aldığınız Moda Tasarım Kursu Eğitiminin süresi nedir?.....	169
Şekil 11.7 Aldığınız moda tasarım kursu eğitiminin sektörde çalışmanız için yeterli buluyor musunuz? .....	170
Şekil 11.8 Mezuniyetinizden sonra eğitim aldığınız kurumdan mesleki destek alabildiniz mi? .....	170
Şekil 11.9 Mezuniyetinizden sonra iş bulmanıza yardımcı oldular mı? .....	171
Şekil 11.10 Kurstan aldığınız eğitimden genel anlamda memnun musunuz? .....	172
Şekil 11.11 Eğitim aldığınız kursun öğretmenlerinden memnun musunuz? .....	173

# BÖLÜM 1

## 1. GİRİŞ

Giyim, insanlar için önceleri dış etkilerden korunma ihtiyacından doğmuş, sonraları ise buldukları uygarlık seviyesine, kendi örf, adet ve inanışlarına, yaşam koşullarına göre şekillenmiştir. İnsanoğlunun arzusunun yalnızca “örtünmek” değil de “giyinmek” olması ile birlikte moda evrilmiştir.

Moda aynı zamanda insanların kendilerini ifade etmelerini sağlayan sözsüz bir iletişim şeklidir, sürekli değişir ve yenilenir. Hem kişisel hem de toplumsal dinamikler üzerinde muazzam bir etkisi olan modanın bu sürekli değişimi, onu küresel kültür endüstrisinin önemli oyuncularından biri yapar.

Moda kavramı 14. Yüzyıldan itibaren kendisini düzenli değişimler gösteren terzilik uygulamalarında yavaş yavaş gösterirken, elit çevrelere ait bir ayrıcalık olmaktan çıkıp Avrupa’da kentli nüfusun çoğunluğu tarafından benimsenmesi ve 18.Yüzyılın başında endüstri devrimiyle başlar.

Hammadde üretiminden başlayarak, özel dikim (Haute Couture) balo elbiselerinden, günlük giysilere kadar uzanan geniş bir yelpazede gerçekleştirilen üretim, dağıtım ve pazarlama etkinliklerini kapsayan modadan, bir endüstriler ağı olarak söz etmek daha doğru olacaktır. Bu endüstri ağının merkezinde de bu değişime yön veren önemli moda merkezleri ve sosyal eğilimleri tasarımlarına başarıyla yansıtan moda tasarımcıları yer alır.

Moda kavramı, beraberinde tasarım olgusunu, tasarımcıyı ve tasarımı hayata geçiren ekibi de beraberinde getirir. Bu ekibin başındaki tasarımcı kadar başta stilist, modelist, numune dikim ekibi olmak üzere diğer üyelerinin de işinin ehli olması, eğitim ve tecrübelerinin yeterliliği de ürünün kalitesini de ilk elden belirler. Dolayısıyla moda ve tekstil endüstrinin kazanımına doğrudan olumlu etki sağlar.



19. Yüzyıldan itibaren o zamana kadar sadece terzi olarak tanımlanan zanaatkârlar Charles Frederick Worth'le birlikte kendilerini tasarımcı olarak tanımlamışlardır. Türkiye'deki tasarımcı kavramı ise Osmanlı döneminden itibaren Avrupa'da olduğu gibi terzilikle başlayarak devam etmiş, 80'lerde moda tasarımcısı kavramı ortaya çıkmıştır. Böylece Tanzimat fermanı ile başlayıp Türkiye Cumhuriyeti'nde kılık kıyafet inkılabı ile devam eden batılılaşma süreci içerisinde yeni giysilerin tasarlanmaya ve üretilmeye başlanmıştır. Bu noktada Cumhuriyet Döneminin terzilerinin aynı zamanda Türkiye'de modanın oluşması ve yayılmasında da katkılarını da göz ardı etmemek gerekir.

Yıllar boyunca usta çırak ilişkisi ile devam eden terzilik eğitimleri, özel kurslar ve dönemin kadın derneklerinin açtığı muhtelif kurslar haricinde Osmanlı döneminde Mithat Paşa'nın kurduğu kız Sanayi mektepleri ile başlamıştır. Sonrasında Atatürk'ün emriyle kurulan kız sanat Enstitüleri batılı giyim kuşam konusunda halkı yönlendirmiş, genç kızları terzilik mesleğinde yetiştirmiştir. Başarılı öğrenciler Avrupa'ya eğitim almaya gönderilmiş, yurda döndüklerinde öğrendiklerini meslektaşlarına aktarmış, okullarının ve mesleklerinin gelişmesini sağlamışlardır. Kız enstitülerinin devamı olarak kurulan Olgunlaşma Enstitüleri ise günümüze kadar gelen kurumlardandır.

## BÖLÜM 2

### 2. MODA, TASARIM, TASARIMCI

İlk amacı korunmak olan giyinme, zamanla sosyal statü, inanç, kişisel tercihler vb. ile belirlenen kendini ifade ediş şekli haline gelmiş, bu durum 17.-18. yüzyılda giyinmenin modaya dönüşümü ile küresel bir sektöre dolayısıyla ekonomik bir olguya dönüşmüştür.

Moda; yaşamın farklı alanlarındaki geçici yenilik şeklinde de tanımlanabilir. Geçici olması, insanların beğenilerinin ve isteklerinin zamana ve içinde buldukları şartlara göre değişkenlik göstermesinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda, hayatın her alanına etkisiyle her anlamda kalkınma hızını artıran önemli öğelerden biridir.

Modaya tarihsel olarak bakıldığında sadece zevklerin değil, kültürel ve politik gelişmelerinde modaya yön verdiğini görebiliriz. Hatta sosyal toplumlarda, modanın kendilerini diğer toplumlardan ayırt etmek için kullanıldığını, sosyal statüye, yaşa cinsiyete göre farklılıklar oluşturulduğunu da gözlemleyebiliriz. Moda tüm bu etkenlerin yanı sıra, ünlü modacılar ve moda konseyleri tarafından da belirlenmektedir.

Moda üretiminin temel aşamasını oluşturan tasarım, estetiğin ürüne yansımısını sağlamaktadır. Tekstil ve hazır giyim sektöründe de birçok sektörde olduğu gibi üretim süreci tasarımla başlar. Bu süreç, renk ve dokuların belirlenmesinden, ipliğin kumaşa dönüştürülmesine, kalıp ve numune aşamasından, üretim ve ticaretine, tüketiciyle buluşmasına kadar tüm bu aşamaları içerir.

Tasarım aşamasının doğru planlanabilmesi, araştırmalara dayanması, temel estetik değerlerin dikkate alınması, işlevsel, özgün, toplumun ve pazarın isteklerine uygun, moda trendlerini doğru yansıtabilen tasarımların yapılması ve tüketici beğenisine sunulabilmesi gerekir. Bu alanda uygulama becerilerine sahip, tasarımsal sorunlara uygun çözümler üretebilen, nitelikli elemanlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Tasarımcı yetiştiren eğitim merkezleri, tasarım bilgi ve becerilerini kazandırma ve uygulama imkânı sağlaması açısından büyük önem taşımaktadır.

Moda tarihi incelendiğinde, 19. Yüzyıla kadar kıyafetleri yapanlar terzi olarak tanımlanmış ancak Charles Frederick Worth'tan sonra ünlü terzilere ve tasarımcılara dönüşmüşler ve isimlerini kitlelere duyurmuşlardır.

1857'de gazetelerin moda sayfaları yayınlamaya başlamasıyla daha geniş kitlelere ulaşmaya başlayan moda, Worth'ün Paris'te ilk moda evini açmasıyla atölyelerde başlayan üretim Charles Frederick Worth ile birlikte hayatımıza moda tasarımcısı tabirini de yerleştirmiştir (Kawamuro, 2005).

1900'lerde Paul Poiret'inde moda dünyasına hızlı girişiyle, canlı manken üzerinde de sergilenen giysiler ilk defileleri de önünü açmıştır. Poiret yanına aldığı genç stilistlerle yeni tasarımlar geliştirirken, farklı şehirlerde haute couture atölyeleri açılmaya başlamıştır.

Tasarımcılar Fransız moda sisteminde gözle görülür biçimde katmanlara ayrılmıştır: *Haute Couture* tasarlayan usta terziler, *Pret-a Porter* tasarlayan tasarımcılar ve kitlesel olarak üretim yapan şirket tasarımcıları. Bu grup sınıflandırması modanın kurumsallaşmasıyla başlamıştır (Kawamuro, 2005).

1960'lara kadar moda baskın olarak Paris kökenli tarzların egemenliğindeyken, modacıların dünya çapında çoğalması ile alternatif moda tarzları oluşmuş, genel anlamda, tasarımcılar, müşteriler, mağaza sahipleri ve dergi editörlerinden oluşan moda merkezleri olarak New York, Londra, Milano ve Tokyo gibi önemli kentler başlıca moda merkezleri olarak varlık gösterir hale gelmişlerdir.

Tasarım süreci genellikle eskizler yaparak başlar, tasarımcının giysiyi oluşturan parçaları düzenlenmesi, renk armonisi, doğru malzemelerin bir araya getirilmesiyle ilgili içsel bir sezgiye sahip olması beklenir ancak tasarım yöntemleri şirketten şirkete, tasarımcıdan tasarımcıya da değişir.

Moda tasarımcısı olmak isteyen kişilerin; yaratıcı olması, zihninde canlandırdıklarını kâğıda dökebilmesi, güzel sanatlara ilgisi olması gerekmektedir. Moda tasarımcılarının sanat okullarında eğitim görmeleri, sanatçı kimliklerinin vurgulanabilmesi artı bir değer olarak karşımıza çıkar. Bugün çoğu tasarımcı çeşitli sanat okullarında eğitim almıştır. Ancak bu yeterli değildir. Tasarımcının, ürünlerin giysi haline gelmesi sırasında bu sürece dâhil olması şarttır. Sanatla zanaat iç içe olmadığı takdirde tasarımlar sadece kâğıt üzerinde kalan çizgiler olmaktan öteye

geçemez. Giysinin üçüncü bir boyutunun olduğu ve fonksiyonelliği göz ardı edilmemesi gereken bir unsurdur.

Giysi tasarımcısı tasarımın oluşumu sırasında; ön araştırmaları yapmak, sezon eğilimlerini araştırmak, gerekli malzemelerin teminini ile ilgilenmek, pazara ve müşteri beğenilerine göre ürün örneklerinin oluşturulmasına katkıda bulunmak, üretim organizasyonunda ürünün sunum ve satış aşamasına kadar kılavuzluk etmek görevlerini üstlenir. İşletme becerileri, tüketici özellikleri ve pazarlama stratejileri ile ilgili bilgi ve becerilerine sahip olması tasarımcıya avantaj sağlar.

Moda Tasarımcıları genellikle belirli bir ürün tipinde (kadın, erkek, çocuk giyim vb.) uzmanlaşırlar. Haute couture tasarımcılar diğer tasarımcılardan daha özgür olup bireysel müşterilerin talepleri ve fiziksel özelliklerini göz önünde bulundurarak tasarımlar yaparken, silüet, renk ve kullanılacak malzemeyi önererek her sezon modanın yenilenmesine katkıda bulunurlar. Bağımsız tasarımcıların bir kısmı lüks modaevleri için çalışabilir ve tasarımlarını bu modaevlerinin mağaza zincirlerinde tüketiciye sunabilirler. Güncel moda eğilimlerini göz ardı etmeden orijinal giysiler yaratabildikleri gibi tüketici modasının hazır giyim ayağında çalışan tasarımcıların özgün çalışmaları daha seyrek, genelde pazara hâkim olan eğilimleri tasarımlarına uyarlamak durumunda kalırlar.

Moda; Haute Couture, Tasarımcı Markaları ve Hazır Giyim olmak üzere 3 ana grupta değerlendirilebilir.

Haute Couture; genellikle kişiye özel dikilen, lüks giyim grubuna giren, fiyat ve üretim süresi gibi detaylardan çok vücuda ve moda uyumu ve müşterinin memnuniyeti ön planda tutulan ürünlerdir.

Tasarımcı Markaları, bağımsız modacılar tarafından tasarlanarak üretilen, haute couture gibi tek kişiye değil ancak küçük bir kitle için hazırlanan ve hazır giyimden farklı olarak sınırlı sayıda üretilen, malzemelerin seçiminden modellerin hazırlanmasına, tüm aşamaları itinayla tasarımcı denetiminde üretilen koleksiyonlardır. Bu koleksiyonların hazırlanıp pazarlanması bağımsız tasarımcılar ve ekipleri tarafından yapılmaktadır. Bir süredir tasarımcı işbirlikleri adı altında hazır giyim üretimi yapan şirketlerin satış ağı dâhilinde üretilerek satışı yapılmaktadır.

Hazır giyim; koleksiyonlarını bünyelerindeki tasarımcılarla hazırlayarak, çok sayıda üreten ve pazarlayan hazır giyim firmalarının ürünleridir. Koleksiyonlar dönemin eğilimlerine göre hazırlanarak, ürünlerin kalitesi, fiyatları, üretim adetleri, hedef pazara uygun olarak üretilmektedir.

Hazır giyim sektöründe şirketlerin ürün tasarımı ve imalat sürecinde güncel ve kaliteli üretim yapılabilmesi, markalaşması, kendi pazarını oluşturabilmesi ve dünya pazarında varlığını koruyabilmesi ve rekabet edilebilir hale gelmesi, nitelikli tasarımcılarla sağlanabilmektedir.

Tüm bunların gerçekleşebilmesi için her türlü mesleki donanıma sahip, yetenekli tasarımcıların ve nitelikli insan gücünün yetişmesi, öncelikli gereksinim olarak ortaya çıkarmaktadır.

## BÖLÜM 3

### 3. DÜNYADA HAZIR GİYİM VE MODANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Giyinme serüveni, örtünme içgüdüü ile başlayarak, günümüze gelene kadar çeşitli aşamalardan geçmiş, insanoğlunun hayal gücüyle zenginleşip gelişerek dev bir endüstriye dönüşmüştür. Giyim ülkelerin gelişmişliği, ekonomileri ve politik görüşlerinin yanı sıra, toplumları etkileyen akımlardan, devrimler ve savaşlardan etkilenip değişirken, gelişen teknolojiler, sinema ve müzik de dâhil olmak üzere birçok etken bu değişimde rol oynamıştır. Dünya’da sürekli artan nüfus ve giyim sektörünün teknolojiyle birlikte gelişmesi, çeşitliliği artırırken, giyimi örtünmek olmaktan çıkarmıştır. Tüm bu nedenlerin dolayısı, günümüzde moda önem verilen bir kavram haline gelmiştir. (Dal & Gürpınar, 2010)

Hazır giyim sektörü toplumların yaşam sürdüğü tüm bölgelerde varlık göstermiştir. Tekstil ve Hazır giyim sanayinin oluşması ve uluslararası ticaret ağının kurulmasına kadar da insanlar bu ihtiyaçlarını kendi bünyelerinde gidermeye çalışmışlardır.

Dünyadaki hazır giyim tarihsel gelişimine baktığımızda bunu Avrupa ve Amerika üzerinden incelemek mümkündür. Bunun sebebi tekstil ve hazır giyim sektörünün, endüstri devrimi sayesinde öncelikle İngiltere olmak üzere Avrupa ve Amerika’da gelişmesi ve dünyaya buradan yayılmasıdır.

Terzilik mesleği özellikle asillerin kral ve kraliçelerin giyim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gelişmiş, toplumsal olaylarla ve sosyal sınıflar arasındaki mesafenin azalması ile toplumun artan talebi karşısında hizmet alanlarını halka yöneltmişlerdir.

Sanayi devrimi 18. Yüzyıldan itibaren (1750-1850) İngiltere’de başlamış, Avrupa’dan tüm dünyaya yayılmış ve hızlı makineleşmeyle birlikte kültürel ve sosyo-

Ekonomik değişimlerin yaşanmasıyla batılı toplumların yaşamını kökten değiştirmiştir. Tarımsal üretim biçimlerinden ulaşım araçlarına yaşanan değişimin itici gücü tekstil sektörü olmuş, tüccar-sanayici gibi yeni toplumsal sınıflar ortaya çıkarken makineleşmeyle yaşamın yeniden biçimlenmesi Avrupa’da birçok tasarım hareketi ve sanat akımının doğmasına, yeni iletişim ve ulaşım olanakları sayesinde de tüm dünyaya yayılmasına olanak sağlamıştır.

Kumaş dokuma sanayinde üretim el emeğine dayalı devam ederken, 1764’te dokuma alanında çalışan James Hargreaves’in icat ettiği ilk iplik eğirme makinesi “Spinning Jenny” ile kumaş dokuma bağlamında büyük gelişme kaydedilmiş, 1773 yılında John Kay’in seri atışlı mekiği yapması ile daha geniş dokuma tezgâhları kullanılmaya başlamıştır. Dokuma tekniği sanayileşme anlamında yeni keşiflerle önemli ve hızlı bir değişim sürecine girerken, örmenin de makineleşme sürecine girmesi kumaş üretiminde yeni bir döneme girilmesine yol açmıştır (Clarke, 2011).

Geleneksel kalıp baskının geliştirilmesiyle, baskı alanında ki gelişim 1770’li yıllarda Fransa’da başlamış, İngiltere’de Thomas Bell oyulmuş metal silindirlere oluşan rulo baskı makinesinin patentini alarak seri üretimin adımlarını atmıştır (İşmal & Yıldırım, 2012). Dokuma tezgâhlarının gelişmesi, yeni bulunan çırçır makinaları, 1801’de Fransa’da Joseph-Marie Jacquard, tarafından bulunan “Jacquard” tezgâhında desen dokumaya başlanmadan önce kartlar üzerinde hazırlanır ve tezgâh üzerinde hızlı değişiklikler yapılarak, desen üzerinde yoğun motiflere ve çiçekli tasarımlara olanak tanıyan teknolojik ilerleme, tasarım dilini değiştirmeye başlamıştır (Clarke, 2011).

19. Yüzyıl ortalarına kadar tekstilde kullanılan boyarmaddeler sadece bitki ve böceklerden elde edilirken, 1856’da William Henry Perkin ilk sentetik boyarmadde olan “anilin moru ”nu bulmuş, böylece tekstil endüstrisinde önemli bir renk değişimi yaşanmıştır (Fukai, 2002). Hammaddesi doğaya bağlı olan tekstil endüstrisinde bir diğer önemli adım ise 1884 yılında Hilare de Chardonnet’in yapay ipek ipliği elde etmesidir (Dölen, 1992). Tüm bu gelişmeler ışığında Tekstil ve hazır giyim sektörünün endüstrileşme sürecinde büyük bir dönemece girilmiştir.

18. Yüzyılın ortalarından 19. Yüzyılın ortasına kadar Elios Hove ve Merrit Singer dikiş makinelerinin üzerinde çalışmalar yapmış, sonraki yıllarda farklı firmalar da bu alanda çalışmalar yaparak farklı dikiş tipleri, makine aparat ve mekanizmalarını geliştirmişlerdir. Bu gelişmeler tekstil ve hazır giyim sanayinin ilerlemesinin önemli etkeni olmuştur (Bellis, 2022).

Patenti 1846'da alınan dikiş makinelerinin icadı ile modanın daha çok insan yayılabilmesi imkânı doğmuş, haftalık olarak kiralanabilen dikiş makineleri ve 1863 yılında ilk defa Ebenezer tarafından piyasaya sürülen giysi kalıpları, dergilerdeki moda ve terzilik önerileri sayesinde kadın tüketicilerin yeni moda eğilimlerini takip edebilmesi ve uygulayabilmeleri mümkün hale gelmiştir.

1860'da Amerika'da 150.000 tiraja ulaşan ünlü Godeys Lady book dergisi okurlarının kolayca evde dikebilmeleri için giysi ve modelleri ve kalıplarını sunmaktadır (Fogg, 2014).

1851 yılında İngiltere'de, uluslararası katılımlarla gerçekleştirilen Büyük Sergi "Great Exhibition", yeni icatların tüm dünyaya tanıtılması ve yeni pazarların oluşturulması amacıyla düzenlenmiş, 19. Yüzyılda popüler hale gelen bir dizi dünya fuarları, kültür ve endüstri sergilerinin ilkidir. Endüstrileşmenin simgesi olan, demir ve cam kullanılarak bu sergi için yapılan "Crystal Palace" prefabrike mimarının önemli bir örneği olarak kabul edilmektedir (Houze, 2010). Bir gurup sanatçı tarafından sergide görülen işler, aşırı süsleme yapılmış ve pratik olmayan veya kötü yapılmış işler olduğu, yapay ve kullanılan malzemelerin niteliklerinden habersiz olduğu, hatta bayağılık nitelendiren sanatçılar yeni bir sanat akımının başlamasına sebep olmuşlardır.

1880 İngiltere'sinde, tüm bu hızlı değişim ve makineleşmenin sonucu olarak zanaatın yok olması ve sanayileşmenin toplumsal yozlaşmaya yola açtığı iddiasında bulunan bir grup tarafından başlatılan Arts and Crafts tasarım tarihi açısından önemli bir harekettir. 1861 yılında William Morris'in liderliğinde çoğunluğunu mimar, ressam ve mühendislerin oluşturduğu oluşan bir grup tarafından "Morris&Co." firması kurulmuştur. Firmada, Ön Rafaeolocular'a göre gotik dönemde resim kadar önemli goblen, nakış ve dokumacılık gibi el sanatlarının hak ettikleri yere getirilmesi için çalışmışlardır. William Moris'in amacı yeniden yüksek estetik düzeyine sahip zanaat sayılabilecek ürünlerin üretilebilmesidir (Kırkham, 2004).

1872'de kurulan "School of Art Needlework" 1876'da "kraliyet" ön ekini alarak, Kraliyet İğne İşi Okulu olarak kaybolmaya yüz tutmuş olan bir sanatı yeniden canlandırmak, bu sayede uygun bir geçim kaynağı olmayan kadınlara istihdam sağlamak amacıyla kurulmuştur (TRC Leiden, 2022).

Endüstri devriminin getirdiği yükselişin ve refahın Viktorya Dönemi'nde giysilerdeki yansıması incecik bel, kabarık geniş etekler, krinolin, korseler ve ön



planda kusursuz heykelsi bir güzellik ve zarafet olurken, erkekler de ise koyu renk tonlarında ve ince bir işçilikle dikilmiş takımlar görülmektedir.

Endüstri devrimi öncesi dönemde giyim mesleki, dini, yönetimsel ve sınıfsal farklılıklara göre değişmekte olup, bu değişim bazı kurallara göre şekillenmektedir. Aristokrat ve zengin sınıf içerisinde oluşan ve değişen moda anlayışı kapitalizmin ortaya çıkışıyla değişmiş, 19. Yüzyılın ortalarından itibaren anlam kazanmıştır. Sanayi devriminin getirdiği makineleşmenin maliyetleri ucuzlatması, şehirlere g, iş olanaklarının artması ve insanların zenginleşmesi beraberinde Haute Couture' getirmiş böylece modacılar ortaya çıkmıştır.

Charles Frederick Worth (1825-1895)'n 1857'de Paris'te açmış olduğu modaevi ile kişiye özel tasarımın (Haute Couture) temelleri atılmıştır. Her sezonda hazırladığı koleksiyonlarını canlı modellere giydirek sunmuş ve birçok insanın aynı giysiyi sipariş edebileceği koleksiyonlarıyla, günümüzde kullanılan moda sisteminin temellerini oluşturmuştur (Iwagami, 2002). Bugünkü anlamıyla moda tasarımcısı kavramının yerleşmesine öncülük etmiştir. Giysilerinde kendi isminin olduğu etiketlerinin konulması, müşteri taleplerinden çok kendi özgün tarzını sunması da tasarımcı kimliğini pekiştirmektedir. İngiliz tasarımcı Charles Frederick Worth'n hemen ardından Paquin, Poiret, Doicet ve Carrot Kardeşler 'in de aynı yolda ilerlediği grlmştir. Özellikle Paul Poiret yeni kalıp uygulamaları, egzotik tarzı, geometrik tarzda kesimleri ile tüm zamanlar için çığır açacak tasarımlar oluşturmuştur.

Endüstri devriminin getirdiği zenginleşmeyle oluşan burjuva sınıfı, giyimi zenginlik gösterme aracı olarak kullanmış, Avrupa'da üst sınıftan kişilerin şık ve zarif görünme arzusuyla modayı takip etmeye başlamaları modaevlerinin açılmasına sebep olmuştur. 19. Yüzyılın sonlarında Fransa modanın en önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir.

Moda tasarımla ilgili eğitimin izine Kraliçe Viktorya'nın gelinliğinde kullanılan dantellerin dönemin devlet tasarım okulunun (sonraki adıyla Royal Academy of Arts) başkanı William Dyce'in tasarladığı, Mary Bettans'in diktiği beyaz saten bir elbiseye aplike edildiği ifadelerinde rastlıyoruz (Fashionhistory.fitnyc.edu, 2020).

Moser ile tekstil reticisi Fritz Waerndorfer tarafından 1903'te kurulan Wiener Werksttte (Vienna Workshop / Viyana Atölyesi)'in moda bölümü 1910 yılında faaliyete geçmiştir (Brandstatter, 2003).

1910'lar ve 1920'ler boyunca desen tasarımı konusunda önemli bir rol oynayan Wiener Werkstätte'in desenleri ve renklerindeki yaratıcı birliktelik dönemin modacılarını oldukça etkilemiş, desenleri tasarımlarında kullanmışlardır.

Wiener Werkstätte 1930'larda Avusturya'da başlayan politik durumdaki hızlı bozulmanın da etkisiyle 1932 yılında kapanmış, Almanya'da 1919'da açılan Bauhaus Okulu tasarım gündemini etkilemiş, tekstil üretimi Almanya ve Amerika'ya doğru kaymıştır. Bugünkü manada "Modern tekstil tasarımı süreci ise, sanatla teknolojiyi birlikte ele alan Bauhaus dokumacıları tarafından başlatılmıştır" (Akbostancı, 2012). 1933 yılında siyasi bazı sebeplerden kapanmak zorunda kalan Bauhaus, tasarım ve tasarımcının modern endüstri toplumundaki yeri adına önemli bir yeri vardır.

Seri üretim, sanayi devrimi sonrası makinelerin getirdiği yenilikler sayesinde 18. yüzyıl insanının hayatına girerken, ülkelerin birbirleri ve kendi içlerindeki savaşları sırasında çok sayıda askere özel dikim üniforma yapılamayacağı için geliştirilen yeni üretim şekilleriyle üretilen askeri üniformalar hazır giyim üretiminin ilk örneklerini oluşturmaktadır. Askerlere hazırlanan üniformaların dikime hazırlığı esnasında standart ölçülere duyulan ihtiyaç sonucu bugünkü anlamda standart beden ölçülendirme sisteminin doğmuştur. Özellikle Erkek giysileri için bu beden tablosu halen kullanımdadır (Komşuoğlu, Arsal, Seçkinöz, Alpaslan, & Etike , 1986).

1861-65 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yaşanan iç savaş sırasında askeri üniforma ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla geliştirilen toplu üretim yöntemleri hazır giyim üretim yöntemlerinin başlangıcı sayılmaktadır (Iwagami, 2002).

Savaşlar neticesinde kadınların çalışma hayatına hızlı bir geçiş yapmak zorunda kalmaları, sosyal çevrelerinin değişmesi ve genişlemesi, ekonomik özgürlüklerini kazanmaları giyim alışkanlıklarını değiştirmiş bu durum giyim sektörünün gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Moda evleri zengin ve üst tabakanın giysi ihtiyacını karşılayarak kişiye özel çalışmalar yaparken, hazır giyim işletmeleri kalabalık gurupların giysi ihtiyacını karşılamak üzere gelişmiş ve yaygınlaşmıştır.

Yüzyılın başlarında birkaç girişimciyle başlayan Hazır Giyim sanayi günümüzde çok gelişmiş ve kendi içinde dokumadan örmeye farklı alanlara ayrılarak aksesuar, düğme, etiket, tela, kumaş vb. yan sanayileri de oluşturmuştur. Milyonlarca insanın yeteneğini ve emeğini sergileyerek çalıştıkları ve tüketime sundukları ürünler için yapılan harcamalar ülkelerin ekonomilerini de hareketlendirmiş, zamanla hazır giyim ve tekstil dünyanın en büyük sanayilerinden biri haline gelmiştir.

1920’li yıllarda halk I. Dünya savaşının etkilerini henüz üzerinden atmaya çalışırken özgürlük akımları, şehirleşmenin artması, kapitalizmde etkisiyle zenginleşmenin önünü açmış, tüm bunlar da değişimi ve hızlı üretimi beraberinde getirmiştir. Ucuz araba modellerinin üretilmesi ve gündelik yaşamda kullanılır olması, insanların seyahat etmeye başlamasına, spor yaparken ve seyahat ederken daha farklı ve rahat giysilere ihtiyaç duymalarına sebep olmuş, bu tarz giysiler yüzyılın ikinci yarısından sonra moda olmuştur.

Birinci Dünya savaşı sonrası savaşın kasvetini gündüz çalışıp akşam dışarı çıkarak atlatmaya çalışan halk sokağa dökülerek Çarliston modasını tüm dünyaya yayarken, Mısır da Tutankamon’un mezarının bulunmasıyla giysiler doğu etkisinde kalmış, kadınlar da modernizmin de etkisiyle kısalan saçlar şapkalarla süslenirken, ipek çorabın hayata dâhil olmasıyla etekler kısalıp, görkemli dekolteler gece hayatına eşlik etmeye başlamıştır.

Bu yılların en önemli ismi şüphesiz Chanel’dir. Günlük hayatta kadınların rahat hareket edebilmelerini sağlayacak, kullanışlı elbiseler tasarlamış, yaptığı yeniliklerle moda dünyasına büyük katkılar sağlamıştır.

1930’lu yıllarda ise bir yandan ekonomik kriz yaşanırken bir yandan da savaşın ve krizin etkileri sinema ve eğlence sektörüyle azaltılmaya çalışılmış, sinemanın etkisi film yıldızlarının kostümlerinin hazırlanması anlamında moda dünyasında yeni bir sektör oluştururken modanın yaygınlaşmasında da kitlesel iletişim anlamında önemli bir rol oynamıştır. Dünyanın her yerinde kıyafetler taklit edilmeye başlanmış ve giyim sektörüne canlılık katmasına da sebep olmuştur. Renkli fotoğrafların çıkmasıyla dergiler renklenmiş kıyafet reklamları öne çıkmıştır.

1938 yılında “Du Pont” firması tarafından keşfedilerek üretilmeye başlayan naylon, iç giyim için geliştirilmesine rağmen, çelikten daha sağlam ve örümcek ağı kadar ince yapısı sebebiyle İkinci dünya savaşı sırasında paraşüt yapımında kullanılmıştır. Çok amaçlı ve yüksek performanslı tekstil olarak bilinen naylon, savaş sonrasında ise esnek ve sağlam yapısı ile iç giyim ve çorap üretiminin ana malzemelerden biri haline gelmiş, mucize lif olarak nitelendirilmiştir.

İkinci Dünya Savaşının başlamasıyla, kadınlar üniformaya geri dönüş yapmışlardır. Zamanın sloganı “idare ve tamir et”tir. İnsanlar tutumlu olmaya, kullanılmış eskilerini değerlendirerek yeni giysilere dönüştürmeye, teşvik edilmişlerdir (Orsborne, A., 2013). 1941’de İngiltere ve Fransa’da, 1942’de ise ABD’de giyim karneye bağlanmış, üretimde de kısıtlamalar getirilmiş desen basımı

yapılan tekstil ürünlerinde, beş renge kadar ve küçük raport tekrarlarına izin verilmiştir (Fogg, 2014).

İkinci Dünya Savaşı ile birlikte cinsiyetsiz moda olgusu (*Unisex*) hayata girmiş, kadınlar için aykırı olduğu düşünülen birçok form artık kullanılmaya başlamıştır. Askeri kıyafetlerden etkilenen, kalın kumaşlarla ve diz boyu eteklerle gördüğümüz kadın figürü toplumsal hayatta daha fazla görünür hale gelmiş, 40'lı yılların ikinci yarısında şıklığa geri dönem kadınlar, Dior'un yeni koleksiyonu "*New Look*" la tanışmışlardır. Kadınların savaş yüzünden boşalan gardıroplarını Chanel, Givenchy, Ricci gibi markalar doldurmaya talip olmuşlar ve Haute Couture'ün haricinde pret-e porter kavramı artık hayatımıza girmiştir.

Bildiğimiz anlamda "Moda Haftası" 1943'de New York'ta başlamıştır. İş adamları ve mağaza sahiplerinin düzenledikleri defileler; Avrupa modasının başkenti olarak tanınan Paris'e giderek iş yerleri için ürün alan mağaza sahiplerinin, savaş sebebiyle seyahat edemedikleri için kendi ürettikleri, yerli markalarının Fransız modası benzeri ürünlerini sergilemek ve talep toplamak amacıyla düzenlenmiştir. Fransa da ise 2. Dünya Savaşının sonra, 1945 yılından itibaren "Haute couture", yani özel dikim defileleri düzenlenmeye başlanmış, 1973 yılına gelindiğinde Fransa Moda Federasyonu'nu organize ettiği Paris Moda Haftası, New York ve Milano Moda Haftalarından sonra dünyanın önde gelen moda etkinliklerinden biri olmuştur (Fogg, 2014).

İkinci Dünya Savaşının doğurduğu travmaların ve yıkımların ardından, insanları yeniden yaşama bağlayan, yaşama umudu aşılacak desen ve renkler kullanılmış yeni bir tasarım anlayışı gelişmiştir. İngiltere'de, 1944'te "Council of Industrial Design"nın kurulmuş ve "Royal Collage of Art"ın etkisi ile "çağdaş" tasarım kavramı oluşmaya başlamış, 1951'de düzenlenen "Festival of Britain"de öne çıkan tasarım güç kazanmaya başlamıştır (MacCarty, 1982)

İkinci Dünya Savaşının bir sonucu olarak Fransa ve Avrupa'da hazır giyim alanında çalışan birçok Yahudi kökenli usta ve çalışanın göç etmesi yeni moda üretim merkezleri yaratmıştır. Patenti, 20 Mayıs 1873'te Alman kökenli Levi Strauss ve Jacob Davis tarafından alınan blue jeans pantolonları gençliğin modasını yeni baştan tasarlamaya başlamıştır (Levi Strauss.com, 2013)

Avrupa savaşın izlerini hızla silerken gençleşen moda da hız kavramı öne çıkarken, modern sanat modayı desenleriyle etkisi altına almıştı. Renklendirme ve

baskı teknolojilerindeki gelişmeler modayı renklendirirken bir yandan giyim endüstrisine yeni iş kolları yaratmıştır.

1950’li yıllarda tekstil tasarımında yaygın olarak kullanılan film baskı tekniği; şablonun pahalı olmaması, daha fazla renk kullanılabilmesi ve büyük ölçekli baskıların yapılabilmesi sebebiyle, tasarımcıların deneyselliklerini arttırmış yeni form arayışlarını desteklemiş, az metrajlarda basılabilen tasarımlar sayesinde modanın değişimi hızlanmıştır (Harris, 1993).

Sovyet Rusya ile Amerika arasında 1957’de Sputnik 1’in uzaya gönderilmesiyle başlayan uzay savaşları, 1960’larda modada etkisini uzay renkleri olarak da nitelendirilen metalik renkler ve sentetik malzemelerin ağırlıklı olarak tercih edildiği “Fütüristik” tasarımlarla göstermiştir. Tasarım anlayışı öncesinde geleneksel sanatlardan beslenirken yerini bilime, teknolojiye ve yeni üretim yöntemlerine bırakmıştır.

Mary Quant’la mini etekle, Courreges ve Pierre Cardin ile de uzay stili ile tanışan dünya aynı zamanda metal ve plastik aksesuar ve sentetik kumaşlara da merhaba derken, naylonun keşfiyle kumaşların ucuzlaması hazır giyim ürünlerinin daha fazla kitleye ulaşmasını sağlamıştır.

1960’lar yeniliklerle doludur. İkinci dünya savaşının yaraları sarılmış, savaş sonrası kısıtlamaların bitmesi değişimi ve çeşitliliği getirmiştir. Pop-Art’ın yükselişi, transfer baskının keşfi ve sentetik liflerde kullanılmasıyla canlı renklerle yüzeyde fotografik etkiler yakalanmasına ve çok renkli baskı desenlerinin ortaya çıkmasına imkân vermiştir. 60’ların yaşam stilini genç nesil şekillendirmektedir. Toplumsal düzene başkaldırı, azınlık ve çevre hareketleri, yavaş yavaş filizlenmeye başlarken, Hippi hareketi, çiçek çocuklar ve Bohem stil Avrupa’da en popüler yaşam tarzı haline gelmiştir. Ay’a gidilmesi, tasarım dünyasını etkilemiş, giyim alanında ultra modern tasarımlar ortaya koymuştur. Televizyonun varlığı, dünyadaki gelişmelerin anında iletilmesini sağlarken modanın geniş kitlelere yayılımını ve toplumların birbirlerinden etkileşimini kolaylaştırmıştır. Kıyafetler, yaratıcılık ve çocuksu etkileri aynı anda taşımış net yalın geometrik çizgilerde oluşturulmuş giysiler, canlı, renklerde kullanılmış, 1960 yıllarının yeni giyim stilini oluşturmuştur.

19. Yüzyılın sonlarından beri varlığını sürdüren ama kalitesiz ve ucuz bulunduğu için tercih edilmeyen hazır giyimin yükselişi bu yıllarda başlamış, her ne kadar kişiye özel tasarımlar modadaki eğilimler yön verse de büyük mağazaların devreye girmesi tüketimin artması geniş kitlelere hitap edecek yeni pazarlar doğmasına sebep olmuştur.

Ünlü moda evleri koleksiyonlarına hazır giyim bölümü de eklemiş, Andre Courrge, Pierre Cardin gibi dönemin ünlü moda tasarımcıları hazır giyime yönelmiş, mağazalar için koleksiyonlar hazırlamaya başlamış, ardı ardına hazır giyim firmaları açılmaya başlamıştır. Pierre Cardin hazır giyim koleksiyonları hazırlaması sebebiyle haute-couture tasarımcı dernekleri tarafından kınanmıştır.

1960'larda hazır giyim üretim miktarlarında kayda değer artışlar olurken, hammadde yoksunluğu çekmeyen ve iş gücü problemi yaşamayan ülkeler, ürünlerini uluslararası pazarlarda satmaya başlamışlardır. Günümüzde hazır giyim üretimi birçok ülkenin ekonomisinde gerek iç piyasada gerek ihracatta oldukça önemli bir yer tutar hale gelmiştir.

Hazır giyim tasarımcıları, 1973'te kişiye Haute Couture defile takvimine paralel olarak Paris'te yılda iki kez koleksiyonlarını sunmuşlar, bunu Milano, New York, Londra ve Tokyo gibi diğer şehirler izlemiştir. 70'li yıllarda hayatımıza giren ince kadın vücudunu vurgulayan örme giysiler hazır giyim için yeni bir soluk olmuştur.

80'li yıllarda petrolün sebep olduğu ekonomik kriz tüm dünyayı sarsarken moda endüstrisi de bundan etkilenmiş, 80'li yılların ilk yarısı, 60'lı yılların esintileri ve tekrarları ile geçerken, ozon tabakasında deliğin keşfedilmesi ile çevre sorununa dönüşmüştür. Kullanımı oldukça azalan doğal boyamacılık; 1980'lerden itibaren bazı sentetik boyarmaddelerin toksik ve kanserojen etkileri ve çevre kirliliğine neden olmalarının farkına varılmasıyla yeniden gündeme gelmiştir (Karadağ, 2007).

Avrupa ve Amerika'da sağlıklı yaşam ön plana çıkmış, spor ve dans stüdyolarının artmasıyla spor kıyafetler, moda olmuş, ve aktif hayatı kolaylaştıran yapmayı sağlayan, elastik pamuklu kumaşlarda üretilmiştir. Bedeni saran streç pantolonlar ve üzerinde sloganların yazılı olduğu t-shirtler dönemin öne çıkan ürünleri olmuştur. Yeni bir stil olan günlük giyim (Casual wear) ortaya çıkmış, şehir hayatında gündelik yaşamda ve hafta sonu gezilerinde de kullanılacak bir tarz olarak hayata dâhil olmuştur (Onur, 2004).

Formda kalma kültürü kadın ve erkeklerin yoğun egzersizle mükemmel ulaştırdıkları vücutlarını sergileme arzusunu tetiklemiş, ikinci cilt adı verilen kıyafetleri popülerleştirmiştir. 1959'da Amerikalı kimyasal madde üreticisi DoPont'un elastanı geliştirmesiyle, ilk başlarda çamaşır üretimine odaklandıysa da diğer ipliklerle de örülüp dokunabilen likra fitness kuşağı için tamamen yeni nesil performans kumaşları yaratmıştır. Calvin Klein vücut farkındalığı ekolünü

benimseyen ilk tasarımcı olarak piyasaya sürdüğü dar kesim jeanleriyle bedeni ikinci bir cilt gibi kavrayıp şekillendiren kesimlerle ticari başarıya ulaşmıştır.

Marka giyinmek, tüm dünyada moda olmuş, kullanan kişinin, statü sembolü oluşu ve bu yönde kendini ifade etmeye çalışması olarak betimlenmiş, marka giysilerin, fark edilmenin ve saygınlığın, kısa yolu olarak nitelenmiş, sahip olunmasına çalışılmıştır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya modasını yakalayan Japonya, 1980'lerin sonunda Japon tasarımının önemli ismi Issey Miyake ve Rei Kawakubo'nun yaratıcı tasarımlarıyla batı modasında yer edinmeye başlarken, bedeni saran giysiler yerine kimonodan etkilenerek, modern yaşam tarzına da uyan inovatif kumaşlarla rahatlığın ön planda olduğu tasarımlar sunmuşlardır (McDermott, 2008).

80'lerde geometrik desenler, yarasa kollu yün kazaklar ve altlarına giyilen taytlar, üstü bol paçası dar havuç pantolonlar ile 'Y' harfi oluşturan, kadın silüetine külotlu çoraplar, kalın tabanlı ayakkabılar ve muflonlu paltolar eşlik etmiştir. Plastikten üretilmiş takılar, kemer ve çantalar, parıltılı, yaldızlı, aksesuarlar, dore ve lame ceketler dönemin belirleyici giysileri arasında yer almıştır.

1970'lerin ucuz punk tarzının ardından gelen on yıllık yeni süreç, gösterişli bir yaratıcılık patlamasına tanıklık etmiş, Yeni Romantik (New Romantic) akım bir alt kültür olarak, cazibe kavramını, kostüm dolabından çıkan ve diğer kültürlerle ve kostüm tarihinin eşsiz bir değerlendirmesi dayanan abartılı bir taklit gösterisine dönüşmüştür. İngiliz tasarımcı Vivienne Westwood 1981 de kurduğu markası Pirates'ın 19. Yüzyıl tarzından Hollywood'un açık deniz korsanlarına, bir dizi eklektik kaynaktan ilham alan ilk koleksiyonuyla bu estetiğin somut bir örneği olmuştur (Fogg, 2014).

Moda dünyası, çoğunluğu Central Saint Martins College of Arts and Design ve Royal Collage of Art gibi Londra'nın sanat okullarında ortaya çıkan yeni yeteneklerin radikal fikirleriyle uyum içinde olmuş, ilham arayışı içine olan Jean Paul Gaultier ve Issey Miyake gibi köklü tasarımcılar da bu durumdan etkilenmiştir.

1980'lerin yeni kadın imajı; toplantı odalarında gitgide sayısı artan, mükemmel vücutlu ve bakımlı amazonlardır. Önceki yıllardaki mütevazı giyim tarzı yerini erkek egemen iş dünyasında, güçlü, kendine güvenen işkadını imajına bırakmış, giydikleri geniş vatkalı ceketler vatkalı ceketler kalçada evaze peplum bir parçayla dengelenmiş, ince bel etkisi yaratmak için bel eklenen bir kumaş ya da kemerle tamamlanmış ve cekete uyumlu bir mini etekle birlikte giyilmiştir. 60'ların saf kız görüntüsünün aksine

80'lerin mini etek gücü ve özgürlüğü simgeliyor, sivri topuklu ayakkabılarla giyildiğinde hâkimiyeti temsil ediyordu. Zincir, çiçek, kurdele ve hayvan desenli geniş omuzlu bluzlar ve aksesuarlar göz yanılması etkisi yaratırken, aksesuarlar arasında Karl Lagerfeld tarafından yeniden düzenlenmiş olan Hermes eşarp, yıldızlı ve kapitoneli omuz çantası, siyah opak külotlu çoraplar ve sivri topuklu ayakkabılar bulunuyordu. Yuppiler ( genç istikbali parlak profesyoneller) dünyanın finans başkentlerinde yaşıyor ve çalışıyordu. Bu yeni ortaya çıkan tarz için basın ve reklam endüstrisi sadece giysileri değil Gucci mokasen, Rolex saat gibi ikonik aksesuarları da kapsayan bir yaşam tarzının önemi vurgulanıyordu. Alman markası Hugo Boss'un ürettiği erkek takım elbiseleri on yılın stili en çok etkileyen dizisi "Miami Vice"la ürün yerleştirmenin ilk örneklerini veriyordu.

Sağlık ve askeriye gibi alanlar için tasarlanmış olsa da zamanla günlük hayatımıza giren akıllı tekstilleri, kullanım özellikleri bakımından geleneksel tekstillerden ayıran, herhangi bir etkiyi algılama ve buna tepki verme özelliğine sahip ürünler olmalarıdır (İşmal & Yüksel, 2016). Adına Teknik tekstil ya da akıllı tekstil de denilen ve ileri teknoloji ile üretilen bu tekstiller farklı bilimsel ve teknolojik alanların birlikte kullanılmasıyla üretilmekte olup kazandırılan bu özelliklerle birlikte tasarımcıların farklı görsel etkiler yaratmalarına imkân sağlamışlardır. Örneğin; Ultra esnek (stretch) tekstiller ile detay gerektiren dikiş yöntemlerine gerek duyulmadan net ve temiz bir görünüm sağlanabilmektedir. Tüm bunlar giyimin fonksiyonelliğini de olumlu yönde etkilemiştir.

Hammaddesi elyaf olmayan sentetik ve metal malzemelerin giysi tasarımında kullanılmaya başlaması ile tasarımcılar teknolojinin ve bilimin getirdiği yenilikleri de kullanarak giysilerin görsel etkilerini güçlendiren tasarımlar yapmışlar, 1980'lerin sonlarında ortaya çıkmaya başlayan meraklı ve yenilikçi tasarımcılar, dijital teknolojilerden yararlanmaya öncülük" (Doe, 2013) ederek 21. yüzyılın tasarım diline zemin hazırlamışlardır.

1990'larda bilgisayarın günlük hayatımızın bir parçası haline gelmesiyle hızla gelişen teknoloji sayesinde hem üretim şekilleri hem tasarım biçimleri değişmeye başlamış; CAD-Bilgisayar Destekli Tasarım (Computer Aided Design) ve CAM-Bilgisayar Destekli Üretim (Computer Aided Manufacture) tasarım ve üretim aşamalarını kökten değiştirmiştir. Bunun bir örneği dijital baskıdır.

90'lı yıllarda var olan stillerin yeni varyasyonları yaratılmış, genç giyim modasında 60'lar ve 70'lerin moda akımlarına dönüşler yaşanırken, seçilen idol kadın



stilleri Grace Kelly, Lady Diana, Audrey Hepburn veya ülkelerin kültürlerinden (İspanya, Uzak Doğu) esinlenilerek yapılan tasarımlar ön plana çıkmış, 90'lı yılların sonlarına doğru ise Retro stil tüm dünyaya yayılmıştır. Haute Couture ile pret-e porter arasındaki açığı hızla açılmış, moda merkezlerinde modaevleri kapanırken, hazır giyim yapan büyük moda gurupları satış paylarını artırmışlardır.

Markaların popüler olması ile taklitleri piyasasında yayılmaya başlamış, markalar önlem olarak kendi logolarını ürünlerinde etkin kullanarak pazarlarını korumaya çalışmışlar ve marka monogramlı dizaynlar yaygınlaşmıştır.

Hollywood film endüstrisi, MTV müzik kanalları, internet, Pop yıldızlarının giysileri modayı etkilemeye devam ederken dönemin ünlü tasarımcıları John Galliano, Alexander McQueen, Stella McCartney, Tom Ford'un koleksiyonlarını podyumların marka olmuş mankenleri Linda Evangelista, Naomi Campbell ve Helena Christensen sunmuştur (Özen, 2013).

Doğal kürklerin kullanımı yoğun protestolara sahne olurken yapay kürklere modacılar farklı yorumlar getirmiş, gerçek kürklerde ise lila, yeşil, bordo ve mor gibi aykırı renkler kullanılmıştır.

1980'lerden itibaren yaygınlaşmaya başlayan yapı bozumu (Dekonstrüksiyon) modasının en önemli unsuru, giysinin yapısına dikkat çekmektir. Geleneksel olarak gizli bırakılan özellikler; pensler, teyeller, astarlar gibi giysinin görünmeyen altyapısını görünür kılmayı hedeflerken, tasarımcılar, dikkatleri dikmiş yerlerine çekerek yapı bozumu örneklerini sergilemiş, giysilerin biçimlerini bozarak yüzeylerini hırpalayarak, zarar görmüş, defolu ya da kötü bir şekilde onarılmış gibi görünmesini sağlamışlardır.

2000'ler Oscar ödülleri yılının en dikkat çekici moda şovlarından biridir.

Özellikle hippie tarzını şıklıkla birleştiren bohem şıklık (boho) kavramı 2004-2005 yıllarında moda dünyasının bir parçası olarak ortaya çıkmış olsa da, aslında 90'ların ana akım modasını belirleyen "Grunge"nin daha genç ve daha zengin halidir.

2008 yılında yaşanan ekonomik kriz birçok sektör gibi giyim sektörünü de etkilemiş, aşırı pahalı kıyafetlerin ve statü sembolü olan etiketlerin eski gücünü kaybetmesine neden olmuştur.

İlk olarak 90'lı yıllarda başlayan ve 2000'lerin başında popüler olan hızlı moda (Fast Fashion), genellikle zengin kesime yönelik oldukça kaliteli ve yüksek fiyatlı markaların tasarımlarını kopyalayan düşük maliyetli, kalitesi düşük ve hızlı üretilen hazır giyim ürünlerini tanımlar. Gelir düzeyi orta ve düşük seviyedeki tüketicilerin,

lüks ürünleriyle aynı estetik değerdeki giysilere sahip olabilmesinin sağlanması amaçlanan bu akım, ürünlerin nüfusun büyük bir kısmını oluşturan ana tüketiciye hitap etmesini, düşük üretim maliyetleriyle, makul fiyatlı giysilerin satışlarıyla karı arttırmak amacıyla oluşturulmuştur.

21. Yüzyılda sosyal hayata en fazla etki eden faktörlerin içinde teknoloji ve üretim gibi alanlardaki gelişmeleri söyleyebiliriz. Tüm bunların sebep olduğu tüketim alışkanlıklarında yaşanan yoğun artış ve değişim, tüm dünyada bilginin hızlı yayılması, tüketicilerin makul fiyatlı seçenekler aramalarına ve daha fazla alışveriş yapabilmelerine olanak sağlamaktadır. Böylece bir yandan moda sektörünün dinamiklerini takip ederken bir yandan da gelen taleplere hızla cevap verebilen hızlı moda kavramı ortaya çıkartmıştır. Ürünleri kısa süre içerisinde tüketicinin tercihleri doğrultusunda düşük maliyetle üretip onlara ulaştırmaya yarayan sistem, geleneksel üretim sektöründen daha başarılı olmuştur.

Inditex grubu (Zara, Bershka ve Pull & Bear), Mango, H&M ve Topshop, hızlı moda üretilen dünyanın dört bir yanından ki popüler perakende işletmelerinden bazılarıdır.

Son 30 yılın tasarım gündemini meşgul eden sürdürülebilirlik kavramı 1980'lerin tüketim kültürünü takiben 1990'larda ortaya çıkmış, 2006 yılında Milano'da yayınlanan Yavaş Moda Bildirisi ekseninde daha organize bir yapıya bürünmesiyle yerini sağlamlaştırmıştır.

Kontrol edilemeyen üretim ve tüketim döngüsünün yarattığı atık problemi ile doğal ve insan yapımı enerji kaynaklarını sonuna kadar tüketerek yeni kaynaklar oluşturmayan üretim çarkı ile, insan kaynaklı olmaktan çok tüketici kaynaklı ekonomik sistemi ile süreklilikten ve devamlılıktan çok yeniye odaklı bir değişim anlayışı ile moda, insana ve doğal çevresine en fazla zarar veren endüstrilerden birini oluşturmaktadır (Kipöz, 2015).

Sürdürülebilir moda hareketi incelendiğinde, birçok farklı şekli olduğunu görebiliriz. Bazı üreticiler ürünlerin doğa dostu yollarla üretilmesini bir çözüm olarak görürken, bazılarına göre ikinci el (vintage) akımının desteklenmesi gereklidir. Son yıllarda tüketicilerin kullanmadıkları ürünlerin internet üzerinden satılabileceği ya da değiş tokuş edebilecekleri birçok platform ortaya çıkmıştır.

Sürdürülebilir moda hareketine göre en ideal giysi; yüksek kaliteli, zamansız tasarımı, çevresel ve ahlaki faktörlere hassasiyet gösterilerek talep üzerine üretilen bir üründür. İdeal tüketici ise satın aldığı ürünün bakımına özen göstererek kullanım

ömrünün sonuna kadar kullanan tüketicidir. Ürün sahibi isterse bir ikinci el dükkânı veya hayır kurumuna bağışlayabilir. Giysiler, kullanılamaz hale geldiğinde rejenere ipliğe dönüştürülüp tekrar giysi ya da benzeri tekstil ürünleri elde edilerek geri dönüşüm sağlanabilir. Her ne kadar ideal üretim ve tüketim şekli bu şekilde tanımlansa da olsa da günümüzde henüz gerçekleşme imkânı bulamamıştır.

Hızlı modanın tam tersi olarak tanımlanan yavaş moda, sürdürülebilir moda akımlarının yanında hızlı moda antitez oluşturmak için ortaya çıkmıştır. 2007 yılında Kate Fletcher tarafından doğanın tahribatında ve kaynakların tüketiminde büyük bir rol oynayan hızlı moda kavramına karşılık olarak ortaya çıkmıştır. Fletcher'a göre yavaş moda kavramı üretim ve üretim sonrasındaki aşamada "ekolojik, sürdürülebilir ve etik moda hareket" anlamı taşımaktadır (Fletcher, 2007). Yavaş moda, tekstil ve hazır giyim sektörünün hızını azaltmaktan öte sürdürülebilir bir üretim süreci için bu süreçte kullanılan kaynakların etkinliği ve tüketicilerin bilinçlenmesini amaç edinmektedir (Mangır, 2016). Doğada gün geçtikçe oluşan tahribatların önüne geçilememesi ve gelecek kuşaklara daha iyi bir tabiat bırakamama endişesi ile bu kavramlar sıklıkla gündeme gelmeye başlamıştır. Doğanın tahribatında tekstil sektörünün rolü büyük olduğundan dolayı üreticinin ve tüketicinin bilinçlenmesi için araştırmacılar ve pazarlamacılar yavaş moda ve sürdürülebilirliğin önemine dikkat çekmişlerdir. Sosyal ve çevresel konulara karşı bilinçlenme bu konulara olan ilgiyi de arttırmıştır.

Elektronik ticaret(e-ticaret) insanların alışveriş yapma biçimlerini dönüştürmektedir. İlk başlarda yaşanan aksaklıklara rağmen internetin hızlanması, mobil cihazların gelişmesiyle internet alışverişlerinde pandeminin de etkisiyle patlama yaşanmıştır. Sadece internet üzerinden satış yapan mağazalardan, özel tasarım giysiler satan net-e porter gibi lüks giyim sitelerine kadar çeşitlilik göstermektedir. Sanal gerçeklik vücut taraması, ortak tasarım, kişiselleştirme, müşteriye özel imalat gibi diğer teknolojilerle bağlantılar geliştirilmiştir.

Bilimsel ve teknoloji gelişmeler, tasarımda her şeyin çok hızlı gerçekleştirilebileceği algısını oluşturmuştur. Dijitalleşme, hız, tüketim kavramlarının ön planda olması, yavaş moda, sürdürülebilirlik ve çevre duyarlılığını ön plana çıkarmıştır. Tekstilde, makineleşme, teknolojideki gelişmeler ve dijitalleşmeyle 21.Yüzyıl'da değişen bir tasarım anlayışı söz konusudur.

## BÖLÜM 4

### 4. OSMANLI DÖNEMİ MODA VE HAZIR GİYİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Anadolu'nun kültür tarihine ve gelişim süreçlerine baktığımızda Orta Asya'dan göç eden kavimlerin ne denli etkili olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Asya'dan göç eden Türk boyları kendi kültür birikimlerini gittikleri topraklara taşımışlar ve kendileri de belli değişimlere uğrayarak Anadolu coğrafyasında kültür zenginliğinin şekillenmesine ve oluşmasına neden olmuşlardır.

Önder Küçükerman'ın belirttiği gibi; Asya'dan yola çıkan boyların hem ortak kültürel kimlikleri hem de birbirinden ayrılan kendilerine has sembolleri ve giyim tarzları vardır. Bu biçimler tüm yaşam alanlarına sinmiştir. Dokumalardan halı desenlerine, çadırlardan takılarına kadar birer kimlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Küçükerman'ın deyimiyle; tüm bunlar "görsel iletişim sistemidir". Ancak bu köklü giyim geleneği, iklim, coğrafya ve farklı kültürlerle etkileşimin sonucu olarak zaman içinde değişime uğramıştır (Onur, 2004).

15 ve 16. Yüzyıllarda pamuk üreticisi olan el dokuma tezgâhlarıyla kumaş üreten, lonca sistemiyle mesleki örgütlenmesiyle örnek teşkil eden Osmanlı Devleti, batıda sömürgeleşme ve köleliğin yaygınlaşmasıyla ucuz iş gücü üstünlüğünü batıya kaptırması, Amerika'nın pamuk üretimindeki öncülüğünü sanayi devrimiyle birlikte makineleşmenin izlemesi pamuk satıcılığında ithal eder hale gelmesine sebep olmuştur.

II. Meşrutiyet ile başlayan pamuklu kumaş dokumacılığı 1. Dünya savaşı ve Kurtuluş savaşı sırasında zora girmiş, batılılaşma hareketiyle kapitülasyonlar ve vergilerin düşürülmesi Avrupa'dan gelen kumaşları rağbet görmesine sebebiyet vermiştir.

XVIII. Yüzyıl'da ticari bağlantıların genişlemesi lüks tüketim ürünlerinin Osmanlı başkenti İstanbul'da ve büyük şehirlerde kolayca elde edilebilir hâle gelmesine neden olmuş, özellikle saray erkânı ve yeni elitler, aynı zamanda bir statü sembolüne dönüşen lüks kıyafetleri giymeye başlamışlardır (Argıt, 2015) .

Günümüzde kullandığımız moda kavramını Osmanlı'da belirli zevklerin öne çıkışı ya da belirli kültürlerde giysi kodlarının ortaya çıkışı şeklinde görülmektedir. Meslek guruplarına, etnik kimliklere, yaş ve medeni durumlarına göre giyinen halk için modadan ziyade kişisel beğeni ve uygulamaları gereken kodlar ön plandayken, saraydaki giyim kuşamlarda ise dünyanın farklı yerlerinden gelen kadınların giysilerinde yaptıkları değişikliklerle geldikleri yerlerin detaylarını taşımalarıyla şekillenmiştir. Osmanlı da kadın kıyafetleriyle özellikle de saray ve haremdeki kadınlarla ilgili resim ve belge bulmak oldukça zordur. Eski kitaplardaki minyatürler, terzi defterleri ve hatıratlardan edinilen bilgiler ışığında değerlendirilmiştir.

Türk giyim modasının 19. Yüzyıldan itibaren Avrupa ile ilişkilerin artması, batıya yönelme ve çağdaşlaşma eğilimleri sonucunda Avrupa'dan etkilendiği görülür. Düzenleme hareketlerinde tüm dünyada olduğu gibi modaya da öncülük etmesi sebebiyle Fransa örnek alınmıştır.

III. Selim devrine kadar nispeten dışarıya kapalı bir toplum diyebileceğimiz Osmanlı İmparatorluğu bu dönemde Avrupa'da görülen gelişmelere kayıtsız kalamamış Avrupa etkileri ülkede görülmeye başlamıştır. Tanzimat'tan sonra Avrupa'yla alışverişin artmasıyla, kadın kıyafetine ait moda öğelerinin ülkeye girmeye başladığı görülmektedir.

Tanzimat'ın (1839) amacı, Batı'yı örnek alarak, imparatorluk içinde temel reformları yapmaktır. “Yeniden teşkilatlanma” ve “batılılaşma” hareketleri ilk olarak III. Selim'le (1789 – 1808) başlamış, II Mahmut (1808 – 1839) ve oğlu Abdülmecit (1839 – 1861) tarafından devam ettirilmiştir. Başlangıçta hareket sadece yüzeyseldir. Batılı devletlerle siyasi ve ticari münasebetlerin gelişmesi ve büyük ulaşım kolaylıklarının sağlanması sonucu olarak, idari kuruluşlarda, unvan ve kıyafetlerde bazı yenilikler yapılır. Bunlar yavaş yavaş sarayda, yalılarda ve toplumdaki her tabakadaki konaklarda ve evlerde görülmeye başlanır (Taşçıoğlu, 1958).

Modaya uygun giyinmek 18. Yüzyılda hala ayrıcalıklı bir eylemken, 19. Yüzyıla gelindiğinde, yeni teknolojiler ve ulaşım olanakları sayesinde farklı tüketim biçimleri önem kazanmış yeni giyim biçimleri yaygınlaştırmıştı. 19. Yüzyılda artık çeşitli sınıflardan insanları ve evleri yeni ürünler süslüyordu. 1800'lü yılların sonlarında,

İstanbul'da dükkânlar Galata'da Tring, Beyoğlu'nda Bonmarşe ve Mayer, Bahçekapı'da Orozdibak ve Salonican Bonmarche, Şişmanyako ve Macit Mehmet Karakaş bu yeni kıyafetleri, Avrupai kıyafetler satan dükkânlardı. Artık kadınlar kıyafetlerini yeniden üretmekle kalmıyor, kendi modalarını da yaratıyorlardı (Onur, 2004).

Dönemin yerli dergilerinde, Batı modalarına göre kıyafetler bulunması, bu modaların kadınlar arasında tutunma imkânı bulduğunu, giyinmek hususunda biçim çeşidi ihtiyacını karşılayabildiğini göstermektedir.

Tanzimat döneminde gerçekleşen toplumsal değişimler sonucunda Avrupalı yaşama biçimini taklit edilmekte, kıyafetin nasıl olacağına dair belirlemelerde Avrupa örnek alınırken bazı ufak tefek ayrıntılarla farklılaşmalar da görülmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu çok çeşitli etnik grupları bünyesinde barındıran sınırları oldukça geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Bu geniş coğrafyada her ne kadar giyim kültürü de farklılıklar gösterse de Osmanlı Devleti Fermanlar vasıtasıyla halkın, etnik ve dini grupların giyim kuşamlarını düzenlemiştir. Giyilen kıyafetleriyle ilgili bilgileri bu fermanlardan, minyatürlerden, o dönemde yazılan kitaplardan, yabancı elçilerin ülkelerine döndüklerinde yazdıklarını hatırat ve ressamın çizimlerinden öğreniyoruz. Lale devrinin de vermiş olduğu etkiyle mesire yerlerinde ve kamusal alanda görünür olmaya başlayan kadınların giyim kuşamlarını Sultan III. Ahmet zamanında özellikle müslüman kadınların giyimlerine, feracelerinin renk ve biçimlerine gayri müslim kıyafetlerine benzerlikleri sebebiyle kısıtlamalar getirdiğini bu fermanlar vasıtasıyla öğreniyoruz.

Osmanlı toplumunun büyük bir kısmı on dokuzuncu yüzyılın sonlarına kadar, kıyafetlerinde kullandıkları kumaşların büyük bir kısmını evlerindeki el tezgâhlarında kendileri dokuyorlardı. Tasarımını ve biçimini kendileri yaparken, çoğunlukla giysilerini elde dikiyorlardı. 1870 yılından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'na gelmeye başlayan dikiş makinaları yaygın olarak kullanılmamakla beraber değişim sürecini oldukça hızlandırmıştır (Karakışla, 2014).

#### **4.1 Osmanlı Döneminde Modanın Yayılımı**

Türk kültüründe ve Osmanlı'da da giyim kuşamı şekillendiren, birçok toplumda olduğu gibi ihtiyaçlar olduğundan, uzun bir süre modadan söz etmek mümkün olmamıştır. Moda'yı kendini ifade etmek şekli ya da toplumları sürükleyen akımlar

olarak düşündüğümüzde, gerekli şartların olgunlaşması, özgürlüklerin reformlarla sağlanmasına, yüksek miktarda üretim yapılabilmesi için teknolojik gelişmelerin gerçekleşmesine, dağıtım ve haberleşme ağlarının kurulmasına ihtiyaç vardır. Bu yüzden uzun bir süre bu coğrafyada modanın yayılımı terzilik mesleği üzerinden sağlanmıştır. Biz de Osmanlı toplumunda modanın izini terziler üzerinden sürdürdük.

Osmanlı devletini sınırları içerisinde yaşayan halk o zamanki söylenişleriyle “ısmarlama” veya “hazır elbise” ye pek rağbet etmiyordu. Çoğunun satın alma gücünün yeterli olmadığından, terziye gitmek isteseler de mümkün olamıyor ancak maddi durumu daha iyi olanlar elbiselerini diktirmek için, terzilere başvuruyordu. Terzilere elbise diktirmek isteyen zengin ve seçkin Osmanlılar, terzihanelere giderek kendilerine o zamanki deyimle “elbise dikiniyor” ve “kıyafet yapıyor”lardı. Osmanlı İmparatorluğunda on dokuzuncu yüzyılda özellikle İstanbul terziler için adeta bir cennetti. Devrin lüks tüketim anlayışına göre, “İngiliz kumaşı”ndan yapılmış ve Frenk –yani işinin ehli “ecnebi”- terzilerin, modaaya uygun hazırladığı kaliteli bir elbisenin, sahibinin ne kadar şık, zarif, zevkli, zengin ve prestijli olduğunun bir göstergesi; kısacası bir zarafet, seçkinlik ve zenginlik sembolüydü (Karakışla, 2014).

Dönemin terzilerinin aynı zamanda Osmanlı döneminde modanın oluşması ve yayılmasında da katkıları büyük olmuştur. Gayri müslimlerin müslüman halka göre daha dışa dönük olması Osmanlı topraklarında ve başka ülkelerde daha rahat dolaşabilmeleri ve ticari faaliyetlerde müslüman halka göre daha aktif olmaları gibi sebeplerden özellikle terziler gittikleri yerlerdeki giyim tarzlarını, o günkü deyimle modaları Osmanlı topraklarına ve hanımlarına taşımışlardır.

XVIII. yüzyılda modernleşme hareketlerinin de etkisiyle geleneksel giyim tarzının yerini batı modasının alması sonucunda, bu giysileri günlük yaşamında da kullanmakta olan gayri müslim terziler daha çok rağbet görmeye başlamışlardır. Yeni kurulmaya başlayan moda evleri çalışmalarını artırır ve dönemin seçkin kişilerine kıyafetler dikilmeye başlanır. Büyük mağazaların Galata gibi önemli yerlerde açılması ve bu dükkânlarda hazır giyimin bulunması hayatın kolaylaşması yönünde yapılan yenilikler olarak kendini göstermiştir.

1839 yılında Tanzimat Fermanı ile başlayan Batılılaşma hareketi sadece giyim kuşamın değil tüm yaşamın değişmesine neden olan bir devrim niteliği de taşımaktadır. Değişim saray içinde kendini çok hızlı göstermiş, saraya gelen yabancı diplomatların ve eşlerinin hızlı bir değişime uğramaya başlayan giyim tarzına etkisi yadsınamaz. Bu yıllarda hanım sultanlar saray dışındaki terzilere siparişler vererek

yeni model kıyafetler diktirmişlerdir. Daha sonraları ise Avrupa'dan gelen moda dergilerinden etkilenecek, seçtikleri modellerle, dergilerin üzerine istedikleri kumaşların numunesini koyup, çeşitli notlarla terzilere göndererek, giysiler diktirmişlerdir. 19. Yüzyılın sonlarına gelindiğinde artık saraylı hanımlar modanın merkezi Paris'ten elbiselerini ısmarlamaya başlamışlardır (Onur, 2004).

Saraydaki hanımların günlük hayatına, giysilerine ve terzileriyle olan ilişkilerine bize ulaşmasını sağlayan en önemli kaynaklar 18. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren görülmeye başlayan terzi defterleridir. Buna göre; sarayda padişah ve ailesinin kıyafetlerine oldukça önem verildiği ve kıyafetlerin saray terzilerinin saray atölyelerinde ellerinde bulunan örneklerle göre dikildiği bilgisi edinilmektedir. 19. Yüzyılda ise bu dokümanlar çeşitlenir ve saraylı kadınların Avrupa'dan getirilen dergiler ya da model sayfalarından model ve kumaş seçtiklerini saray dışındaki terzilere sipariş verdiklerini öğreniyoruz. Saraylı kadınlar bu siparişleri kalfaları ve saray ağaları aracılığıyla terziye ulaştırırlar (Tezcan, 1973). Bu da halkın saray hanımların giyim tarzlarından terziler vasıtasıyla haberdar olmalarını, sarayda hanım sultanların kıyafetlerinin halk arasında da yaygınlaşmasını sağlamıştır. Burada da batıdaki emsalleri gibi üst tabakadan halka modanın yayılımı ile ilgili örnekler görebiliyoruz.

Bu yıllarda düğün elbiseleri ve gelinlikler geleneksel tarzda giyimden, batı tarzı giyime dönüşümü gösterir. XVII ve XVIII. yüzyıllarda Müslüman ve gayrimüslim gelinlerin kullandığı kırmızı gelinlik duvağına, XIX. yüzyıl ortasına kadar rastlayabiliyorken, ilk kez 1898 tarihinde II. Abdülhamid'in kızı Naime Sultan, beyaz kumaştan gelinlik giydiği bilinmektedir (Uluçay, 1971). Bu moda da kısa süre içerisinde önce İstanbul'da zengin aileler ve sarayla bağlantılı yüksek memurlar arasında yaygınlaşmış, bu yayılma yavaşta olsa dergi ve gazeteler yardımıyla da Anadolu'nun zengin ailelerine ve halka yayılmıştır.

Saray çevresindeki değişimin kitlelere yansımada önemli rollerden birini de Osmanlı topraklarında ilki 1821 de çıkan Fransızca gazeteler üstlenmiştir. Başlangıçta bu gazetelerin alıcıları sadece burada yaşayan Avrupalılar ve Levantenler iken yüzyılın son çeyreğinde Türkler de bu yayınları izlemeye başlamışlardır. Bu dönemde Avrupa ürünlerinin tüketici ile buluşmasında sebep olan reklamların bu gazetelerde yayımlanması önemli bir yeniliktir. Ev eşyalarını yanı sıra artık giysiler, şapkalar, mücevherlerle ilgili reklamlar gazetelerde yer almaktadır. Bu reklamlar, batıdaki modanın değişim izlerini Osmanlı topraklarına taşıyan ilk durak olma niteliğindedir.



Ayrıca 1800'lü yılların sonlarında Avrupa'dan gemilerle gelen kutulu elbiseler, içerisinde elbisenin resmi ve kullanılacak tüm malzemelerle birlikte kalıpları içinde olacak şekilde hazırlanarak satılıp, istenen ölçülere göre terziler tarafından dikilmiş, Avrupa modasının Osmanlı'ya fiziki olarak da taşınmasını sağlamışlardır.

Bir yandan Avrupa'da eğitim gören Türk erkekleri gibi, ülkedeki yabancı okullarda okuyan ve Batı tarzı kurumlarda çalışan kadınların sayıları da giderek artarken, kadınlar batılı kıyafetlere daha aşina olmaya başlıyorlardı.

Osmanlı diplomatların Avrupa'da işlerine giderken eşlerini götüremedikleri için yabancılara evlenmeyi tercih etmişlerdi. Eşler müslüman olmayı kabul etmiş olsalar bile giyim kuşamlarını değiştirmemişler ve bu da modanın onlar üzerinden yayılmasına neden olmuştur.

Osmanlı hanedanının eskisi gibi topluca sarayda yaşamaktan vazgeçmesi, şehzadelerin şehir içerisindeki konaklara yerleştirilmesi ve artık şehir hayata karışmaları ve özellikle Beyoğlu ve Pera'daki yaşamın müdavimleri arasına girmeleri modanın değişimlerinin gayrimüslimlerle sınırlı kalmayarak yayılmasına etkili olmuştur.

Mütareke yıllarında bir taraftan yeni kıyafetler son değişimlerini tamamlarken bir yandan da Avrupa kıyafetleri yerleşmeye başlıyor. Son moda tayyörler, roplar, tuvaletler, manto ve şapka, kesik saç da bu senelerde kadınlar arasında rağbet görmeye başlamıştır (Taşcıoğlu, 1958).

Osmanlı devletinde modanın izlerini takip ettiğimizde yenilenme ve modernleşme çabalarıyla şekillendiğini Avrupa'daki gelişmelerin ve sanayileşmenin ışığında geliştiğini görüyoruz. Böylece batı kültürünün üstünlüğünün kabul edilmesi ve modernleşmenin işareti olarak modaya ayak uydurmak bir yandan seçkinlik ve statü sembolü olarak kabul edilirken modernleşmek isteyenler ve istemeyenler arasındaki farkı da ifade etmekteydi.

## **4.2 Osmanlı Kadın Dergilerinde Moda ve Dikiş**

Tanzimat'tan sonra yayınlanmaya başlayan kadın dergilerinin sayıları II. Meşrutiyet'ten sonra artmış, moda ve dikiş tekniklerine oldukça fazla yer veren bu dergiler ve gazeteler sayesinde, Osmanlı döneminde moda anlayışının oluşmasına imkân sağlamışlardır. Batıdaki örneklerinde de olduğu gibi Osmanlı dönemi kadın dergilerinde de “son moda, ilkbahar ya da sonbahar modası, yeni modeller” gibi

başlıklarla sunulan modellerin biçki ve dikiş teknikleri tüm ayrıntılarıyla birlikte verilmiştir. Kadınların en kolay ve pratik şekilde dikiş dikebilmelerini sağlayabilmek amacıyla pratik giysi kalıplarının gazete yoluyla okuyuculara ulaştırılması, hiç dikiş bilmeyenlerin bile kolaylıkla dikiş dikebilmelerine imkân sağlamıştır. Hazır giysi kalıpları okuyuculara sunulduğu gibi, okuyucuların talepleri üzerine beden ölçülerine göre de hazırlanarak postayla okuyucuların evlerine gönderilmiştir (Demir, 2016).

Pek çok kadın bu dergi ve gazeteler sayesinde, ucuz bir maliyetle modayı takip edebilmiş, pahalı ürünler yerine kendi ürettikleri giysilere sahip olabilmişlerdir. Ayrıca İttihatçıların milli iktisat politikalarına destek vermişlerdir (Toprak, 2012).

Dergi ve gazeteler bir yandan kadınların dikiş dikebilmeleri için yardımcı olmanın haricinde milliyetçilik hareketlerinin de etkisiyle ecnebi terzilerin tahakkümünden ve pahalı fiyatlarından kurtarmayı, bir yandan yirminci yüzyıla girerken Osmanlı gibi kapalı bir toplumda özellikle müslüman kadınların aktif çalışma hayatına katılabilecekleri bir alan yaratabilmeyi amaçlamaktadır. Bu sebeple de kalıp ve dikiş bilgileri yayınlamakla kalmamışlar, terzi ihtiyacını karşılayacak iş yerleri açarak, ya da özellikle müslüman kadınları gayretlendirip yol göstererek bu anlamda bir görev da yüklenmişlerdir. Dergi ve gazetelerin gerek kendi açtıkları ya da açılmasına ön ayak oldukları terzihaneler aynı zaman da özellikle müslüman ve fakir Osmanlı hanımlarına terzilik öğretmeye çalışmış bazen de onları meslek sahibi yaparak geçimlerini sağlamayı kolaylaştıracak bir kurs görevi de görmüştür. Savaşlardan yorulmuş Osmanlı halkının eşlerini kaybetmiş, geçimlerini sağlamakta zorlanan kadınlarına faydalı olmak amacıyla kurulan dernekler, gazeteler yoluyla kadınların kolayca evlerinden yapabilecekleri işlerle hayatlarını kazanabilmeleri için özellikle kadınları desteklemişlerdir. Bugün de aynı amaçla kurslar açılmakta maddi destekler de verilmektedir.

#### **4.2.1 Osmanlı’ da Kadın Dergilerinin Açtığı Terzihaneler**

Burada çeşitli dönemlerde Osmanlıdaki kadın dergi ve gazetelerinin etrafında gelişmiş olan en bilinen üç “İslam Terzihanesi”ni ve eğitime katkılarını inceleyeceğiz.

##### **4.2.1.1 “Hanımlara Mahsus Gazete”nin Terzihanesi**

Hanımlar için biçki, dikiş ve moda konusunda yazıların yer verildiği ilk kadın dergisi 1895’te yayınlanmaya başlayan “Hanımlara Mahsus Gazete”nin başyazarı ve

tüm yazı kadrosu kadındır. 13 yılda 604 sayı yayınlanarak en uzun süre yayın yapan kadın gazetesi olmuştur.

Hanımlara mahsus gazete, ilk sayısından itibaren moda ve giysi modellerine, kalıplara ve dikiş tekniklerine yer vermiş, evlerinde tek başına dikiş dikmeye çalışan kadın okuyucularının kolayca biçki ve dikiş yapabilmelerini sağlamak amacıyla, dergide yayınlanan resimlerden seçtikleri elbiselerin kâğıttan kalıplarının usta bir terzinin yardımıyla çıkarılması kararını almıştır. Kalıplar, okuyucuların yollamış oldukları ölçülere göre çıkarılarak, herkes için ayrı hazırlanacaktır. Kalıpların ücretleri, oldukça cüzi miktarlarda belirlenmiştir. Ayrıca isteyenler için bir astar kalıbı da çıkarılacaktır.

Dergi yönetimi ayrıca okuyucuların uygun fiyatlı kumaş temin edebilmeleri için çeşitli kumaşçılarla da anlaşmaya varmış, gelen yoğun talep üzerine ölçü alma ve prova işlerinin kolayca yapılabilmesi ve elbise diktirilebilmesi için bir terziyle anlaşmaya varmışlardır. Okuyucuların Salı ve cumartesi günleri belli saatler arasında dikiş diktirebileceklerini, prova ve kalıp yaptırabileceklerini duyurur. İlk zamanlarda oldukça başarılı olan bu faaliyet, ilerleyen zamanlarda yoğunluğun oluşması sebebiyle başka bir binaya taşınmış, terzihanenin çalışma günleri de artırılmıştır. Artan yoğunluk sebebiyle yetiştirilmek üzere eleman ilanları verilmiş, özellikle terzilik konusunda yetiştirilmek üzere “fakire hemşirelerimiz” aranmaktadır ibaresi kullanılmıştır. Hemşirelerimiz sözü sadece müslüman kadınlar için kullanıldığından özellikle terzihane de aynı zamanda müslüman kadın istihdamı üzerinde durduğunu da görmekteyiz. Terzihane bu yoğun dönemden sonra Meşhur terzisi Madam Mary’le yollarını ayırmış ve bir süre sonra da kapanmış olsa da görevini yerine getirmiş, elimizde net bilgiler olmasa da aynı zamanda çıraklar belki de terziler yetiştirmiş, evdeki hanımların da dikiş öğrenmesine katkıda bulunmuştur (Karakışla, 2014).

#### **4.2.1.2 İkdam Gazetesinin Teşvikleriyle Açılan Terzihane (1901)**

İkdam gazetesinde A. Rasime imzasıyla makaleler yazan ünlü gazeteci Ahmet Rasim’e göre, bütün kadınların kocalarının hastalığı, ani ölümü veya işlerinin bozulması ve fakir düşmesi gibi sebeplerden dolayı, çalışmak ve evlerini geçindirmek durumunda kalmaları halinde zorlanmamaları için bir meslek öğrenmeleri gerekmektedir. Kendileri böyle bir durumda kalmasalar bile, varlıklı kadınlar hiç olmazsa etraflarında bulunan fakir kadınları bir meslek sahibi yaparak onlara yardımcı

olabilirler ve en azından kendi kızlarını da bir meslek sahibi yaparak, kızlarının bütün geçimlerini kocalarının eline ve kaderlerine bırakmalarını engellemiş olurlar.

Özellikle müslüman kadınların ev dışında çalışmasının uygun görülmediği bir dönemde, zengin kadınların öncü olup ticarete atılmalarıyla, diğer kadınlara da ekonomiye katılmanın yolları açılacak, evlerinde gizli gizli çalışmak zorunda kalan kadınların yetenekleri ortaya çıkacak, böylece gelirleri artacaktır. İşlerinin çoğalmasıyla yanlarına yetiştirmek üzere çıraklar alarak bir yandan işlerini büyütecek, bir yandan da kadınların meslek sahibi olmalarına yardımcı olacaklardır.

Bu dönemde şehirde müslüman kadın terzilere pek rastlanmamakta ve terzilik mesleği genellikle Rum ve Ermenilerin elinde bulunmaktadır. Çıraklıktan yetişmiş bu kadınlar zamanla terzilik sanatından elde ettikleri kazançla servet sahibi olmuşlardır.

İkdam gazetesi sütunlarından cevap veren N. Sabiha Hanıma müslüman Hanımların çalışma ve ticaret yapma konusundaki tutukluğuna ve cesaretsizliğine değinmiş, iyi dikiş diken hanımların bile çevre baskısından ve başarısız olma korkusundan terzihane açamadıkların yazar. Oysa bu gibi girişimlerin tüm müslüman kadınlar tarafından desteklenecek, elbiseler sipariş edilecek, böylelikle terziler tecrübe kazanacak ve daha iyi dikecekler, yeni terziler yetiştirecekler ve müslüman Osmanlı hanımları Beyoğlu terzilerine paralarını kaptırmayacaklardır. (Karakışla, 2014)

Bu dönemde sadece sanayi mektepleri ve bir üzeri sayılan Kız Teknik Öğretmen Okulları resmi olarak dikiş ve moda eğitimleri vermekte idirler. ”Dârü’l –muallimât İnâs Mektebi Sanâyii” (Kız Teknik Öğretmen Okulu)’ndan mezun olan öğrenciler her ne kadar nakış, dikiş ve biçki konusunda iyi yetişmiş olsalar da, hemen günden güne değişen moda uygun elbiseler dikmeye başlaması mümkün değildir. Kızların terzilerin yanında yetişmeleri gerektiğini yazar. Ancak müslüman Osmanlı halkı için kızlarının terzihanelerde çırak olarak çalışması hoş karşılanmamaktadır.

Bu dönem de milliyetçilik akımlarının oldukça aktif olması ve feminizmin kadınları etkilemeye başlaması sebebiyle kadınların meslek sahibi olması fikri müslüman hanımlar arasında yayılmaya başlamıştır.

Karşılıklı yazışmaların sonunda N. Sabiha Hanım’ın “Şişli’de Kız Sokağı’nda 18 Numaralı Hâne”de kurmuş olduğu terzihaneyi okuyuculara duyurur. Müslüman Osmanlı hanımlarının bu girişime maddi, manevi destek vermelerini okuyuculara hatırlatarak, destek beklediğini belirtir.

Ancak kısa süre sonra İkdam ve Hanımlara Mahsus Gazete ‘de çıkan yazılarla da desteklenen Terzihane frenk terzilerinden çok daha uygun fiyatlarla çalışmış olsa

da pek rağbet görmediğinden kapanmıştır. Başarısızlık sebebi olarak ise Osmanlı Toplumunda bir ticarethanenin başında müslüman bir kadın yöneticinin bulunması, Şişli yerine, Beyazıt, Aksaray gibi müslüman ailelerin yoğun oldukları sur içi bölgesinde açılmış olması gerektiği gibi etkenler sayılmıştır.

Yazışmalarda anladığımız kadarıyla Frenk Terzilerinin Avrupa modasını daha iyi takip ettiğinin düşünülmesi, yüksek ücretlerle dikim yapmalarına rağmen kumaş seçimi gibi konularda yardımcı olmaları bahanesiyle kendileriyle anlaşmış olan kumaşçılara yönlendirmeleri ve hatta müşterilerine yüksek faizli borç vermeleri gibi faaliyetleri sebebiyle tercih edildikleri anlaşılmaktadır (Karakışla, 2014).

#### **4.2.1.3 “Kadınlar Dünyası” Dergisinin Terzi Evi (1913)**

1913 yılında, Osmanlı İmparatorluğu’nda yayınlanmış en radikal kadın dergisi olarak anılan ve aynı zamanda Osmanlı Müdafaa-ı Hukûk-ı Nisvân Cemiyeti’nin yayın organı olan Kadınlar Dünyası dergisinin organize ettiği, bir başka girişim olmuş, o günkü adıyla Terzi Evi açılmıştır.

Kadınlar Dünyası’nın 21 Haziran 1913 günü yayınlanan 66. sayısında, derginin sözcülüğünü yaptığı Osmanlı Müdâfaa-ı Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti’nin kuruluş gayelerinden birisinin kadınlara iş yeri açmak olduğu okurlara hatırlatılıyordu. Ayrıca, okuyuculara cemiyetin ilk olarak her türlü elbise ve çamaşırı dikebilecek kapasitede bir Terzi Evi açmak niyetinde ve girişiminde olduğu da duyuruluyordu.

Terzilik bilen hanımlar tarafından idare edilecek olan bu terzihanede ayrıca isteyen genç kızlara terzilik dersleri de verilecektir. Cemiyetin dergiye verdiği ilanla açıldığı duyurulan Terzi Evi, artık sipariş kabul etmekte olduğunu, cemiyet üyeleri ve okuyucularının Terzi Evi’ne desteklerinin ve dikiş siparişlerinin beklendiği belirtilir. Ancak beklenen olmamıştır. Derginin kendi yazarlarından dahi gerekli ilgiyi görmeyen terzi evi, iş bulamamanın yarattığı baskılar ve çeşitli kişisel çekişmeler sonucu kapanır (Kadınlar Dünyası, 1329).

Bu girişim ne ilk ne de son denemelerdir. Örneğin; 1913 yılında Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği’nden ayrılan Behire Hakkı Hanım, Divân-ı Umûmiye civarında, Çifte saraylar Caddesi Numara 21’de bir Biçki Yurdu Terzihanesi kurmuştur (İnci, 1335).

Biçki Yurdu aynı zamanda Osmanlı döneminde açılan ilk özel Biçki-Dikiş Kursu olma özelliğini de taşımaktadır. Ders programında Moda tasarımı derslerinin de

olduğu ve Osmanlı döneminde kurulup genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra da devam eden kursu ayrı bir başlık altında inceleyeceğiz.

1919 yılında ise, *Hadisât* gazetesi “Hanımlarımızın Teşebbüsü” başlığı ile Kadıköy’de Türk ve Müslüman Osmanlı hanımlarının elbirliği yaparak açtıkları yeni bir terzihanenin haberini duyurmuş. Onu bir başka kadın terzihanesi girişimi olan Aşıkbabazâde Nurettin Bey önderliğinde 15 Haziran 1919 günü Bâbîâlî Caddesi üzerinde kurulmuş olan İstanbul Hanımlar Terzihanesi izlemiştir (Karakışla, 2014).

### 4.3 Osmanlı Dönemi Terzileri

19. Yy’ın sonlarına kadar Osmanlı toplumunun yüzde doksan beşlik dar gelirli bölümü ekonomik sıkıntı nedeniyle evindeki el tezgâhında dokuduğu kumaştan biçtiği kıyafeti, kendi dikmiştir (Naskali, 2014).

Osmanlı’da Müslüman Türk kadınının en önemli görevlerinden biri sayılan dikiş, meslek olarak algılanmadığından, anneden kıza ev içi eğitimlerinde ve saraydaki cariyelerin eğitimleri sırasında nakış eğitimleriyle birlikte aktif olarak verilmiştir.

Geleneksel iş bölümüne göre Osmanlı kadınının temizlik ve ev işleri, çamaşır yıkamak ve ütölemek, yemek pişirmek, çocuk bakmak ve dikiş dikmek evine ve kocasına karşı yapmakla yükümlü olduğu işlerdir. Zamanla büyük Osmanlı şehirlerinde, özellikle İstanbul’daki yüksek tabaka Osmanlı aileleri ev işlerini hizmetçilere, yemek yapmayı aşçılara, biçki, dikiş ve nakış işlerini de terziler bırakmaya başlamışlardır. Osmanlı’nın son dönemlerinde savaşların sebep olduğu yoksulluğun ve erkek nüfusun azalmasını göz önünde bulundurursak yeni iş kollarının oluşması kadınlar için büyük avantaj olmuştur.

Kadınların iş gücüne katılması açısından bakıldığında, terzilik çalışmak zorunda kalan Müslüman Osmanlı kadınları için en önde gelen mesleklerden biridir. Öncelikle Osmanlı toplumunda kadın terziliği bir “kadın işi”dir. Yani, eğer Müslüman Osmanlı kadınları dikiş işlerini dışarıda yaptıracaklarsa, gidecekleri terzi kesinlikle bir kadın olmalıdır. Dahası terzilik evden çıkmadan icra edebilecek az sayıdaki “kadın işi”nden biridir. Çalışmak isteyen Müslüman Osmanlı kadınlarının terziliğe özendirilmesinin en önemli sebebi terzilik mesleğinin evde yapılabilmesi ve çalışan kadının dışarıya açılmak durumunda kalmaması olmuştur. İhtiyaç sahibi Osmanlı Hanımlarının evde dikiş dikmek, nakış işlemek ya da çeyiz hazırlaması oldukça yaygındır.

Dikiş makinelerinin yaygınlaşmasının kadınların evlerinde dikiş dikebilecek duruma gelmesinde etkisi büyüktür. Kadınlar için kendilerine ve ev halkına kıyafet dikerek, tasarruf yapabilmelerinin ve modayı takip edebilmenin en kolay yolu dikiş makinesi sahibi olmaktan geçmektedir. Dikiş makineleri sayesinde dikiş, nakış işleri fabrikalardan evlere taşınmıştır.

Osmanlı devletine ilk gelen dikiş makinesi, 1851’de Amerika’da üretilmiş olan ve hazır giyim sektöründe dünyada hâkim duruma gelen Singer dikiş makinesidir. 1800’lerin sonunda Singer Osmanlı kentlerinde satış yaparak pek çok eve giren firma dikiş kursları açarak kadınlara makinada dikiş dikmeyi de öğretmiş, terzihanelere uygun fiyatlarda makineler satmış, genç kızlar için küçük ölçekli minyatür makineler üretmiştir (Singer Dikiş Makinaları Usul İstimaline Havi Talimatname, 1882).

Evde elde yapılmış özensiz dikilen giysiler yerine, o zaman ki deyimle “ısmarlama elbise” diktirebilecek kadar varlıklı olanlar Osmanlı nüfusunun yalnızca küçük bir azınlığını oluşturmuşlardır. Yine de, gelişmiş bir terzi kültürü bu küçük azınlığı oluşturan varlıklı kişiler sayesinde ayakta kalmayı başarmıştır. Bu kişiler için, giydikleri elbisenin hangi kumaştan yapıldığı kadar, kimin dikmiş olduğu da çok önemlidir. Bir anlamda, bugünlerde yaygın bir şekilde yaşanan “marka saplantısına benzeyen bu Osmanlı âdeti günümüzde ünlü giyim firmalarının kullandıkları etiketler gibi bazı terzi etiketlerinin kullanılmasına yol açmıştır. Terziler diktikleri giysilerin astarına günümüzde hazır giyim şirketlerinin kullandığı etiketler gibi ancak daha detaylı, giysinin dikildiği terzihanenin adı, adresi ve yazılı bir etiket dikmişlerdir. (Karakışla, 2014). Bu açıdan bakıldığında terzilikten tasarımcılığa geçişin ilk adımlarını atan Charles Frederick Worth’le Osmanlı döneminde ki terzilerin durumu da benzerlikler göstermektedir.

Halk ve orta halli ailelere mensup Osmanlı hanımları giyinme ihtiyacını evlerinde kendi dikişlerini kendi dikerek ya da seyyar terzilerden karşılarken, sarayın terzileri Sultanlara Avrupa’dan gelen lüks kumaşlarla farklı alternatifler sunmak için yarışır hale gelmiştir. Dönemin varlıklı Osmanlı hanımları ise Paris ve Londra modasını yakından takip eden genellikle Rum ve Ermeni terzilere yüksek maliyetlerle dikiş diktiriyorlardır.

“Frenk terzileri” olarak bilinen ecnebi ve gayrimüslim terzilerin Osmanlı toplumunda sağlamış oldukları büyük başarının altında yatanları sebepleri araştırdığımızda, çoğunlukla çağdaşlaşmayı batılılaşma eğilimi olarak algılayan müslüman toplumunda yaşanan hızlı dönüşümün ve değişimin en önemli dinamiğini

giyim kuşam meselesi oluşturduğunu, bu süreçte frenk terzilerinin rolünün yadsınamaz olduğunu görmekteyiz. Osmanlı imparatorluğu kendi doğulu geleneklerini terk ederek hızla batıya doğru yöneldikçe, Osmanlı toplumu da şekilsel ve yüzeysel olarak batılılaşmakta, kafası doğulu kalsa da en azından dış görünümünü oluşturan kıyafetlerini batılılaştırmaya çalışmaktadır. Bu dönüşümde genelde Beyoğlu'nda yaşayan “Frenk Terzileri”nin rolü büyüktür. Bu terzilere diktirilen elbiselere verilen astronomik ücretler dikişine göre değil, elbisenin yakasına ya da içine yerleştirilen terzi etiketine göre değişmektedir.

Ayrıca, işin sınıfsal bir boyutu da vardır ki; Müslüman Osmanlı toplumunun varlıklı hanımları arasında kendi diktikleri elbiseyi giymek yerine terzilere yaptırılmış son moda elbiseleri giymek tercih edilmektedir. Ancak büyük bir hızla değişen moda yetişmek mümkün değildir. Diktirilen elbisenin modası daha eskmeden geçmiş olduğu için bu demode elbiseleri giymek varlıklı hanımların en büyük kâbusu olmuştur. Demode bir elbise ise giyen kişinin sınıfsal konumunu aşağıya çekmektedir.

Kimi terziler konaklara hatta Yıldız Sarayı'na kadar ulaşmış, hanımların Beyoğlu'nda Terzi ve kumaşçıları gezip dolaşması yerine konağa davet edilmeleri daha uygun görülmüşken, taşrada yaşayan zengin ailelere mensup hanımlarda bu furyadan nasiplerini almışlardır. İstanbul'dan beğenilen modeller için kumaşlar sipariş ediliyor, beden ölçüleri ünlü terzilere telgraf ya da posta yoluyla ulaştırılıyor, dikilen elbiseler ise şık kutular içinde taşradaki zengin müşterilere ulaştırılmaktadır (Karakışla, 2014). (Kazgan, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Şirketleşme, 1991)

Dikiş ücretleri kumaşa göre de değiştiği için terziler ucuz kumaşlardan kaçınıyor, kumaş beğenmekte oldukça seçici olan terziler zengin Osmanlı hanımlarını komisyon aldıkları kumaşçılara yönlendirerek kendilerine bir gelir kapısı daha yaratmışlardır.

Bu terzilerden bazıları ise işlerini kötüye kullanıyor; veresiye dikerek, kumaşlar için anlaşmalı oldukları mağazalara kredi açtırarak, borçları için fahiş faizler işletiyor ve kadınları borç batağına sürüklüyorlardı. Borçlarını ödeyemeyen bazı kadın müşterilerin bu durumu terziler sayesinde kötü yola düşmeleriyle sonuçlanıyordu.

#### **4.4 Terzilik Eğitimleri**

II. Abdülhamid Dönemi'nde Rum ve Ermeni cemaatlerinin kızları için açılan sanat okulları kısa zamanda sonuçlar vermiş, bu okullarda terzilik eğitimleri alanlar,



İstanbul'u kısa zaman içinde İslam dünyasında kadın modasının merkezi haline getirmişlerdir. Şam'dan gelen ipekli kumaşlardan İstanbul'daki terzihane ve atölyelerde çamaşır ve elbiseler dikilmiş ve özellikle İslam âlemi için kadın giyim modasında İstanbul önemli bir yer kazanmaya başlamıştır. Avrupalı kadınlar bile bu modanın etkisi altında kalmışlardır (Kazgan, 1991).

On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde terzilik konusunda güçlü bir örgüt ve lonca kalmamıştır ve terzilik konusunda tam bir serbestlik mevcuttur. Terzi olabilmek için bir okul, belge, sınav ya da bir devlet dairesi ya da bir kurumdan izin almak gerekmediği gibi, dileyen terzi olabiliyor dileyen ise istediği zaman bırakabiliyordur. Terzilerin kişisel başarısı ve dikiş konusundaki becerisi ve atölyesinde çalıştırdığı çırak ve kalfalara ve en önemlisi kişisel bağlantılarına ve yarattığı imaja bağlıdır. Bu da ona isim yapmayı ve müşteriler arasında moda olmayı ve kazancı getiriyordur.

Yıllar boyunca usta çırak ilişkisi ile devam eden terzilik mesleğinin ustaları, özellikle Meşrutiyet döneminde, Paris'e, Londra ve Berlin'e giderek terzi okullarında eğitim görmüşlerdir. Çoğunluğu gayrimüslim Osmanlı vatandaşı bu terzileri, müslüman Türk terziler izlemiştir. Bu terzilerin İstanbul, Ankara, İzmir gibi illerde terzihane açtıkları bilinmektedir. Terzilik mesleğinin öğretimi ve tarihsel bakımdan oldukça önemli olan İzmir Terzi Mektebi dışında, Cumhuriyetin ilk yıllarında terzi sorununa çeşitli yollardan çözümler aranmıştır.

Osmanlı imparatorluğunda kadın hareketleri üzerine değerlendirmeleri bulunan Tezer Taşkiran'a göre; "görülüyor ki kadın derneklerinin önemli bir kısmı kadınlara dikiş diktirmek, el işleri yaptırmak suretleriyle hayatlarını kazanmalarına yardım etmek çabasında bulunmuştur" demektir (Taşkiran, 1973).

Bu gözlem özellikle milliyetçi ve feminist nitelikler taşıyan İkinci Meşrutiyet Dönemi (1918-1923) Osmanlı kadın örgütleri için son derece geçerlidir. Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Hanımlar Hey'et-i Merkeziyesi, Osmanlı Kadınları Esirgeme Derneği, Türk Kadınları Biçki Yurdu, Kadıköy Fukaraperver Kadınlar Cemiyeti, Ma'mûlat-ı Dâhiliye İstihlâk-ı Milli Kadınlar Cemiyeti, Kadınları Çalıştırma Cemiyeti İslâmiyesi, Müdâfaa-ı Hukûk-ı Nisvân Cemiyeti ve benzeri gibi pek çok feminist ve milliyetçi kadın kuruluşu kadınlara biçki ve dikiş öğretmeye çalışmışlar, bu amaçla terzihaneler ve atölyeler (darü's-sınâalar) açarak onlar terzilik yoluyla çalışma hayatına atılmaya teşvik etmişlerdi (Karakışla, 2014).

Birinci Dünya Savaşı ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nda güç kazanmaya başlamış olan milliyetçilik akımlarının etkisini ekonomik alanda da etkisini göstermiş "yerli malı kullanalım" "yerli iş gücünden faydalanalım" "milli moda yaratalım," gibi pek çok milliyetçi ve devletçi toplumsal eğilimini de birlikte getirmiştir. Batının her alandaki hegemonyasını kırabilmek özellikle giyim konusunda Müslüman Osmanlı kadınlarının yerli kumaşları yine kendileri gibi müslüman Osmanlı kadınlardan oluşan kadın "Türk ve Müslüman terzilere"ne diktirmelerini sağlayabilmek için milliyetçi ve feminist Osmanlı kadın örgütleri bir "Milli Moda" yaratmak girişiminde birleşmişlerdir (Karakışla, 2014).

Müslüman Osmanlı toplumunda milliyetçi bilincin yerleşmeye başlamasıyla İngiliz kumaşlarının ve "Frenk Terzileri"nin modası geçmeye başlamış, Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya ve diğer müttefiki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile Osmanlı devleti arasında yapılan anlaşmalar sonucunda, 1917 yılında Avusturya'nın Brun kentindeki sanayi mektebinde okumak üzere öğrenciler gönderilmiştir (Vasıf, 1922).

## BÖLÜM 5

### 5. TÜRKİYE'DE HAZIR GİYİM VE MODANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

#### 5.1 Cumhuriyet Dönemi Giyim

Türkiye'de tekstil sanayinin tarihi Türklerin Anadolu topraklarına girmeleri ve pamuklu dokumacılıkla uğraşmaları ile başlamış olmasına rağmen hazır giyim sanayinin tarihi oldukça yenidir. Osmanlı İmparatorluğu süresince sadece Avrupa'nın pamuk ve pamuklu dokumada hammadde tedarikçisi konumunda bulunan tekstil sektörü, Cumhuriyetin kurulmasıyla geliştirilmeye başlanan dış ticaret, ekonomi ve sanayileşme politikaları ile yeni bir döneme girmiştir.

1920'li yıllarda Dünya Savaşın izleri silinmeye çalışılırken, yeni kurulan genç Türkiye'de Cumhuriyeti'nde, için hemen her konuda devrimler yapılarak ülkenin ve halkın batıyı yakalayabilmesi için büyük atılımlar yapılmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk 27 Ağustos 1925'de Kastamonu, İnebolu Türk ocağında 'Şapka Hitabını' yaparken, yeni Türkiye'nin ve Türk halkının tüm giyim kuşam anlayışını yeniden oluşturmaktadır. Şapka kullanımı ile ilgili kanun teklifi 18 Kasım'da meclise sunulmuş, 25 Kasım'da kabul edilen kanunun, 28 Kasım'da yürürlüğe girmesiyle, tüm kuruluşlara bağlı memurların, şapka giymesi zorunluluğu getirilmiştir. Bu kanun Türk halkının Tanzimat'la başlayan giyim konusundaki değişimini başlatmış, Avrupa'ya uyum sağlama yolculuğunun son durağı olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti giyim tarzını, her ne kadar o dönemde modadan söz etmek pek mümkün olmasa da, giyim kuşam modasını bu inkılaplar ile şekillendirmiştir. Kıyafet inkılabıyla birlikte yüzyıllardır süren giyim anlayışı değişmiş, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki yerel giyim tarzları, azınlıkların farklı giyim şekilleri yerini, batılı giyim tarzına bırakmıştır.

Bir ulusun giyim anlayışı Türkiye Cumhuriyeti 18 Şubat 1935 tarihinde çıkartılan Kılık kıyafet kanunu ile tamamen değişmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, sadece kıyafet değişimi ile büyük değişiklikler yapılamayacağını bildiği için değişimi ve modernleşmeyi yaşam tarzına da adapte etmeye çalışmış, hangi kıyafetin, nerede, ne zaman ve ne şekilde giyileceği gibi konuların halka öğretilmesinde örnek kişilerle, resimli gazeteler ve dergilerle, kıyafet alanındaki yenilikleri, halka yayılmasına sağlamaya çalışılmıştır.

İlerleyen yıllarda gayrimüslim terzilerden terzilik mesleğinin öğrenilmeye başlaması, Müslüman Türk terzilerin yetiştirilmesi, sonrasında ise modacı, stilist ve tasarımcı yetiştirmek için yapılan eğitim faaliyetleriyle çıkılan bu uzun yolun sonunda, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin giyinme olgusu dünya standartlarına getirilmiş, 1925'den günümüze kadarki süreçte yaşanan tüm bu gelişmeler ışığında giyim kuşam büyük oranda yenilenmiştir.

Ardı ardına yaşanan Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sebebiyle Türkiye'de bazı malzemelerin zor bulunması, teknoloji ve imkânların yetersizliği giyim-kuşam alanında batılılaşma hızını yavaşlatsa da giysi imalatına devam edilmiş, günümüzde olduğu gibi Avrupa modası takip edilerek, giyim stilleri batıdan etkilenmiştir. İlerleyen yıllarda Avrupa giyim modası alanında eğitim alan ve kendilerini geliştiren tasarımcılar doğu-batı sentezini kurarak, özgün modeller üretmişlerdir.

Batılı tarz giyimi ilk benimseyenler devletin üst düzey çalışanları olmuştur. Memurlarına ve topluma örnek olmaya çalışmışlar, şapka ve değişen kıyafetlerini de benimseyip kullanmışlardır. Dönemin milletvekilleri ve memurlarının eşleri de batılı kıyafetleri günlük hayatlarına taşıyarak halkı da etkilemeyi başarmışlardır. İzmir, İstanbul, gibi büyükşehirlerde, özellikle gayrimüslimlerin kullandığı pantolon, yelek, gömlek, iskarpin ve şapka halkın diğer kesimleri tarafından daha çabuk benimserken, diğer küçük şehirlerde ve Anadolu'da geçiş daha yavaş olmuştur.

İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe İnönü bu dönemde değişen Türkiye'nin yüzü olmuş, ilki 1927 de düzenlenen ilk Cumhuriyet balosu için Brüksel Sefiresine rica ederek getirttiği elbiseyi giyerek takdir toplamış, elbiselerini kendi katkılarıyla kurulan İsmet Paşa Kız Enstitüsünde diktirmiştir. Cumhuriyet balosu geleneği uzun yıllar devam etmiş devlet adamlarının eşleri kıyafetlerini Avrupa modasına uygun olarak Kız Enstitülerine diktirmişlerdir (Onur, 2004).

Cumhuriyet baloları ve Kızılay balolarında yer alan devletin ileri gelenleri de modaya uygun giyim konusunda halkı yönlendirici olmuştur. Her balo zamanı üst düzey yetkililerin eşleri ve baloların önemli konukları arasında yer alan yabancı sefirlerin eşleri en son moda giysiler diktirip, giyinme yarışına girerek, modanın değişimine katkıda bulunmuşlardır. Yeni düzenlenmeye başlayan güzellik yarışmaları, yayınlanan reklamlar, karikatürler, romanlar ve dergilerde kadın terzilerinin yazdığı moda yorumları da dönemin modasının gelişimini sağlamıştır (Baydar & Özkan, 1999).

Bu dönemde tiyatrocu Muhsin Ertuğrul'un yabancı film uyarlamaları sırasında önemli keşfi Cahide Sonku'nun sarı saçları ve saç kesimi moda olurken, taktığı şapkalar ve şık giysileri dönemin kadınları için şıklığın simgesi olmuştur. Cumhuriyet gazetesinin en güzel kız olarak seçtiği Mübeccel Namık Hanım Dünya Güzeli seçilmiştir (Baydar & Özkan, 1999).

Batılı hazır kıyafetler ya da bu kıyafetlerin dikildiği kumaşlar, 1850'lerden sonra İstanbul'da açılan "Bonmarşe" adıyla anılan dönemin büyük giyim ve kumaş mağazalarından temin edilmiş, giyim ve kumaş alışverişinde Beyoğlu kadar Mahmut Paşa ve Sultan Hamam çevresi ve buradaki mağazalar önemli rol oynamıştır. Hem uygun fiyatlı mağazalarla dar gelirlili ailelere alışveriş yapabilmeye imkânı sağlarken, alım gücü daha yüksek kişilere de hitap etmiştir. Kırsal kesimde bu hızlı değişim ve yenilenme hareketi daha yavaş seyrederek geleneksel kıyafetlerden fazlaca uzaklaşılmasa da, özellikle Ankara ve İstanbul gibi büyükşehirlerde yaşayan halk daha hızlı uyum sağlamaya çalışmış ancak giysi sıkıntısı çekilmiş, terziler ardına açılmıştır. Yerel küçük işletmeler harici bir giyim sanayiden ise henüz söz edilememektedir (Akşit, 2005).

## **5.2 Cumhuriyetin İlk Terzileri**

Cumhuriyetin ilk yıllarında, bir Türk giyim modasından bahsetmek pek mümkün olmamıştır. Türk kadınları Avrupa modasını olabildiğince takip etmeye çalışmış; terziler Paris modasını giysilerde birebir uygulayarak bazen de kendi yorumlarını katarak yeni giysiler oluşturmuş; böylece Türkiye, giyim kuşam modasıyla tanışırken Paris'le de tanışmıştır. Bu dönemde hazır giyim henüz gelişmediği için, terziler giyinebilmenin tek adresi olmuştur.

Cumhuriyetin terzileri bir yandan kıyafet inkılabı ile giyim kültürü yeniden şekillenen bir milleti giydirmeye çalışırken, bir yandan da Türk modasının tohumlarını atmışlardır. Terziler zamanla tasarımcıya doğru evrilirken, Türk hazır giyim sanayinin temelleri bu dönemde atılmış, bugün kendi alanlarında halen başarılarını sürdüren birçok firma yine bu dönemde kurulmuştur.

Giysi ihtiyacının artması sebebiyle talebi karşılayabilmek için terzilerin sayısı o kadar çoğalmıştır ki; neredeyse 1930 -1940 yıllarında İstanbul da ki terzi sayısının fırıncı sayısına eşit yani 6.000 kadar olduğu belirtilmektedir (Yurt Ansiklopedisi, 1981).

Osmanlı döneminde büyük oranda gayrimüslimlerin tekelinde olan terzilik mesleği pek çoğunun ülkeyi terk etmesiyle ve özellikle Türkiye’de yaşayan Rumlarla Yunanistan’daki Türklerin yer değiştirmesiyle, pek çok meslek alanında olduğu gibi bu alanda da yetişmiş insan gücü sıkıntısına sebep olmuştur.

Terzilik mesleğinde oluşan boşluğu doldurmak amacıyla büyükşehirlerde birçok kurs ve okul açılmıştır. Bunlar içerisinde en uzun ömürlü olan okullardan biri de İzmir Terzi Mektebidir. 1924 yılında, Zaman Terzihanesi sahibi Ahmet Şükrü bey tarafından, İzmir-Kemeraltı’nda açılan okuldan mezun olanlara terzilik diploması verilmiştir (Naskali, 2014).

Dikiş eğitimi veren kuruluşlardan biri Singer, diğeri ise ilk özel dikiş kursu niteliği taşıyan ‘Biçki Yurdu’dur. Bu kuruluşlar değişen süreler içinde kurslar vermiş, terzi yetiştirmişlerdir.

Kumaş ve malzemenin çok kolay bulunmuyor olması sebebiyle, yurt dışından kumaşlar getirip satan, bir yandan da terzilik yapan kişilere “Tüccar terzi” adı verilmiş ve bu deyim yerleşmeye başlamıştır. Bu kişiler aynı zamanda yapabildikleri ölçüde hazır giyim imalathaneleri de kurarak bu anlamda ilk adımları da atmışlardır.

Bunlardan birisi olan Osman Zeki’nin babası Saray Terzisidir. Dönemin bilinen ilk hazır giyim üreticisi olan Osman Zeki, I. Dünya Savaşı sonrası Amerika’dan getirttiği makineler ile seri üretimi denemiş ancak, beş sene sonra bırakmak zorunda kalmıştır (Şeftalici, 2005).

Devlet eliyle terzilik eğitimlerinin ilk adımları Atatürk’ün emriyle kurulan Kız Sanat Enstitüleri’dir. Batılı giyim kuşam konusunda halkı bilinçlendirmiş, genç kızları terzilik mesleğinde yetiştirmiştir. Başarılı öğrenciler Avrupa’ya eğitim almaya gönderilmiş, yurda döndüklerinde giyim modasını meslektaşlarına aktarmış, bazıları okullarına hoca olarak, okullarının ve mesleklerinin uzun ömürlü olmasını

sağlamışlardır. Bu okulları, Mevhibe İnönü gibi devletin ileri gelen isimleri de destekleyince, kız sanat enstitüleri her şehirde açılmaya başlamıştır. Açıldıkları şehirlere farklı yaşam standartlarını getirmişler ve moda merkezi haline dönüştürmüşlerdir.

Terzilik eğitimi almanın bir başka yolu ise terzilerin yanında yetişerek bu mesleği öğrenmek olmuştur. Anadolu'dan büyük şehirlere, özellikle de İstanbul'a gelip yerleşmeye başlayan birçok kişi İstanbul'da, o gün için halen terzilik mesleğinde çoğunluğu oluşturan ve mesleki başarıları bilinen gayri müslim terzilerin yanında çalışarak terzilik mesleğini öğrenmeye çalışmıştır. Bazıları bugün halen varlığını sürdüren hazır giyim üreticileri haline gelmişlerdir. Bunlardan birisi Mithat giyimin sahibi ve kurucusu Mithat Gürsoy'dur. Niğde'den İstanbul'a gelen Mithat Gürsoy, terzi atölyelerinde iş bulur ve mesleği öğrenmeye çalışırken, 1929 yılında mesleğinin inceliklerini öğrenmek ve ısmarlama terzilik eğitimi almak için Avrupa'ya gitmiş ve bir İngiliz okulunda eğitimi almıştır. Eğitimi tamamladıktan sonra ülkesine dönen Mithat Bey'in İstanbul'a dönünce kurduğu "Mithat Giyim" bugün hala kaliteli erkek giyim üretiminde yerini korumaktadır (Onur, 2004).

Daha önce fes üretimini yapan esnaf, şapka imalatı işine girmiş, bugünün ünlü sanayicisi Vitali Hakko ise 'Şen Şapka' ile genç Türkiye'nin yeni giyim tarzına imza atmıştır. Bugün dahi Vakko, alışveriş yapmanın prestij sayıldığı Türkiye'nin en önemli markalarından biridir. (1934)

O dönemde kurulan Karamürsel Mensucat ve Ticaret A.Ş. günümüzdeki adı ile Yeni Karamürsel Mağazaları da tamamen yerli üretimi olan her çeşit kumaşın satıldığı yerli bir firma olarak tanınmaktadır.(1950)

Dönemin terzileri arasında Madam Fegara Madam Fegara, Kaluvrisi, Madam Filyo, İren Fayn gibi isimler de bulunmaktadır.

İnkılap sonrası, ilk Türk Müslüman terzi olarak tarihe adını yazdıran Cemal Bürün 'ün, modellerini kendisinin çizdiğini gazete başlıklarından öğrenmekteyiz.

Cemal Bürün, yetenekli terzi ve tasarımcıların yetişmesine de öncülük etmiş, Mısırlı Han'daki atölyesinde, öğrenciler yetiştirmiş okul görevi görmüştür. Cemal beyin yetiştirdiği öğrencilerin birçoğu, kendi atölyelerini kurmuş, Paris'ten çağrılmış ve oradaki ünlü atölyelerde çalışma imkânı bulmuşlardır. Günümüzde ünlü modacıardan biri olan Vural Gökçaylı'da Cemal Bürün 'ün atölyesinden yetişmiştir. Cemal Bürün desenlerini kendi hazırlamış, elbise tasarımlarını kendisi yapmış, bu tasarımların aksesuarlarına kadar kendisi ilgilenmiştir (Onur, 2004).

Cemal Bey'in, 1959 yılında Hilton da yaptığı defilede kullanılan emprime kumaşlar, o dönem yeni kurulan Vakko firması ile birlikte çalışılmış, tasarladığı kumaşlar tarafından Vakko tarafından desenlendirilmiş ve renklendirilmiştir (Şeftalici, 2005).

Türkiye Cumhuriyetinin yurtdışında okumaya gönderdiği, ya da kendi imkânlarıyla başta Paris olmak üzere Avrupa'nın çeşitli Moda merkezlerinde eğitim almış ve yurda dönerek mesleğini yapmaya başlayan birçok önemli terzi olmuştur. Birçoğu atölyelerini açmak için Beyoğlu'nu tercih etmiş, bugünkü İstiklal Caddesi (Cadde-i Kebir) de bulunan 'Mısırlı Han', ünlü terzilerin bulunduğu önemli bir mekân haline gelmiş, Paris ve Avrupa modası buradan Türkiye'ye yayılmıştır. 1930'lu yıllarda, Beyoğlu, başta İstanbul'un sonra Türkiye'nin moda merkezi konumuna gelmiştir.

Kadınlar arasında geçimini sağlayabilmek için kendisini terziliğe yakın bularak terziliği tercih edenler bulunmaktadır. Bunlar arasında Ömer Seyfettin'in eşi Calibe Seyfettin; Ankara'daki yönetici eşlerinin ve çocuklarının vazgeçilmez terzilerinden biri olan, başta Atatürk'ün ve manevi kızı Afet hanımın da terziliğini yapan Güzide hanımı da saymak mümkündür.

Türkiye Cumhuriyetinin yurtdışında okumaya gönderdiği ilk öğrencilerden birisi Saadet Erkut'tur. Modanın merkezi Paris'te aldığı eğitimi tamamlayarak ülkesine dönmüş, Paris'te şapkacılık ve terzilik eğitimlerini tamamlayarak ülkelerine dönen Ergun ve Türkan kardeşler de, dönemin eğitimli diplomalı terzileri arasında bulunmaktadır. İki kardeş örnek gösterilerek okullu olmanın önemi vurgulanmış, 'Academy de Cup Paris' den Ergün, 'Academy de Mode de Paris'ten ise Türkan Hanım, üç yıllık eğitimlerini ve büyük modaevlerinde yaptıkları staj sonrası yurda dönüşleri, 1932 yılı Moda Albümü dergisinde büyük puntolarla duyurulmuştur.

Yine bu öğrencilerden biri olan Selim Emre, 1934'te, Londra'daki 'Tailor and Cutter Akademi'sinin kadın giyimi bölümünden mezun olduktan sonra ünlü modaevlerinde çalışmış, İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine Türkiye'ye dönüş yaparak 1939'da tasarladığı modelleri ürettiği açmıştır (Onur, 2004).



### 5.3 1920'ler ve 1930'lar

1930'larda, sesli filmlerin çekilmeye başlamasıyla filmlerdeki kadın ve erkek yıldızların giyim tarzları modaya yön vermiş, Türkiye'de bu yenilikten etkilenmiştir. Erkeklerin birçoğu, 'Menjou' denilen stilde bıyık kullanmaya başlamıştır.

I. Dünya savaşından sonra çıkmış olan Charleston modasının Türkiye'ye gelmesi 1925–1927 yılları arasına denk gelmiştir. Modacılar Charleston dansının ritmine uyan kıyafetler hazırlamışlar. Erkeklerin pantolon paçalarını diz kapağına kadar dar, dizden ayağa doğru gittikçe genişleyen bir kesimde oluşturulmuştur.

1930'lu yıllarda Batı'yı olduğu gibi Türkiye'yi de etkileyen ekonomik kriz giyime sadelik olarak yansımıştır. 1940'larda ise II. Dünya Savaşı sebebiyle tüm dünyada ve Türkiye'de yoksulluk yaşanırken, bazı ürünlerde yoksunluk çekilmiş, örneğin sık kullanılan şapka artık lüks sayılmaya başlanmıştır. Savaş esnasında İngiliz Generali Bernad Law Montgomery'nin giydiği, bugün mont olarak adlandırılan, kısa ceket, Türk ordusu üniformalarına daha sonra ise halka yayılmıştır (Kotanlı, 2015).

Tüm Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de 1929 krizinden etkilenmiş kendini koruyabilmek için müdahaleci politikalar izlemiş, planlı sanayi dönemine geçilmiştir. Bu dönem II. Dünya savaşına kadar sürmüştür. Kriz sebebiyle insanlar işsiz kalırken Cumhuriyet yönetimi birçok önlem almış, öncelikle yerli malı tüketiminin artırmak için, 'yerli malı kullan' kampanyaları başlatmış, halk bilgilendirilmiş ve kurulan yerli malı pazarlarının kullanılması teşvik edilmiştir.

İlerleyen yıllarda Atatürk bu konuyla ilgili problemler yaşanabileceğini düşündüğünden beş yıllık sanayi planları dâhilinde bu sorunu da çözecek bir kuruluşu, hayata geçirmiştir. Halkın ihtiyaçları Sümerbank mağazalarından karşılanmış, tüm sosyal sınıflar ısmarlama ya da pahalı ürünler almak yerine daha ucuz bir çözüm yolları aramış, Sümerbank kumaşlarından gündelikçi terzilere elbiseler diktirmiş, ya da Sümerbank fabrikalarında dikilmiş ürünleri tercih ederek ekonomik yolu seçmişlerdir.

#### 5.3.1 Sümerbank

Türkiye Cumhuriyeti yönetimi 1929 yılında tüm dünyayı sarsan ekonomik krizde Türkiye'yi korumak ve olumsuz etkileri hafifletmek adına yaptığı beş yıllık kalkınma planları çerçevesinde halkın yerli malı kullanımını desteklemek ve yerli malı

üretimini koruma altına almak maksatlı girişimlerinden biri olan “Sümerbank”ı kurmuştur.

“ 03 Haziran 1933 tarih ve 2262 sayılı Kanun ile 11 Temmuz 1933 tarihinde ATATÜRK tarafından “Sümerbank” adı verilerek kurulmuş olup, 17 Haziran 1938 tarihinde 3460 sayılı kanunla Kamu İktisadi Devlet Teşekkülü (KİT) haline getirilmiştir.”

Öncesinde Devlet Sanayi Ofisi tarafından işletilen fabrikalar;

- Feshane (Defterdar) Fabrikası,
- Basmahane (Bakırköy) Fabrikası,
- Hereke Fabrikası,
- Beykoz Fabrikası,

Sümerbank’a devredilmiştir (sumerholding.gov.tr, 2022).

Sümerbank, Cumhuriyet’in ekonomik ve endüstriyel anlamda altyapısının kurulmasında çok önemli bir yer tutmaktadır. Devlet tarafından kurulan sanayi işletmelerinden bazılarının kurulumundan itibaren, yönetilmesi, çalışacak teknik personelin eğitilmesi gibi destekler veren Sümerbank, aynı zamanda, özel girişimlere kredi sağlanması gibi bankacılık faaliyetleri de yürütmüştür. Kayseri’de kurulmuş olan ilk Sümerbank fabrikası Türkiye’deki modern tekstil sektörünün temelleri atılmıştır.

Anadolu’nun giyim kültürü için oldukça önemli olan basma ve pazen kumaşlar, Sümerbank fabrikalarında yerli üretim pamuktan, yazlık ve kışlık farklı gramajlarla dokunmuş, çok renkli baskılarla desenlendirilerek satışa sunulmuştur. Sümerbank fabrikaları aynı zamanda tekstil tasarımcılarının yetiştirildiği meslek okulları görevini de yürütmüştür. Sümerbank bünyesinde dokunan pamuklu kumaşlarda özellikle Anadolu’da kullanılan desenlerin modernize edilmesiyle oluşturulan kumaş desenleri kullanılmış, desenlerin geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmıştır.

Sümerbank kumaşları karakteristik desenleri, uygun fiyatlı kullanışlı ve sağlam ürünleri ile özellikle Anadolu’da Sümerbank kültürünün oluşmasına sebep olmuştur. Sümerbank’ın üretmiş olduğu dokuma kumaşlar geleneksel motifleri ve uygun fiyatları ile Kılık Kıyafet Devrimi’nin Anadolu’da yayılmasına da vesile olmuştur (Himam & Pasin , 2011).

1970’li yılların başlarında ülkenin birçok şehrindeki Kız Meslek Enstitüleri ile işbirliği yaparak, Sümerbank’ın kumaşları ile tasarlanan kıyafetlerden oluşan defileler düzenlenmiştir. 1980’ler de Sümerbank hazır giyim alanında kendi markalarını yaratmış, çocuk giyim markası olan Uçan Balonla okul önlükleri, yakaları ve

ayakkabıları üretmiş uzun süre okul önlüklerinde tüm ülkede akla gelen ilk marka olmuştur. Yeni Çizgi Sümerbank'a ait bir diğer giyim markasıdır ve Çağdaş Çizgi isimli bir de ayakkabı markası bulunmaktadır. Bu markalar için ayrı hazır giyim mağazalar açılmıştır.

Sümerbank'ın Türk tekstil sanayisindeki payı 1950'ye kadar çok yüksek iken, özel sektörün yatırımları arttırıcı yönde teşviklerinin de etkisiyle özel sektörün karşısında gerilemiştir. 1970'lerde devlet tarafından verilen teşvik kredisi ile Türkiye'de özel sektöre ait tekstil fabrikalarının sayısında artış yaşanması, pamuklu bezin direkt tüketicilere satılan bir ürün olmaktan çok yeni gelişmekte olan hazır giyim sektörünün hammaddesi olarak kullanılabilir hale gelmesi üzerine, Sümerbank piyasadaki değişimlere uyum sağlayamamıştır.

Zaman içerisinde tüm dünyada ve Türkiye'de değişen ekonomik koşullar karşısında rekabet yeteneğini kaybeden Sümerbank'a ait işletmelerin bir kısmı özelleştirilmiş ya da kapatılmıştır. Tüm bu gelişmelerin haricinde Sümerbank işletmelerinde tasarım kültürünün yeterince gelişmemiş olması ve değişen moda ayak uyduramaması özel sektörle rekabet edememe sebeplerinden sadece biridir. Türkiye'de özel sektörün devlet tarafından da desteklenerek gelişmeye başlaması, özellikle başlıca tüketim ürünlerinden olan tekstil ve hazır giyim dalında tasarım, markalaşma ve mağazacılık aşamalarının 1980'lerde hızlanmaya başlaması, ithal ikamesi politikalarının terk edilmesi ile yerli pazara yabancı markaların girmesi Sümerbank'ın rekabet yeteneğini yitirmesindeki temel sebepleri oluşturmuştur. 1980 sonrası Sümerbank kendi markalarını yaratmak konusunda adımlar atması ve reklam kampanyaları yapmasına rağmen, ürün tasarımı konusunda yaratıcı ve güncel kalmayı başaramamıştır.

41 fabrika, 468 mağaza ve 43 banka şubesi bulunan Sümerbank'ın tüm mağazaları kapanarak tüm işletmeleri özelleştirme kapsamına alınmış, Sümerbank'ın özelleştirme sürecinde 1999 senesinde kapatılmıştır.

#### **5.4 1940'lar**

1940'lı yılların ortasında başlayan II. Dünya savaşıyla Alman işgaline maruz kalan Paris ve moda sekteye uğramış, devletler modacıları az kumaş ve malzeme kullanmaları için teşvik etmişlerdir. Etekler fazla kumaş harcanmaması için kısalmış, kadınlar sade ve gösterişli olmayan giysilere bürünmüştür. Türkiye'de ekmekle

birlikte kumaş da karneye bağlanmış, savaş şartları, sıkıntılar, yoksulluk, tüm ülkede insanları tasarruflu olmaya zorlamıştır. Kullanılan ceketler terziler yardımıyla ters yüz edilmiş, perde, çarşaf gibi giysi dışında kullanılan kumaşlar giysi olarak kullanılmıştır.

Savaşın sebep olduğu ekonomik zorluklar ‘anti-moda’nın yani yeni kıyafet tarzlarının doğuşuna sebep olmuştur. 1943’de Hollywood’a dönemin yıldızları tarafından dünyaya yayılan ‘swing’ modası, Türkiye’de daha çok erkek modası olarak adlandırılrsa da, kadınlar tarafından da kullanılmış, Bobstil modası adını almıştır.

II. Dünya Savaşı yılları, Türkiye savaşa girmemiş olsa da, savaşa bağlı ekonomik kriz bazı sonuçlar doğurmuş, Varlık Vergisi sebebiyle sermayenin el değiştirmesi, geçmişte sektörden uzak olan Müslüman Türklerin birçok alanda olduğu gibi Tekstil ve Moda alanında da söz sahibi olmalarını sağlamıştır.

1940’larda dokuma sektöründe gelişmeler sağlanırken, batı ülkelerinde başlayan hazır giyim üretiminin Türkiye’deki ilk denemeleri ise, yine terziler tarafından uygulanmaya başlanmış, küçük terzi atölyelerinde bile kalıp tekniğiyle üretim yapma çabaları görülmeye başlanmıştır.

Dönemin Terzilik Tekâmül Enstitüsü, hazır giyim kurulum aşamalarını, kalıp sistemlerinin oluşturulması gayretlerini ve küçük atölyelerin çabasını dikkatle takip etmiştir. Mithat Gürsoy 1949’de terzi sıfatı ile İstanbul Ticaret Odasına kayıt olurken İngiltere’de gördüğü “Burberry’s” markalı pardösüden esinlenerek yeni bir pardösü modeli tasarlayarak üretimine başlamış ve aldığı siparişlerle büyük başarı kazanmış, yeni modellerde üreterek dönemin ihtiyacını karşılamıştır (Şeftalici, 2005).

Dönemin ünlü terzilerinden Nevzad Kasman bu günkü ismi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olan, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’nde İbrahim Çallı Atölyesinden mezun olan Nevzad Hanım, sevdiği kişilere hobi niteliğinde dikiş dikerken, ileriki dönemlerde maddi sıkıntıları sonucunda Beyoğlu’nda bir atölye açarak, terzilik mesleğine başlamıştır. Aldığı resim eğitimi, yeteneği ve insan vücudunu tanınması ona kolaylık sağlamış, anatomik yapıya uygun çizimler yapmış, tasarladığı elbiselerin kalıplarını da hazırlayarak, bu kalıpları Nevzad Kasman kalıpları adı altında satışa sunmuştur. Türkiye’de gördüğümüz satışa sunulan ilk kalıp sistemlerinden biridir. Kızı Ayla Algan’a Sümerbank basmalarından diktiği folklorik elbise ile 1977’de katıldığı yarışmada dünya birinciliği ödülü almıştır. Yine dönemin terzilerinden, Mithat Paşa Kız Enstitüsü ve, Ankara Yüksek Öğretmen Okulu mezunu olan Lütfiye Arıbal sonrasında İstanbul, Mithat Paşa Kız Enstitüsünde öğretmenlik yaparken 1966 yılında, Fransa’da her ülkenin kendi kültürüne has gelinlikleri ile

katıldığı dünya gelinlikleri yarışmasında 30 ülkenin içerisinde Kütahya işi broker üzerine işlenen, ‘Ayşe kız’ isimli gelinlikle birinci olmuş, gelinlik yarışmanın sonunda yapılan büyük sergide sergilenmiştir (Onur, 2004).

## 5.5 1950’ler

1950’li yıllarda Avrupa’da olduğu gibi Türkiye’de de İkinci Dünya savaşının sebep olduğu ekonomik sıkıntılar yaşanmış, Amerika’dan gelen Marshall yardımıyla faydalanılmış, bunun sonucu olarak toplum Amerikan yaşam tarzı ve modasıyla tanışmıştır. Dergiler ve gazetelerde devamlı Amerikalı Hollywood artistlerinin fotoğrafları yayınlanmaya başlamış, Amerika, Hollywood film yıldızları aracılığıyla, kendi modasını tüm dünyaya tanıtmıştır. Amerika’da blue Jean olarak bilinen pantolonları Türkiye’de “kot” adıyla piyasaya sürülmüştür. Denim kumaşa Türkiye’de Kot ismini veren Muhteşem Kot, mesleki bakımdan kendini geliştirmek amacıyla dönemin en iyi Moda okullarından biri olan La Deveze Derrox’ta eğitim gördüğü sırada tanıdığı bu kumaşı Türkiye’ye döndüğünde üretmeyi başarmış ve 1960 senesinde “Kot” adını markalaştırmıştır. 80’li yıllara gelindiğinde Özal’ın uyguladığı serbest piyasa ekonomisinin de etkisiyle ithalat kolaylaşmış, yabancı markalara daha kolay ulaşılabilir olması o güne kadar pazarda lider konumunda olan Kot markasının 2. sınıf durumuna düşmesine sebep olmuş, 1992 yılında da üretimini durdurmuştur. (www.ensonhaber.com, 2022)

Türkiye için 1950’ler yeni bir dönemin başlangıcı olmuş, çok partili hayata geçişin ardından NATO’ya üye olan Türkiye için, Demokrat Parti yönetiminde özel sektörün önünün açıldığı bir dönem başlamıştır. Sınai Kalkınma Bankası teşvikleriyle, özel sektörün özendirilmesi dönemin gelişmeleri arasında sayılabilir.

1950 ve 1960 yıllarda Türkiye, kendine özgü bir moda üretme gayreti içerisinde olmuş, özellikle Olgunlaşma Enstitülerinin çabalarıyla malzeme, motifler ve kumaşlar Türk kültürüne özgü bir şekilde birleştirilmiş, Türk motifleri ve tarzı Paris giyim modası ile sentezlenerek Avrupa modasından da kopmadan, Türk modası oluşturulmuştur. Olgunlaşma enstitüleri yarattıkları yeni stille yurtdışında başarılı defileler gerçekleştirmişler, farklı ülkelerden davet alan enstitüler, birçok ülkenin beğenisini kazanmışlardır. Başarıları Fransız ya da İtalyan modası kadar belirgin ve dünya giyim modasında söz sahibi olacak kadar büyük boyutta olmasa dahi bu yıllarda olgunluk çağına ulaşmış olan Olgunlaşma enstitülerinin ulaştığı noktayı göstermesi

açısından değerlidir. Türk basınında enstitülerin başarılarından bahsedilirken ‘Türk Modası’ ibaresini kullanmaya başlamıştır.

1950’li yıllarda giysi modasının hâkimi her ne kadar terziler olsalar da, hazır giyim sektörü de yakın zamanda bu alanda terzilerle rekabet edebilir hale gelmişlerdir.

Moda alanında tüm bu gelişmeler yaşanırken, Anadolu’da köyünde işsiz kalan halk iş bulma arzusuyla büyük şehirlere, özellikle de İstanbul’a göç etmeye başlamış, ancak uyum sağlamakta zorlanmıştır. Yöresel kıyafetiyle zamanla şehir yaşamına uyarlamaya çalışırken, önceleri eteğinin altına pijama giymiş, sonraları uzun elbiseler giyerek büyükşehirde kendince uyum sağlama yoluna gitmiştir. Ancak kadınların yemeni ve eşarpları, erkeklerin potin ve kasketleriyle oluşan giyim şekilleriyle şehrin bir parçası oluşturmuşlardır.

İş bulmak için şehre gelen fakir köylü halkı haricinde, ticaretin gelişmesi, savaş sonrasında ya da ‘iaşe politikası’ ile zengin olmuş Anadolu aileleri de, kalabalıklar halinde büyük şehirlere göç etmiş, zengin semtlerde köşk ve yalı tarzı evler alarak özellikle İstanbul’a yerleşmişlerdir. Büyükşehir insanı göçle gelen ve şehir hayatına uyum sağlayamaya çalışan Anadolu insanına çok da hoş bakmamıştır. Geldikleri bölgelerin sadece giyim kuşamını değil kültürünü ve yaşam biçimini de yanında getiren insanlar yerleştikleri büyükşehirlerin özellikle İstanbul’un yeme içme ve eğlence yaşamına da etki etmiş, gazino ve pavyon kültürü şehrin gece hayatına girmiştir. Şarkıcılar ve tüm bu eğlence yerlerinde çalışanlar için üretilen kıyafetler giyim sektörünün yeni bir kolunu oluşturmuş, sanatçılar haricinde halk matinelere kadınlar matinelere çalgılı eğlenceler bu giyim kolunu desteklemiştir. Yine bu göçlerin diğer bir sebebi eğitim görmek için gelen gençlerdir. Anadolu insanı eğitim görmek, çalışmak ya da çabuk zengin olabilmek amacıyla büyükşehirlere göç etmiştir (Baydar & Özkan, 1999).

Terziler için 1950’li yıllar moda bağlamında yeni iş alanlarının açıldığı bir dönemdir. Döneme damgasını vuran gece hayatının ünlü ses sanatçılarına sahne kostümleri diken terziler, bir yandan sanatçılar yoluyla moda yön verirken, davranışları, sanatçılar giydikleri kıyafetler ve sahne kostümleri döneme damgasını vurmuşlardır. Sahne kostümlerinde yaratıcılıklarını özgürce kullanabilen bu terzilerin isimleri daha fazla duyulmaya başlamıştır. Mualla Özbek, Suat Aysan, Übeyde Bozyiğit gibi isimler arasındadır.

Dönemin önemli terzilerinden Mualla Özbek, terziliği Almanya’da öğrenmiş, 1960 ihtilalinin gerçekleşmesiyle, müşterileri kaybedip krizden etkileneceğini

düşünerek, İstanbul Harbiye’de ilk tasarımcı butiği olan Mualla Butik adında bir hazır giyim dükkân açmış, Türkiye’de tasarımcı butikleri dönemini başlatmıştır. Onu takiben hazır giyim yapmaya başlayan modacılar, ucuz olmayan seçkin tasarımlarına hazır giyimi de dâhil ederek Nişantaşı, Harbiye gibi semtlerde genellikle kendi isimlerini koydukları butikler açmaya başlamışlardır.

Ünlü Fransız moda okulu Ecoles de la Chambre Syndicale de la Couture Parisienne de eğitim almış olan terzi ve tasarımcı Übeyde Bozyiğit sahne sanatçılarında ve müşterilerine yaptığı elbiselerin işlemelerinin desenlerini kendisi çizmiş, Paris’te bulunan, dünyaca ünlü işleme atölyesi Lesage ile anlaşarak İstanbul’da bir işleme atölyesi kurmuştur. Tiyatro ve sinemanın öne çıkmaya başladığı bu yıllarda kostüm tasarlamak yine dönemin terzileri için yeni bir iş kolu olmuş, Übeyde Bozyiğit ve Suat Aysan gibi isimler tiyatro ve sinema için kostümler tasarlamışlardır (Onur, 2004).

Suat Aysan Türk sporcularının 1968 Meksika olimpiyatlarındaki kıyafetlerini tasarlayarak farklı bir çalışmaya daha imza atmış ve Olimpiyatlar da, en beğenilen giysilerden olduğu haberi Meksika televizyonunda yayınlanmıştır. Artık Avrupa’da olduğu gibi modacı sanatçı, tiyatro sinema ve kurumsal iş birlikleri oluşmaya başlamış, moda farklı kanallara kaymıştır.

1950’li yıllarda artık tasarımcı fikri oluşmaya başlamış, terzi ve tasarımcı kavramları Avrupa’da olduğu gibi ayırmaya ve bu ayırım dillendirilmeye başlamıştır.

Übeyde Hanım’a göre;

“Avrupa’da ise, tasarımcı ile Tualist farklıdır. Haute Couture ise, özel dikişle kişiye dikilmiş kıyafettir. Terzinin gözünün kuvvetli olması gereklidir. Kaliteli dikişten anlayan, hiç olmazsa kurs gören kişinin Haute Couture alanında çalışmaları ve ürün vermeleri daha doğrudur. Coutuer ise tasarımcıdır, yani ‘Kopist’ terzidir. Modeli tasarlayan, ya da birebir kopya eden kişidir. Terzi, müşterisinin isteğine göre model çizerse, o zaman yaratır tasarımcı olur” (Şeftalici, 2005).

Tasarımlarını kendisi çizen Übeyde Hanım’a göre modacı tasarımcısı, kişinin fiziki yapısını, sosyal yaşantısını modaaya uygulayan kişidir diye açıklamış, tasarımcının dikiş bilmesinin zorunlu olmadığını, ancak bunun bazı zorluklara da sebep olabileceğini belirtmiştir. Tasarımcı terimi artık telaffuz edilir olmuştur (Onur, 2004).

1950’lerde Avrupa ve Amerika’da öne çıkan Blue Jean Türkiye’de işçi, ayak takımı, Rock yıldızları ve öğrenciler arasında da rağbet görmüştür

Günümüzde son derece rahatsız, hava almayan özelliklerinden dolayı sağlıksız bulunsada Petro-kimyasallar kullanarak üretilen Naylon, Poli-Akrilik Polyester ve

benzeri kumaşlar keşfedildiği yıllar için büyük yenilik ve kullanımda kolaylık sağlamış, özellikle ütü istemediği için insanlar bu kumaşları gündelik hayatlarında severek kullanmışlardır.

1955 sonrasında erkek giyiminde söz sahibi olan İtalya dünyaya açılmış, kısa ceket, diz üstü pardösü, daralmış paça pantolon, beyaz gömlek, ince kravat ve deri ayakkabıları ile Amerikan modasının rakibi olmuştur. Türkiye de, İtalyan modası çok beğenmiş, bu şekilde giyinmek Türk erkeği için statü oluşturmuştur (Baydar & Özkan, 1999).

Tüm bu gelişmeler çerçevesinde ihtiyaç olan kumaş desenlerini yapacak tasarımcılar yetiştirmek amacıyla Devlet Güzel Sanatlar Akademisi bünyesinde 1957 yılında, dekoratif sanatlar bölümü ‘Kumaş Desenleri Atölyesi’,1958’de ise ‘Baskı Atölyesi’ kurulmuştur.

Devletin verdiği teşviklerle ile özel sektörün tekstil ve hazır giyim alanındaki faaliyetleri hız kazanmış, Çukurova’da işletmeler kurulmaya başlamıştır. Hazır giyim kendi ayakları üstünde yavaş yavaş yükselirken, hazır giyim sektörünün 40’larda başlayan yolculuğu bu yıllarda ilk meyvelerini vermeye başlamıştır. Vitali Hakkı ve kardeşinin, birlikte kurmuş oldukları marka, o yıllardan bugüne uzanan bir serüvenin ürünü olmuştur. Şen Şapka’dan Türkiye’nin en bilinen ve en eski lüks giyim markası olan “Vakko” ya uzanan süreç bir anlamda Türkiye’deki değişimi göstermektedir. Ayrıca “Yeni Karamürsel”, “Atalar”, “Titiz” gibi giyim firmalarının yanı sıra, Hatemoğlu, Tavşanlı, Özbağ pardösü ve Triko Mısırlı’nın ilk kuruluşları da o döneme rastlamaktadır.

## **5.6 1960’lar**

Türkiye’de dönemin başlarında giyim her ne kadar 50’li yılların etkisinde kalsa da, daha sonra 60 ihtilalinin etkisi ve köyden kente göçün hızlanarak devam etmesi modanın değişmesine etki etmiştir. Darbenin etkisiyle asker yeşili moda renktir. Yine sinema yıldızları halk arasında örnek alınarak devam etmiştir. Modacılar önceki giyim tarzlarının karşıt, özgür, çılgın ve asi, bir kadın formu yaratmayı hedeflemişlerdir.

1960’lar, Türkiye’de düzenin sorgulandığı yıllardır. İç göçler, yoksulluk, işsizlik, gibi sebeplerden ötürü oluşan örgütlenmeler, öğrenci hareketleri ve çeşitli toplumsal olayların artması, 27 Mayıs 1960 darbesini getiren sebepleri oluşturmuştur. Bu dönem1961 anayasasıyla gelen özgürlükler ve kadın haklarının gündemde olduğu



bir dönemdir. 1960'larda fütüristik modanın yanı sıra kısa etekler, kavisleri düzeltilmiş giysiler öne çıkmış, dönemin Avrupa'sını etkileyen bir diğer grup olan Hippiler (Beatnikler) Türkiye'yi de ziyaret etmişler ve bu ziyaret özellikle gençlerin, üniversite öğrencilerinin giyim tarzlarını etkilemiştir. Etnik tarz kıyafetler, folklorik giysiler, basma kumaşlardan şalvar ve elbiseler mintan yakalı gömlekler, şile bezi kent yaşamında giymeye başlamıştır. İkinci el kıyafetler ve bitpazarları bu dönemde moda olmuştur. Erkekler de ise saçlar uzatılmış, büyük desenli gömlekler ve baseni saran pantolonlar giyilmiş, yüzükler takılmıştır.

1967-68 yıllarında oluşan çingene modası, canlı renkler kullanılarak hazırlanmış, fırfırlı, büzgülü etekler, yakası açık bluzlar, halka şeklindeki küpeler ve çingene şalı ile tamamlanmıştır.

Üniversiteliler politik hareketlerin etkisi ile takım elbiselerini çıkarmış yerine üniforma gibi parkaları, kadife pantolonlarını ve balıkçı yakalı kazaklarını giymişlerdir. Kadınların favorisi artık pantolondur. Edebi akımlara, sanat dallarına bağlı olarak giyimler çeşitlenirken, 68 kuşağı hareketleri ve giysileri Türkiye'ye de yansımıştır.

1960 yılların modacıları olarak Faize ve Sevim kardeşler, Mualla Özbek, Bergin Usberk, Zuhale Yorgancıoğlu, Yıldırım Mayruk gibi isimleri saymak mümkündür.

## **5.7 1970'ler**

1970'ler Türkiye için hızlı değişimlerin yaşandığı, siyasi ve kültürel hareketlerin, döneme damgasını vurduğu, ideolojik tartışmaların tırmandığı karmaşık yıllar olarak adlandırılmıştır. Öğrenci ve işçi hareketlerinin oldukça yoğun olarak yaşandığı bir döneme girilmiştir. Siyasi ve fikri çatışmalarla geçen bu dönemde giyim biçimleri, ortak dili oluşturmuştur.

Köylerden kente göç etmiş Anadolu insanı kent yaşamına uyum sağlayamamış, kendi kültürüyle harmanlayarak oluşturduğu arabesk kültürünü ve bu doğrultuda gelişen pavyon ve taverna kültürünü oluşturmuştur. Elit kesim ise kendi eğlence anlayışı oluşturarak, disko, bar, kulüp ve kültürü ile eğlenmiştir. Tüm bu farklılıklar giyim tarzında çeşitliliğe yol açmıştır

Kasabalardan, köylere kadar Türkiye'nin bir ucundan bir ucuna yayılmaya başlayan televizyon halkı etkileyerek geleneksel yapılarını yavaş yavaş modernliğe yaklaştırmış böylece Anadolu'da hazır giyimle ve modernlikle tanışmıştır.

Arap-İsrail savaşı, yaşamı olumsuz etkilemiş, 1970'lerdeki, işsizlik ve enflasyonun getirdiği sorunlar, 1973'teki petrol krizi ile birleşerek, tüm sektörlerle birlikte hazır giyimin de zor günler geçirmesine sebep olmuştur. Ekonomik krizin büyümesi ve tüm dünya etkilemiş, tüm ülkelerin ekonomik anlamda sarsılmalarına sebep olmuştur.

1960'lardan 1970'lere kadar devam eden 'Hippi' modası, Türkiye'de genç nesli etkilemiş, gençler otoriteye ve değerlere başkaldırmış, bireyselleştirmiş kendilerini giysilerde ifade etmeye çalışmışlardır.

1970'lerin Türkiye'sinde yaşam standartlarının yükselmesi, şehirleşmenin artmasıyla nitelikli ürün talebi artmış, sektör hız kazanmıştır. Orta gelir gurubu insanların çoğalması ve çalışma hayatına başlayan kadınların sayısındaki artış, talebinin artmasına sebep olmuştur. Kredi kartı ve taksitli satışlar gibi unsurlarının ortaya çıkmasıyla tüketim kolaylaşmış ve artmış, tüm bunlar seri üretimin de artmasına sebep olmuştur.

1970'li yıllarda hazır giyim üretimi yapan firmaların sayısı artmış, fabrikalar, İstanbul başta olmak üzere, İzmir, Bursa, Denizli, Eskişehir ve Gazi Antep gibi büyük şehirlerin etrafında konumlanmıştır. Önceleri sadece standart ürünler yapılırken sonraları ürün çeşitliği artmış, çoğunlukla ihracat yapmak üzere kurulan fabrikalar, ihracatta ortaya çıkan sorunlar sebebiyle iç pazara kaymıştır. Günümüzde büyük ölçekli firmaların dahi dünyadaki değişimlere paralel olarak, çeşitli firmalar için fason imalat yaptıkları gözlemlenmektedir

1970'lerde Türkiye'de çoğunlukla ham pamuk ihraç edilmekteyken, 1990'larda başta Avrupa ülkelerine olmak üzere hazır giyim ve tekstil ihracat kapasitesi en yüksek ülke durumuna gelmiştir. 2008 krizinden sonra hazır giyim ve tekstil sektörü, özellikle Avrupa Birliği ülkelerindeki firmaların küçülmeye gitmesi ve benzeri sebeplerden dolayı avantajlı hale gelmiştir. Türkiye'nin Avrupa'ya yakın olması, ulaşım açısından avantajlı konumda bulunması, hızlı ürün temin edebilmesi, Türk firmalarını bu alanda güçlü bir hale getirmiş, ihracatı artırmıştır.

1970'li yılların ünlü modacıları olarak Vural Gökçaylı, Cemil İpekçi, Sadık Kızılağaç'ı sayabiliriz. Bu isimlerden Vural Gökçaylı, modacı ve tasarımcı kavramlarıyla ilgili olarak;

1970'lerden önce modacı lafı yoktu, o dönemde çıktı. Daha sonra Cemil İpekçi geldi. Bana göre Mualla, Nedret hanım terziydi. Sonra Cemil İpekçi geldi. Cemal Bürün terzi değildi, ancak terzi diye bilinirdi. Bürün İkinci Dünya Savaşı

döneminde Fransa’da model ve moda mecmuaları gelmediğinden modeller çizip satıyordu.

Modacı kavramı, benimle birlikte kullanılmaya başlandı. Metin Deniz, Akbank Beyoğlu binası yapmıştı. O kendisi için, “Ben tasarımcıyım, mimar değilim” demişti. Onun tasarımcı lafından sonra Türkiye’ye ‘tasarımcı’ terimi girdi ve bütün modacılar, ‘Ben modacı değilim, moda tasarımcıyım’ demeye başladılar (Onur, 2004).

1970 öncesinde terzi olarak anılan tasarımcılar için sonraki yıllarda tasarımcı terimi kullanılmaya başlamış, 90’lı yıllarda ise Moda tasarımcısı kavramı artık iyice yerleşmiştir. Gelişen koşullar, küreselleşmenin getirdiği rekabet ortamı ile kendilerini mesleki eğitimlerle destekleyerek, yarışmalara katılarak isimlerini duyurmaya çalışmış, Moda dünyasına adım atmışlardır.

## 5.8 1980’ler

Türkiye’de 1980’li yıllarda ekonomik sorunların giderilmesi amacıyla, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı yapan, Turgut Özal tarafından hazırlanan sonradan 24 Ocak kararları adıyla anılacak kararlar açıklanarak uygulamaya konmuştur. Bu kararların arkasından; liberal ekonomik sisteme geçilmesi, yabancı sermayenin piyasaya girmesi ve artan tüketim Türkiye’nin yeni bir döneme girmesine sebep olmuştur. 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile bu kararlar, sekteye uğrasa da yok olmamış, yön değiştirmiştir. Artan televizyon kanalları ve yaygınlaşan video kullanımıyla tüketim teşvik edilmiştir.

Dünya ve Türkiye de markalı ürün kullanımının körüklenmesi sebebiyle, markalı ürün kullanımı, statü göstergesi haline gelmiştir. Markalı giysiler dikkat çekmenin, saygı görmenin, kısa yolu olarak düşünülmüş, mutlaka sahip olunarak, giyilmeye gayret edilmiştir.

Dönemin en popüler dizileri, Dallas, Hanedan gibi diziler aynı zamanda Türk halkının da giyim stilini oluşturmuş, parlıtlı kumaşlar, lame, dore kumaşlardan yapılmış giysiler, şeffaf plastikten kemer ve çantalar moda olmuştur.

Dönemin ünlü isimleri Hakan Elyaban, Ahmet Eraslan, Rıfat Özbek, Cemil İpekçi, Bahar Koçan’dır.

80’ler moda tasarımcılarının adlarını güzellik yarışmalarında da duymaya başladığımız yıllardır. Bunlardan biri olan ünlü modacı Cemil İpekçi’nin 2002 yılında yapılan dünya güzellik yarışmasında ülkemizi temsil eden Azra Akın için hazırladığı, pazen kumaştan tasarladığı elbise, Azra Akın’ın dünya birinciliğinin yanı sıra en iyi

kostüm ödülünü almış, dünyanın en iyi tasarımcılarının arasından seçilmiştir (Onur, 2004).

80'lerde terzi ve tasarımcı kavramları yavaş yavaş ayrılmaya başlamış, ihracatın artması marka ve marka yaratma faaliyetlerinin gündeme girmeye başlaması, stilist ve tasarımcı terimlerini daha fazla kullanılır hale getirmiştir. Terziler üzerinden izini sürdüğümüz Moda tasarımı ve tasarımcısı bu yıllarda eğitimler anlamında da ayrılmaya başlamış, tasarımcı yetiştiren okullar ve kurslar 80'li yılların ortalarına doğru yoğun şekilde açılmaya başlamıştır.

Cemil İpekçi, tasarımcının, hayal dünyasında dolaşan, terzileri ise teknik tasarlanana üreten teknik eleman olarak tanımlar. İki mesleğin birbiriyle yan yana var olduğunu dile getirirken, dönemin ünlü tasarımcılarından Ahmet Eraslan: *“Terzi bir kumaşı büyük bir sanatla hayata geçirendir”* ifadesini kullanmıştır. Buna karşılık tasarımcıyı ise *“Sunulan materyali günün trendlerine göre tasarlayan dizayn edendir, ayrıca bir tasarımcının dikiş tekniği de bilmesi gerekir, zira tasarım için bunun büyük önemi var diyerek”* bir tasarımcının nasıl olması gerektiğini kendi penceresinden açıklamıştır. Burada önemli olanın, tasarımcının kendi tarzını yansıtmayı ve elindeki kumaşı görmek istediği gibi tasarlaması olduğunu belirtmiştir (Onur, 2004).

Türkiye'nin en önemli ve eski markalarından biri olan Vakko düzenlediği moda tasarım yarışmaları ve gençlerin önünü açarak onları yetiştirmesiyle bir dönem moda okulu görevi üstlenmiştir. Hakan Elyaban ve Bahar Koçan'da Vakko'da yetişerek moda dünyasına adım atmış önemli tasarımcılardır.

## **5.9 1990'lar**

1990'lı yıllar Türkiye'sinde ekonomik sıkıntı, işsizlik ve siyasal ve sosyal bunalımlar yaşanırken dünyada AIDS ve çevre kirliliği, küresel ısınma gibi sorunlar ön plana çıkmıştır. Türkiye, bu on yıllık döneme, yanı başındaki Körfez savaşı ve devamında getirdiği Körfez krizi ile başlamış, Türkiye tüm bunlardan da büyük yara almıştır. Arkasından gelen 5 Nisan 1994 krizi ile Türkiye, ekonomik anlamda ciddi sıkıntılarla karşılaşmıştır. Birçok işyeri, aylarca iş yapamayarak batmış ve kapanmıştır. 1995–2000 yılları arasında ise, gündemden kriz hiç düşmemiştir. Bu dönemde bireysellik, girişimcilik, özel teşebbüs ve serbest piyasa ekonomisinin yarattığı çabucak zengin olma mantığı ön planda olmuş, beyaz yakalı çizgili

gömlükleri ve takım elbiseleri ile Amerikan tarzı tavırlarıyla “Yupiler” serbest piyasa ekonomisinin ve acımasız rekabetin sembolü olmuşlardır.

Moda Tasarımın çerçevesinde tanımlanan imaj tasarımı (imaj maker) kişilere nerede nasıl giyinecekleri konusunda danışmanlık vermiş ve böylece yeni bir meslek dalı doğmuştur. İmaj tasarımcıları şarkıcı, sanatçı, politikacı ve işadamlarına, hizmet vermişlerdir.

Moda, bu yıllarda belki de ilk defa gerçek anlamında telaffuz edilmeye başlanmış, tüketim toplumu kavramı hayatımıza iyice girmiştir. Moda tekstil alanı dışında; mobilya, aksesuar, yaşam stilleri, makyaj, araba, her türlü teknolojik ürün ve turizmde bile kendini göstermiştir. Türkiye artık büyük bir hızla ileriye doğru bir değişime girmiş, büyük sıçramalar yapmıştır.

Çılgın 70’lerin ve aşırı abartılı olarak adlandırılan 80’lerin arkasından çok mütevazı kalan 90’larda öne çıkan eğilim ‘Minimalizm’dir. Kökünü Doğu felsefesinden ve yalınlaşmayı öne çıkaran bu anlayış giysi tasarımını ve ev dekorasyonu ve etkilemiştir.

Moda bağlamında insanlara dikte edilen bir moda kavramının yerine, kişilerin kendi stillerini yarattıkları bir anlayış ortaya çıkmış bu çerçevede de ikinci el kıyafetlerin kullanımını artmıştır.

90’ların öne çıkan tasarımcıları arasında Arzu Kaprol, Özlem Süer, Dilek Hanif, Hakan Yıldırım, Ümit Ünal, Ayşe ve Ece Ege, İdil Tarzi, Evrim Timur, Rıfat Özbek gibi isimler bulunmaktadır.

### **5.9.1 İTKİB**

İstanbul Tekstil Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İTKİB) Türkiye’deki tekstil endüstrisi kuruluşların öncüsüdür. İTKİB üyeleri, Türk tekstilinin %80’ni içerir. Birlik dâhilindeki 28.000 üreticisi ile tekstil ihracatçıları halı, deri giyim ve hazır giyim gibi alanlara hizmet vermektedir.

1940 yılında ihracatçı birlikleri olarak faaliyetlerine başlayan İTKİB’in ana gayesi faaliyet alanı dâhilindeki sektörlerde Türkiye’nin ihracat potansiyelini arttırmak, ihracat performansını yükseltmek, üyelerinin uluslararası ticari faaliyetlerine yardımcı olmak ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Başlıca görev ve faaliyetleri şunlardır.

- Ticareti geliştirme faaliyetlerinde bulunmak
- İstatistiksel kayıtlar tutmak

- Ekonomik araştırma ve raporlamalar yapmak
- PR faaliyetlerinde bulunmak
- Eğitim organizasyonları düzenlemek ve destek vermek
- Danışmanlık hizmetleri vermek
- Koordinasyon faaliyetlerinde bulunmak
- Geliştirici ve bilgilendirici yayınlar hazırlamak

Bu bağlamda;

- 1986 yılından itibaren tekstil, hazır giyim, deri giyim ve halı sektörleri ile ilgili fuarlar düzenleyerek tanıtım ve satışı desteklemekte, dünya genelinde fuar ve sergilere katılım organizasyonları düzenleyerek, üyelerinin uluslararası fuarlara katılımlarını desteklemektedir. Bu çerçevede yılda 30'un üzerinde uluslararası fuara katılım sağlanmaktadır.
- Tasarım ve tasarımcılara destek olmak amacıyla 1990 yılından beri için her yıl “Genç Moda Tasarımcıları Yarışması”, “ Kumaş Tasarım Yarışması”, “Halı Tasarım Yarışması” düzenlemektedir.
- AB destekli bir “Moda ve Tekstil İş Kümesi Projesi” adı altında bir gelişim projesi de yürütürken, ülke profilleri, pazar araştırma ve sektör analiz raporları hazırlamaktadır.
- -Yabancı firmalardan gelen ithalat taleplerini üyelerine ileterek ile Türk firmaları ile aralarında koordinasyonu sağlayarak, işbirlikleri geliştirmektedir.
- Türk ürünlerinin yurtdışı pazarlardaki kalite imajının yükseltilmesine yönelik oluşturulan ”Turquality” projesi yürütmektedir.
- Eğitim faaliyetleri düzenlemek ve destek vermek, sektör ihtiyaçlarına yönelik eleman ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla eğitim faaliyetleri düzenleyerek, lise, yüksekokul ve üniversitelere mesleki anlamda destek vermektedir.
- İTKİB'in başlıca eğitim faaliyetleri;
- Üretim ve pazarlama konusunda kurslar, seminerler, düzenler
- Nitelikli işgücü yetiştirebilme amaçlı eğitim kurumlarına destek sağlar,
- Çeşitli basılı materyallerle güncel bilgi paylaşımında bulunur.

(www.itkib.org.tr, 2009)

İTKİB Türk tekstil ve ihracatının bel kemiği haline gelmiştir. Tasarım ve sürekli yenilik yaratma sorumluluğunu, modadaki genç yetenekleri destekleyerek göstermektedir. Destekledikleri Moda tasarımcıları arasında; Atıl Kutoğlu, Dice Kayek, Hüseyin Çağlayan, Ümit Ünal, Bora Aksu, Arzu Kaprol, gibi ünlü isimler bulunmaktadır.

### 5.9.2 İhkib

Türkiye'ye ihracatı öğreten birlik olan İHKİB'in kökleri 1978 yılına dayanmaktadır. Türk Hazır Giyim sektörünü yıllardır en etkili ve doğru biçimde temsil eden İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İHKİB), sektörün ihracat oranını artırmayı hedefleyen, sektör ihracatının %70'i üyeleri tarafından karşılanan, sektörün en önemli kuruluşlarının başında gelir.

#### İHKİB;

- Türk Hazır giyim sektörünün ve üye firmalarının katma değerli ihracatını artırmaya yönelik, tasarımı destekleyen ve inovasyona bağlamında faaliyetler düzenler.
- İstanbul'un moda merkezi
- Hazır giyim sektörüne nitelikli işgücü kazandıracak eğitim faaliyetleri düzenler.
- İstanbul'u moda merkezi yapma ve Türk modasını dünyaya tanıtmaya amaçlı etkinlikler, sanal-fiziki fuar ve heyetler organize eder.(Koza Genç Moda Tasarımcıları Yarışması, Fashion Week İstanbul).
- İhracat şirketleri ve hazır giyim sektörüne kılavuzluk edecek ve farkındalığı arttıracak toplantılar düzenler ve dijital dönüşüm, moda tasarımı, ihracat ürünleri için laboratuvar testleri vb. konularda destek verir.
- Sürdürülebilirlik çerçevesinde üyelerinin ve sektörün desteklenmesine yönelik projeler üretir.
- İhracata yönelik devlet desteklerinden ihracat şirketlerinin maksimum oranda faydalanmasını sağlar.

([www.ihkib.org.tr/tr/kurumsal/hakkimizda](http://www.ihkib.org.tr/tr/kurumsal/hakkimizda), 2022)

### 5.9.3 Turquality

Turquality, ülkemizin markalaşabilme potansiyeli olan ürün üretimi yapan firmalarının, markalaşma hedeflerine katkıda bulunmak amaçlı kurulmuştur. Firmaların üretimden pazarlamaya, satış ve satış sonrası hizmetlerine kadar tüm iş süreçlerini kapsayacak şekilde, gelişmelerini ve kurumsallaşmalarını sağlamayı hedefler. Kendi markalarını oluşturmaları, uluslararası pazarlarda kendi markalarıyla adlarından söz ettirebilmeleri ve bu markalar aracılığıyla Türk malı imajının oluşturulması ve yerleştirilmesi amacıyla oluşturulmuş devlet destekli ilk ve tek markalaşma programıdır ([www.turquality.com/hakkimizda](http://www.turquality.com/hakkimizda), 2022).

Turquality kapsamında 2004 yılında başlamış olan proje çalışmalarlarıyla her yıl tekstil ve hazır giyim sektörüne yarar sağlayan organizasyonlar düzenlemektedir. Bu kapsamda Hüseyin Çağlayan, Dice Kayek, Atıl Kutoğlu, Hakan Yıldırım, Arzu Kaprol, Özlem Süer gibi birçok ünlü tasarımcının ürünleri yurtdışı fuar, bienal ve defilelerde sergilenirken, basın toplantılarıyla dünyaya tanıtılmış, bu etkinliklere ITKIB'in her yıl düzenlediği Genç Moda Tasarımcıları Yarışması finalistlerinin tasarımları da dâhil edilmiştir.

Türk modacılarının yurt dışında markalaşma amaçlı gerçekleştirecekleri faaliyet giderleri, Turquality Mağazalarının açılması ve işletilmesi kapsamındaki giderlerin bir kısmı karşılanmaktadır.

Turquality Marka Destek Programı bünyesinde DAMAT&TWEEN, DERRI, İNCİ, MACHKA, MAVİ, NETWORK ve VIVAVENETO gibi birçok firmanın ürünleri yurt dışında çeşitli ülkelerde mağazalarda satışa sunularak tüketicilerle doğrudan buluşması sağlanmıştır.

Markalaşma çalışmalarının önemli bir kısmını oluşturan tasarım çalışmalarının gelişmesi ve yayılması, Türkiye'nin tasarım kültürünün oluşması amacıyla "Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri Yarışması" hayata geçirilmiştir.

Tasarımcı firmaları, tasarım ofisleri, tasarım dernekleri ve birliklerin yapacakları tanıtım, reklam, pazarlama, istihdam, danışmanlık harcamaları ile yurt dışında açacakları ofislerle ilgili harcamalar karşılanırken, bu birlikler tarafından organize edilen moda tasarım yarışmalarında derece alan genç tasarımcıların yurtdışındaki eğitim giderleri de Turquality kapsamında karşılanmaktadır ([www.turquality.com/hakkimizda/tarihce](http://www.turquality.com/hakkimizda/tarihce), 2022).



## 5.10 2000'ler

Türkiye'de tekstil ve hazır giyim sektörüne bakıldığında sektörün geleceğini oluşturacak projelerle desteklendiği görülmektedir. Rekabet koşullarının her geçen gün zorlaşması ve maliyetlerin artmasına rağmen marka yaratma çabaları artık meyvesini vermeye başlamıştır. Dünya Moda merkezlerinde, Paris, New York, Milano podyumlarında Türk Modacılar boy göstermeye başlamışlardır.

Giyim üreticileri ve moda tasarımcıları işbirliği içinde olmalıdırlar çünkü sürekli bir üretim için tüketimin de sürekli olması gerekir. Bu sebeple moda tasarımcıları yeni tasarımlarıyla tüketimi körüklerler. Tüketimin devamlılığı kıyafetlerin eskimesine fırsat kalmadan değiştirilmesine bağlıdır. Modanın hızlı değişimi bu durumun bir sonucudur. Tüketimin devamlılığı için modanın sürekli değişiyor olması çok önemlidir. Bu yüzden tekstil sanayi, sürekli yeni ürün tasarlayan moda tasarımcılarına ihtiyaç duymaktadır. Yeni ihtiyaçlar ortaya çıkmalı ve moda devamlı yenilenmelidir. Bu dönüşüm devam etmelidir ki, kapitalizmin gerektirdiği gibi sürekli bir tüketim sürdürülebilsin (Avcı, 2015).

Türk hazır giyim sektörü 1980'li yıllardan bugüne, ülke krizlerle boğuşurken en büyük sanayi kollarından biri olan hazır giyim sektörü, fason üretim yapan bir ülke olmaktan çıkıp marka olma yolunda büyük adımlar atmıştır. 90lar ve 2000li yılların başında sadece Türkiye'de marka olmak değil, yurtdışında da bilinirliği olan markalar yaratma gerekliliği duyulmuştur. Bu amaçla devlet özel sektörü desteklemiştir.

## 5.11 Türk Hazır Giyim Sektörünün bugünü

Hazır giyim sektörü ekonominin lokomotif sektörlerinden biri olmasının yanı sıra ve istihdama katkısı sebebiyle Türkiye için hayati önem taşımaktadır. Türkiye, üretim kapasitesinin yüksek olması, hammaddenin bol ve ulaşılabilir olması, teslimatın hızlı gerçekleştirilebiliyor olması, Avrupa'ya yakınlığı sebebiyle tercih edilen ülkelerin başında gelmektedir. Gelişmiş ülkeler sektörde asıl söz sahipleri olmayı sürdürürken Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler moda endüstrisi içerisinde kendilerine yer edinmeye çalışmaktadırlar. Giyim sektöründe üretim gün geçtikçe iş gücü maliyeti düşük olan ülkelere kaymaktadır (Bostan, Ateş, & Ürüt, 2009).

Hazır giyim sektöründeki büyük firmaların son yıllarda yurt içinde ve yurt dışında mağazalaşmaya başlaması Türk hazır giyim sektörünün dinamik yapısı göz önünde bulundurulduğunda değişen bu moda eğilimlerine uyum sağlayabildiği

gözelemlenmektedir. Hazır giyim sektöründe bugünkü hedefleri katma değeri yüksek markalı ürünler tasarlamak ve üretmektir.

## BÖLÜM 6

### 6. OSMANLI DÖNEMİNDE MODA TASARIM EĞİTİMLERİ

#### 6.1 Osmanlı Döneminde Mesleki Eğitim

Osmanlı devletinde mesleki eğitim faaliyetleri devlet eliyle kurulup yönetilen Enderun haricinde, XVIII. yüzyıl sonlarına kadar devletin dışında kendiliğinden oluşmuştur.

Tanzimat'tan önce eğitim kurumları olarak sıbyan mektepleri ile yükseköğretim kurumları olarak yalnızca Enderun ve medreseler bulunuyordu. Kızlar için sadece bugünkü ilköğretimin yerine geçen sıbyan mektepleri bulunmaktaydı. Kızların yükseköğretime devam edebilmeleri ise mümkün değildi. Elit kesimden olan bazı varlıklı ailelerin kızları, Arapça, Farsça, güzel yazı (Aci'sn-ü Hatta), müzik ve benzeri özel dersler almaktaydılar (Doğramacı, 1997).

Tanzimat dönemi ile birlikte kızlara ilk defa sağlık ve eğitim alanında mesleki eğitimler verilirken, II. Abdülhamit Döneminde, bunlara ek olarak sanayi dallarında da eğitim verilmeye başlanmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanı ile kızlara çeşitli alanlarda mesleki eğitimler verilerek, kadınların hemen her alanda üretken olmasına imkân sağlamıştır.

##### 6.1.1. Darülmuallimat ( Kız Öğretmen Okulu)

26 Nisan 1870 yılında açılmış olan okulun amacı; kız sıbyan ve rüştiyelerine öğretmen yetiştirmektir. İki bölüme ayrılan okulda sıbyan ve rüştiye sınıfları bulunmaktadır. Sıbyan sınıfının öğrenim süresi iki yıl, rüştiye sınıfının ise üç yıldır. Mezun olan sıbyan mektebi öğretmenleri, ikinci defa sınava girerek, rüştiye sınıfına geçme hakkına sahip olurlardı.

Bu okulların açılmasıyla kız öğrencilerin eğitim imkânları artmış, mezun olan öğrencilerin kız rüştiyelerine öğretmenlik yapmaya başlaması ile de kadınların çalışma hayatına katılmasını sağlanmış; bu da kadınların kamusal alanda daha fazla yer almasına neden olmuştur.

### **6.1.2 Ev Kadını Mektebi**

Ana Mektebi kurucularından olan İsmet Haydar Hanım, Nisan 1912’de Ev Kadını Mektebi adı altında yatılı ve gündüzlü bir okul daha açmıştır.

Okulda yedi yaşına kadar erkek ve her yaştan kız çocuklarına okuma- yazma, el işleri, biçki-dikiş, piyano ve Fransızca dersleri verilmiştir.

### **6.1.3 Ana Mektebi**

Mithat Paşa’nın akrabası Cemil Bey’in tarafından Beyazıt’ta Ekim 1909’da açılan okulda; ev idaresi, dikiş, sağlık, çocuk büyütme, görgü kuralları, alaturka ve alafranga müzik, edebiyat, beden eğitimi, resim gibi dersler okutulmuştur (Kurnaz, 1999).

### **6.1.4 İnas Sanayi-İ Nefise Mektebi**

Türkiye’de erkek öğrencilere ilk resmi Güzel Sanatlar eğitimi vermek için açılan Sanayi-i Nefise Mekteb-i Ali’sinden (1883)’te otuz bir yıl sonra 14 Kasım 1914’te İnas Sanayi-İ Nefise Mektebi kurulmuş, 1925’te Sanayi-i Nefise Mektebi ile birleştirilmiştir. (Kurnaz, 1999)

## **6.2 Moda Tasarım Eğitimleri**

Osmanlı Devleti’nin eğitim sisteminde Kız Sanayi Mekteplerin’den ve bu okullarla benzer ders planlarına sahip Kız Rüştiyelerinden önce eğitimleri devletçe verilen kızlar, saraydaki cariyelerle sınırlanmıştır. Sarayda eğitilen cariyeler sadece saray hizmetlerini görmekle kalmayıp, önemli devlet adamlarıyla evlendirilerek sarayda aldıkları eğitimi kendi evlerine, kendi çevrelerine de aktarmışlardır. Böylece sarayın eğitim biçimleri sadece sarayla sınırlı kalmamış, seçkinlerin evlerinde de uygulanmıştır. Kız Sanat Mektepleri ise alt sınıftan Müslüman kızların eğitimine yönelik siyasi bir proje olup, saraydaki eğitim biçimlerinin kamusal alana taşınmasıdır.

26 Temmuz 1913 tarihinde Balkan savaşları sebebiyle mağdur duruma düşen Müslüman Türk kadınlarına biçki dikiş eğitimi vermek üzere kurulan Türk Kadınları

Biçki Yurdu ise sonrasında biçki dikiş kursu haline dönüşerek kendisinden sonra kurulan özel biçki dikiş kurslarına müfredatı işleyiş şekli bakımından örnek teşkil etmiştir. Moda kavramının terzilerle başladığını ve günümüze evrilerek gelen Moda tasarımının kökenini oluşturduğunu düşünürsek, ders programı içerisindeki moda uygulaması, resim ve modistre (modelistlik) dersleri bulunan ve ücretli eğitim verdiğini düşünürsek Türk kadınları biçki yurdunu ilk özel moda tasarım kursu olduğunu düşünebiliriz. Türk kadınları biçki yurdu Osmanlı döneminde başlayıp yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde de 1936'ya kadar varlığını sürdürmüştür.

### **6.2.1 İlk Dikiş Kursu: Türk Kadınları Biçki Yurdu**

Türk Kadınları Biçki Yurdu, 26 Temmuz 1913 tarihinde Balkan Savaşları nedeniyle mağdur duruma düşen kadınlara geçimlerini sağlayabilecek biçki ve dikiş bilgisi vermek amacıyla Behire Hakkı Hanım ve eşi İsmail Hakkı Bey'in katkılarıyla kurulmuştur. Sonrasında biçki dikiş kursu haline dönüşerek kendisinden sonra kurulan özel biçki dikiş yurtlarına örnek teşkil eder. Biçki dikiş kurslarının ilk örneği, 1913'ten 1936'lara kadar faaliyet gösteren tek biçki dikiş kursu olması bakımından önemli bir yere sahiptir.

Biçki Yurdu, bir şahsın sahip olduğu ve ücretli eğitim veren özel bir dersane yani kurs vasfını taşımaktadır. Dolayısıyla Türk Kadınları Biçki Yurdu'nun Osmanlı'daki ilk özel kurslardan biri olduğu söylenebilir. Nitekim yurdun kurs statüsüne sahip olduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Halk terbiyesi şubesi tarafından da denetlenerek Biçki Yurdu'nun ilkokul derecesinde bir meslek dershanesi olduğuna karar verilmiştir. Halk eğitiminin düzenlenmesi amacıyla 1926 yılında kurulan Halk Terbiyesi Şubesi, Maarif Vekâleti bünyesinde kurulan ilk yaygın eğitim birimidir. Günümüzdeki karşılığı Halk Eğitim Merkezleri olmakla birlikte İlköğretim Müdürlüğü Talim ve Terbiye Dairesine bağlı olarak kurulmuştur. Konuyla ilgili yasanın meclis tarafından kabul edilmemesi üzerine kısa süre içinde kapanmıştır (Vatandaş, 2010). Türk Kadınları Biçki Yurdu'nun mesleki bir kurs olarak kabul edilmesi, Cumhuriyet döneminde kadınları üretime dâhil etmek için açılan biçki dikiş kursları içinde geçerli bir durum olacaktır (Demir, 2016).

Her ne kadar savaşın yarattığı olumsuz etkenler kadınları zorlasa bile sayıları giderek artan moda dergilerinin de köruklemesiyle kadınların Avrupa modasına olan ilgileri artmış, dergilerdeki kalıp ve dikiş bilgileri modaya ayak uydurmalarının

kolaylaştırmıştır. Kadınlar biraz da savaşın sıkıntılarından uzaklaşmak için moda ve dikişle daha fazla ilgilenmişlerdir.

Behire Hakkı Hanım'a göre kadınların, büyük paralar harcayarak kıyafetlerini yabancı terzilere diktirmek istemeleri, beğenilerin ve zevklerin bu şekilde dayatılması maddi ve manevi anlamda baskı yaratmaktadır. Balkan Savaşları'ndan sonra milliyetçilik fikrinin her alanda kendini hissettirmesi, savaşlarda alınan yenilgilerden sonra, gayrimüslim tebaanın takındığı tavır konuyla ilgili bazı tedbirler alınmasını gerektirmiştir. Behire Hakkı'nın, Türk hanımlarına terzilik zanaatının öğretileceği milli bir müessese oluşturmaya karar vermesi bu tedbirler dâhilinde olmuştur. (Zekeriya, 1919).

Yerli kumaşların kullanılması, ithal ürünlere olan talebi azaltması nedeniyle milli, iktisadi ve sosyal politikaları destekler bir yol izlenmesi, İttihat ve Terakki yönetiminin benzer kurumlar açmasına ön ayak olmuştur. 1915'te Dokumacılık ve Terzilik Mektebi ile Mensucat Mektebi'nin açılması bu yöndeki çabaları göstermektedir (Demir, 2016).

Biçki Yurdu'nun Kayıt Şartları, Öğrenci Sayıları ve Eğitim Şubeleri;

Yurdun 1913 yılı talimatnamesinde belirtilen kabul şartlarına göre; öncelikli olarak öğrencilerin temel dikiş bilgisine sahip olması beklenmektedir.

1. Kendi iç çamaşırını güzelce dikecek derecede biçki ve dikiş bilmek,
2. Okuyup yazması olmak, hesap yapabilecek kadar matematik bilmek, Fransızca rakamları tanımak,
3. Kimliği belli olup, bulaşıcı hastalık taşımamak ve engelli bulunmamak. (Türk Kadınları Nizamnamesi ve Ders Programı, Madde 15.)
4. 16 yaşından küçük olanların orta tahsili tamamlaması ve diplomasını ibraz etmesi şarttır. 16 yaşından büyük olanlar bu şarta tabi değildir.

1922 yılında yapılan düzenlemeyle eğitimin kademelendirilerek sınıflara ayrılması kararlaştırılmış, yurda talebin fazlalaşması bu şekilde bir düzenlemeye gidilmesini gerektirmiş, sınıflara devam edecek öğrencilerden beklenen şartların da belirtilmesini gerekli hale getirmiştir.

Birinci şubeye dâhil olmak için temel dikiş bilgisine sahip olmak, ikinci şubeye dâhil olmak için birinci şubeden mezun olmak ya da o derece bilgiye sahip olmak, atölye şubesi olan dördüncü şubeye gidebilmek için ise yurt mensuplarından yani halen öğrencisi olmak ya da yurdun mezunlarından olmak şartı aranmıştır. 1922 yılında getirilen diğer önemli bir yenilik, Biçki Yurdu'na erkek öğrencilerin de kabul

edilmesiydi. Erkek terziliğinin öğretildiği üçüncü şubenin açılmasıyla erkek terzilerin yetişeceği ilk özel kurum açılmış oldu (Naskali, 2014).

Eylül 1913'te eğitim vermeye başlayan Biçki Yurdu'na ilk yıl en fazla 30 kişinin kabul edilmesine kararı alındıysa da ileri ki yıllarda bu sayıya bağlı kalmak pek mümkün olmadı. Öğrenci ve mezun sayıları, çeşitli sebeplerden ötürü yıllara göre önemli farklılıklar gösterdi. Savaş şartları nedeniyle ekonomik zorlukların baş göstermesi, öğrenci sayılarındaki değişimdeki öncelikli faktördü.

Bu verilere dayanarak Cumhuriyet'in ilanından sonra yurdun paralı eğitim veren bir kurum haline dönüştüğünü söyleyebiliriz.

Yurdun ücretli hale gelmesi kuruluş amacıyla çelişkili gibi gözükse de, eğitimin ücretli hale getirilmesinin bir diğer sebebi yurdun bulunduğu okul binasından çıkarılarak kira ödeyeceği bir binaya taşınmak zorunda kalmasıdır. Yurdun taşındığı yeni bina için kira ödemek durumunda kalması, hayat pahalılığı, okulda kullanılan dikiş malzemelerinin pahalılığı gibi nedenlerle eğitim ücretli hale getirildi.

Bununla beraber 1913'ten 1922'ye kadar 1 yıl olan eğitim süresinin, meslek şubelerinin açılmasıyla 3 yıla yükselmesi de göz önünde tutulmalıdır.

Kadın ve erkek terzileri yetiştirmek üzere iki şube, hiç dikiş bilmeyenler için bir hazırlık sınıfı ve "Biçki Yurdu Atölyesi" adıyla bir de uygulama şubesi açılması kararlaştırıldı. Böylece eğitim tek sınıfta devam ederken aşağıda yer alan 4 ayrı uzmanlık sınıfına bölündü:

- Birinci şube: Aile sınıfı ilk eğitim
- İkinci şube: Kadın terziliği orta seviye (Meslek şubesi)
- Üçüncü şube: Erkek terziliği orta seviye (Meslek şubesi)
- Dördüncü şube: Terzihane ve çeşitli atölye işleri "imalathane" uygulama şubesi

Birinci şubeye devam eden öğrenci, kendisini ve ailesini giydirecek derecede biçki ve dikiş bilgisine sahip oluyordu. İkinci şubede kadın terziliği yapmak isteyenlere ya da bu derecede beceri kazanmak isteyenlere eğitim verilmişti. Üçüncü şube ise erkek terziliği yapmak isteyenlere mahsustu ve diğer şubelerden farklı olarak eğitim başlıca dört kısma ayrılmıştı:

- Mülkiye terziliği
- İlmiye terziliği
- Askeriye terziliği

- Çocuk terziliği

Dördüncü şube, yurdun meslek şubelerinde eğitim görenler ile kendini geliştirmek isteyen yurt mezunlarının eğitildiği tatbikat şubesiydi. Biçki Yurdu Atölyesi olarak adlandırılan şubeye, yurt mezunları haricinde öğrenci kabul edilmedi. Dördüncü şube, eğitim vermenin yanında dışarıdan siparişe dikiş diktirilen bir terzihane olarak da hizmet verdi. Basında "Biçki Yurdu Atölyesi" unvanıyla reklamlarına rastlamak mümkündür (İnci, 1335).

Öğrencilerini iyi birer terzi olarak yetiştirmeyi amaçlayan Biçki Yurdunun programında öğretilen giysiler dönemin modasına göre düzenlenmekte, Moda u uygulaması dersiyle, modayla ilgili derslerin müfredatlarında bulunduğunu görmekteyiz. Birinci şube de beden ve ölçü kalıpları dersleri, ayrıca 1922 yılından sonra verilmeye başlanan resim dersleri resm-i mücessem ismiyle verilmiştir. Dikkat çeken bir başka ders ise vücut yapısına dair bilgilerin verildiği derstir. Tüm bunlar kurumun en mükemmel sonuçları elde etmeyi amaçladığını göstermektedir. Biçki yurdunun önerileri günün modası belirlenirken de dikkate alınmış, 1922 yılında Türk Bedayii'ni Koruma Cemiyeti'nin ve İstanbul hükümetinin çabalarıyla, milli ve dini yapıya uygun bir çarşaf modelinin tasarlanması kararlaştırılmış, bu iş için aralarında Biçki Yurdunun da olduğu bir komisyon kurulmuştur. Biçki Yurdu'nun görüşlerinin alınması o dönemde, dikiş ve moda konusunda yurdun yetkin bir durumda olduğunu göstermiştir. Ve hatta Taşradaki müşterileri için sipariş kabul etmekle birlikte büyük müesseseler için toplu sipariş alabileceğini duyuruldu.

Pek çok ilke imza atmış olan Biçki Yurdu'nun, kuşkusuz en önemli katkısı Osmanlı'da ilk kez biçki dikişi beden ölçü kalıplarına göre belirli bir metot çerçevesinde öğretmiş olmasıdır. Ortalama vücut ölçülerine göre standart bir numaralandırma sisteminin hazırlanmasıyla oluşturulan kalıplara göre, biçki yapma tekniği kullanıldı. Behire Hakkı'nın Avrupa'daki terzi akademilerinden örnek alarak oluşturduğu ölçü kalıpları sayesinde biçki yaparken hata yapma oranı neredeyse tamamen ortadan kalkmış oluyordu. Terzilik mesleği için büyük bir kazanç olan bu teknik sayesinde çeşitli bedenler üzerine toptan giysi üreten ticarethanelerin seri üretim yapmalarına kolaylık sağlanıyordu (Naskali, 2014).

Bu anlamda Yurdun Türkiye'ye hazır giyim sektörünün gelişmesine yardımcı olduğu da söylenebilir.

Türk Kadınları Biçki Yurdu'nun Ders Kitapları;



Behire Hakkı Hanım, belirtilen müfredat programlarını ve metotları öğrencilerine sistemli bir şekilde öğretebilmek için ders kitabı mahiyetinde dört adet yayın hazırladı. Öğrenciye yardımcı olabilmek için hazırlanan bu kitapların ilk üçü biçki ve dikişin teknik kurallara göre anlatıldığı birbirini takip eden seri halindedir (Naskali, 2014).

#### Türk Kadınları Biçki Yurdu'nun Mezunları

Biçki Yurdundan mezun olanlar, kız sanayi mekteplerinde biçki dikiş öğretmenliği yaparak, kendi ticarethanelerini açarak ya da evlerinde dikiş dikerek terziyetlik yetenekleriyle geçimlerini sağladılar.

Biçki Yurdu'nda eğitim görenlerin dolayısıyla mezun olanların tamamı Türk hanımlarından oluşuyordu. Pek çok müracaata rağmen gayrimüslimler kabul edilmemişti.

Türk Kadınları Biçki Yurdu'nun Şubeleri Behire Hakkı Hanım, Resimli Ay dergisine verdiği röportajda Türk Kadınları Biçki Yurdu'nun İstanbul ve farklı şehirlerde aynı isim altında şubelerinin bulunduğunu dile getirmişti. Sultanahmet'teki merkez haricinde Üsküdar'da, Fatih'te, Beşiktaş'ta ve Beyazıt'ta olmak üzere İstanbul'da 4 şubesinin varlığından bahsetmiştir.

Behire Hakkı, Anadolu'da yurt açmak isteyenlerin kendilerine başvurarak programın oluşturulması ve öğretmen tahsis edilmesi konusunda yardım istediklerine değinmiştir. Bu nedenle yurtları, Biçki Yurdu'nun birer şubesi olarak kabul etmiş olmalıdır ki 1927 yılı itibariyle İzmir'de 4, Ankara'da 1, Konya'da 3, Gaziantep'te birer şubesi bulunduğu bilgisini vermektedir.

Türk Kadınları Biçki Yurdu'nun ne zaman kapandığına dair bilgi sahibi olmamakla birlikte gazete haber ve ilanlarına 1936 yılına kadar rastlanmaktadır. Bu tarihten sonra kapandığı düşünülmektedir (Naskali, 2014).

Osmanlı toplumunda geleneksel iş bölümünde “kadın işi” olarak kabul edilen biçki, dikiş, nakış gibi uğraşlar sosyal ve iktisadi şartların değişmesiyle kadınların eğitilmesi ve iş gücüne dâhil edilmesi noktasında ön plana çıkarılmıştır. Kadınların meslek edinmeleri, eğitimleri, geçimlerini sağlamaları, ticari faaliyetlerde bulunabilmeleri ve özellikle de sosyalleşmeleri amacıyla başlatılan girişimler günümüzde açılan kurslarla da paralellik göstermektedir. Başlangıçta bu amaçlarla yola çıkılsa da ilerleyen zamanlarda Türk kadınının modernleşmesine, asrileşmesine zemin hazırlamıştır. Yurdun faaliyetleri mesleki ve teknik eğitimin önemini anlaşılmasına, bu faaliyetlerin sadece okullardaki örgün eğitim kurumlarında değil

yaygın eğitim kurumları içinde de öneminin anlaşılmasına sebep olmuştur. Osmanlı döneminde başlayarak Cumhuriyet döneminde hız kesmeden devam etmiş olan bu faaliyet, Cumhuriyet döneminde kurulan 500'ü aşkın özel biçki- dikiş yurdunun eğitim programları ve müfredatlarının düzenlenmesinde ve isimlerinin verilisinde örnek alınmıştır. Biçki yurdu sadece kadınların dikiş bilgisi ve yeteneğini geliştirmeyi değil, kadınların sosyalleşmesini, terbiye ve görgü kurallarına uygun, giyimi kuşama konuşmasıyla Türk kadınına yakışacak şekilde yetiştirilmesini de amaçlamıştır. Günümüzde de yaygın eğitime ait kurslarında amaçları arasında insanların sosyalleşmesi, hobi edinmeleri, özellikle büyük şehirlere göç edenlerin birlikte yaşama kurallarını öğrenmeleri de bulunmaktadır.

Türkiye'de halk eğitiminin üretime ve kalkınmaya dönük işlevini üstlenmesi bakımından Türk Kadınları Biçki Yurdu, öncü görevini görmüştür. Anadolu'nun pek çok il ve ilçesinde açılan özel biçki dikiş kursları ve gezici köy kursları Biçki Yurdu'nun devamı niteliğindedir.

### **6.2.2 Kız Sanayi Mektepleri**

Kadınların el becerilerini geliştirmeleri ve bundan ekonomik fayda sağlayabilmeleri amacıyla kurulmuş olan kız sanayi mektepleri mesleki eğitim bakımından çok önemli kurumlar olarak karşımıza çıkar.

18. yüzyılın sonunda kadınların şehirdeki yaşamları Osmanlı devletine daha görünür oldukça, bu yaşamları düzenlemeye çalıştı. İlk çabaları yaptırımdan yoksundu, haklarında düzenlemeler çıkardığı kadınlar yeni bir sınıftandılar ve tekrarlanan fermanlar, bu kadınlara laf geçirmenin zorluğuna işaret ediyordu. Kadınların kıyafetlerini ve ziyaretlerini düzenleyen fermanlar, 1829 kıyafet kanunundan sonra yavaş yavaş sona erdi ve devlet, kızların eğitimi konusunda girişimlerde bulunmaya başladı. Bu çabalar dâhilinde, 1850'lerde açılan Kız Rüştîyelerini müteakiben 1870'lerde genç, şehirli ve düşük gelir guruplarından Müslüman kızlar Kız Sanayi Mekteplerinin öğrencisi olmaya başladılar. Bu esnada, bilhassa şehirlerde uygulanmaya başlayan yeni pratikler, mesela doğum kontrol yöntemleri ve evlenme yaşının gittikçe gecikmesi, kızların kadınlığa geçiş sürelerini de geciktiriyor ve onlara çocuklukla kadınlık arasında yeni bir alan yaratıyordu. Abdülhamit devletin modernleşme çabaları kapsamında kızların eğitimi konusunda özellikle duruyordu. İstanbul da ve başka şehirlerde kızların mesleki eğitimlerine yönelik okullar bu dönemde açıldı (Akşit, 2005).

Rüştiyelerin açılış tarihi (1859),kadınlara mesleki ve teknik eğitim verilmesinin başlangıcı kabul edilir. Ancak Mithat Paşa tarafından ordunun malzeme ihtiyacını karşılamak amacıyla öksüz kızlar için açtığı İslahhanenin tarihi olan 1865 yılı aslında daha doğru bir tarih olacaktır.

Tanzimat döneminde öksüz, yetim, kız ve erkek çocuklarının korunması, eğitim verilmesi ve topluma kazandırılması amacıyla ile Mithat Paşa Rumeli’de Vali iken önce Niş’te (1863), sonra Rusçuk’ta (1864) ve Sofya’da sonra da İstanbul’da İslahhane olarak adlandırılan okullar açmıştır. Okullarda ordunun iç çamaşır, kıyafet ve kum torbası talepleri karşılanmıştır. Kız öğrenciler için el işleri ve bazı mesleki eğitimlerin verildiği bu okullar daha sonra kız sanayi mektebi adını almıştır. Bu zamanlama, kız rüştiyelerinin açılışından sonraya ve Kız öğretmen okullarından (Darülmualimat) önceye denk gelmektedir

Bu okuldan sonra Tophane Nezareti tarafından Yedikule’de “dikimhane” olarak bir kız sanayi mektebi kurulmuş fakat sonrasında Ticaret Nezareti’ne bağlanarak 1884’de kapatılmıştır (Kurnaz, 1999).

I. Meşrutiyet ilan edildiğinde ülkede üç kız sanayi mektebi açılmıştır. 1878’de Ahmet Vefik Paşa’nın model bir okulu olarak Üsküdar’da tasarladığı Üsküdar Nehari Kız Okulu’nda, 1881’de Suphi Paşa tarafından Kız Sanayi Mektebi’ne dönüştürülmüştür, okullar 1887 yılında Maarif Nezareti’ne bağlanmıştır.

1879’da İstanbul Selçuk’ta bir KSM daha açıldı. Avrupa’dan esinlenen yeni bir okul 1912’de bu farklı yerleri tek bir isim altında birleştirilmiştir: İstanbul Kız Sanayi Mektebi. Son olarak bu okulların bazıları 1913’te teknik okullara dönüştürülmüştür.

Kız sanayi mekteplerinin öğrenim süresi, 17 Mayıs 1884 tarihli nizamnameye göre, ilköğretim sınıflarıyla birlikte beş yıldır. Ders programlarıyla ilgili net bir bilgi olmamakla birlikte, öğretmenlerin girdikleri dersler bilindiğinden nakış, piyano modistre (modelistlik), dikiş, resim gibi derslerin işlendiği görülmektedir. Okullarda el işi derslerine öncelik verilmiş olsa da sanayi ile ilgili olmayan, diksiyon, arapça ve farsça ve etik ve yönetim dersleri verilmiştir.

İstanbul dışında açılan kız sanayi mektepleriyle ilgili kesin bilgiler olmasa da nitelikli oldukları söylenemez. Sofya, İşkodra, Bursa, Kastamonu, Sivas, Halep, Edirne, İzmir, Erzurum, Bosna, Trabzon, Diyarbakır, Bağdat, Selanik, Şam, Trablusgarp’ta açılan ilkokul düzeyindeki Hamidiye Sanayi Mektebi ve İşkodra’da öksüz ve yetim kızlar için açılmış olan ıslahhaneler örnek gösterilebilir.

Meşrutiyet döneminde açılan kız sanayi mekteplerinden İstanbul'da olan iki okul eğitime devam etmiştir. Bunların haricinde özel okul statüsünde açılan Osmanlı-Fransız Kız Sanayi Mektebi (1909)'nin de amacı, kız çocuklarını iyi birer ev hanımı ve üretime katkısı sağlayan kişiler olarak yetiştirmektir. Türkçe, Fransızca, matematik, tarih, coğrafya, el işleri ve sağlık, gibi dersler verilmektedir

Aynı yıl İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından Bakırköy'de İnas İttihad-ı Osmanî Mektebi açılmıştır. Okulun amacı milli bilince sahip, bilgili nesiller yetiştirmektir. Okulda derslere ek olarak el işi, makine, dikiş, jimnastik, biçki, dantel gibi dersler de yapılmaktadır. Dışarıdan derslere katılmak isteyen hanımlar için de kurslar verilmekteydi. Okul, ırk ve mezhep ayrımı gözetmeksizin bütün Osmanlı kızlarına açıktır (Kurnaz, 1999).

Okulun tüm ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanmasına rağmen ekonomik sorunlar sebebiyle okulların yatılı kısmı Meşrutiyet döneminde kapatılmak zorunda kalmıştır. Aynı yıllarda ücretli olarak eğitim veren özel teşebbüse ait kız sanayi mekteplerinin açılmasına da izin verilmiştir. Bu aynı zamanda İttihat ve Terakki'nin her alanda özel teşebbüse önem verdiğinin bir örneğidir. Bu sayede devletin yükü hafiflemiştir. 1911 yılından sonra yeterli yer bulunamaması sebebiyle yatılı kısımları kaldırılan okullar İstanbul Özel İdaresi'ne devredilmiştir. 1913'ten itibaren ise dört yıllık idadi ve bir yıllık öğretmen yardımcılığı olmak üzere beş yıllık eğitim veren bir okula dönüştürülmüştür. İstanbul Vilayeti Genel Meclisi, 1920 yılında bütçe yetersizliği sebebiyle Özel İdare dışında bulunan bu okulları kaldırılması kararını almıştır. Bunun üzerine Maarif Nezareti, İnas Sanayi Sultaniyesi adı altında ilkokuldan itibaren eğitim veren bir meslek okuluna dönüştürerek bu okulları bütçeye dâhil etmiştir (Akşit, 2005).

1927'den sonra Kız Sanat Enstitüleri, Kız Meslek Liseleri'ne dönüştürülmüşlerdir.

Mithat Paşa'nın ölümünden önce bu okulların amacı daha fazla Müslüman erkek ve kadının idealde işgücüne, pratikte ise devlet sanayisine kazandırılmasıydı. Özellikle de ağırlıklı kadın ve çocuklardan, daha çok da Ermeni ve Yahudi kadınlardan oluşan işgücünün Müslüman kadınlarla dengelenmesini amaçlıyordu. Ne var ki erkekler için açılan sanayi mektepleri, öğrencilerini devlet fabrikalarında ve demiryollarında çalıştırmak suretiyle sanayi odağını korumuşsa da, KMS'de bu odak, çok sayıda kızın temel eğitimi odağıyla yer değiştirecekti. KMS'nin yatılı öğrencileriyle saray arasında doğrudan bir sipariş ilişkisinin teşkili ve bu okulların sarayın mefruşat siparişlerini

yerine getirilmeye başlaması da, daha çok ev eksenli üretim yapan Müslüman kadınların iş gücündeki yerinin bir kez daha altını çizmişti (Akşit, 2005).

Mithat Paşa'nın 1884'teki ölümünden sonra bu okullarda önemli değişiklikler olmuş, KSM kızları Yedikule'deki fabrikanın işçilerinden sarayın terzilerine dönüşmüşlerdir.

## BÖLÜM 7

### 7.TÜRKİYE'DE MODA TASARIMI EĞİTİMİ VEREN KURUMLAR

#### 7.1 Mesleki Eğitim

Örgün eğitim, belirli yaş guruplarına, eğitim sisteminin amaçlarına uygun olarak hazırlanmış programlar aracılığıyla planlı ve resmi bir kurum çatısı altında düzenli olarak uygulanan eğitim sistemidir. Okul öncesi eğitim, ilköğretim, lise ve yükseköğretim örgün eğitim çerçevesinde yer alır. Yaygın eğitim ise, planlı, programlı ve yaş sınırı olmayan, örgün eğitim sistemine katılmamış veya bu sistemin herhangi bir kademesinden ayrılmış olanlara ihtiyaç duydukları alanlarda, meslek edinmek ya da mesleklerinde ilerlemek amacıyla verilen eğitimlerdir.

Yaygın eğitim; genel ve mesleki teknik olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir. Yaygın eğitim kurumlarını pratik kız sanat okulları, halk eğitimi merkezleri, çıraklık eğitimi merkezleri, olgunlaşma enstitüleri, endüstri pratik sanat okulları, mesleki eğitim merkezi, yetişkinler teknik eğitim merkezleri olarak sayabiliriz (Alkan, 1999).

Mesleki ve teknik eğitim; eğitim ve öğretimin bilgi, teknoloji ve uygulamayı bir bütün içerisinde değerlendiren ve belirli bir mesleğin gereksinimleri olan bilgi ve kabiliyetlere odaklanan bir eğitim biçimidir. Mesleki ve teknik eğitimin amacı, bireyleri sosyal ve ekonomik bakımdan kazançlı meslek alanlarına hazırlayarak, zihinsel, sosyal, ekonomik, kişisel yönleriyle geliştirmek ve başarılı olmalarını sağlamaktır (Alkan, 1999).

Teknik ve mesleki eğitimin geçmişini, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi olarak 3 kısımda değerlendirebiliriz. 12'nci yüzyıldan 18'nci yüzyıla gelene kadar ülkemizdeki mesleki eğitim geleneksel yöntemleri temel alan bir sistem dâhilinde esnaf ve zanaatkâr örgütleri tarafından gerçekleştirilirken, Selçuklular

döneminde Ahilik olarak isimlendirilen, esnaflar ve zanaatkârların kurduğu meslek örgütleri; çalışmalarını Osmanlı döneminde Lonca ve Gedik adıyla devam ettirmişlerdir.

1839'da Tanzimat'ın ilanından sonra mesleki eğitim, mevcut okul temelli yapıya dönüştürülmüştür.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte esnaf ve ticaret odaları da belirleyici olmaya başlamış, farklı alanlarda yaygın ve örgün meslek okulları açılarak mesleki eğitim sürdürülmeye çalışılmıştır. Devlet eliyle sürdürülen mesleki eğitimler ise; Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Dairesi Başkanlığı, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü ve Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü gibi ayrı ayrı kurumlarca sürdürülen faaliyetler iken, 2011 yılında Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 652 sayılı KHK ile Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nün kurulmuş ve tek bir merkezden sürdürülmeye başlanmıştır (H.B.Ö.İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2020).

## **7.2 Moda Tasarım Eğitimleri**

Moda ve giyim endüstrisi; küreselleşmenin getirdiği yoğun rekabet, hızla değişen Pazar koşulları ve gelişen yeni teknolojiler sayesinde her zaman dinamik bir sektör olmuştur. Özellikle insan emeğinin yoğun olduğu bir alan olan hazır giyim endüstrisinde vasıflı iş gücü eksikliği daha fazla hissedilen bir sektördür.

Tekstil ve hazır giyim sektöründe ihtiyaç duyulan nitelikli ve teknik insan gücünün yetişmesi, hali hazırda çalışanların ise teknolojideki en son standartlara paralel olarak kendilerini geliştirmeleri için mesleki eğitimler büyük önem taşımaktadır.

Türk tekstil ve hazır giyim sanayi, 80'li yıllardan itibaren yaşanan yurt dışına açılma ile birlikte, ihracatta yeni bir ivme yakalamış, zaman geçtikçe fason üretim yapan Türkiye kendi markalarını yaratmak ve var olan markalarını öne çıkarmak için, tasarım faaliyetlerini artırmaya, markaları ve tasarımcıları desteklemeye başlamıştır.

1980'li yılların ikinci yarısına kadar tekstil sanayi ve ihracatın ilerlemesinde moda tasarımcısı ve tasarım kavramları gündeme gelmemiştir. Zamanla küreselleşmenin getirdiği yoğun rekabet ve hızla değişen pazar koşulları özgün ürün geliştirme ve marka oluşturma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bir yandan giyim sektörünün korunması için özel politikalar belirlenirken, diğer yandan da moda

endüstrisi için moda tasarımcısı ve nitelikli eleman yetiştirme yoluna gidilmiştir. Devletin açtığı okulların yanı sıra açılan özel kurslar ve moda okulları bu konuda kendini yetiştirmek isteyen yetenekli ve azimli kişileri yetiştirerek sektöre kazandırmıştır.

1980 öncesinde günümüzdeki kadar yoğun bir tekstil ve moda tasarımı eğitiminden bahsetmek mümkün olmamıştır. Tekstil ve moda tasarımı eğitimleri Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı meslek liseleri, halk eğitim merkezleri, mesleki eğitim merkezleri, enstitüler, iki yıllık meslek yüksekokulları, üniversiteler ve özel kurslarda verilmektedir.

Yüksek Öğretim Yasası ile akademilerin ve yüksekokulların Üniversitelere bağlanması ile günümüzde akademik çalışma sistemine dâhil olmuşlardır. Hazır giyim işletmelerinde, hazırlanan modellerin üretimi aşamasında gereksinim duyulan teknikerlerin yetiştirilmesi için de 1995- 1996 öğretim yılından itibaren hazır giyim programları açılmıştır.

1985 yılında kız meslek liselerinin bir kısmı Hazır Giyim Meslek liselerine 1986 da ise Hazır Giyim Anadolu Meslek lisesine dönüştürülmüştür, Günümüzde Moda tasarım teknolojileri alanı altında örgün eğitimde Milli eğitim bakanlığına bağlı meslek liseleri, Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri (METEM); yaygın eğitime bağlı olarak ise, yetişkin eğitim protokolüne bağlı olarak açılan kurum ve kuruluşlara ait kurslar (e-yaygın) kurslar, halk eğitim merkezleri, belediyelere ait kurslar ve olgunlaşma enstitüleri, moda tasarım ve hazır giyim alanında eğitimler vermektedir.

### **7.3 Cumhuriyet Dönemi Moda Tasarım Eğitimi Veren Kurumlar**

Toplumsal değişim ve dönüşümlerin yaşandığı dönemlerde, yeni kurulan toplumu şekillendirmedeki en önemli rollerden biri daima eğitimin olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllarda da böyle bir süreç yaşanmıştır. Yeni toplumun şekillenebilmesi için sosyal, ekonomik, politik ve kültürel dönüşümler yaşanmış; bu dönüşümlerle, ulus devlet anlayışına göre şekillendirilmiş modern bir topluma geçiş hedeflenmiştir.

Cumhuriyet Döneminde Kız Enstitüleri, Kız Sanat Okulları ve Olgunlaşma Enstitüleri adıyla İstanbul'da ve Anadolu'da yaygınlaştırılan okullar, kızların iyi birer eş ve iyi birer anne olarak yetiştirilmesini en önemli amaç olarak benimsemiştir. Bunun yanı sıra 18.yüzyılda Osmanlı'da temeli atılan Cumhuriyet döneminde de



devam eden modernleşme hareketleri çerçevesinde Türk kadını yaşam tarzıyla birlikte, kıyafetlerini de değiştirmiş ve batılı giyim tarzının geleneksel giyim tarzının yerini almasında topluma örnek olması hedeflenmiştir.

### 7.3.1 Kız Enstitüleri

Osmanlı Devleti'nde son döneminde Avrupa modasından etkilenilmekle birlikte, Cumhuriyet'in kuruluşu ile Kız Enstitülerinde eğitim ve öğretim programlarında olduğu gibi, özellikle giyim konusunda da Batı örnek alınmıştır.

Öncelikle Paris olmak üzere Avrupa modası takip edilmiş ve geleneksel giyim tarzı, yerli kumaş ve malzemelerle zenginleştirilip milli kimlik korunarak modernleştirilmesine çalışılmıştır.

Kız enstitüleri 1927'de Türkiye'ye davet edilen Batılı eğitim uzmanlarının ve 1928-1929'da, hazırlanan Dewey raporunun tavsiyesi ile Cumhuriyet Türkiye'sinin kadınlara yönelik eğitim politikaları dâhilinde Maarif Vekâlet'ine bağlı olarak kurulmuştur.

Kız ve erkek çocuklarının temel eğitim konusunda ayrılmadıkları halde kız enstitüleri orta sınıf ailelerin kızlarına iyi eğitim görebilmenin şartı haline gelmiştir.

1928 yılında Ankara'da açılan İsmet Paşa Kız Enstitüsü, bu tarz kurumlara örnek teşkil eden ilk okul olmuştur. Kadınların iyi bir vatandaş ve iyi bir anne olarak yetişmeleri, ekonomik anlamda kendilerine yetebilmelerini sağlamak amacıyla açılan okulda yetişen terziler, kurulan döner sermaye atölyelerinde yeni kurulmakta olan Ankara'nın seçkin siyasilere giyim ihtiyaçlarını karşılamışlardır.

İstanbul'da bulunan alışveriş yapılabilecek o zamanki ismiyle bonmarşeler Ankara'da yoktur, böylece bürokratik seçkinler, eşleri ve memurların giyim teminlerinde enstitü kızlarına büyük iş düşmektedir.

Okulda teknik derslerin yanında genel kültür dersleri de verilmekte olup, 1932 yılı sayılarına göre yaklaşık 800 öğrenci ve 65 öğretmen bulunmaktadır.

1927-1928 den itibaren Adana, İstanbul Kadıköy'de, Ankara'da (İsmet Paşa enstitüsü), Bursa'da, İzmir'de, Trabzon'da, Elazığ'da, Manisa'da ve Edirne'de birer kız enstitüsü açılmış, 1939 yılında toplam sayı on bire ulaşmıştır

Ankara'nın doğusu ve batısı olarak iki bölgede konumlandırılan, bu enstitüler arasında büyük farklar vardır. Batıdaki okulların ders programlarında matematik, fizik, tarih, coğrafya gibi temel dersler, doğudaki okullarda ise yoğun olarak Türkçe dersleri

programa eklenmiştir. Dikiş-nakış, şapka yapımı, moda dersleri, gündüzlüler için de olmasına rağmen, akşam okulları için temel eğitim programını oluşturmaktadır.

1932-1933 yılına ait Kız enstitülerinde haftalık ders programı tablosu şöyledir:

**Tablo 7.1** 1932-1933 yılına ait Kız Enstitülerinde haftalık ders programı

<b>Genel Dersler</b>	<b>Sınıf 1</b>	<b>Sınıf 2</b>	<b>Sınıf 3</b>	<b>Sınıf 4</b>	<b>Sınıf 5</b>
Türkçe	X	X	X	X	X
Yurt Bilgisi				X	
Coğrafya	X	X	X		X
Tarih	X	X	X		X
Hayvanat-nebatat	X				
Riyaziye	X	X	X	X	X
Fizik		X	X		
Kimya		X	X		
Fizyoloji		X	X		
Fransızca	X	X	X	X	X
Beden Terbiyesi	X	X	X	X	
Musiki	X	X	X	X	
<b>Mesleki Pratik Dersler</b>	<b>Sınıf 1</b>	<b>Sınıf 2</b>	<b>Sınıf 3</b>	<b>Sınıf 4</b>	<b>Sınıf 5</b>
Biçki-Dikiş		X	X	X	X
Moda		X	X	X	X
Terziyet	X				
Beyaz İşler	X	X	X		X
Renkli İşleme	X	X	X	X	
Nakış					X
Tamir	X	X	X	X	
Ütü-Kola	X	X	X	X	
Yemek Pişirme	X	X	X	X	
Çocuk Bakımı				X	X
Ev İdaresi					X
Şapkacılık					X
Hıfzısıhha				X	

Enstitülere kabul edilen kız öğrencilerin yaşları 11-12 civarı olup, akşam okullarında yaşta ortalaması daha yükselmektedir. Gündüz gurubunun ise en fazla 17'yi bulmamaktadır. Doğudaki kız enstitüleri dışında, okullarda ilkokul mezunu olma şartı aranmaktadır. Enstitünün öğretmen yetiştiren yükseköğrenim okulu ise sadece Ankara'da bulunmaktadır (Akşit, 2005).

1943-1944 öğretim yılına kadar ilkokula dayalı 5 yıllık okullar olan enstitüler 1944 yılından itibaren ilk üç yılı birinci kademe "kız sanat okulu" son iki yılı ise ikinci kademe "kız sanat enstitüsü" olmak üzere iki kademeye ayrılmıştır. Üçüncü sınıfa gelen öğrenciler, biçki-dikiş veya moda sanat şubelerinden birini seçerek eğitimlerine devam etmişlerdir. 1959-1960 öğretim yılına kadar kız sanat ortaokulları, kız sanat

enstitülerinin üç yıllık birinci kademesi olarak ve mesleki eğitim veren okullar olarak devam etmişlerdir.

1960'ların başında toplam 103 Kız Enstitüsünün 22.638 öğrencisi bulunmaktadır. Akşam Kız Sanat Okulları ve Kız Enstitülerinin öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla 1934 İsmet Paşa Kız Enstitüsü çatısı altında iki yıllık Kız Öğretmen Okulu açılmıştır. 1940'ta üç yıla çıkarılmış olan okul, Kız Meslek Öğretmen Okulu adını almış ve 1947'de ise öğretim süresi dört yıla çıkarılmış ve Kız Teknik Öğretim Okulu adıyla yüksekokul hâline gelmiştir.

1960'lı yılların başında okulda, ev idaresi-yemek pişirme, çamaşır-nakış, resim, çocuk bakımı ve eğitimi, biçki-dikiş, moda-çiçek, olmak üzere altı şube vardır.

1935-1936 öğretim yılında Kız Enstitülerine öğrenim süresi iki yıl olan yeni bölümler eklenerek ortaokul mezunu kızların da alınmış, daha sonra açılacak olan Olgunlaşma Enstitülerinin temeli böylece atılmış olmuştur.

#### - Kız Enstitüleri Atölyeleri

Adana İsmet İnönü, Ankara İsmet Paşa, İstanbul Selçuk, Bursa Necati Bey, İzmir Cumhuriyet Kız Enstitülerinde sipariş atölyeleri bulunmaktadır. Döner sermaye mantığıyla işletilen sipariş atölyelerinde okulun son sınıf öğrencileri çalışmaktadır. Ayrıca Kız enstitüleri ile Akşam kız sanat okulları mezunlarından ilerlemek ve mesleki uygulamalı eğitimler almak isteyenler için bazı okullarda "ilerletme atölyesi" kurulmuştur. Bu atölyelere üç yıl devam edenlere sonunda sertifika verilmektedir. Böylece eğitim alan öğrenciler daha okullarının bitirmeden mesleklerini icra edebilme şansı bulurken Türkiye Cumhuriyeti'nin terzi ve modacıları yetişiyor yeni Türkiye'nin insanlarını giydiren modalarını yaratıyorlardı. Bu bağlamda yurtdışından getirilen uzmanlardan yararlanılmış, öğrenci ve öğretmenler yurtdışına gönderilmiş, eğitimde batılı metotlar uygulanmıştır. Sürekli gelişim içinde olan okullar kadınlara iş alanı açmak ve el becerilerini artırmanın yanı sıra, Türk el sanatlarını ve işlemlerini modernize ederek Türk modasının ve kültürünün yurt içinde ve yurt dışında tanıtımını da üstlenmişlerdir. Düzenlenen defileler bu tanıtımlarda önemli rolü olmuştur. Kız Enstitüleri Türk kadınının giyim kültürüne katkıda bulunmuş ve bu kültürün gelecek nesillere aktarılmasını sağlama görevini de üstlenmiştir.

Tek parti rejiminin sonu Köy Enstitülerinin sonu olurken Kız Enstitülerinde de başlamış olan yeni dönemin ivme kazanmasına bir anlamda sebep olacaktır. 1938-39 yıllarında Kız Enstitüleri Olgunlaşma Enstitüsü ve Teknik Liselere bölünme sürecine girmiş, normal liselerle özdeş bir nitelik kazanmaya başlamışlardı. İkinci Dünya

Savaşı'nı izleyen dönemde de Kız Enstitüsü programları korunmuş olsa da 1963-64'te bu süreç sona ermiş olsa da 1974-75 dönemine kadar bu okullar gayri resmi olarak Kız Enstitüleri diye bilinmeye devam etmişlerdir.

1964 yılından sonra ortaokula dayalı üç yıl süreli meslek okulu hâline getirilen Kız Enstitüleri, 1974-1975 öğretim yılından itibaren Kız Meslek Lisesi, 1983-1984'te dört yıl süreli Anadolu Kız Meslek Liseleri, 1988-1989'da ise Anadolu Kız Teknik Liselerine dönüşmüşlerdir.

### **7.3.2 Akşam Kız Sanat Okulları**

Akşam kız sanat okulları, okula gitme yaşını geçmiş veya farklı sebeplerle herhangi bir mesleki veya teknik okula devam edememiş genç kızların ve evli kadınların uygulamalı olarak ev idaresi, dikiş nakış gibi eğitimler vermekle birlikte geçinmek için çalışmak zorunda olan bu kadınları kısa sürede iş hayatına hazırlamak hedeflenmiştir.

İlkokulu bitirmiş öğrencilerin kabul edildiği bu okullar 1932'de 1 yıl süreli eğitime başlamış olup, 1964 yılında eğitim süresi iki yıla çıkarılmış, programlar da yaşam gereksinimlerine göre yeniden düzenlenmiştir. Büyük çoğunluğunu ilköğretim düzeyinde olan öğrencilerin arasında lise ve üniversite mezunları da bulunmaktaydı.

Akşam kız sanat okullarında öğretim, öğrencilerin ihtiyaçlarına, uygun olarak üç şubeye ayrılmıştır.

A şubesinde, biri biçki-dikiş, diğeri moda olmak üzere iki bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerden birini seçenlerin, haftada 27 saat derse devam mecburiyeti vardır. Kısa süreli bir meslek eğitimi ile çalışmak isteyen genç kızları ve ev kadınları tarafından tercih edilmektedir.

B şubesinde, zamanları A şubesine uymayan kadınlar için biçki dikiş ve moda bölümleri bulunmaktadır. Bunlardan birini tercih eden öğrenciler, haftada 19 saat ders görmektedir. Diğerinden farklı olarak haftalık ders saatleri azaltılmıştır.

C şubesinde "A" ve "B" şubelerindeki tüm dersleri alması gerekmeyen, sadece bir ya da birkaç derse katılmak isteyen kadınlar ya da çalıştıkları için fazla zamanı olmayanlar bu şubede ders görmektedirler. Bu şubedeki dersler, haftada en fazla 6 saat olmak üzere, birer kurstan oluşmaktadır.

1968 yılından sonra akşam kız sanat okulları, pratik kız sanat okullarına dönüşmüştür, müfredatları; II. ve III. Beş yıllık kalkınma planlarında kişilerin

ihtiyaçlarına daha nitelikli cevap verebilecek kısa ve farklı sürelerde birbirlerine dayalı kurslar şeklinde düzenlenmişlerdir.

### 7.3.3 Olgunlaşma Enstitüleri

Kız Enstitülerinin gelişmesi, hatta olgunlaşmasını sağlayan okullar İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra açılmıştır. Ülkenin önemli ihtiyaçlarını karşılamak ve savunma sanayine teknik eleman yetiştirilmek amacıyla teknik okulların sayıları arttırılmış, bunun için önce 22.09. 1941 tarih ve 4113 sayılı kanunla Meslek ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı kurulmuş, 1942–1943 öğretim yılında erkek sanat okulları erkek sanat enstitülerine dönüştürülmüş, 1945–1946 öğretim yılında da ilk kız teknik öğretim olgunlaşma enstitüsü kurulmuştur. Türk kadınlarının yeni giyim tarzlarına kılavuzluk eden Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüleri, Kız Enstitülerini veya Kız Meslek Okullarını (Akşam Kız Sanat Okulları) bitiren öğrencilerin mesleki becerilerini, bilgi ve görgülerini, estetik anlayışlarını geliştirmek, onların müteşebbis yönünü kuvvetlendirmek ve kazanç sağlamak düşüncesini geliştirmek amacıyla 2 yıl süreli yaygın eğitim kurumlarıdır. Bu okullara verilen “Olgunlaşma” ismi meslekte olgunlaşmayı anlatmak amacıyla kullanılmıştır.

1946-1947 yıllarında İstanbul'da Beyoğlu Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü mankenliğin ilk kez meslek kabul edilmesine, yurt içinde ve yurtdışında düzenlenen defile, fuar ve sergilerle Türkiye'nin tanıtılmasına katkı sağlamıştır. Zamanla diğer illerde de bu okullar yaygınlaştırılmıştır.

Refia Övünç Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsünün kuruluşunu anlatırken; Olgunlaşma Enstitüleri fikrinin Nişantaşı Kız Enstitüsü'nden mezun olan kız öğrencilerin bir bölümünün meslek öğretmeni olarak hayatlarına devam ederken diğerlerinin ne olacağı endişesi üzerine şekillendiğinden bahseder. Konuyla ilgili Kız Teknik Öğretim Müdürlüğüne durumu anlatan bir rapor sunarak bir atölyenin kurulması gerekliliği anlatılmış, bunun üzerine Beyoğlu Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü açılmıştır (Bilginer, 1988).

Olgunlaşma Enstitüsü İstanbul'da ilk açıldığında İstanbul'da moda piyasası Osmanlı Devleti'nin son yıllarındaki gibi Rum ve Ermenilerin hâkimiyetindeydi. İstanbul'da çalışan kadın terzilerinin neredeyse tamamı Osmanlı azınlıklarına mensup bu “Frenk Terzileri”dir. Avrupa ile güçlü bağları bulunan bu terziler şehrin özellikle Pera civarındaki Avrupalı bölgesine yerleşmişlerdir. Paris ve Londra'dan esen moda rüzgârı ve terziler aracılığıyla İstanbul'a geldiğinden, Türk kadınlarda da frenk

terzileri tercih etmektedir. Kuruluş amaçları ve yönetimi özel bir tüzükle belirlenmiş olan Olgunlaşma Enstitüleri eğitim öğretimin yanı sıra geleneksel Türk el sanatlarını ve kültürel değerleri, araştırmak, korumak, geliştirmek, ,arşivlemek orijinaline sadık kalarak çoğaltmak ve gelecek kuşaklara aktarılmasına öncülük etmek tüm bunların yanı sıra yurtiçinde ve yurtdışında tanıtımını üstlenmek ve satışını yaparak, gelir sağlamak maksadıyla kurulmuştur. Enstitüler; ilk kuruluş yıllarında son derece revaçta olan ve imtihanla öğrenci kabul eden okullarımız arasındaydılar.

Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye’de gençlerin yetiştirilmesi için davet edilen profesörler fakültelerde öğrencileri yetiştirmeye çalışırken, 1933 yılında kabul edilen bir kanunla, kız teknik ve erkek teknik kurumlarının güçlenmesi için başarılı meslek lisesini bitirmiş genç kızlardan sınavla seçilen sekiz öğrenci yurtdışına Brüksel’de dört yıllık bir üniversite eğitimi için gönderilmişlerdir. Lutfiye Hanım, Nezahat Hanım, Şerife Hanım, Hacer Hanım, Fesahat Hanım, Melahat Hanım, Rabia Hanım ve Seher Hanım’dan oluşan sekiz kişilik grup, yurda döndüklerinde bilgileri ve aktarımlarıyla son derece başarılı olmuş ve müstesna gençler yetiştirmişlerdir.

Sonradan ismi Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu olan, daha sonra Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi diye adlandırılan kuruluşun çekirdeği, İsmet Paşa Kız Enstitüsü’dür.

### **Olgunlaşma Enstitüsü Atölyeleri**

Yümniye Akbulut Atölye anılarında Atölye çalışmalarından bahsederken kurulan sistemin bu güne kadar gördüklerinin oldukça dışında olduğunu anlatır. Öğrenciler, genç öğretmen, kıdemli öğretmenler ve direktör şeklinde düzenlenen hiyerarşi ve atölyelerde çalışan birinci sınıflardaki öğrencilerin son sınıfların gözetimine verilmesi şeklinde devam eden bir atölye işleyişi söz konusudur;

“Giysinin çalışması, genellikle daha önce müşterinin vücut ölçülerine uygun bir manken üzerinde, seçilen modelin mulajı yapılmak suretiyle başlatılırdı. Mulaj provasından sonra model müşterinin kumaşına en ekonomik şekilde, büyük bir titizlikle tatbik edilirdi. Böylece başlamış olan çalışmaları, mulaj provasından sonra üç prova daha takip ederdi. Büyük bir aksilik olmadığı takdirde, üçüncü prova kıyafetin teslim provası olarak değerlendirilirdi. Çalışmaların başında, seçilen modelin kaç paraya mal olacağı, getirilmiş olan kumaşın hususiyeti göz önüne alınarak, şartname denilen deftere yazılır, müşterinin imzası alındıktan sonra direktöründe onayıyla işe başlanırdı. Çalışma yılı başında okul idaresi ve direktörler her atölyenin fiyat listesini hazırlar ve döner sermaye teşkilatına gönderirdi” (Akbulut, 2010)

Yümniye Akbulut;

“Atölyemizdeki çalışmalar, aynı mekânda görülecek, aynı ortamda bulunacak hanımefendilere, birbirlerine benzer modellerin yapılmaması ve hatta bazılarının yalnız o şahsa ait olması esasına dayanırdı.” diye belirtmiştir (Akbulut, 2010).

Birbirlerinin atölyelerindeki çalışmalarını görerek etkilenmemek için birbirlerinin atölyelerine bile girip çıkmadıklarını, her müşteriye ayrı modellerde kıyafetler sunmak zorunda olduklarını ifade etmiştir. Atölyeler de Avrupa modasını yakından takip edebilmek için *L’Officiel*, *L’Art et la Mode*, *La Femme Chic*, *Vogue*, *Jour de France*, *Collektion* gibi ilkbahar-yaz, sonbahar-kış olmak üzere tüm Fransız moda dergilerine abone edilmiştir (Akbulut, 2010).

Atölyelerde okulu başarıyla tamamlamış olanlar kabul etmeleri halinde, öğretmenler kurulu kararıyla okulun döner sermaye atölyelerinde nitelikli işçi olarak çalıştırılmış, atölyede asgari yedi yıldır çalışanlar arasından seçilen kişiler usta öğretici kadrosunda okulda görevlendirilmişlerdir.

1996 yılına kadar süren eden bu uygulama, yeni yönetmelikle, iki yıllık eğitimi başarıyla tamamlamaları şartıyla kontenjan dâhilinde ilgili meslek atölyesinde göreve başlamışlardır.

Yümniye Akbulut Gazi Üniversitesindeki asistanlık yıllarından bahsederken;

“Okulumuz protokoldeydi. Yurtiçinden ve yurtdışından Ankara’ya resmi ziyaret yapan gurupların eşleri de okulumuzda ağırlandı. Kendilerine Türk el sanatlarının eskimeyen nadide örneklerinden örtüler ve giysiler sunulurdu. Bu da günlük hayatımızda gazete ve dergilerden tanıdığımız, 1970’li yıllardan sonra televizyon ekranında gördüğümüz hanımlarla yakın dostluklar kurma imkânını beraberinde getirmişti. Cumhurbaşkanı, başbakan, milletvekili eşleri, sefireler, bayan profesörler ve profesör eşleri okulumuzun önemli müşterileri arasındaydı. Dolayısıyla bu çalışmalar güzel dostluklar kurmamı sağlamıştı” (Akbulut, 2010, s. 49)

Türk modasının şekillenmesin ve gelişmesinde önemli rol oynayan olgunlaşma enstitüleri, Türkiye’nin üst düzey yönetici, bürokrat ve eşlerinin, sanat camiası ve hatta çeşitli ülkelerin yöneticilerinin eşlerine hizmet vermiştir. Mevhibe İnönü, Berrin Menderes, Reşide Bayar, Melahat Gürsel, Emel Korutürk, Semra Özal, Nazmiye Demirel, Kamile Erim, İran İmparatoriçesi Farah Diba, Hollywood yıldızı Sophia Loren, İtalyan film yapımcısı Carlo Ponti, İngiltere Kraliçesi Elizabeth gibi birçok isime sergiler yapılmış, kıyafetler dikilmiştir (Akbulut, 2010).

Olgunlaşma Enstitüsü terzilerin haricinde “moda tasarımcısı” yetiştiren ilk eğitim kurumudur. Ankara’da Yenişehir’ de ve İstanbul’ da Beyoğlu’ndaki Olgunlaşma Enstitülerinde ve giysi kalıpları ve drapaj uygulamaları konusunda 3 yıl eğitim alan terziler, son sınıfa geldiklerinde o yıllarda akademi bünyesinde bulunan

Moda Resimleri Atölyesi'nde sanatsal uygulamalar; canlı modelden çizim, giysi tasarımı gibi temel stilistik eğitimleri almışlardır. Bu eğitime devam edenler iyi terziler olup, akademi' deki son 1 yıllık eğitimini de tamamlayarak öğretmen olma hakkını elde etmişlerdir.

### **7.3.3.1 Olgunlaşma Enstitülerinin Bugünü**

Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma enstitülerinin öğrenim süresi iki yıldır. Enstitüyü başarıyla bitiren öğrencilere Milli Eğitim Müdürlüğünce onaylı bitirme sertifikaları verilmektedir. 2019 yılı itibariyle 2'si İstanbul'da olmak üzere 23 ilde toplam 24 Olgunlaşma enstitüsü bulunmaktadır.

Olgunlaşma enstitülerinde; eğitim ve öğretim faaliyetleri temelde iki grupta gerçekleşmektedir:

İki yıllık Meslek Liseleri Denklik Programları: (Olgunlaşma enstitüleri çerçeve programı) Bu programlara meslek lisesi terk, örgün genel lise ve Açık öğretim Lisesi öğrencilerinden kültür derslerini almış, almaya devam eden ya da mezunları ile ortaokul mezunu herkes katılabilir. Bu programı bitirenler Mesleki Açık öğretim Okulu denkliklerini yaptırarak Meslek Lisesi diploması alabilirler.

Beceri kurs programları: Bu kurslar isteğe bağlı olarak açılan 2. 3. ve 4. Seviye programlarıdır. Beceri kurs programları; e-yaygın sistemde bulunan programlar arasından enstitü zümrelerinin açmak istediği programlar seçilerek açılır. Bu programlara ilköğretim mezunları ve daha üst seviyedekiler katılabilir. Ancak programın özelliğine göre bazı bölümlere lise ve daha üst eğitim düzeyinde kursiyer alınır. (H.B.Ö. İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2020)

1960 yılında Ankara Olgunlaşma Enstitüsü bünyesinde el sanatları dışında hazır giyim ihtiyacını karşılamak amacıyla bir hazır giyim atölyesi açılırken, ilk kez Moda Tasarımı Bölümü 1991-1992 Öğretim Yılında, Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nde, açılmıştır.

1996-1997 Eğitim Öğretim yılında, Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmelikleri revize edilerek, mezun öğrenciler için ustalık statüsü getirilmiş, Araştırma, Tanıtım ve Pazarlama Bölümleri açılmıştır.

2002 yılında günün değişen koşullarına uygun olarak Giyim üretim teknolojisi, Araştırma, Tanıtım ve Pazarlama, Grafik ve Fotoğraf, Kuyumculuk Teknolojisi, El Sanatları ve Teknolojisi, Radyo ve Televizyon, Sanat ve Tasarım, Seramik ve Cam Teknolojisi, Ayakkabı ve Saraciye, Yiyecek ve İçecek Hizmetleri, Moda Tasarım



bölümleri açılmış, 12 dalda eğitimine devam etmiştir (H.B.Ö.İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2020).

### 7.3.3.2 Öğrenci Alım Şartları

Atatürk'ün çıkardığı bir kanunla enstitünün kayıt şartları

-Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,

-Kız enstitüsünden mezun olmuş ya da olgunlaşma enstitüsünde devam etmek istediği bölüm için Akşam Kız sanat Okulunun aynı bölümünden belge almış olmak,

-Giriş sınavını kazanmış olmak, şartları aranır.

.Nişanlı ve evli kişiler de enstitüye kayıt yaptırabilirler.

1996 yılında, yürürlüğe giren yönetmeliğe göre bazı bölümlere en az ilköğretim veya ortaokul mezunu olmak, bakanlığın belirlediği bazı bölümlerde ise en az lise ya da meslek lisesi mezunu olmak şartı aranır. Düzenlenen yetenek sınavından başarılı sonuç alan öğrencilerin kaydı yapılır.

Genel kültür derslerinin verilmediği sadece pratik mesleki eğitim verilen Kız Teknik öğretim olgunlaşma enstitülerinde eğitim, 1996 yılında revize edilen yönetmelik ile yaygın ve örgün olarak devam etmiştir. Olgunlaşma enstitülerinin bünyesinde örgün eğitim veren Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğine bağlı olarak kız meslek liseleri açılmıştır (Resmi Gazete, 1996).

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre genel kültür derslerinin zorunluluğu olgunlaşma enstitülerinde uygulanmamakta yaygın eğitimi kurumu olarak sadece mesleki dersler öğretilmeye "Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Yönetmeliği" çerçevesinde devam etmektedir.

### 7.3.4 Meslek Liseleri

Moda Tasarım Teknolojileri alanı tekstil ve moda sektörüne özgün tasarımlar yapabilen moda tasarımcılar kazandırmayı hedeflerken, sektöre ara eleman yetiştirmek, nitelikli eleman eksikliğinin giderilmesi ve istihdam artışına katkı sağlamayı da amaçlamaktadır.

1985 yılında kız meslek liselerinin bir kısmını Hazır Giyim Meslek liselerine 1986 da ise Hazır Giyim Anadolu Meslek lisesine dönüştürürken Türk Alman Teknik İş Birliği çerçevesinde; Hazır Giyim ve Deri Hazır Giyim Alanında bir proje başlatılarak, bu kapsamında 20 öğretmen Almanya'da alanları ile ilgili yoğun eğitimler alınmışlar. Eğitimlerin sonunda alanları ile ilgili meslek dersleri kitapları ve eğitim

materyalleri hazırlamışlardır. Öğretmenler seçilen 15 tane meslek lisesinde eğitimler vererek projeden elde edilen bilgileri yaygınlaştırmış, yazdıkları kitap ve dokümanlar günümüzde kullanılan Giyim Üretim Teknolojisi alanındaki modüllere kaynak olmuştur. Bu sayede devlet sektör için eğitilmiş ara eleman ihtiyacını karşılamayı hedeflerken bu okullar çoğalmış ve bugün Türkiye'nin her yerinde giyim alanlarında eğitim veren yüzlerce okul açılmıştır.

Bunların haricinde yine Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri (METEM), küçük yerleşim birimlerinde mevcut altyapının kullanılmasıyla mesleki ve teknik eğitim alanlarında diploma, belge ve sertifika programlarında eğitim verilen kurumlardır. Ancak, mevcut okulların önemli bir bölümünde eğitmen ve donanım eksikliğinin yaşanması, kurumların konumlandırılmalarındaki yanlışlıklar ve plansızlıklar ve belki de en önemlisi hangi bölümlere nerelerde ihtiyaç duyulduğunun özel sektör ile işbirliğinin sağlanamaması nedeniyle öngörülememesi bu örgün eğitim kurumlarının karşısındaki en temel sıkıntılardır.

Ülkemizde 90'lı yıllardan itibaren hazırlanan kalkınma planlarında nitelikli insan gücü yetiştirmek amacıyla mesleki ve teknik eğitime önem verilmesine yer verilmiş, bu doğrultuda meslek liseleri ve meslek yüksekokullarının programları piyasanın ihtiyaçlarına göre revize edilirken yaygın eğitime öncelik verilerek işgücü ihtiyacının kısa sürede karşılanmasını planlamıştır

MODA TASARIM TEKNOLOJİLERİ alan adı altında

1. Giysi Kalıp Tasarımı ve Üretimi,
2. Terzilik dalları yer almaktadır.

- Çok Programlı Anadolu Liseleri
- Mesleki Teknik Anadolu Liseleri
- Mesleki Eğitim Merkezleri (yaygın Eğitim)

Moda Tasarım Teknolojileri alanında yer alan mesleklerde ulusal ve uluslararası standartlarda örgün ve yaygın öğretim programlarında eğitim vermektedir.

Alan dalları arasında;

Çocuk Giyim Modelistliği

Deri Giyim

Erkek Giyim Modelistliği

Erkek Terziliği

Hazır Giyim Model Makinacılığı

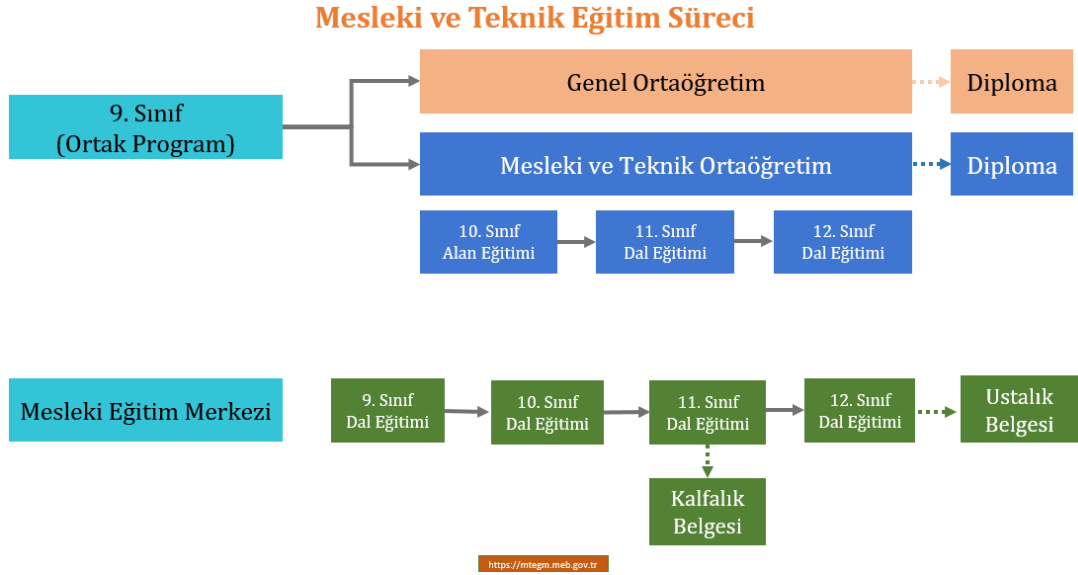
İç Giyim Modelistliği

Kadın Terziliği

Kesim

Konfeksiyon Makinaları Bakım Onarım, sayılabilir.

(meslek.eba.gov.tr, 2017)



**Şekil 7.1** Mesleki ve teknik eğitim süreci

**Kaynak:** (meb.Mesleki ve Teknik Eğitim Sunumu, s. 5)

- Anadolu Teknik Programında; bir mesleğe yönelik derslerin yanı sıra 4 yıl boyunca matematik, fizik, kimya gibi dersler de verilmektedir.

Anadolu Teknik Programına merkezi sınavla öğrenci yerleştirilir.

- Anadolu Meslek Programında; bir mesleğe yönelik derslerin yanı sıra matematik, fizik, kimya gibi dersler de ağırlıklı olmamakla birlikte verilmektedir.
- Mesleki Eğitim Merkezi Programında; mesleki dersler ve genel kültür dersleri okulda, uygulamalı eğitimler işletmelerde verilmektedir

Anadolu Meslek Programlarına sınavsız geçiş ve mahalli yerleştirme ile kayıt yapılır.

Her iki programda da 9. sınıfta alan eğitimi, 10. 11. ve 12. sınıfta meslek alanına bağlı olarak dal eğitimi verilir. (meb.Mesleki ve Teknik Eğitim Sunumu).

Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin diploma alabilmeleri için ustalık belgesi almaya hak kazanmış olmaları, ayrıca bakanlıkça belirlenen fark derslerini de mesleki eğitim merkezlerinde ve açık ortaöğretim kurumlarında düzenlenen yüz yüze eğitimlerle tamamlamaları gerekmektedir. Diplomaları fark derslerini tamamladıkları kurum tarafından düzenlenir. 2019 tarihinden itibaren mesleki eğitim merkezi mezunlarının meslek lisesi diploması alması sağlanmıştır.

### **Mezunlara Verilen Haklar ve Belgeler**

Eğitim gördükleri alan ve dala ait diploma

Ustalık ve kalfalık belgesi

Teknisyenlik unvanı

İşyeri açma belgesi

EUROPASS belgesi

Aldığı ve başardığı modülleri, dersleri ve kredileri gösteren belge (meb.Mesleki ve Teknik Eğitim Sunumu, s. 29)

Türkiye genelinde Meslek liselerinde de hali hazırda öğrenci olan ve mezun öğrencilerin sektörde çalışma durumlarını incelediğimizde; 29.075 öğrenci ve 1.138.628 kişiyle 2019 raporlarına göre Moda Tasarım Teknolojileri 7. Sıradadır.

**Tablo 7.2** Alan çalışan öğrenci istatistikleri (meb.gov.tr)

ÇALIŞAN SAYISINA GÖRE İLK 10 ALAN		
ALAN	ÖĞRENCİ SAYISI	ÇALIŞAN SAYISI
PAZARLAMA VE PERAKENDE	16.723	2.944.027
İNŞAAT TEKNOLOJİSİ	20.869	2.246.432
YİYECEK İÇECEK HİZMETLERİ	83.552	2.186.185
MUHASEBE VE FİNANSMAN	100.453	1.555.001
KONAKLAMA VE SEYAHAT HİZMETLERİ	17.501	1.504.586
BÜRO YÖNETİMİ VE YÖNETİCİ ASİSTANLIĞI	34.632	1.352.961
MODA TASARIM TEKNOLOJİLERİ	29.075	1.138.628
MAKİNE VE TASARIM TEKNOLOJİSİ	71.804	835.017

Okulları bitiren öğrencilerin çoğu kendi alanında işe yerleşebilmektedir.

## 7.4 Türkiye’de Moda Tasarımı Eğitimi Veren Üniversiteler

### 7.4.1 Devlet Üniversiteleri

Türkiye’de 80’lerde çıkan YÖK yasası öncesi; sanat eğitimleri veren Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, tekstil teknikleri alanına yönelik eğitim veren yüksekokullardan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu ve özel teşvikle kurulan UESYO,(Uygulamalı Endüstriyel Sanatlar Yüksekokulu), “moda tasarımı” adı altında; dokuma ve baskı deseni tasarımı, moda çizimi, giysi kalıbı, dikiş teknikleri alanlarında eğitimler vermiştir.

Yüksek Öğretim yasası 12 Eylül hükümeti tarafından üniversitelerin ve Milli Eğitime bağlı eğitim kurumlarının tek merkezden yönetilebilmesi maksadıyla oluşturulmuş, bu yasayla akademilerin üniversiteye dönüştürülmesine karar verilmiştir. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, Marmara Üniversitesi, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Mimar Sinan Üniversitesi adını alarak, Tekstil ve Moda Tasarımı eğitimleri, akademik düzeyde bu kurumlarda verilmeye başlanmıştır.

1971’de Milli Eğitime bağlı olarak eğitim vermeye başlayan, Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu (UESYO) Türkiye’deki tekstil ve moda tasarımı eğitimlerinin tarihçesi açısından önemli bir yere sahiptir. UESYO Bauhaus sistemiyle eğitim veren dört yıllık özel bir yüksekokuldur. İçerisinde Tekstil Sanatları Bölümü de bulunan ve daha çok teknik ağırlıklı eğitim verilen UESYO (uygulamalı endüstriyel sanatlar yüksekokulu), 1973’de hükümet kararıyla Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi” ne bağlanmış ve devletleştirilmiştir.

Türkiye’de endüstrileşmenin ve her alanda gelişmelerin başladığı dönemde el sanatları ve endüstri sanatları alanında eleman yetiştirmek için açılan Gazi Eğitim Okulu tasarım yapacak öğretmenleri eğitmektedir. Ancak eğitimeci yetiştirmenin yetmediği ve endüstrinin gelişimine katkıda bulunacak tasarımcılara ihtiyaç duyulması üzerine Almanya’da benzeri okullar örnek alınmış, Bauhaus ekolü ile eğitim veren Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, bugünkü Marmara Üniversitesi kurulmuştur.

Okul 1957 yılında tekstil alanında eğitime ‘El Sanatları’ adıyla başlamış, bu alanda Baskı ve Dokuma bölümlerinde teknik uygulama ilkesine bağlı kalarak eğitim vermiştir. Bu günkü Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü’ nün ilk hali kabul edilmekte, günümüzde tekstil ve moda tasarımı bölümü adı altında Dokuma, Baskı ve Giyim branşlarında eğitim verilmektedir. (Marmara Üniversitesi G.S.F.tarihçe, 2020).

Güzel Sanatlar Fakültesi adıyla 1975 yılında Ege Üniversitesi çatısı altında kurulan Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Güzel Sanatlar Akademisi ve Tatbiki Güzel Sanatlar MYO döneminde sanat eğitimi veren köklü kuruluşlardan biridir. 1976-77 yıllarında Tekstil tasarımı bölümü eklenmiştir. 1981 yılında Yüksek Öğretim Kanunu ile Ege Üniversitesi'nden ayrılarak Dokuz Eylül Üniversitesi'ne bağlanan fakültede, Tekstil Tasarımı (Baskı, Dokuma, Moda Aksesuar, Moda Giyim), eğitimleri verilmektedir (Dokuz Eylül Üniversitesi-Güzel Sanatlar Enstitüsü-tarihçe, 2022).

Ülkemizde Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Öğretim Kurumlarına (YÖK) bağlı olarak eğitim veren devlet Üniversitelerinde ve vakıflara bağlı özel üniversitelerde 4 yıllık ve 2 yıllık Moda Tasarım bölümleri ve ilişkili alanlarda eğitim veren bölümler bulunmaktadır.

Lise ve dengi okullardan mezun olan ve belirlenen şartlara uyan öğrenciler bu programların verildiği okullarda eğitim görmeye hak kazanırlar.

2020-2021 Öğretim yılında devlete ait Güzel Sanatlar fakültelerine bağlı 4 yıllık Moda tekstil tasarımı lisans eğitimi veren 31 devlet 22 özel toplam 53 üniversite bulunmaktadır. Diğer 22 devlet 11 özel üniversite ise YKS (Yükseköğrenim sınavında) eşit ağırlık puan türünde alınan puan ve tercih sıralamasına göre öğrenci almaktadır.

Güzel Sanatlar Fakültelerine bağlı 11 Devlet ve 11 Özel üniversite ve Moda ve Tekstil tasarımı bölümlerine (T.Y.T Puanı 150 ve üstü) puanı geçen öğrenciler için açmış olduğu yetenek sınavında başarılı olanlarla eğitime başlar.

Hazır Giyim bölümleri ve Eğitim Fakültelerine bağlı Moda Tasarım Öğretmenliği, Hazır Giyim öğretmenliği ve Giyim öğretmenliği bölümleri yine 4 yıllık bölümlerdir ve öğrenciler YKS sınavından geçerek tercih ve puan sıralamasına göre eğitimlerine başlarlar. Yetenek sınavı uygulanmamaktadır.

Devlet Üniversiteleri ve özel üniversitelerin 2 yıllık Meslek Yüksek Okullarına ait; Hazır Giyim ve Moda Konfeksiyon bölümleri YKS sınavlarının 1. Aşaması olan TYT'de alınan puan ve tercih sıralamasıyla kazanmış olan öğrencilerin eğitim görebileceği bölümlerdir.

Günümüzde Moda tasarım eğitimleri veren kursları daha nitelikli bir şekilde değerlendirebilmek ancak Türkiye'nin moda tasarımcılarını yetiştiren üniversitelerini tanıyarak, bu kurumların eğitim ve öğretim faaliyetlerini de inceleyerek mümkün olacaktır. Kursları da değerlendirdiğimiz kriterlere göre 1 devlet ve 1 özel üniversite olmak üzere incelemesi yapılmıştır.

Devlet Üniversitelerinin arasında en bilinen okullardan biri olan Mimar Sinan Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı bölümü örneklenmiştir.

#### 7.4.1.1 Mimar Sinan Üniversitesi

- Eğitim kurumunun kuruluş amacı ve tarihi:

Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümünün başlangıcı Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisi (Güzel Sanatlar Akademisi) “Tezyini Sanatlar Şubesi” içinde 1938 yılında açılan “Kumaş Desenleri Atölyesi”ne dayanır. 1958 yılında Kumaş Desenleri Atölyesi içinde Baskı Atölyesi kurulur. 1966 yılında Yüksek Süsleme Bölümü “Yüksek Dekoratif Sanatlar Bölümü” adı altında ilk “Tekstil Desenleri Atölyesi” mezunlarını verir. 1971’den 1980lere kadar Yüksek Dekoratif Sanatlar Bölümü içinde “Tekstil Sanatları Atölyesi” ismiyle moda tasarımı ve tekstil alanında eğitim vermiştir.

1978 yılında Tekstil Sanatları Atölyesi içinde Dokuma Atölyesi kurulduktan sonra, 1980-1982 yılları arasında Tekstil Sanatları Atölyesi artık “Tekstil Sanatları Bölümü” olmuştur.

1982 yılından itibaren Yüksek Öğretim Yasası ile İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi “Mimar Sinan Üniversitesi” adını almıştır. Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde Uygulamalı Sanatlar Bölümü Tekstil Ana sanat dalı adı altında tekstil bölümü olarak öğrenci mezun verir. 1994 yılından itibaren Güzel Sanatlar Fakültesi’ne bağlı “Tekstil Bölümü” olarak, 2004 yılından itibaren ise “Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü” ismiyle eğitim vermektedir. (msgsu.edu.tr-tarihce, 2022).

MSGSÜ mimarlık Fakültesi İç Mekân Kürsü Başkanı ve okulun eski öğrencilerinden Prof. Gevher Bozkurt, 10 Temmuz 2001 tarihinde verdiği bir röportajda; Berlin Sanat Akademisi’nde öğretim üyesi olan, moda illüstrasyonu ve grafik tasarım alanlarında eserler veren Kenan Temizkan’ın bu günkü Tekstil ve Moda Tasarımı eğitimlerinin temelini oluşturan akademi bünyesindeki “Moda Resimleri Atölyesinin” açılmasına önderlik ettiğinden bahsetmiştir.

Kumaş Desenleri Atölyesi ve Moda Resmi Atölyesi, Akademi’nin Tekstil bölümünün temelleri atılmıştır. (Gezgin, 2003)

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi G.S.F. Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü; Tekstil ve Moda Tasarımı Ana sanat Dalı’na bağlı Dokuma Tasarımı, Baskı Tasarımı, Giyim Tasarımı Sanat Dallarından oluşmuştur. Tekstil tasarımı kelimesindeki bütünlüğün ifade ettiği, kumaş bilgisi, bir moda tasarımcısının tasarladığı giysinin baskısı, dokuması, desen bilgisi ve

süslemelerine kadar her birine hâkim olması gerektiği savunulmaktadır (msgsu.edu.tr-tarihce, 2022).

Okulun mezunları yurt içinde ve dışında başarılarla imza atmış, İTKİB' in her sene düzenlemiş olduğu “Genç Stilist” yarışmasında dereceler almışlardır. Dünya çapında tanınan Arzu Kaprol, Özlem Süer, Hatice Gökçe gibi ünlü moda tasarımcıları da MSGSÜ mezunlarındandır.

- Programın Adı: Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü

Moda, hazır giyim ve tekstil alanında yaratıcı, özgün tasarımlar yapabilen, moda trendlerini takip ederek değerlendirebilen, malzemeyi tanıyan ve üretim tekniklerine hâkim tasarımcılar yetiştirmeyi hedefler. Öğrenciler dört yıl süren lisans eğitimi esnasında dokuma, baskı ve moda tasarımı eğitimlerini birlikte alırlar. Bu üç tekstil ve giysi tasarımı alanını mesleki, teknik ve sanatsal yönden besleyen, geliştiren derslerin yanı sıra, yeteneklerini geliştirecek, biçim, yaratıcı ve özgün tasarımlar yapabilmelerini hedefleyen eğitim programı içerisinde sektör stajları, eğitim gezileri, atölyeler, sergi ve fuar etkinlikleri bulunmaktadır

Öğrenciler, bir öğretim üyesinin danışmanlığında hazırlayacakları diploma projelerinin; özgünlük, teknik yeterlilik ve sunum açısından, öğretim üyelerinden ve sektör temsilcilerinden oluşan bir jürinin değerlendirmesinden sonra mezun olurlar. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, 4 yıllık lisans eğitiminin yanında, M.S. G.S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü çatısı altında, Yüksek Lisans ve Sanatta Yeterlik eğitimleri de vermektedir.

- Eğitimin süresi

Lisans Eğitiminin süresi 4 yıldır. YÖK ‘ün belirlediği akademik takvime göre her yıl Ekim ayında başlayan Güz dönemi Ocak Ayında biter Şubat ayında başlayan yaz dönemi Haziran ayında son bulur. Toplam 8 Dönem eğitim devam eder.

- Eğitim dili

Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü’nde eğitim Türkçe yapılmaktadır.

- Ders uygulamalarında kullanılacak malzeme, araç ve gereç ve fiziksel koşullar

Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü’nde öğrenciler, eğitimleri boyunca ihtiyaç duyacakları eğitim, uygulama, sunum amaçlı kullanılan her türlü sarf malzemesini kendileri temin ederler. Makine ve teçhizat Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü atölyelerinde mevcuttur. Bölüm bünyesinde, öğrencilerin kullanımına açık; dokuma



atölyesi, baskı atölyesi, triko atölyesi, giysi atölyesi, bilgisayar laboratuvarı ve üç adet derslik bulunmaktadır.

- **Bulunduğu Yer:**

Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, İstanbul'da, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Fındıklı İstanbul'dadır. Fındıklı Kampüsü'nde ana kütüphane, açık spor sahası, kantin ile iç içe yemekhane, öğrenci kulüpler birliği, öğrenci işleri, oditoryum ve rihtim açık alanları yer almaktadır.

- **Öğrenci Profili ve Öğrenci alım şartları:**

Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Moda ve Tekstil Tasarımı bölümü, tüm devlet üniversiteleri gibi, ÖSYM'nin düzenlediği merkezi öğrenci seçme sınavından taban puanını aşabilen öğrencileri özel yetenek sınavına kabul eder. Bu taban puanı geçen öğrencilerin görsel algılarını iki boyutlu ortamda ifade edebilmelerini ölçen özel çizim yetenek sınavından başarılı olan 20 öğrenci eğitim görmeye hak kazanır.

Öğrenci profili olarak bakıldığında; devlet okullarının köklü geçmişi, sağladığı saygınlık ve ücretsiz olması genellikle her kesimden öğrenci için ilk tercih olmalarına sebebiyet verirken, genel profilin yetenekli ve istekli, yetenek sınavlarına uzun süre hazırlanan nitelikli öğrenciler olduklarını söylemek mümkündür. Devlet üniversitelerinde, hem merkezi öğrenci seçme sınavı hem de özel yetenek sınavı sonucuyla toplumun hemen her kesiminden benzer niteliklere sahip öğrenciler bir arada eğitim görmektedir.

- **Ücretlendirme:**

Devlet okullarında eğitim ücretsizdir. Yine de kurumun İstanbul'da yerleşik olması, dolayısıyla eğitim (ve konaklama) masraflarının şehir standartlarıyla doğru orantılı olarak arttığı düşünüldüğünde, öğrenci profilinin 4 yıllık eğitimi ekonomik anlamda karşılayabilecek toplumsal katmanlardan ibaret olacağı öne sürülebilir.

- **Ders Programı (Zorunlu Dersler)**

Temel Tasarım I-II: Sanat ve tasarım nesnelere görsel yönlerini oluşturan eleman ve ilkeleri tanıtarak, denemeler yaptırılır.

Çizim Anlatım Yöntemleri I-II: : Canlı bitkiler model olarak kullanılarak çizimler yapılır, çizimlerde çeşitli renklendirme teknikleri denir.

Elyaf ve Malzeme Bilgisi : Lif ve elyaf bilgisi verilir, farklı ürünlerdeki etkileri, tasarım ve üretim süreçleri, incelenir.

Lif Sanatı: lif sanatının oluşumu ile ilgili teorik bilgilerin yanı sıra, öğrencilerin tasarımları hayata geçirilir, özgün düzenlemeler yapılır.

Tekstil Tasarımına Giriş I-II: Doğal, yapay çevre veya sanat tarihinden seçilen kaynaklarla, çeşitli konular üzerinde uygulamalar yapılır.

Tekstilde Renk: Tekstilde renklerde anlamı, boyarmadde-tekstil ilişkisi, temel renk bilgisi verilir.

Tekstil Terbiye: Öğrencilere tekstil yüzeylere ve ürünlere uygulayabilecekleri kimyasal ve fiziksel terbiye işlemleri anlatılır.

Kumaş Yapı Bilgisi: Kumaş dokumada kullanılan basit örgüler ve bu örgülerle dokunan kumaşların özellikleri ve yapıları öğretilir. Dokuma kumaşların sınıflandırılması ana örgüler ve türevleri ve iplik numaralama sistemlerini öğretilir.

Baskı Teknikleri: Tekstil ürününe basılacak desenin tasarlanması, raporlanması ve basım aşamasına getirilmesi öğretilirken, metraj desenlerin basımı için renk ayrımı anlatılır.

Baskı Tasarımı: Günün trendleri araştırılarak giysilik metraj kumaşlara desen tasarımları yapılır, kumaş koleksiyonları hazırlanır. Okulun kumaş baskı atölyesinde renkli metraj baskı uygulamaları yapılarak, koleksiyonlar sunulur.

Dokuma Tasarımı: Kadın-erkek-çocuk giysilerine uygun, farklı yapılarda çeşitli dokuma teknikleri ile üretilebilecek kumaş tasarım projeleri yaptırılır.

Bu ders kapsamında üniversite-Moda sektörü işbirliği çerçevesinde projeler hazırlanır ve belirlenen trendler doğrultusunda tasarımlar yapılır, endüstriyel üretim teknikleri ile ürün oluşturulur.

Giysi Tasarımı: Tema seçimi yapılarak eskiz defteri, tema kolajı hazırlanır. Belirlenen hedef kitle için erkek, kadın veya çocuk moda çizimleri yapılarak giysiler tasarlanır, koleksiyon oluşturulur. Teknik çizim ve malzeme seçimi yapılır. Range planı oluşturma, sunum teknikleri, malzeme, renk, biçim ve desen ilişkisini doğru kullanmaya yönelik araştırma, beceriler geliştirilir.

Giysi Teknikleri: İnsan vücuduna, giysi formlarına ait özelliklere göre teknik giysi çizimleri oluşturulur.

Giysi Atölyesi: Giysi üretiminde kullanılan teknik ve yöntemler öğretilir, dikiş makinesiyle dikiş alıştırılmaları yapılır. Bluz, gömlek, etek, elbise, pantolon gibi temel parçalar dikilerek dikim pratikleri yapılır.

Örgü Kumaş Yapı Bilgisi: Tekstil endüstrisinde örme kumaş üretiminde kullanılan iplik ve elyaf çeşitleri, örme tekstil yüzeylerini tanıma ve örmenin kullanıldığı alanlar öğretilir.

Bilgisayar: Çeşitli CAD programları uygulamalı olarak öğretilir. (Adobe Photoshop)

Diploma Projesi: Öğrenciler önerdikleri diploma projelerini bir öğretim üyesinin danışmanlığında uygularlar. Projelerin, özgünlük, teknik açıdan yeterlik ve sunum yönleri jüri tarafından değerlendirilerek notlandırılır (M.S.Ü.Ders Listesi ve bilgi Formları, 2022).

Zorunlu dersler birçok seçmeli ders ile desteklenir.

- Sektörel İşbirliği:

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, sektör ile aktif ilişkiler içindedir. Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü öğrencileri başta İTKİB'in organize ettiği, "Genç Moda Tasarımcıları Yarışması" olmak üzere, birçok yarışmada başarı göstermişler, Avrupa ülkelerinde master bursları ve ödüller kazanmışlardır. Ulusal ve Uluslararası Tekstil fuarlarında ve pek çok sanatsal etkinlikte yer alan Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Moda sektörü ile işbirliği dahilinde çeşitli projeler gerçekleştirmekte, tekstil ve moda kuruluşları ile ortak sergi, konferans, sempozyum ve seminerler düzenlenmekte, araştırma ve inceleme gezisi kapsamında birçok şirkete geziler düzenlenmektedir.

- Staj:

Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü'nde stajların; her öğrenci tarafından öğrenim süresi boyunca, eğitim dönemi dışındaki zaman dilimlerinde, Dokuma, Baskı, Giysi konularında 25'er iş günü olmak üzere toplam 75 iş günü olacak şekilde, yurt içi veya dışında, bölümün onayladığı işletmelerde yapılması zorunludur.

Öğrenciler diploma projelerini almadan önce stajlarını tamamlamış olmak zorundadır.

- Bitirme Belgeleri ve Geçerlilikleri:

4 yıllık Lisans diploması verilir.

#### **7.4.2 (2 Yıllık) Meslek Yüksek Okulları**

- Eğitim kurumunun kuruluş amacı ve tarihi

90'lı yılların başında özellikle Avrupa ülkelerine yapılan ihracatın artmasıyla birlikte, Türkiye'nin fason üretim yapan bir ülke olmaktan çıkarak, katma değerli ürün

üretim isteği, yabancı dil bilen nitelikli eleman ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Bunun üzerine Mimar Sinan Üniversitesi'nde Meslek Yüksekokulu açılarak Moda-Konfeksiyon programı eğitim-öğretime başladı. (1988) Onu 1991 tarihinde açılan Marmara Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Hazır Giyim Bölümü izlemiştir.

Marmara Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Moda Tasarım bölümü 2010-2011 yıllarında, 30 öğrenci ile eğitime başlamıştır.

Moda Tasarımı bölümü 43 üniversitenin Meslek Yüksekokullarında bulunmaktadır.

#### **7.4.2.1 Mimar Sinan Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Giyim Teknolojileri Bölümü**

Giyim Üretim Teknolojisi programı, giyim üretim alanı ile ilgili ürün ve süreçlerine, teknolojiye hakim, sektörün ihtiyaçlarını tasarım ve üretim bağlamında karşılayabilecek nitelikli eleman yetiştirmek amacıyla kurulmuştur.

İHKİB ile gerçekleştirilen işbirliği ve teknolojik donanımlar sayesinde mezunlar niteliklerine uygun olarak istihdam edilmekte, bu da diğer okullara göre büyük avantaj sağlamaktadır.

- Programın Adı: Giyim üretim Teknolojisi
- Eğitim Süresi: Eğitim süresi 2 yıldır
- Eğitim Dili: Giyim üretim Teknolojisi Bölümü'nde eğitim dili Türkçedir.
- Ders uygulamalarında kullanılacak malzeme, araç, gereç ve fiziksel koşullar:

Giyim üretim Teknolojisi Bölümü'nde öğrenciler, eğitimleri boyunca ihtiyaç duyacakları eğitim, uygulama, sunum amaçlı kullanılan her türlü malzemelerini kendileri temin ederler. Makine ve teçhizat Giyim üretim Teknolojisi Bölümü atölyelerinde mevcuttur. Bölüm bünyesinde, öğrencilerin kullanımına açık; dokuma atölyesi, baskı atölyesi, triko atölyesi, giysi atölyesi, bilgisayar laboratuvarı ve üç adet derslik bulunmaktadır.

- Bulunduğu Yer:

Şişli-Bomonti yerleşkesinde bulunan Meslek Yüksekokulu dâhilinde, Mimari Restorasyon ve Giyim Üretim Teknolojisi olmak üzere iki program bulunmaktadır.

- Öğrenci Profili ve Öğrenci Alım Şartları Nelerdir:

Mimar Sinan Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Giyim Üretim Teknolojisi bölümü, tüm devlet üniversiteleri gibi, ÖSYM'nin düzenlediği merkezi öğrenci seçme sınavında bölümü tercih eden en yüksek puanlı 40 öğrenciyi kabul eder.

- Ücretlendirme:

Yıllık öğrenim harçlarının dışında devlet üniversitelerinde eğitim ücretsizdir. Yine de kurumun İstanbul'da yerleşik olması, dolayısıyla eğitim (ve konaklama) masraflarının şehir standartlarıyla doğru orantılı olarak arttığı düşünüldüğünde, öğrenci profilinin 2 yıllık eğitimi ekonomik anlamda karşılayabilecek toplumsal katmanlardan ibaret olacağı öne sürülebilir.

- Ders Programı (Zorunlu Dersler)

Güzel Sanatlar: Güzel sanatlarla ilgili terimler ve güzel sanatlara ait konular hakkında genel kültür bilgileri verilir.

Bilgisayar ve İletişim Teknolojisi: Öğrencilere bilgisayarla ilgili temel kavramlar, donanım, yazılım, işletim sistemi bilgileri verilir. İnternet kullanımı, web tabanlı öğrenme faaliyetleri, sunum hazırlama ve iletişim teknolojisinde yeni gelişmeler hakkında bilgi verilir.

Tekstil Teknolojisi: Öğrencilere Tekstil liflerinin temel özellikleri, üretim şekilleri, temel iplik üretim yöntemleri, temel dokuma kumaş üretim aşamaları, dokuma örgü sistemleri ve temel örme kumaş üretimi, konularını öğrenirler.

Hazır Giyim Üretimi: Öğrencilere hazır giyim sanayinde üretim departmanları, işleyişi ve süreçleri, giysi üretiminde kullanılan malzeme, teknik ve teknolojileri kullanabilme becerisi, giysi analizi ve üretimi gerçekleştirebilme, üretim planı oluşturma, giysi üretimi ve ürüne ait üretim sunum dosyası hazırlama hakkında bilgi verilir.

Kalıp Hazırlama Teknikleri: Öğrencilere insan vücudundaki oran ve orantı, giysi ve beden üzerinden ölçü alma teknikleri, föy hazırlama, cansız manken üzerinde kalıp hazırlama, baz ve şablon kalıplarını hazırlama, Kalıp hazırlama işlemlerinde gerekli teknoloji, araç ve gereci kullanabilme, Kalıp hazırlama konusundaki gelişmeleri takip etme hakkında bilgi verilir.

Hazır Giyim Makineleri: Öğrencilere hazır giyim sanayinde kullanılan makineler, makinelerin çalışma sistemleri hakkında bilgi verilir.

Giysi Malzemeleri: Öğrencilere hazır giyim sanayiinde kullanılan tüm hammaddeler (Kumaş, Tela, Astar, Düğme vb. aksesuar) üretim süreçleri, seçimi, kullanımı, fiziksel yapıları hakkında bilgi verilir.

- Hazır Giyim İşletme Yönetimi:

İşletmede yönetim ile ilgili temel kavramlar, yönetim fonksiyonları (planlama, örgütlenme vb.), motivasyon, liderlik, tekstilde yönetim kalitesini belirleyen unsurlar, işletme türleri ve işletmenin fonksiyonları hakkında bilgiler verilir.

- Konfeksiyon Organizasyonu Ve Planlaması:

İşyeri ve proje akış planlaması, işletme organizasyonu, işletme üretim sistemlerinin planlanması, iş planlaması hakkında bilgiler verilir

- Marka Yönetimi Ve Pazarlama:

Öğrencilere Pazarlamanın temel unsurları, tüketici ve satış kavramları, Pazar bölümlendirme, hedef Pazar seçimi, Pazar konumlandırma ve farklılaştırma, Marka ve marka yönetimi, marka konumlandırma, marka varlığının oluşturulma süreci, pazarlama stratejileri, geleneksel ve dijital pazarlama yöntemleri hakkında bilgi verilmektedir (M.S.Ü.Meslek Yüksek Okulu Giyim Üretim Teknolojileri, 2022).

- Sektörel İşbirliği ve Staj:

Öğrenciler yıl içerisinde öğrendikleri teorik bilgi ve deneyimlerini pekiştirmek; çalışacakları işyerindeki işle ilgili alacakları sorumluluklarını, iş ilişkilerini, işletmedeki üretim süreci ve yeni teknolojileri tanımalarını sağlamak amacıyla 40 iş günü işyerinde çalışarak uygulama yapma imkanı bulurlar.

- Bitirme belgeleri ve geçerlilikleri:

2 yıllık Ön Lisan Diploması verilir.

### **7.4.3 Vakıf Üniversiteleri**

Vakıf Üniversiteleri belirli kanunlar çerçevesinde, Yükseköğretim Kurulu izni ile kurulabilen, bir vakıf tarafından işletilen ve özel üniversite olarak da bilinen okullardır.

Vakıf üniversiteleri devlet üniversiteleriyle sistem açısından büyük farklılıklar göstermemekle birlikte, eğitim olanakları, devlet üniversitelerine oranla daha az sayıda öğrenci kabul etmeleri, eğitim ortamlarının daha hızlı güncellenmesi ve özel sektörle daha yakın olmaları açısından bazı avantajlara sahiptirler. YÖK'e bağlı olarak eğitim veren ve merkezi sistemle öğrenci alan bu okulların bazıları genel sınavla öğrenci alırken bazıları kendi bünyeleri içerisinde yaptıkları yetenek sınavları ile öğrenci alırlar. Mülakat ve portfolyo ile öğrenci kabul edenler de bulunmaktadır.

Üniversitelerin bir kısmı sadece hazır giyim tasarımına odaklanırken bir kısmı bunun yanı sıra dokuma ve baskı alanlarında da eğitimler verirler.

Özel üniversitelerin en bilinenlerinden, açılan ilk moda tasarımı bölümlerinden olan ve farklı alanlarda eğitimler veren Yeditepe, Işık, Bilgi, Beykent üniversiteleri birlikte değerlendirilmiştir.

- Eğitim kurumunun kuruluş amacı ve tarihi:

Tekstil ve Moda Tasarımı programı, hazır giyim sektörünün gelişen ve değişen gündemine ve sürekli yenilenen teknolojilerine uyum sağlayabilecek ihtiyaçlarını karşılayabilecek, tasarımdan ürün haline gelmesine kadar ki süreçlerde aktif görev alabilecek ve bu süreçlerle ilgili bilgi sahibi moda tasarımcısı ve tekstil tasarımcısı yetiştirmeyi amaçlar.

Moda tasarımı eğitimi giysi tasarımı üzerine yoğunlaşan okullarda kalıp, dikiş, drapaj gibi derslere yoğunluk verilirken, aynı zamanda tekstil tasarımı eğitimleri veren okullarda öğrenciler alan seçerek baskı ve dokuma alanlarında da yoğun eğitimler alabilirler. Bu okullar tekstil ürünleri, kumaş, ev tekstili, halı gibi alanlarda tasarım ihtiyacını karşılarlar.

Öğrenciler dört yıllık lisans eğitimleri süresince aldıkları teorik eğitimlerin yanı sıra, sektör dâhilinde yapılan projelerle uygulama yapma imkânı da bulabilmektedir. Türkiye'de ve dünyada pek çok sanatsal etkinliğe ve hazır giyim sektörüne yönelik projelere de katılabilmektedirler.

- Programın Adı: Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü. Moda Tasarımı
- Eğitim Dili: : Bazı okullarda Türkçe, bazılarında ise Türkçe ve İngilizce birlikte eğitim verilmektedir.
- Ders uygulamalarında kullanılacak malzeme, araç ve gereç ve fiziksel koşullar:

Okulların çoğunun Tekstil ve Moda Tasarımı bölümlerinde; kalıp, dikiş, bilgisayar destekli tasarım alanlarında atölyeler bulunurken bazılarında; baskı ve dokuma atölyeleri de bulunur. Özel üniversitelerin bazılarının kurulmaları esnasında gerekli alt yapılar planlandığı için oldukça nitelikli ve donanımlı atölyeleri bulunmaktadır. Öğrencilerin çalışma hayatlarında ihtiyaç duyabilecekleri teknik alt yapıya sahip atölye ve çalışma alanlarına sahiptirler.

- Bulunduğu Yer:

İstanbul'da ağırlıklı olarak bulunan özel üniversiteler Ankara, İzmir başta olmak üzere tüm şehirlerde bulunmaktadır. 2020-2021 öğretim yılında 22 Özel Üniversitede Moda ve Tekstil Tasarımı Lisans Eğitimi verilmektedir. Bunlar arasında İzmir Ekonomi Üniversitesi, Ankara'da Atılım Üniversitesini de sayabiliriz. Okulların bir

kısının kampüsleri şehir dışına kurulduğu için ulaşım oldukça sıkıntılıdır. Ancak birçok okulda öğrenciler için kampüslerin içinde oldukça lüks öğrenci yurtları bulunmaktadır. Bunların da ücretli olması sebebiyle öğrencilerin okul tercihlerinde evlerine yakın olması önemli yer tutmaktadır.

Öğrenci Profili ve öğrenci alım şartları:

Üniversitelerin bir kısmı, yükseköğretime giriş sınavında başarılı öğrenciler arasından tercih yapanlardan puan ve tercih sıralamasıyla öğrenci alırken, bazı üniversiteler ise kendi içlerinde yaptıkları yetenek sınavı ile öğrenci alırlar, bazılarında ise sadece mülakatla ve portfolyo sunumu ile alınır. Öğrenci profili burslu öğrenciler haricinde yükseköğrenim ücretlerini ödeyebilecek, pahalı malzemeleri karşılayabilecek maddi imkânlara sahip, ilgi düzeyi yakın öğrencilerden oluşur.

Devlet üniversiteleri ücretsiz olduğu hem Türkiye hem de Dünya'da köklü ve prestijli okullar olduklarından nitelikli öğrenciler devlet üniversitelerini tercih ettiklerinden, özel üniversitelerin öğrenci profili, mutlaka istisnaları da olmak koşuluyla, daha zengin ama daha az nitelikli öğrencilerden oluşabilmektedir. Okullarda kontenjanların dolmaması endişesi taşıdığından öğrencilerle ilgili beklentiler daha düşük tutulabilmektedir. Ekonomik krizlerin yaşandığı dönemlerde özel okulların kontenjanları eksik kalabilmektedir.

- Ücretlendirme:

Özel üniversiteler ücretli olarak eğitim vermekte olup, yüksekten düşüğe bir fiyat skalası bulunmaktadır. Yüksek fiyatlı olanlar arasında Yeditepe, Bilgi, Işık Üniversitesi bulunurken daha uygun fiyatlı pek çok özel üniversite de bulunmaktadır. Tüm üniversitelerde başarılı öğrenciler için ve farklı şartlara sahip (mezun, iş birliği bursları, engelli bursları gibi) farklı burs olanakları bulunmaktadır.

- Ders Programı (Zorunlu Dersler )

Okulların birçoğunda aynı dersler farklı isimlerle de olsa benzer içerik ve yöntemlerle verilmektedir. Zorunlu dersler seçmeli derslerle desteklenir.

Tekstil Tasarımı: Genelde tüm okullarda benzer isimlerde de olsa verilen derste, tekstil tasarımında kullanılan (floral, geometrik) desenlerden, doku, ton, boyut gibi farklılıklarla çeşitlendirilerek, tasarımlar yapmak amaçlanır.

Desen: Karakalem, Füzen, pastel, gibi çeşitli çizim malzemeleriyle cansız modellerden etütler, araştırma ve çizim çalışmaları yapılır. Sanat tarihinden önemli örnekler etüt edilir.



Temel Sanat Eğitimi: Ortak derslerden biri olan bu derste Temel sanat eğitiminin öğeleri incelenerek uygulamalar yapılır.

Sanat Tarihi dersi bazı okullarda verilirken bazılarında ise sadece moda tarihi dersi verilir. İlk uygarlıklardan başlayarak günümüze kadar sanatın gelişimi ve gelişimi etkileyen faktörler örneklerle açıklanarak incelenir.

Moda Tarihi: İlk çağlardan günümüze, giyinme alışkanlıklarının çeşitli faktörler göre değişim ve modanın evrilme süreci dönemlere ayrılarak incelenir.

Çizim Teknikleri: Çeşitli bitkiler ve yapısal öğelerinin (gonca, çiçek, yaprak gibi) bu öğelerin farklı hallerinin tekstil tasarımı prensiplerine uygun olarak ifade edilebilmesini sağlayacak çizim ve boyama yöntemleri öğretilir.

Dikiş Teknikleri: Bazı okullarda etkin olarak verilirken bazı okullarda sanat ve tasarım eğitimleri ağırlıklı olduğundan daha az dikiş eğitimi verilmektedir. Derste basit tekniklerden başlayarak çeşitli dikiş teknikleri eğitimleri verilir.

Renk Analizi ya da Renk Bilgisi: Tekstil endüstrisinde, ana renkler haricindeki renkleri (ara renkler) oluşturan renklerin hangi miktarlarda birleştirilerek oluştuğu araştırılarak incelenir.

Kalıp Teknikleri: Sanat ve tasarım ağırlıklı okullarda süre olarak daha az işlenen bir derstir. Kadın ve erkek giyimi için temel pantolon, gömlek, ceket kalıpları hazırlanır ve model uygulanmalar yapılır.

Malzeme Bilgisi: Okullarda farklı isimlerle verilen bu derste kullanılan malzemeler, elyafın ipliğe dönüşümü ve kumaşa dönüştürme (dokuma, örme, vb.) yöntemleri, tekstil yüzeylerinin terbiye, renklendirilme işlemleri ve bu işlemler sırasında kullanılan malzemelerin incelemesi yapılır.

Bilgisayar Destekli Tasarım: Tüm okullarda verilen derslerden biri olan derste; Adobe Illustrator ve corel draw programları ile giysi teknik çizimi ve moda çizimleri yapım aşamaları öğretilir.

Dokuma Tasarımı: Dokuma alanında eğitim veren okullarda verilmektedir. Dokuma kumaşların tasarım yöntemleri, renklendirme teknikleri ile desen oluşturma, özgün dokuma projeleri yapma öğretilirken, dokuma yapı bilgisi gibi çeşitli derslerle de desteklenir.

Tasarım İlkeleri ve Uygulamaları: Temel tasarım öğeleri göz önünde bulundurularak özgün tasarımlar yapabilmeyen yöntemleri üzerinde durulur. Tüm okullarda farklı isimlerle tasarım yöntem ve teknikleri ile ilgili dersler işlenmektedir.

Modelden çizim, ya da Moda illüstrasyonu dersleri tüm okullarda verilen derslerden biridir. Derslerde kanon sistemine uygun olarak insan anatomisi anlatılarak 1/8-1/9-1/10 ölçülerindeki artistik çizimler yapılarak tasarlanan giysiler çizilir.

Baskı Tasarımı: Tekstil tasarımı alanında eğitim verilen okullarda ağırlıklı olarak verilir. Kadın, erkek giysilik kumaş ve döşemelik, iç mekân tekstil ürünleri için alanına yönelik koleksiyon mantığına uygun olarak desen hazırlanır. Seçilenler, okulun baskı atölyesinde çeşitli tekniklerle basılır, üretilerek ürün haline gelir.

Öğrenci çalışmalarının ürün haline getirilmesi tasarımların uygulanması öğrencilerin bilgi ve deneyimlerini arttırarak farklı alanlarda deneyim sahibi olmalarını sağlar.

Stil Danışmanlığı (Styling): Bazı okullarda verilen bu derste moda ve stil önerileri gözetilerek yapılan fotoğraf ve video çekimleri için 'hikâye' yazma, bireysel tarzlar oluşturma, gibi unsurlar üzerinde çalışılır.

Moda Tasarımında Pazarlama: Son dönemlerde marka kimliği oluşturma ve pazarlama eğitimleri okullarda verilmeye başlanmış, moda pazarlama ve satış alanında yeni iş kolları doğmasının yanı sıra, tasarımcının pazarlama ve satışla ilgili de bilgi sahibi olma beklentisi artmıştır.

Bitirme Projesi, Proje:

Tüm okullarda oluşturulan bitirme projelerinde bir tema dâhilinde dokuma, baskı veya giysi tasarımı alanlarından biri seçilerek tasarımlar yapılır. Tasarımı yapılan ürünler koleksiyon mantığına uygun olarak, kalıp, baskı ya da dokuma hazırlıkları yapılarak üniversite bünyesinde bulunan atölyelerden ve sektörden faydalanılarak üretimi yapılarak teşhir edilir. Bazı okullar bu ürünleri defile, sergi organizasyonları veya moda haftalarında sergileyerek öğrencilerin sektöre tanıtımını da sağlarlar.

- Sektörel İşbirliği ve Staj:

Tekstil ve Moda tasarımı bölümü öğrencileri aldıkları dört yıllık eğitim süresinde aldıkları teorik ve uygulamalı dersleri, sektörde çalışarak pekiştirmeleri ve sektörün içerisinde uygulamalı olarak deneyimleyebilmeleri amacıyla belli dönemlerde staj yaparlar. Öğrenci stajlarının zorunlu olması ve özel üniversitelerin sektörle projeler yürütme, sergi ve defile organizasyonlarına daha fazla önem veriyor olmaları geliştirici ve önemli özelliklerdendir.

Öğrenciler eğitim süresince akademik programdaki zorunlu derslerinin yanında sergi, fuar ve yarışmalar gibi etkinliklere katılmaları konusunda desteklenirler. Moda

haftaları ve fuarları özel üniversitelerde daha fazla katılım gözlemlenmiştir. (gsf.yeditepe.edu.tr.moda-ve-tekstil-tasarimi-bolumu-dersler, 2022).

- Bitirme belgeleri ve geçerlilikleri:

4 yıllık Lisans diploması verilir.

Tezin ana konusu kurslar olduğundan ve kişilerin sektörün istediği nitelik ve sürede yetiştirilmesine odaklanıldığından okulların genel özellikleri üzerinden kurslarla da karşılaştırabilmek amaçlı değerlendirme yapılmıştır. Üniversiteye gitme imkânı bulamamış kişilerin meslek edinebilmesi veya eğitimlerini tamamlamış kişilerin kendilerini mesleki açıdan güncelleyebilmeleri ve seçtikleri alanlara odaklanabilmelerine olanak tanıyan kurslar kimi zaman okulların eksik yönlerini de tamamlamaktadırlar. Değerlendirme yapılırken tüm bunlar göz önünde bulundurulmuştur.

Devlet veya özel tüm üniversitelerin en büyük avantajı moda ve tekstil tasarımı alanında en yetkin kurumlar olmaları sebebiyle her ne kadar ders programı açısından farklılıkları bulunsa da geniş bir bilgi ağı çerçevesinde eğitim vermektedirler. Öğrenciler alanlarını eğitimleri esnasında seçebilirken, hazır giyim-dokuma-baskı gibi mezuniyetinden sonra da işinin gerektirdiği şekilde karar verebilirler. Konularında uzmanlaşmak isteyenler yüksek lisans yapabilir, akademik anlamda kendilerini geliştirebilirler. Bazı okullarda ayakkabı tasarımı, mücevher tasarımı, örme giyim tasarımı gibi seçmeli dersler verilse de uzmanlaşmak için yeterli değildir. Bu tarz eksiklikler yine kurslar tarafından karşılanmaktadır.

Üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinde kendi öğrencileri de dâhil olmak üzere eğitim almak isteyen kişilere okulların eğitim personelinin görev aldığı kısa süreli kurslar ve üniversitelerin Türkiye ve tüm dünyada geçerli sertifikaları vermektedir.

Eğitmen kadrosunun akademik düzeyde bilgi ve tecrübeye sahip olması önemli ise de özel okullarda sektörden profesyonellere de yer veriliyor olması büyük bir avantaj teşkil etmektedir. Devlet okullarında kadronun sınırlı olması özel üniversiteleri bu anlamda öne çıkarmaktadır.

Türkiye'nin en donanımlı kütüphanelerine sahip olmaları bakımından devlet üniversiteleri öğrencilere sağlanacak materyaller bakımından önde görünse de özel üniversitelerin daha geniş eğitim bütçelerine sahip olması, devlet okullarında bürokrasinin ağır işlemesi sebebiyle, güncel kaynaklara (güncel dergiler, moda eğilim siteleri gibi) erişim konusunda daha büyük avantajları bulunmaktadır.

Özel okullarda teknik donanımın yenilenmesi ve teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek aynı sebeplerden daha hızlı gerçekleşebilmektedir.

Sektörle uyum açısından bakıldığında özel üniversitelerin özek sektörle daha yakın çalışma içerisinde olması, kariyer günleri gibi etkinliklerin yapılması, staj birimleri ve iş bulma konusundaki gayretleri bilinmekle beraber, devlet kurumları bu konuda aynı dinamizmi gösterememektedirler.

## BÖLÜM 8

### 8. YAYGIN ÖĞRETİM KURUMLARI (HAYATBOYU ÖĞRENME)

Hayat boyu öğrenme bireylerin herhangi sebeplerle örgün eğitimi tamamlayamaması, yetersiz ve eksik bilgilerini tamamlayabilmesi ya da ortaya çıkarılmamış yeteneklerinin ortaya çıkarılması amacıyla hayatlarının herhangi bir döneminde, zaman, mekân ve konu sınırlaması bulunmaksızın, resmi veya sivil toplum örgütleri ve özel kişiler vasıtasıyla aldıkları her türlü örgün, yaygın veya uzaktan eğitim biçimidir şeklinde tanımlanabilir.

Günümüzde toplumsal anlamda hızlı değişimlerin ve gelişimlerin yaşanması, bilgi artışı ve bunlara ek olarak, küreselleşme ve teknolojiye ilerlemeler insanların sahip oldukları niteliklerinin hızla eskimesine sebep olmaktadır. Bu durum kişilerin kendilerini sürekli yenilemelerini gerekli kılar. İnsanların özellikle sürekli bir değişim ve yenilenme çabası içinde bulunan iş hayatındaki pozisyonlarını koruyabilmeleri için bazı niteliklere sahip olmaları ve var olan niteliklerini geliştirmeleri gerekmektedir. Hayat boyu öğrenme, bireylerin ileriye dönük adımlar atabilmelerini kolaylaştırır.

Öğrenme faaliyetinin ilk dönemi kapsamında temel eğitim belirleyici bir role sahipken, ilerleyen dönemlerde yetişkin eğitimi, yani hayat boyu öğrenme belirleyici bir role sahip olur.

Tüm bu sebeplere son dönemde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşanan yoğun göç sebebiyle insanların yeni yerleşim yerlerine uyum sağlayabilmeleri adına oluşturulan dil kursları, kaynaşma faaliyetleri ve benzeri tüm eğitim faaliyetleri eklenmiştir. Sadece farklı bir ülkeden sağlanan göç değil kırsal kesimlerden büyük şehirlere yaşanan göçlerden sonra yine uyum sağlama, sosyalleşme gibi sorunların ortadan kaldırılmasını amaçlayan devlet ve sivil toplum örgütlerinin üstlendiği eğitim organizasyonları da yaygın eğitim çerçevesi içerisinde yer alır. Türkiye

Cumhuriyeti'nin yeni kurulduğu zamanlarda başlayan toplumu kadın üzerinden şekillendirme hareketine istinaden özellikle halk eğitim, belde ve büyükşehir belediyelerince düzenlenen eğitim organizasyonlarıyla kadınların evden çıkarak sosyalleşmeleri, şehir hayatına uyum sağlayabilmeleri, hobiler oluşturmaları ve kendi gelir kaynaklarını yaratabilmeleri adına düzenlenen tüm kurs ve organizasyonlar günümüzde büyük önem kazanmaya başlamıştır.

## **8.1 Türkiye'de Hayat Boyu Öğrenmenin Tarihi**

### **8.1.1 Halk Terbiyesi Şubesi (1926)**

Cumhuriyetin ilanından sonra halkın eğitimi için akşam kursları ve çıraklık okullarında halkın bilgi, becerilerini artırmak ve meslek edinmelerine yardımcı olmak amacıyla kurulmuş, halkın ihtiyaçlarını karşılayabilecek kitaplar hazırlayarak ülke geneline dağıtımını sağlanmıştır.

### **8.1.2 Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü (1960)**

Yaygın eğitim uygulamalarının tüm ülkeye yayılması ve örgütlenme sıkıntısı yaşayan halk eğitimi çalışmalarını bir merkezde toplamak amacıyla MEB çatısı altında genel müdürlük seviyesinde kurulmuştur.

### **8.1.3 Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü (1977)**

Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün yerine kurulan Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü çatısı altında, daha önce Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı Gezici Kadın Kursları ve Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı bulunan Sabit İlçe Kursları, Köy Gezici Kursları Halk Eğitimi Merkezleri ile birleştirilmiştir.

### **8.1.4 Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü (1978)**

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'nün görevleri yeniden tanımlanarak, çıraklık, kalfalık, ustalık gibi mesleki eğitimler vermek ve bunların belgelendirilmesi yeni kurulmuş olan Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğüne devredilmiştir.

### **8.1.5 ıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü (1983)**

Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü ile Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü birleştirilerek, halk eğitimi ve mesleki eğitim merkezlerinde verilen eğitimler yeni kurulan Genel Müdürlüğün görevleri olarak tanımlanmıştır.

### **8.1.6 Hayat Boyu ğrenme Genel Müdürlüğü (2011)**

Hayat Boyu ğrenme Genel Müdürlüğü kurularak, yetişkin eğitimi veren tüm kurumlar tek çatı altında toplanmıştır.

2020 yılında Hayat Boyu ğrenme Genel Müdürlüğü, tüm il ilçe teşkilatlarında 995 halk eğitimi merkezi, 23 ilde 24 olgunlaşma enstitüsü, Açık ğretim Daire Başkanlığı bünyesinde, açık ğretim ortaokulu, açık ğretim lisesi, mesleki açık ğretim lisesi, açık ğretim imam hatip lisesi, mesleki ve teknik açık ğretim okulu bulunmaktadır.

Hayat Boyu ğrenme Genel Müdürlüğünün görevleri;

- Zorunlu eğitimin dışında, eğitim ve öğretimin hayat boyu devam edecek şekilde yaygınlaştırılması amacıyla çalışmalar yaparak bunları hayata geçirmek,
- Yaygın eğitim ve ğretim ile açık ğretim hizmetlerini yürütmek,
- Örgün eğitimini tamamlayamamış veya bitirmiş kişilere yaygın eğitim yoluyla genel, mesleki ve teknik eğitimler vermek,
- Yaygın eğitim ve ğretim, okul ve kurumlarının, ders programlarını, kitaplarını, araç ve gereçlerini hazırlamak (H.B..İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2020)

**Tablo 8.1** Yıllara göre Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Bağlı Kurum Sayıları (2015-2020)

<i>Kurum Türü</i>	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<b>Halk Eğitimi Merkezi</b>	980	986	986	984	986	990	993	994	995
<b>Olgunlaşma Enstitüsü</b>	15	15	15	15	17	20	22	24	24
<b>Meslekî Eğitim Merkezi</b>	334	332	332	337	340	MTEGM devredildi	-	-	-
<b>Turizm Eğitim Merkezi</b>	10	10	10	10	10	Kapandı	-	-	-
<b>TOPLAM</b>	1.339	1.343	1.343	1.346	1.353	1.010	1.015	1.018	<b>1.019</b>

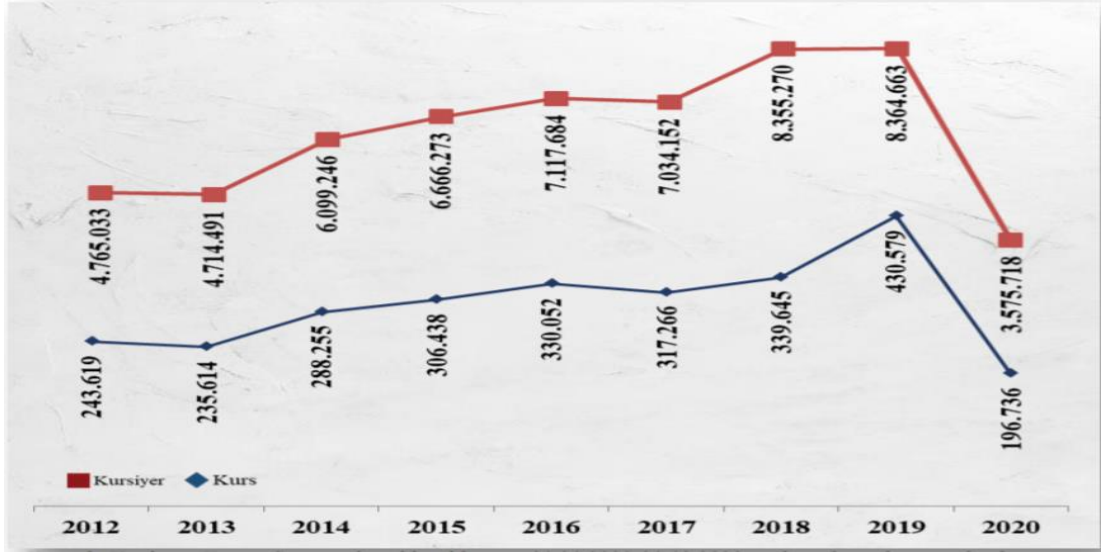
**Kaynak:** Veriler, e-Yaygın Sisteminden elde edilmiş ve 01.01.2020-31.12.2020 tarih aralığını kapsamaktadır (H.B.Ö.İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2020).

Hayat boyu öğrenme merkezleri kadrosunda 81 ilde teşkilatlanmış olan Halk eğitim merkezleri ve olgunlaşma enstitülerinde 8963 öğretmen, 200 kadrolu usta öğretici, 32510 ücretli usta öğretici görevlendirilmiştir. Toplam 41673 eğitim personeli görev yapmaktadır.

Kaynak: Veriler İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığından 05.01.2021 tarihinde elde edilmiştir.

2012 yılından 2020 yılına kadar yıl bazında kurs kursiyer verileri tabloda verilmiştir. Pandemi sebebiyle 2020 yılında toplam 196.736 kurs açılmış ve toplam 3.575.718 kişi kurslara katılmıştır. Açılan kurslarda yüz yüze eğitim verildiği için 2020 yılında açılan kurslarda sınıf mevcutları covid19 tedbirleri uyarınca mesafe kuralına uygun olarak düzenlenmiş olduğundan sayıları önceki yıllara oranla daha düşüktür. Ayrıca halk oyunları ve spor kurslarının yine pandemi kurallarına uygun olarak yapılamayacağı düşünüldüğünden bu kurslar da açılmamıştır.





Şekil 8.1 Yıllara göre HBÖ Genel Müdürlüğüne Bağlı Kurum Sayıları (2015-2020)

**Kaynak:** Veriler, e-Yaygın Sisteminden elde edilmiş ve 01.01.2020-31.12.2020 tarih aralığını kapsamaktadır.

Tablo 8.2 Kurs türüne göre 25-64 yaş aralığı kadın erkek kursiyer verileri ve oranları

Kurs Türü	25-64 Erkek Kursiyer	25-64 Kadın Kursiyer	Toplam Kursiyer	Oran (%)
Genel	233.962	498.960	732.922	38,46%
Mesleki ve Teknik	418.814	753.913	1.172.727	61,54%
<b>TOPLAM</b>	<b>652.776</b>	<b>1.252.873</b>	<b>1.905.649</b>	
<b>Oran (%)</b>	<b>34,25%</b>	<b>65,75%</b>		

**Kaynak:** Veriler, e-Yaygın Sisteminden elde edilmiş ve 01.01.2020-31.12.2020 tarih aralığını kapsamaktadır (H.B.Ö.İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2020).

Bu tabloya göre 01.01.2020-31.12.2020 tarih aralığında, 25-64 yaş arası kursiyerlerin genel kurslara katılım oranı; 233.962 erkek ve 498.960 kadın olmak üzere toplam 732.922 kursiyer ile %38,46'dır.

Mesleki kurslara katılım oranı ise; 418.814 erkek ve 753.913 kadın olmak üzere toplam 1.172.727 kursiyer ile %61,54'tür. Bu da hayat boyu öğrenme kurumlarının genelinde mesleki eğitim kurslarına katılımın daha fazla olduğunu göstermektedir.

Aynı tarihler arasında 25-64 yaş arası tüm kurslara katılım gösteren erkek kursiyer oranı 233.962 kursiyer ile %34,25, kadın kursiyer oranı 1.252.873 kursiyer ile %65,75'dir. Kadınlar kurslara daha yoğun ilgi göstermektedir.

**Tablo 8.3** Eğitim durumuna göre kursiyer verileri

<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Erkek Kursiyer</i>	<i>Kadın Kursiyer</i>	<i>TOPLAM Kursiyer</i>	<i>ORAN (%)</i>
<b>Okumaz</b>	49.129	73.631	122.760	3,43%
<b>Okur</b>	112.271	189.902	302.173	8,45%
<b>İlkokul</b>	291.395	505.654	797.049	22,29%
<b>Ortaokul</b>	321.706	369.689	691.395	19,34%
<b>Lise</b>	403.366	583.783	987.149	27,61%
<b>Meslek Lisesi</b>	22.262	23.076	45.338	1,27%
<b>Ön Lisans</b>	66.237	131.733	197.970	5,54%
<b>Lisans</b>	147.391	259.692	407.083	11,38%
<b>Yüksek Lisans</b>	8.674	12.399	21.073	0,59%
<b>Doktora</b>	645	902	1.547	0,04%
<b>Eğitim Durumu Belirtilmemiş</b>	1.009	1.172	2.181	0,06%
<b>TOPLAM</b>	<b>1.424.085</b>	<b>2.151.633</b>	<b>3.575.718</b>	<b>100,00%</b>

**Kaynak:** Veriler, e-Yaygın Sisteminden elde edilmiş ve 01.01.2020-31.12.2020 tarih aralığını kapsamaktadır (H.B.Ö.İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2020).

Tablo 8.3 de kursiyerlerin eğitim durumu verileri gösterilmiştir. %27,61 oranında en fazla lise mezunları kurslara katılmıştır.

Kadın kursiyerlerin kurslara katılım oranı %60 oranında, erkek kursiyerlerin katılım oranı %40 oranındadır.

%1,27 ile Meslek Lisesi, %0,04 ile doktora mezunlarının kurslara katılım oranlarının en düşük seviyededir.

2020 yılı HBÖ eğitim programlarına katılım Covid sebebiyle düşmüştür.

Hayat boyu öğrenme programlarıyla 72 alanda eğitim verilmektedir.

Alana göre 25-64 yaş arası toplam kursiyer sayısına göre sıralama yapıldığında; Giyim üretim teknolojisi alanı 4. Sıradadır.

1. Sağlık -392.379
2. El sanatları teknolojileri- 312.262
3. Kişisel Gelişim ve Eğitim- 190.241
4. Giyim Üretim Teknolojileri-148.02

**Tablo 8.4** Mesleki ve teknik kursları en çok açan ilk 10 il verileri

<i>İl</i>	<i>Kurs Sayısı</i>	<i>Erkek Kursiyer</i>	<i>Kadın Kursiyer</i>	<i>TOPLAM Kursiyer</i>
İstanbul	7.800	71.829	94.393	166.222
İzmir	4.121	33.582	51.863	85.445
Ankara	3.579	29.859	44.833	74.692
Adana	2.733	12.304	30.320	42.624
Antalya	2.706	41.723	38.456	80.179
Diyarbakır	2.635	22.685	32.493	55.178
Bursa	2.601	23.661	32.787	56.448
Konya	2.586	17.991	40.031	58.022
Kocaeli	2.424	13.521	33.528	47.049
Mersin	2.221	15.081	28.137	43.218

**Kaynak:** Veriler, e-Yaygın Sisteminden elde edilmiş ve 01.01.2020-31.12.2020 tarih aralığını kapsamaktadır.

Mesleki ve teknik kursların en çok açıldığı ilk 10 il verileri Tablo 8.4-de gösterilmiştir. İlk sırada İstanbul olmak üzere sanayisi olan büyükşehirlerde kursların daha fazla açıldığı gözlenmiştir. Özellikle büyükşehirlerde iş bulmanın zorluğu hayat şartlarının diğer illere göre daha zor ve pahalı oluşu, yurt içi ya da yurtdışından daha fazla göç alıyor olması da kursların açılmasını etkileyen faktörler arasındadır (H.B.Ö.İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2020).

## 8.2 Hayat Boyu Öğrenmeye Bağlı Kurumlar

### 8.2.1 Olgunlaşma Enstitüleri

Tarihi ve misyonu ile ilgili uzun uzun bilgi verdiğimiz, kadınların meslek edinmeleri, iş hayatında ve ulusal kalkınmada etkin olabilmelerini sağlamak amaçlanarak kurulan olgunlaşma enstitüleri, günümüzde ikisi İstanbul'da olmak üzere toplam 23 ilde 24 enstitü olarak varlığını sürdürmektedir.

Olgunlaşma enstitülerinin bulunmadığı illerde ise coğrafi ve kültürel özellikler dikkate alınarak en yakın enstitünün koordinesinde araştırma, eğitim, üretim ve etkinlikleri yapmak suretiyle çalışmalar 81 ile yayılmıştır.

Ülkemizin en eski ve köklü eğitim kurumlarından biri olan olgunlaşma enstitüleri geleneksel sanatlarımızı araştırma, arşivleme, aslına uygun olarak üretme ve hazırladığı tasarımlarla geleceğe taşıma görevini üstlenmiştir. Düzenlediği ve

katıldığı organizasyonlarda geleneksel sanatlarımızı dünyaya tanıtan olgunlaşma enstitüleri eğitim faaliyetlerini sürdürürken, ulusal tanıtımımıza ve kalkınmamıza destek vermektedir.

Alanında uzman meslek öğretmenleriyle girişimciliği desteklemek ve sektöre nitelikli iş gücü kazandırmak amacıyla kadınları yoğun mesleki eğitimlerle desteklemekte, en az ilkokulu bitirmiş yetişkinler için de beceri kazandırma kategorisinde 2. 3. ve 4. seviye programlarla mesleki eğitimler vermektedir (H.B.Ö.İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2020, s. 17)

## **8.2.2 Açık Öğretim Okulları**

Açık öğretim okulları, örgün eğitime katılma yaşını geçmiş, fiziksel engeli, tutukluluk, yaşanan bölgede okulun olmaması gibi sebeplerden eğitim hayatı yarım kalmış ya da hiç olmamış kişilere uzaktan eğitim yöntemiyle örgün eğitim vermek için açılmış okullardır.

### **8.2.2.1 Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Okulu**

1974 yılında örgün eğitim sistemine çeşitli sebeplerden katılamamış kişilere mesleki eğitim kursları açarak uzaktan ve yüz yüze eğitimin birlikte kullanıldığı karma bir eğitim sistemiyle hizmet vermeye başlayan Mektupla Öğretim Okulu 1983 yılında ise Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Okulu adını almıştır.

Kurslar yoluyla, en az ilköğretim okulu mezunu gençlere mesleki eğitim vermek, mesleklerinde gelişmek isteyenlerin bilgi ve becerilerini yeni teknolojilere paralel olarak geliştirmek amacı ile kurulmuş aralarında Tekstil teknolojisi ve Giyim üretim teknolojisi alanının da bulunduğu 43 alanda eğitim vermektedir.

### **8.2.2.2 Meslekî Açık Öğretim Lisesi**

2006 yılında Açık Öğretim Lisesi dâhilinde açılmış olan meslekî ortaöğretim programı Meslekî Açık Öğretim Lisesine dönüştürülmüştür. Orta öğretim okullarına paralel olarak 4 yıl ve bir öğretim yılında iki dönem olarak örgün eğitime paralel eğitim veren okullarda, meslek dersleri yüz yüze yapılmakta ders geçme ve kredili sistem dâhilinde öğrenci mezun edilmektedir.

Mesleki açık öğretim lisesinin haricinde genel örgün eğitimle aynı müfredat ve şartlarla eğitim ve diploma veren ancak yüz yüze eğitimi olmayan;

- Açık Öğretim Meslek Lisesi (1992)

- Açık Öğretim imam hatip lisesi (1995)
- Açık Öğretim Ortaokulu (1997) (meb.Mesleki ve Teknik Eğitim Sunumu, s. 18)

### 8.2.3 Mesleki Eğitim Merkezi

2011 yılında Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla beraber bu tarih itibariyle mesleki eğitimler tek merkezden sürdürülmeye başlamıştır.

Mesleki eğitim merkezlerinin amacı; temel eğitimini tamamlamış, ancak çeşitli sebeplerden dolayı örgün eğitime devam edememiş kişilerle, iş ortamlarında çalışma yoluyla meslek öğrenmeye çalışan ilerleyen zamanda kalfa ve usta olarak ile istihdam edilecek çırak pozisyonundaki 15 yaş ve üzerindeki kişilerin mesleki eğitimlerini bir program dâhilinde gerçekleştirmek ve onları nitelikli işgücü olarak yetiştirmektir.

Mesleki eğitim merkezlerinde kalfalık ve ustalık eğitimleri verilmektedir.

Mesleki eğitim merkezlerinin eğitim programlarına kayıt olabilmek için:

- Asgari ortaokul ya da imam-hatip ortaokulu mezunu olmak.
- Sağlığı seçeceği mesleği yapmaya uygun olmak, gerekmektedir.

Eğitimin yapılacağı işyeri alanının eğitim programına uygun olması, eğitimi verecek usta öğreticinin bulunması ve MEB ile işletmeler arasında Mesleki Eğitim Sözleşmesinin imzalanmasıyla eğitime başlanabilir.

Mesleki eğitimi merkezi programlarına kayıtlı kursiyerler de örgün eğitim gören öğrencilerle aynı statüsündedir ve tüm öğrencilik hakları onlar için de geçerlidir.

Ülke ekonomilerinin temel taşları olan esnaf ve sanatkârların eleman ihtiyaçlarını karşılarken, geleneksel ahilik kültürüne benzer bir iş başı eğitimi ile nitelikli eleman yetiştirilmesi amaçlanarak mesleki eğitim merkezleri (çıraklık eğitimi) zorunlu eğitim kapsamına dâhil edilmiştir. Mesleki eğitim merkezi programlarını tamamlayan kişiler talep etmeleri durumunda meslek lisesi diploması almak amacıyla eksik kalan derslerini tamamlayabilir ve yükseköğretime devam etme hakkına sahip olurlar (meb.Mesleki ve Teknik Eğitim Sunumu, s. 9).

Mezunlara Verilen Haklar ve Belgeler

- Alan ve dalda diploma
- Ustalık ve kalfalık belgesi
- Teknisyenlik unvanı
- İşyeri açma belgesi
- EUROPASS belgesi

Başarı ile tamamladığı derslerin ve modüllerin gösterildiği bir belge verilir (meb.Mesleki ve Teknik Eğitim Sunumu, s. 29).

#### **8.2.4 Halk Eğitim Merkezleri**

##### **Eğitim kurumunun kuruluş amacı ve tarihi**

Halkın toplumsal, kültürel ve ekonomik anlamda kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla, eğitim vermek, bilgi ve beceri kazandırmak, kılavuzluk etmek için 1953 yılında İlköğretim Genel Müdürlüğü Halk Terbiyesi Şubesine bağlı olarak kurulan halk eğitimi merkezleri zamanla tüm ülkeye yayılmıştır. İlk açılanlar arasında, Edirne, İzmir, Kastamonu, Ordu ve Trabzon olmak üzere, bugün artık her bölgede her şehirde halk eğitim merkezleri bulunmaktadır. 27 Temmuz 1979 Tarihinde Yürürlüğe Konulan “Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği” İle Çalışma Disiplinleri Belirlenmiştir. Halk eğitimi merkezleri Halk Genel Müdürlüğüne bağlı hayat boyu öğrenme eğitimleri veren eğitim kurumları olarak hizmet vermektedir. (halkegitimhemkurs.com, 2022)

Hayat boyu öğrenme programları 72 alanda gruplanmaktadır.25-64 yaş arası kursiyer sayılarına göre sıralandığında ilk 5 alan ;

El sanatları Teknolojisi

Sağlık

Kişisel Gelişim ve Eğitim

Giyim Üretim Teknolojisi

Yabancı Diller'dir.

**Tablo 8.5** Alana göre en çok açılan ilk 10 kurs verileri

Alan	Kurs Sayısı	Erkek Kursiyer	Kadın Kursiyer	TOPLAM Kursiyer
Kişisel Gelişim ve Eğitim	28.589	146.282	328.387	146.282
El Sanatları Teknolojisi	25.846	14.130	368.158	14.130
Spor	21.896	174.150	150.123	174.150
Sağlık	18.992	331.686	251.187	331.686
Okuma Yazma	13.690	35.619	60.565	35.619
Müzik ve Gösteri Sanatları	12.585	88.988	108.474	88.988
Giyim Üretim Teknolojisi	11.687	6.989	174.188	6.989
Yabancı Diller	10.376	79.786	131.358	79.786
Bilişim Teknolojileri	6.145	41.489	66.561	41.489
Din Eğitimi	5.209	16.217	52.683	16.217

*Kaynak: Veriler, e-Yaygın Sisteminden alınmış olup ve 01.01.2020-31.12.2020 tarih aralığını kapsamaktadır.*

**Kaynak:** (H.B.Ö.İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2020)

Alana göre en çok açılan kurs verilerine göre Giyim üretim Teknolojileri alanı 2020 yılı için 7. Sıradadır.

### 8.3 Hayat Boyu Öğrenme Eğitim Programlarında Moda Tasarım Eğitimleri

Hayat Boyu Öğrenme kurumlarında uygulanan eğitim programları arasında yer alan Giyim Üretim Teknolojileri alanı altında çoğunluğunu dikiş branşlarının oluşturduğu 159 kurs programının içerisinde, 4 Moda tasarım programı bulunmaktadır.

Bu alanlar dahilindeki modül programlar tüm hayat boyu öğrenme merkezlerinde ve e-yaygın dahilinde açılan özel ve resmi tüm kurs merkezlerinde onayları halk eğitim merkezleri üzerinden alınarak uygulanır.

Programların modül ve yeterlilik tablolarının açılımları ve değerlendirme soruları eğitimciler tarafından HBO sisteminden indirilerek takip edilmektedir.

**Tablo 8.6** Moda Tasarım programları onay ve süreleri (e-yaygin.meb.gov.tr, 2022)

Programlar	Onay Tarihi	Süre
Artistik Çizim ve Drapaj	28.11.2014	368 saat
Kadın Giysileri Artistik Çizimi	10.07.2017	266 saat
Stilist Eğitimi	09.08.2018	504 saat
Bilgisayar Destekli Moda Tasarımı	28.11.2014	120 saat

### 8.3.1 Artistik Çizim ve Drapaj

Artistik Çizim ve Drapaj Eğitimi programı yeterlikler tablosu ve modüller tablosu içerisinde yer alan konu ve sürelerle ilgili kalmak suretiyle işlenir. Eğitim içeriklerinin yorumlanması eğitiminin bilgi ve tecrübesine bırakılır. Örneğin bu programda Artistik Çizim modülü 32/40 saat verilmişken öğrencinin bu süre dâhilinde artistik çizim yapabilmesi mümkün olmadığından temel sanat eğitimi, figür çalışmaları gibi eklemeler yapılarak eğitim sonunda öğrencinin artistik çizimler yapabilmeleri hedeflenir. Drapaj çalışmaları ise temel drapaj çalışmaları ve çeşitli model uygulamaları eklenerek gelinliğin dikilmesinden çok çeşitli gelinlik ve abiye giysi modellerinin drapaj yöntemi ile oluşturulması şeklinde işlenir.

**Tablo 8.7** Yeterlik ve modül tablosu

YETERLİKLER		MODÜLLER	SÜRE
1	Giysi için ölçü almak	Giyimde Ölçülendirme	40/16
2	Tekstil ham maddelerini tespit etmek	Tekstil Lifleri	40/32
3	Tekstil yüzey özelliklerini tespit etmek	Tekstil Yüzeyleri	40/32
4	Giysi teknik çizimleri yapmak	Giysi Teknik Çizimleri -1	40/24
5		Giysi Teknik Çizimleri -2	40/32
6	Model araştırmaları yapmak	Model Araştırmaları	40/32
7	Artistik çizim yapmak	Artistik Çizim	40/32
8	Drapaj tekniğiyle etek kalıpları hazırlamak	Drapaj Tekniğiyle Etek Kalıpları	40/24
9	Drapaj tekniğiyle bluz kalıpları hazırlamak	Drapaj Tekniğiyle Bluz Kalıpları	40/32
10	Drapaj tekniğiyle elbise kalıpları hazırlamak	Drapaj Tekniğiyle Elbise Kalıpları- 1	40/24
11		Drapaj Tekniğiyle Elbise Kalıpları- 2	40/24
12	Gelinlik dikmek	Gelinlik Dikimi 1	40/32
13		Gelinlik Dikimi 2	40/32
<b>TOPLAM</b>			<b>520/368</b>

(hbogm.meb.gov.tr, 2014)



### 8.3.2 Kadın Giysileri Artistik Çizimi

Kadın Giysileri Artistik Çizimi programı yeterlikler tablosu ve modül tablosu içerisinde yer alan konu ve sürelerle ilgili kalmak suretiyle işlenir. Eğitim içeriklerinin düzenlenmesi ve yorumlanması eğitiminin bilgi ve tecrübesine bırakılır. Kadın Giysileri Artistik Çizimi eğitimi moda tasarımı konusunda ilk oluşturulmuş programlardan biridir. Yeterlilik ve modül tablosunda görüldüğü üzere teknik çizim ve temel kalıp eğitimleri yoğunluktadır. Öğrencilerin bu programdan beklentileri stilistik çizimleri yapabilmek olduğundan bir çok eğitimci, kalıp ve teknik çizim derslerinin süreleri daha kısa tutmakta, ağırlıklı olarak temel sanat eğitimi ile başlanarak moda çizimi ile son bulan stilistik eğitimi olarak adlandırılan eğitim sürecini uygulamaktadır. Eğitimin sonunda tüm bu süreçleri adım adım gösteren birer dosya hazırlanır. Zamanla bu dosyaların elden ele yayılması sonucu özel kurslar ve devlete ait tüm kurslarda birbirine benzer sistemler oluştuğu gözlemlenmiştir.

**Tablo 8.8** Yeterlik ve modül tablosu

YETERLİKLER		MODÜLLER	SÜRE
1	Giysi için ölçü almak	Giyimde Ölçülendirme	40/16
2	Giysi teknik çizimleri yapmak	Giysi Teknik Çizimleri -1	40/24
3		Giysi Teknik Çizimleri -2	40/32
4	Düz dar etek kalıbı hazırlamak	Düz Dar Etek Kalıbı	40/32
5	Temel kadın beden kalıpları hazırlamak	Temel Kadın Beden Kalıpları- 1	40/32
6		Temel Kadın Beden Kalıpları- 2	40/24
7		Temel Kadın Beden Kalıpları- 3	40/24
8	Tekstil ham maddelerini tespit etmek	Tekstil Lifleri	40/32
9	Tekstil yüzey özelliklerini tespit etmek	Tekstil Yüzeyleri	40/32
10	Model araştırmaları yapmak	Model Araştırmaları	40/32
11	Artistik çizim yapmak	Artistik Çizim	40/32
<b>TOPLAM:</b>			<b>440/312</b>

(hbogm.meb.gov.tr, 2014)

### 8.3.3 Stilist Eğitimi

Stilist Eğitimi programı yeterlikler tablosu ve modül tablosu içerisinde yer alan konu ve sürelerle ilgili kalmak suretiyle işlenir. Kadın Giysileri Artistik Çizimi eğitiminin moda tasarımcısı yetiştirmek anlamında yeterli gelmemesi sebebiyle

oluşturulmuş olan modüler program temel sanat eğitimi öğeleriyle zenginleştirilmiş, eğitimin sanatsal yönüne ağırlık verilmiş, figür çizimleri eklenmiş tamamen moda çizimi üzerinde odaklanılmıştır. Bu haliyle amaca daha fazla hizmet etmektedir. Eğitim içeriklerinin yorumlanması eğitimcinin bilgi ve tecrübesine bırakılmıştır. Eğitimin sonunda yine öğrenciler gelişim dosyası hazırlarlar.

**Tablo 8.9** Yeterlik ve modül tablosu

YETERLİKLER		MODÜLLER	SÜRE
1	Nokta ve çizgi ile yüzey düzenlemek	Nokta ve Çizgi	40/32
2	Objeleri açık-koyu ve ışık-gölge ile çalışmak	Açık-Koyu ve Işık-Gölge	40/24
3	Formları tasarı ilkelerine göre yüzey içinde düzenlemek	Tasarı İlkeleri	40/24
4	Kompozisyonu renklendirmek	Renk	40/32
5	Tek kaçış noktalı perspektif çizim yapmak	Tek Kaçış Noktalı Perspektif Çizimi	40/32
6	İki kaçış noktalı perspektif çizim yapmak	İki Kaçış Noktalı Perspektif Çizimi	40/32
7	Cansız modellerden desen çizmek	Cansız Modelden Çizimler	40/32
8	Tors çizimini yapmak	Tors	40/32
9	İnsan başı çizmek	İnsan Başı Çizimi	40/32
10	İnsan figürü çizmek	İnsan Figürü	40/32
11	İnsan figürü detaylarını çizmek	İnsan Figürü Detayları	40/32
12	Yüzün ayrıntılarını çizmek	Yüzün Ayrıntıları	40/32
13	Giysi için ölçü almak	Giyimde Ölçülendirme	40/16
14	Giysi teknik çizimleri yapmak	Giysi Teknik Çizimleri -1	40/24
15		Giysi Teknik Çizimleri - 2	40/32
16	Model araştırmaları yapmak	Model Araştırmaları	40/32
17	Artistik çizim yapmak	Artistik çizim	40/32
<b>TOPLAM</b>			<b>680/504</b>

(hbogm.meb.gov.tr, 2014)

### 8.3.4 Bilgisayar Destekli Moda Tasarımı

Bilgisayar Destekli Moda Tasarımı eğitimi programı yeterlik ve modül tablosunda görüldüğü üzere vektörel programlar yardımıyla bilgisayarda artistik ve teknik çizim yapılabilmesi, basit baskı ve desen hazırlanabilmesi, giysilerin tasarımı ve sunumu için gerekli renk ve hikaye panolarının hazırlanması amacıyla oluşturulmuştur. Ana hatlar tablodaki gibi olup eğitimci tarafından program yorumlanarak eğitim verilmektedir.

**Tablo 8.10** Yeterlilik ve Modül Tablosu

MODÜL ADI	KAZANIM	ÖĞRENME KAZANIMLARI	SÜRE
<b>Model Araştırmaları</b>	Model araştırmaları yapar.	<ul style="list-style-type: none"><li>• Tasarım araştırması yapar.</li><li>• Tasarım aşamalarını belirler.</li></ul>	32
<b>Artistik Çizim</b>	Artistik çizim yapar.	<ul style="list-style-type: none"><li>• Tasarım öge, prensip ve yöntemlerini belirler.</li><li>• Artistik çizim yapar.</li></ul>	32
<b>Vektörel Çizim</b>	Bilgisayarda temel düzenlemeler yapar.	<ul style="list-style-type: none"><li>• Vektörel programda geometrik form çizimlerini yapar.</li><li>• Geometrik formlardan tasarım ilkelerine göre düzenleme yapar.</li><li>• Vektörel çizim programında basit metin düzenlemeleri yapar.</li></ul>	24
<b>Görüntü Düzenleme</b>	Bilgisayarda resim işler.	<ul style="list-style-type: none"><li>• Pixel resmin boyut ayarlarını yapar.</li><li>• Pixel resmi rötüşlar.</li><li>• Bitmap resmin renk ayarlarını yapar.</li></ul>	32
<b>TOPLAM KURS SÜRESİ (Ders Saati)</b>			<b>120</b>

(hbogm.meb.gov.tr, 2017)

**Ders uygulamalarında kullanılacak malzeme, araç ve gereç ve fiziksel koşullar:**

Yaygın eğitim ve öğretim okul ve kurumlarının, eğitim ve öğretim programları, ders kitapları, araç ve gereçlerini hazırlamak ve hazırlatmak, gerekli fiziksel koşulların sağlanması HBÖ Genel Müdürlüğünün görev alanına girmektedir.

Moda Tasarım dersleri için kullanılacak malzemeler: Moda tarihi ve tasarım araştırması ile ilgili basılı moda dergileri ve internet kaynakları, kâğıt, kalem, silgi vb. çizim araçları, renklendirme amaçlı kullanılacak boya, fırça, renkli kalemler, çizim masası,

Bilgisayar Destekli Moda Tasarım dersleri için yararlanılacak araç gereçler; İnternet, Bilgisayar, Tarayıcı, Yazıcı, Projeksiyon, derslerde kullanılacak ve eğitimi verilecek olan Corel Draw, İllustrator, Photoshop programları.

- Kursların Açıldığı Yerler:

HBÖ'nin kurs programları talebe göre, şartların sağlanması halinde başta Halk eğitim merkezleri ve merkeze ait binalar olmak üzere; MEB'e bağlı okullarda, Bilgi evleri, kamu kurumu, büyük şehir ve ilçe belediyelerinde, sivil toplum kuruluşları, Yüksek Öğretim Kurumu, özel firma ve gezici mobil eğitim araçlarında açılabilir.

Tüm bu merkezlerde kursların açılabilmesi için yeterli görülen kursiyer sayısı en az 12 kişidir. Talep olduğu ve eğitimci temin edildiğinde kurslar açılabilir.

Bu eğitimler tüm yaygın eğitim kurumlarında ve HBÖ Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak eğitim veren kurumlarda, aynı içerik ve sürelerde verilir.

- Giyim Üretim Teknolojisi alanında Stilist Eğitimi Kursu (504 saat)

2019-2020 yılı itibariyle 19 il 22 Halk Eğitim Merkezi bünyesinde açılmıştır.

Kurs programının açıldığı iller ve sayıları;

Osmaniye 16,Şırnak 1,Kırıkkale 3,Tunceli 1,Sinop 1,Rize 1,Ordu 1,Muğla 1,Mardin1, Kocaeli 2, Kırşehir 2, İstanbul 2, Diyarbakır 1,Denizli 1,Çorum 1,Çanakkale 1,Bursa 1, Bitlis 1,Bingöl 1 olmak üzere toplam 39 kurs açılmıştır.

- Giyim Üretim Teknolojisi branşındaki Kadın Giysileri Artistik Çizim Kursu (312 saat)

2019-2020 yılı itibariyle 7 il 14 Halk Eğitim Merkezi bünyesinde açılmıştır.

Kurs programının açıldığı iller ve sayıları;

İstanbul 6, Sakarya 2, Kırıkkale 1, Ordu1, Muş1,Konya 2, Denizli 6, toplam 19 kurs açılmıştır.

- Giyim Üretim Teknolojisi branşındaki Artistik Çizim ve Drapaj Kursu (368 Saat)

2019-2020 yılı itibariyle 19 il 23 Halk Eğitim Merkezi bünyesinde açılmıştır.

Kurs programının açıldığı iller ve sayıları;

Karabük 1,Şırnak 2, Kırıkkale 1,Bayburt 1,Uşak 1,Trabzon1, Sinop 1,Samsun 2, Sakarya 2, Rize 1, Ordu 1,Kahramanmaraş1,Konya 1,İstanbul 2,Isparta 1,Eskişehir 1, Diyarbakır 1, Balıkesir 3, Ankara 1, şehirlerinde 25 kurs açılmıştır. (halkegitime.com/kurs/stilist-egitimi, 2022)

- Öğrenci Profili:

Örgün eğitim ya da yaygın eğitime herhangi bir sebepten dolayı katılamamış ve ya örgün eğitimini tamamladığı halde, bilgi ve beceri düzeyini yükseltmek, meslek edinmek ya da mesleki gelişimlerine katkı sağlamak isteyen kişiler öğrenci profilini oluşturur.

Giyim Üretim Teknolojisi alanında

25-64 Yaş Aralığında Erkek Kursiyer 3.397

25-64 Yaş Aralığında Kadın Kursiyer 144.625

Toplam kursiyer 2020 yılı 148.022

(H.B.Ö.İzleme ve Değerlendirme Raporu, 2020, s. 35)

- Öğrenci alım şartları nelerdir?

- 15 yaş ve üzeri olmak,
- ilkokulu bitirmiş olmak ya da okuma yazma biliyor olmak
- Bedensel ve fiziksel olarak mesleğin gerektirdiği işleri yapabilecek özellikler sahip olmak.
- Bilgisayar Destekli Moda Tasarımı Eğitimi için;
- 13 yaşını tamamlamış olmak
- Temel bilgisayar kullanma becerilerine sahip olmak.
- Ücretlendirme:

Halk eğitim kurumlarında ücret alınmamaktadır.

- Ders Programı (Zorunlu Dersler )

Program geliştirme sürecinde giyim teknolojileri alanında yer alan mesleklerin değişimi ve gelişimini göz önünde bulundurulmuş, sektörde yapılan tarama ve inceleme çalışmaları sonucunda üniversiteler ve sektör temsilcileriyle de işbirlikleri yapılarak uluslararası düzeyde meslek elemanı yetiştirmek amaçlı belirlenen yeterlilikler doğrultusunda modüllerin temel dayanağı ve içerikleri oluşturulmuştur.

Her yaşa ve her düzeyde bireylere mesleki yeterlilikler kazandıracak eğitim ve öğretim olanağı sunmak amaçlanmıştır.

- Sektörel İşbirliği

Kursiyerler programın içeriği dâhilindeki öğretim faaliyetleri, istihdam olanakları bakımından eğitimleri ile ilgili iletişim kurabilecekleri ve fayda sağlayabilecekleri, ilgili sivil toplum örgütleri, meslek odaları, özel ve devlete ait tüm kurum ve kuruluşlara, uygulama yapabilecekleri atölyelere işbirliği yapılarak yönlendirilirler.

Zorunlu staj uygulaması yoktur.

- Staj

Staj zorunluluğu ve imkânı bulunmamaktadır.

- Bitirme belgeleri ve geçerlilikleri:

Öğretim programının bitiminde, eğitimini başarıyla tamamlayan, mesleğin yeterliklerini kazanan bireyler mevzuat doğrultusunda değerlendirilir, belgenir, sertifikalar verilir.

Kursiyerler ilerleyen zamanlarda meslek değiştirmek veya mesleğiyle ilişkili yan dallara geçmek amaçlı eğitim almak isterlerse, kurs süresince aldığı modüller eşleşen programlarda alınmış olarak değerlendirilecektir.

Fark modüllerini tamamlayanlar ikinci bir meslekte kendini yetiştirebilecektir.

Eğitim programlarından ayrılan kursiyerlerin tamamlamış oldukları modüller belgelendirilir ve istendiğinde eğitimin eşleştiği diğer programlarda bu modüllerden muaf tutulur. Mesleki eğitimlerini tamamlayanların kurs sonunda bilgi seviye ve yeterlikleri sınavla değerlendirilir, başarılı olanlar sertifika alır ve ilgili iş yerlerinde çalışabilme yeterliliği kazanırlar (e-yaygin.meb.gov.tr, 2022).

## 8.4 İsmek

### **Eğitim kurumunun kuruluş amacı ve tarihi**

1996 yılında, İBB Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları olarak kurulan İsmek, İnsan Kaynakları ve Eğitim Daire Başkanlığı, Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü'ne bağlı olarak eğitim vermeye devam etmektedir. Açıldığından beri 3 milyonun üzerinde İstanbul'luya eğitim vermiştir (enstitü.ibb.istanbul, 2022).

İlk açıldığında 3 merkezde, 3 branşta, 141 öğrenci ile eğitimlere başlayan İsmek, 2021-2022 yılı itibariyle İstanbul'un 39 ilçesinde 124 Eğitim Merkezi ve 17 Uzmanlık Okulunda 4 Dal 21 Alan 589 Eğitimle 2 milyon 600 bine yaklaşan mezuna ulaşmıştır. 943 Eğitimciyle 1103 Derslikte eğitim vermektedir. Genel eğitim ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra, kişileri sadece tüketici bireyler olmaktan çıkarıp, aktif üretken bireyler haline getirmek, kültürel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmak, kişileri kent kültürü ve şehir yaşamı konusunda donanımlı hale getirmeyi amaçlar.

Eğitim merkezlerinin yanında ileri düzeyde mesleki eğitimler veren, Dil Okulu, Bilişim Okulu, Fırıncılık ve Pastacılık Okulu, Müzik Okulu gibi uzmanlık okulları olarak da adlandırılan merkezlerde teknik ve uygulamalı eğitimlerle tercih ettikleri alanlarda uzmanlaşma fırsatı vermektedir.

Pandemiyle hayatımıza giren ve günümüzde önemli bir eğitim aracı haline gelen çevrimiçi öğrenme aracılığı ile de zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın insanların eğitim almasını sağlamaktadır.

İsmek ayrıca dezavantajlı guruplar olarak da isimlendirilen, cezaevi, huzurevi darülaceze, ruh ve sinir hastalıkları hastanesi, gibi kurumlar ile birlikte kurslar açarak, eğitim yönünden destek olmaya çalışmaktadır.

### **İSMEK'in yasal dayanakları**

İSMEK, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları başlıklı 7/v maddesinde belirtilen:

*“Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek ve işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak” hükmü ile Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Yönetmelik esaslarına göre eğitim vermektedir. 5393 sayılı belediyeler kanunu ve Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü “nün yönetmeliği çerçevesinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile İstanbul Valiliği'nin (İl Mesleki Eğitim Müdürlüğü) imzaladıkları protokol çerçevesinde eğitimler sürdürülmektedir. Dersler ve içerikleri de aynı yönetmelikler ile belirlenmektedir” (İsmek, 2019)*

#### **Eğitim Programının Adı:**

Moda Tasarımı ve Tekstil Teknolojisi alanı içerisinde 4 bölüm 50 program bulunmaktadır.

#### **Eğitimin süresi**

İsmek'te 22 alanda, 93 bölüm, 696 eğitim 2022 yılı itibariyle, Milli Eğitim Bakanlığı'nın (M.E.B.) belirlediği müfredatlar çerçevesinde, online (senkron, asenkron) ve yüz yüze olmak üzere eğitimler 1 saatten 612 saate kadar farklı sürelerde devam eder.

İsmek güz, bahar, yaz olmak üzere 3 ana kayıt döneminde kayıt almaktadır. gerçekleşir.

İsmek Moda Tasarımı ve Tekstil Teknolojisi alanı içerisinde Stilistik, Giyim, Modelistik, Tekstil ve Dokuma bölümleri yer alır.

#### **Moda Tasarım Eğitimleri:**

3 Boyutlu Moda Tasarımı(Clo3d, Adobe Photoshop, Adobe İllustrator) (128 Saat)

Artistik Çizim Teknikleri-1 (264 Saat)- 2 Eğitim Merkezinde (Yüzyüze)-3 grupta (Yüzyüze)

Bilgisayar Destekli Moda Tasarımı (120 Saat)

Bilgisayarda Kumaş ve Baskı Deseni Tasarımı (Coreldraw, Adobe Photoshop, Adobe İllustrator) (120 Saat) 3 Eğitim Merkezinde 7 grupta (Yüzyüze)

Giysi Teknik Çizimi (80 Saat) 5 Eğitim Merkezinde 6 grupta (Yüzyüze)

Stilist Eğitimi (504 Saat) 5 Eğitim Merkezinde 5 grupta (Yüzyüze),

Kadın Giysileri Artistik Çizimi (266 Saat) 5 Eğitim Merkezinde 6 grupta (Yüzyüze)

Koleksiyon Planlama ve Hazırlama (96 Saat) 1 Eğitim Merkezinde 1 grupta (Yüzyüze)

Konfeksiyon Ürünleri Süslemeleri (296 Saat) 1 Eğitim Merkezinde 1 grupta (Yüzyüze)

Moda İllüstrasyonu (Moda Figürü Çizimi Eğitimi)(240 Saat) Uzaktan Videolu Eğitim

Moda Portfolyosu (128 Saat) 6 Eğitim Merkezinde 6 grupta (Yüzyüze)

Moda Tarihi ve Kültürü Eğitimi (48 Saat) 1 Eğitim Merkezinde 1 grupta (Yüzyüze)

Stil Danışmanlığı Başlangıç Seviyesi (80 Saat) 5 Eğitim Merkezinde 8 grupta (Yüzyüze)

Stil Danışmanlığı İleri Seviye (48 Saat) 1 Eğitim Merkezinde 2 grupta (Yüzyüze)

Moda Tasarım (1. Seviye)(480 Saat)

Moda Tasarım (2. Seviye) (480 Saat)

Programlarında eğitimler verilmektedir.

Ayrıca giyim alanına dahil edilmiş olan

Moda Tasarım (1. Seviye) 1 Eğitim Merkezinde 1 grupta (Yüzyüze),

Moda Tasarım (2. Seviye) 1 Eğitim Merkezinde 1 grupta (Yüzyüze),

Eğitim verilmektedir.

Ders uygulamalarında kullanılacak malzeme, araç ve gereç ve fiziksel koşullar:

Ders uygulamalarında öğrencilerin şahsi olarak kullanacakları tüm malzemeler kendileri tarafından karşılanırken, sınıf ve atölye içi temel malzemeler İsmek tarafından temin edilir. Eğitim esnasında gerekli dokümanlar öğretmenler tarafından öğrenciler ile paylaşılır.

#### **Bulunduğu Yer:**

İsmek'in 127 kurs merkezi birçok mahalle ve semtte bulunduğu gibi, cezaevi, huzurevi ve darülaceze, ruh ve sinir hastalıkları hastanesi, toplum ve ruh sağlığı merkezi gibi farklı kurumlar ile işbirliği kurslarında açılabilir.

Hali hazırda Moda Tasarımı ve Tekstil Teknolojisi alanı içerisinde bulunan Stilizlik, Giyim, Modelistik, Tekstil ve Dokuma bölümleri toplamda 66 eğitim içermektedir.



### **Öğrenci Profili:**

Yetişkin eğitimi profili, toplumlara göre farklılıklar gösterse de hedef kitle oldukça geniştir. Türkiye’de en yaygın yetişkin eğitimi kurumlarından biri olan İsmek’in hedef kitlesi arasında; ev kadınları, öğrenciler, işsizler, okuma yazma bilmeyenler, özürllüer, mahkûmlar, yaşlılar, emekliler vb. toplumun her kesiminden, her yaş gurubundan ve her sosyal statüden insan bulunmaktadır.

Örgün eğitimini tamamlayamamış kişilerin yanı sıra, yüksek öğrenimini tamamlamış, kariyer sahibi kişiler de İsmek eğitimlerinden faydalanmaktadırlar.

### **Öğrenci alım şartları nelerdir?**

İsmek eğitimlerine katılabilmek için bazı branşlarda 16 yaşını bazılarında ise 18 yaşını doldurmuş olmak ve ilköğretim mezunu olma şartı aranırken, üst yaş sınırı ise bulunmamaktadır

İsmek’te bazı dönemlerde 12-16 yaş arası çocuk ve gençler için hazırlanan eğitimler de vermektedir.

Ön koşul ve ön bilgi gerekliliği olan eğitimler için başvuru sonrasında bir seviye belirleme sınavı ya da mülakat yapılır. Başarılı olunması halinde öğrenci eğitime başlar. Başarılı olunmaması halinde gerekli ön koşul eğitimi tamamladıktan sonra yeniden sınava girilebilir.

### **Ücretlendirme:**

İsmek kursları ücretsizdir.

Ders Programları:

İsmek kurslarında eğitim programları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB)’nin 5393 sayılı belediyeler kanununa istinaden ve Hayat Boyu Öğrenme (HBÖ) yönetmeliği çerçevesinde, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile imzalanan protokol dâhilinde düzenlenmektedir. Eğitimlerin içerikleri aynı yönetmeliklerle belirlenmiştir (enstitu.ibb.istanbul, 2022).

### **3 Boyutlu Moda Tasarımı (Clo3D, Adobe Photoshop, Adobe İllustrator) :**

128 saat 216 mezun 2 öğretmen

Eğitim için gerekli ön koşullar:

Temel Bilgisayar bilgisine sahip olmak

Herhangi bir kurum veya okuldan temel stilistik eğitimi almış olmak)

Bu eğitim programında, katılımcılara; CLO3D, Adobe Photoshop ve Illustrator, programlarının özelliklerini kullanabilme, dijital ortamda 3D moda tasarımı çalışmaları hazırlama, CLO3D programını kullanarak kalıp ve teknik çalışmaları

yapabilme, varyantlar oluşturarak tasarımı için farklı alternatifler hazırlayabilme, animasyon işlemlerini kullanarak sanal defile oluşturabilme, kendi tasarımlarından oluşan sunumlar yapabilme bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Artistik Çizim Teknikleri 1-264 saat (Yüzyüze)**

23 mezun 2 öğretmen 2 Eğitim Merkezinde (Yüzyüze)-3 grupta

Eğitim için gerekli ön koşullar:

- 18 Yaş üzeri olmak
- Orta öğrenimini tamamlamış olmak

Başlangıç seviyesinde hazırlanan bu eğitim için tasarım ya da çizim eğitimine sahip olması gerekli değildir.

Bu programda katılımcılara; temel sanat eğitimi, anatomi bilgisi, temel tasarım kavramları, moda akımları, trendler, tasarımda ilham kaynakları oluşturma, tasarım aşamaları, moodboard ve renk panosu hazırlama, tekstil yüzeyleri, model araştırma ve tasarımlarını artistik çizimlere aktarma bilgi ve becerileri kazandırılır.

### **Bilgisayar Destekli Moda Tasarımı (120 Saat) (Yüzyüze)**

756 mezun 2 öğretmen

Eğitim için gerekli ön koşullar:

- Herhangi bir kurum veya okuldan temel stilistik eğitimi almış olmak.
- Temel bilgisayar kullanımı bilgisine sahip olmak.

Bu eğitim programında katılımcılara; Adobe Photoshop, Illustrator, CorelDRAW programlarının moda tasarımı alanında gerekli amaçlara uygun kullanımı, bilgisayarda teknik giysi çizimleri ve artistik çizimler yapabilme, basit baskı ve kumaş desenleri hazırlayarak ürünler üzerinde giydirme işlemleri yapabilme bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Bilgisayarda Kumaş ve Baskı Deseni Tasarımı (Coreldraw, Adobe Photoshop, Adobe İllustrator) (120 Saat)**

120 saat 2170 mezun 3 öğretmen 3 Eğitim Merkezinde 7 grupta (Yüzyüze)

Eğitim için gerekli ön koşullar:

- Herhangi bir kurum veya okuldan temel stilistik eğitimi almış olmak.
- Temel bilgisayar kullanımı bilgisine sahip olmak

Bu eğitim programında katılımcılara; moda tasarımı alanında Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, CorelDRAW programlarını kullanma, dijital ortamda kumaş ve baskı deseni tasarımı çalışmaları hazırlama, varyantlar oluşturarak, tasarım için farklı alternatifler sunma, temalara uygun desen tasarlama, özgün desen çalışmaları

hazırlama, kendi tasarımlarından oluşan koleksiyonlar oluşturma bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Giysi Teknik Çizimi (80 Saat)**

80 saat 2497 mezun 7 öğretmen 5 Eğitim Merkezinde 6 grupta (Yüzyüze)

Eğitim için gerekli ön koşullar:

Herhangi bir kurum veya okuldan temel stilistik eğitimi almış olmak.

Bu eğitim programında, katılımcılara; giysi için tekniğe uygun ölçü alabilme, dikiş çeşitlerinin teknik çizimini yapabilme, giysi teknik çizim aşamalarını kavrama, giysi detaylarının ve giysinin çizimlerini tekniğe uygun çizebilme, sunum dosyasını hazırlama bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Kadın Giysileri Artistik Çizimi (266 Saat) (Yüzyüze)**

266 saat 8831 mezun 9 öğretmen 5 Eğitim Merkezinde 6 grupta

Eğitim için gerekli ön koşullar:

Moda İllüstrasyonu (Moda Figürü Çizimi Eğitimi) (Herhangi bir kurum veya okuldan temel tasarım eğitimi almış olmak.)

Bu eğitim programında, katılımcılara; temel sanat bilgisi, mesleki terminoloji bilgisi, moda figürü çizimi ve renklendirme, çeşitli boyalar ile renklendirme bilgisi, kolaj çalışmaları, genel kumaş bilgisi ve kumaş çalışmaları, moda çizimleri ve trendler, silueti giydirmeye ve renklendirme yapabilme bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Koleksiyon Planlama ve Hazırlama (96 Saat) (Yüzyüze)**

96 saat 483 mezun 3 öğretmen 1 Eğitim Merkezinde 1 grupta

Eğitim için gerekli ön koşullar:

Kadın Giysileri Artistik Çizim, Moda İllüstrasyonu (Moda Figürü Çizimi Eğitimi) (Herhangi bir kurum veya okuldan temel tasarım eğitimi almış olmak.)

Bu eğitim programında, bireylere; hedef kitle ihtiyaç ve taleplerinin belirlenmesi, pazar araştırmasının yapılması, moda eğilimlerinin değerlendirilmesi, yaş, cinsiyet, vücut tipi, kumaş ve malzeme özellikleri gibi etkenlerin göz önünde bulundurularak giysi tasarlama ve model geliştirme ve koleksiyon hazırlama bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Konfeksiyon Ürünleri Süslemeleri (296 Saat) (Yüzyüze)**

15 mezun 2 öğretmen 1 Eğitim Merkezinde 1 grupta

Eğitim için gerekli ön koşullar:

Öğrenci adaylarının "Moda İllüstrasyonu (Moda Figürü Çizimi Eğitimi)" asenkron eğitimini tamamlamaları bilgi ve becerilerini geliştirmelerine katkı sağlar.

Bu eğitim programında, hazır giyim ürünlerinin model ve kumaş çeşitlerine göre uygun süslemeyi tasarlama, hazırlama ve uygulama bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Moda İllüstrasyonu (Moda Figürü Çizimi Eğitimi)(240 Saat) Uzaktan Videolu Eğitim**

Eğitim için gerekli ön koşullar:

240 saat 1377 mezun

Eğitimde; moda figürü çizimi ve renklendirme, renkli kalem ve kolâj çalışmaları, genel kumaş bilgisi ve kumaş çalışmaları, aksesuar çizimi ve renklendirme, moda çizimleri ve trendler, giysi çizimi ve renklendirme, dosya oluşturma konularına yer verilmiştir.

### **Moda Portfolyosu (128 Saat) (Yüzyüze)**

2929 mezun 7 öğretmen 6 Eğitim Merkezinde 6 grupta

Eğitim için gerekli ön koşullar:

- Temel stilistik bilgisine sahip olan kişiler arasından mülakat ile öğrenci alımı yapılır.
- Herhangi bir kurum veya okuldan temel stilistik eğitimi almış olma şartı aranır.

Bu eğitim programında, bireylere; tema araştırmaları, materyal araştırma çalışmaları, temaya uygun sketchbook hazırlama, portfolyo hazırlık aşamaları ve hazırlama bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Moda Tarihi ve Kültürü Eğitimi (48 Saat) (Yüzyüze)**

1 Eğitim Merkezinde 1 grupta 134 mezun 1 öğretmen

Bu eğitim programına katılım için ön koşul bulunmamaktadır.

Bu programda moda konusunda genel kültür sahibi olmak ve moda tarihine dair bakış açısı sağlayabilmek adına gerekli bilgi ve beceri kazandırılır.

### **Stil Danışmanlığı Başlangıç Seviyesi 80 saat**

2456 mezun 6 öğretmen

Bu programa katılmak için herhangi bir ön koşul bulunmamaktadır.

Bu eğitim programında; hedef kitlenin ihtiyaç ve taleplerini belirleyebilme, vücut analizi yapabilme ve vücut tiplerine göre kıyafet önerebilme, renkleri kombinleyebilme, kapsül gardırop planı yapabilme, kişiye uygun stil belirleyebilme ve stil önerilerinde bulunabilme bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Stil Danışmanlığı İleri Seviye (Yüzyüze) 48 saat**

725 mezun 2 öğretmen 1 Eğitim Merkezinde 2 grupta

Eğitim için gerekli ön koşullar:

"İSMEK Stil Danışmanlığı Başlangıç" başarı sertifikasına sahip ya da herhangi bir kurum veya okuldan aynı eğitimi almış olan kişiiler arasından mülakat ile alım yapılacaktır.

Bu eğitim programında, bireylere; kişiye özel ya da kurumsal kimlik, kurumsal kültür ve stratejilerine uygun renk paleti oluşturarak, tüm kriterlere uygun kombinler hazırlayabilme, çalışmalar yapabilme bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Stilist Eğitimi (504 Saat) (Yüzyüze)**

5 Eğitim Merkezinde 5 gurutpa 6 ğretmen 325 mezun

Eğitim için gerekli ön koşullar:

Moda İllüstrasyonu (Moda Figürü izimi Eğitimi) (Herhangi bir kurum veya okuldan temel tasarım eğitimi almış olmak.)

Bu eğitim programında, bireylere; temel sanat bilgisi, mesleki terminoloji bilgisi, kumaş bilgisi, hedef kitleye yönelik araştırma çalışmaları, moodboard hazırlama, moda figürü çizimi-renklendirme-giydirme, giysi tasarımı, koleksiyon hazırlama, prototip ürün hazırlama, sunum dosyası oluşturma bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Moda Tasarım (1. Seviye) (480 Saat)**

480 saat 178 mezun 2 ğretmen

Eğitim için gerekli ön koşullar:

Moda alanına ilgisi olan ve bu alanda kariyer yapmayı hedefleyen adaylar arasından mülakat ile seçim yapılacaktır.

Bu eğitim programında katılımcılara; temel dikiş, temel kalıp ve temel stilistik bilgileri verilerek, bu bilgiler doğrultusunda tasarım yapma ve yaptığı tasarımı 3 boyutlu hale getirebilme bilgi ve becerisi kazandırılır.

### **Moda Tasarım (2. Seviye) (480 Saat)**

79 mezun 2 ğretmen

Eğitim için gerekli şartlar:

- 18 Yaş ve üzeri olmak
- Orta ğretimi tamamlamış olmak
- Moda Tasarımı 1. Seviye eğitimini başarıyla tamamlanmış, ya da herhangi bir eğitim kurumundan 1. seviye moda tasarımı eğitimine karşılık gelen bir eğitim almış olmak
- Uygulama sınavı ve mülakattan geçmiş olmak

Moda Tasarımı 2. Seviye eğitimine katılan kursiyerler yılın moda trendlerine, kendilerine verilen müşteri kitlesi ve firma yönergelerine uygun, satış odaklı bir koleksiyonu oluşturma, koleksiyonun portfolyosunu hazırlayarak sunumunu yapma ve ürünlerin kalıp ve dikim işlemlerini gerçekleştirme becerileri kazanırlar (enstitu.ibb.istanbul, 2022).

### **Sektörel İşbirliği:**

2019 yılına kadar İSMEK bünyesinde bulunan istihdam ofisleri 2019 sonrası İBB istihdam ofisiyle bağlantılı çalışılarak öğrencilerin işe yerleştirilmesi ve Çolpan İlhan Moda Okulu gibi uzmanlık okullarında eğitim gören öğrencilerin staj yapabilmesi için Hazır Giyim Sektöründeki firmalarla işbirliği yapılır.

### **Staj:**

Moda Tasarım 1 ve 2 eğitimlerinde staj yapılabilir. Resmi zorunluluğu yoktur.

### **Bitirme belgeleri ve geçerlilikleri?**

Tüm yaygın eğitim kurumlarında olduğu İsmek'te de Giyim Teknolojileri alanı altında moda tasarım programları olan;

- Artistik Çizim ve Drapaj
- Bilgisayar Destekli Moda Tasarımı
- Kadın Giysileri Artistik Çizimi,
- Stilist Eğitimi,

kurslarını başarıyla bitirenler Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) onaylı sertifika alırken, diğer kursları başarıyla tamamlayan kursiyerler “İsmek Sertifikası” alırlar. Eğitimlere devam ettiği halde başarılı olamayan öğrencilere ise “Kurs Katılım Belgesi” verilmektedir.

İsmek sertifikalarını ve MEB onaylı sertifikalar Türkiye'deki tüm kurum ve kuruluşlarda ve eğitim alanında denklik anlaşması yapılan tüm ülkelerde geçerliliği bulunmaktadır. Bazı eğitim programlarında uluslararası akreditasyona sahip yabancı kuruluşlarla işbirliği yapılarak birçok ülkede geçerliliği olan sertifikalar verilmektedir (enstitu.ibb.istanbul, 2022).

### **Atölye ve uygulama merkezlerinin amacı nedir?**

İsmek'in üretimin ve istihdamın desteklenmesi amaçlı hayata geçirdiği projelerinden biri olan atölye ve uygulama merkezlerinde, İsmek'ten eğitim almış öğrenciler arasından uygulamalı sınavla seçilirler. Öğrenciler alanlarında bir yıl daha ileri düzey eğitim alarak öğretmenleri rehberliğinde çeşitli el sanatları dallarında kişi

ve kurumlardan gelen siparişleri, İsmek satış merkezlerinde satılmak üzere üretilen ürünleri ve sergilenmek üzere üretilen eserleri hazırlarlar.

Bu merkezlerde öğrenciler, sahip oldukları bilgi ve becerileri, reel sektörün ihtiyaç ve beklentilerini göz önünde bulundurularak profesyonel iş hayatına hazırlanmaktadır. Uygulama merkezleri öğrencilerin bir yandan iş tecrübesi kazanırken bir yandan da yaptığı ürünleri kazanca dönüştürmelerini sağlamaktadır.

## BÖLÜM 9

### 9. YABANCI MODA OKULLARI VE KURSLARI

Türkiye’de açılmış olan yabancı moda okulları dünyanın çeşitli bölgelerinde özellikle Sanat ve moda alanında eğitim veren üniversitelerin şubeleri, franchising ya da Türk ortaklı işbirliği okullarıdır.

Yurtdışındaki moda endüstrisinin ön planda olduğu ülkelerde işverenler genellikle 2 ya da 4 yıllık mezunlardan genel kültür dersleri haricinde, genel moda kavramları üzerinde eğitim almış, bilgi ve tecrübe sahibi olanları tercih etmektedir. Bu bağlamda, moda tasarımı eğitimi, birçok ülkede farklılıklar göstermesine rağmen, temel (8-12 yıllık) ilköğretimi takip eden 2 yıllık meslek okullarında ya da 4 yıllık yüksekokullar tarafından verilir. Özel yükseköğretim kurumlarının çok daha sık rastlandığı, moda endüstrisinin global pazarda söz sahibi olduğu ülkelerde (ör. Fransa, ABD, İngiltere, İtalya.) moda endüstrisinin ihtiyaç duyduğu neredeyse tüm personeli yetiştirmek üzerine uzmanlaşmış özel üniversiteler ve yüksekokullar mevcuttur. Bunlardan, İngiltere’de Central Saint Martins College of Art and Design, London College of Fashion ve Royal College of Arts; ABD’de Pratt Institute, Parsons The New School of Design ve Fashion Institute of Technology öne çıkanlar arasındadır. Mezunlarının ve öğretim elemanlarının özel sektörle sıkı ilişkiler içinde buldukları bu kurumların, moda pazarının başarısını olumlu yönde etkilediğini söylemek yerinde bir tespit olacaktır.

Bu okullar Türkiye’de sistem olarak uygulanmayan Collage ya da enstitü eğitimi formatında eğitim vermektedir. Eğitim müfredatları sadece mesleki dersleri ve seminerleri içerir, sosyal kredi dersleri verilmez, üniversite diploması alınabilmesi için yurt dışındaki bazı merkezlerde bu derslerin tamamlanması şartı vardır. Ancak birçoğunun gerek lisans gerekse yüksek lisans eğitimlerinin Türkiye’de denkliği



yoktur. Ayrıca kısa dönem olarak nitelendirilen kursları da alternatif olarak bulunmaktadır.

Bu yüzden moda kursları kategorisinde değerlendirildi. Ancak sağladıkları uluslararası iş imkânları, ünlü öğrencileri, farklı ülkelerden eğitimcileri ve tüm dünyadaki giyim sektörüyle olan işbirliklerini de hesaba katarsak, pahalı ama prestijli bir eğitim ve diploma almak mümkündür.

2020 yılından beri dünyada hüküm süren pandemi sebebiyle bazı okul ve kurslar bir süredir online olarak da eğitimlerini sürdürmektedir.

Bunlardan en eski ve en bilinenleri inceledik.

## 9.1 Lasalle College

Eğitim kurumunun kuruluş amacı ve tarihi

Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı Moda okullarından biri olan La Salle Collage, Kanada menşeli olup, 1959’da Jean-Paul Morin tarafından kurulmuştur. LCI Education Network bünyesinde, 5 kıtada 23 kampüsüyle her yıl tüm dünyadan 17.000’den fazla öğrenciye hizmet veren özel bir okuldur. Sene de 3 defa öğrenci almaktadır.

1993 yılında College İstanbul’da 1993 yılında La Salle Akademi adıyla açıldığında, Türkiye’deki moda endüstrisinin gelişme potansiyelini ve ihtiyaçlarının farkına vararak, uluslararası alanda profesyonel bir eğitim vermek ve bunun yanı sıra öğrencilerini moda endüstrisine yön veren dünyaca ünlü uluslararası başarılarla sahip tasarımcılar olarak yetiştirme amacıyla yola çıkmıştır. 2004 yılında La Salle Collage olarak ismi değişmiştir. Moda tasarım eğitimleriyle özgün, tüm dünya trendlerine ve Pazar gereksinimlerini karşılayabilen koleksiyonların tasarlanması üzerine odaklanarak, öğrencilerin girişimci bir ruh ile moda sektörünün kendilerinden beklentilerini karşılamaya hazır hale gelmesi için düzenlenmiş eğitim programları düzenlemektedir.

LaSalle College’in, yaratıcılık, girişimcilik, yenilikçilik ve tasarıma dayalı 6 ayrı eğitim programına bulunmaktadır.

- İç Mimarlık
- Görsel Efekt ve Oyun Tasarımı
- Moda Tasarım
- Moda Yönetimi

- Grafik Tasarım
- Dijital Fotoğrafçılık

LaSalle College İstanbul'un eğitim programları Montreal'de bulunan LCI Education tarafından Kanada eğitim formatına ve dünya standartlarına göre geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Mesleklerinde uzman eğitim ekibi ve eğitim verdiği tüm ülkelerden olduğu gibi Türkiye'den de konularında profesyonel eğitimcilerden destek alarak Kanada'daki merkez ile son derece nitelikli eğitimler verebilmek amaçlı yakın işbirliği içinde çalışmaktadır. Her programın müfredatının yetişkin eğitim uygulamalarına uygunluğu, tutarlılığı ve yeterlilik bazında resmi olarak LCI Education kurumları tarafından denetlenmektedir. LaSalle College İstanbul, en son teknolojiye sahip eğitim materyallerinden donanımlı atölyeleri ve nitelikli eğitimcilerine kadar, eğitim kalitesinin yüksekliği açısından uluslararası itibara sahiptir.

LaSalle College ile Beykoz Üniversitesi imzaladıkları ile işbirliği anlaşması ile Yüksek Öğrenimin ilerlemesine katkıda bulunmak maksatlı ortaklaşa sertifika programlı eğitimler vermektedir. İki eğitim kurumun öğrencileri LaSalle College'in Montreal'in uluslararası geçerliliğe sahip diploması ile Beykoz Üniversitesi tarafından verilen sertifikalara sahip olabilmektedirler ([www.lasalle.com.tr/hakkimizda/tarih](http://www.lasalle.com.tr/hakkimizda/tarih), 2022).

College eğitimi nedir?

Türkiye'de sistem olarak verilmemesine rağmen College eğitimleri dünya genelinde üniversite eğitimlerine eşdeğer eğitimlerdir. Üniversite eğitimlerinden farklı olarak öğrenciler sosyal kredi dersleri yerine daha fazla branş dersleri tamamlarlar. Dünyada College eğitimleri sektörde çalışmaya yönelik olduğu için yaygın olarak tercih edilmektedir.

Programın Adı: Moda Tasarım

LaSalle Collage'de Moda Tasarım Eğitimleri 2 ana branşta yapılmaktadır.

- Moda Tasarım
- Moda Yönetimi
- Moda Tasarımı Bölümü

Moda endüstrisinde ön plana çıkan, yaratıcılıklarını yerel ve küresel işlerle ifade edebilecek, sektörün ihtiyaçlarını anlamış, güncel gelişmelerden haberdar ve satın alınmak istenecek ürünleri koleksiyonlarına katmış modacılar yetiştirmeyi hedefler.

LaSalle College İstanbul, öğrencilerini her gün kullanacakları gerçek dünya becerileri ile sektörün ihtiyacına göre düzenlenmiş dersler sunarak, moda dünyasında profesyonel olmaya hazırlar. Öğrenciler diploma veya sertifika programları seçebilirler.

1. Moda Tasarım/Lisans Tamamlama
2. Moda Tasarım/Diploma
3. Moda Tasarım/Sertifika
4. Fashion Styling/ Sertifika
5. Stilistlik/Sertifika
6. CAD- Bilgisayar Destekli Tasarım/Sertifika
7. Modelistlik/Sertifika
8. Moda Tasarıma Hazırlık/Sertifika
  - Moda Yönetimi Bölümü
1. Moda Yönetimi/Diploma
2. Satın alma Yönetimi/ Sertifika
3. Perakende Yönetimi/Sertifika
4. Stil Danışmanlığı/ Sertifika
5. Stil Danışmanlığı/İleri Seviye
  - Eğitim Süresi:

12 Hafta'şer hafta 6 dönemden oluşan programın eğitim dili İngilizcedir. Eğitim ilkbahar da devam ettiği için Eğitim 2 yıl olarak planlanmıştır. Dönemler arasında 1'er haftalık yazın ise 11 haftalık tatiller bulunmaktadır. Dünya genelinde 3 yılda tamamlanmaktadır.

- Eğitim Dili

Bazı eğitimlerin dili İngilizce'dir. Eğitime kabul seviyesi, Upper Intermediate (B2), Orta üstü seviyedir. IELTS 6.5 ve üstü ya da TOEFL 80 ve üstü not almış olan, mülakattan geçer not alma şartıyla öğrenciler kayıt yaptırabilmektedirler.

İngilizce dil seviyesini gösteren bir belge sahibi olmayan adaylar için seviye tesbit sınavı yapılır. Sınavdan geçerli puan alan adaylar eğitimlere başlar, alamayan adaylar seviyelerine göre İngilizce Hazırlık eğitimine ya da özel derslere yönlendirilirler. Değerlendirmede öğrencinin kendisini ifade edebilmesi esas alınır.

İngilizce Hazırlık eğitimleri her akademik dönemin öncesinde verilmektedir.

Ders uygulamalarında kullanılacak malzeme, araç ve gereç ve fiziksel koşullar açısından Kanada'daki merkez okuldaki şartlar sağlanmaya çalışılarak,

öğrencileri mesleklerini yaparken ihtiyaçları olabilecek her türlü malzeme ve ekipman atölyelerinde mevcuttur.

Türkiye’de sadece İstanbul’da şubesi bulunmaktadır

- Öğrenci Profili

Eğitim, için liseden mezun olmuş kişiler için, üniversitede farklı bir alanda eğitimini tamamlamış ancak o alanda çalışmaya devam etmek istemeyenler için uygundur. Ayrıca çeşitli sebeplerden moda tasarım eğitimi alamamış ama almak isteyen ve mesleki hayatlarına uluslararası bir platformda moda tasarımcısı olarak başlamak isteyen tüm adayların katılımı için uygundur.

Öğrenci alım şartları nelerdir?

Lisans tamamlama programları için kayıt gereksinimleri

- En az liseden mezun olmak
- 11. sınıf matematik notu 68 ve üzerinde olmak
- Lisans Tamamlama programları için B2 seviyesinde İngilizce bilmek
- Hazırlık Programı için A2/B1 seviyesinde İngilizce bilmek
- Mülakattan geçer not almak

- Diğer programlar için öğrenci alım şartları nelerdir?

Eğitilere kabul için yetenek sınavı yapılmamakta, öğrenciler mülakat ile seçilmektedir. Yapılan mülakatlarda adayların katılmak istedikleri eğitime olan istekleri ve genel kültürleri değerlendirilmektedir. Mülakattan ve bazı programlar için İngilizce seviye belirleme sınavından geçer not alan öğrenciler kayıt işlemlerini tamamlayabilmektedir.

### **Moda Tasarım/Lisans Tamamlama**

Lisans tamamlama programıyla eğitiminize LCI Education Network'ün Kanada, İspanya ve Avustralya'daki okullarında devam etmeye olanak sağlanır.

LaSalle Collage İstanbul kampüsü mezunları, 3 yıllık College eğitimlerini 2 yılda tamamlayarak, merkez kampüs Kanada tarafından gönderilen özel College Degree diplomalarıyla profesyonel iş yaşamlarına başlayabilirler. Lisans seviyesinde eğitimlerini tamamlamak isteyen öğrenciler ise bu programı sayesinde LaSalle College'in Vancouver, Melbourne ve Barcelona'daki kampüslerinde eğitimlerini 4 yıllık lisansa tamamlama imkânı bulurlar. LaSalle College Vancouver kampüsünün lisans eğitimlerinin YÖK denkliği bulunmaktadır.

### **LaSalle College Vancouver (2+2)**

İstanbul kampüsünde 3 yıllık College eğitimini 2 yılda tamamlayıp eğitime, alınmış olan derslerden muaf tutularak LaSalle College Vancouver-Kanada kampüsünde devam edilebilir, 2 yılın sonunda lisans diplomasına sahip olunabilir.. Bu eğitim dili İngilizcedir.

### **LCI Melbourne (2+1)**

İstanbul kampüsünde 3 yıllık College Degree eğitimini 2 yılda tamamlayıp eğitime alınan derslerden muaf tutularak Avustralya LCI Melbourne kampüsünde devam edilebilir. 1 yılın sonunda lisans diplomasına sahip olunur. Bu eğitim İngilizcedir

### **LCI Barcelona (Hazırlık Yılı 1+4)**

LCI Barcelona'da Moda Tasarımı Lisans programına başlamadan önce İstanbul'da 1 yıl hazırlık artı dört yıllık moda tasarımı eğitimi, temelden başlayarak öğrenmek amaçlı tasarlanmıştır. Ayrıca yapılan İngilizce dersleriyle dil yeterliliğinin geliştirilmesin sağlanır.. Moda Tasarımında hazırlık sınıfını tamamlayan öğrenciler, Barselona'da veya diğer LCI kampüslerinde lisans programına başlamaya hazır hale gelirler. Moda Tasarımında hazırlık yılı İngilizce olarak verilmektedir.

### **Moda Tasarımı Diploma Programı**

- Program:

Moda Tasarım Diploma programı 12'şer haftalık 6 dönemden oluşur. Dünya genelinde 3 yıl süren eğitimler, Türkiye'de ilkbahar dönemlerinde de eğitim devam ettiği için 2 yılda tamamlanır. Dönemlerin arasında 1'er hafta, yazın ise 11 hafta tatil bulunmaktadır.

Eğitimi başarı ile tamamlayan öğrenciler genel merkez Kanada tarafından gönderilen Moda Tasarım Diploması alma hakkı kazanmaktadırlar. Bu bölümün mezunlarına aynı zamanda Beykoz Üniversitesi'nin sertifikası da verilmektedir.

Eğitimler her yıl Şubat ve Ekim aylarında başlamaktadır.

- Eğitimin süresi

Diploma programları 3 yıl ancak Türkiye'de yaz döneminde de eğitim devam ettiğinden 2 da tamamlanır. Her dönem 15 haftadır. Arada 2 haftalık tatil vardır. 2 yıllık eğitimi tamamlayanlar merkez okullarda sosyal derslerini tamamlayarak üniversite diploması alabilmektedir.

- Ders programı:

LaSalle College İstanbul'un tüm program içerikleri Montreal'de bulunan LCI Education tarafından Kanada eğitim ölçütlerine göre geliştirilmektedir.

### **Moda Tasarım Diploma Programı**

Türkiye'nin ilk uluslararası tasarım okulu LaSalle College İstanbul Moda Tasarımı Diploma Programında uluslararası standartlarda oluşturulmuş olan ve tüm La Salle Collage'lerde uygulanan müfredatla eğitim verilmektedir. Eğitimde tasarım, kalıp çıkarma, dikiş ve drapaj aşamalarının özellikle üzerinde durularak üretim; pazarlama ve yönetim konularına odaklanılmıştır. Öğrenciler modanın her alanında çalışabilecek donanıma sahip olarak mezun olmaları hedeflenir.

#### **Program içeriği**

Bilgisayarda Stilistik uygulamaları ve Görsel Sunum

Basit Giysi kalıpları

Basit Giysi dikimi

İş Görev Yönetimi

Hammaddelerin İncelenmesi ve Kullanımı Malzeme bilgisi

Dikiş uygulamaları

Kalıp uygulamaları

Moda Kavramları

Drapaj Uygulamaları

Moda Tarihi

Moda Ürün Geliştirme

Farklı Moda Kavramları

Drapaj yoluyla tasarım

Moda ve Toplum

Konfeksiyon Üretimi

Trend Analizi ve Sunumu

Koleksiyon Planı Oluşturma

Koleksiyonların Sunumu ve Değerlendirilmesi

Planlama ve Üretim

#### **Moda Tasarımı/ Sertifika programı**

Moda Tasarım Sertifika Programında başarılı, çok yönlü ve yenilikçi bir tasarımcının gerekli becerilerini kazanmasına hazırlayacak şekilde yoğun bir müfredat sunulmaktadır. Öğrenciler moda tasarımcılarının, stilistlerin, modelistlerin, illüstratörlerin ve pazarlama uzmanlarının ana görevlerini nasıl yerine getireceklerini

öğrenirler. Tarihsel bilgiye dayalı gelecekteki tarz ve eğilimleri nasıl araştıracaklarına odaklanarak, farklı hedef pazarların ihtiyaçlarını karşılayacak bir giysi koleksiyonu oluşturmak için kumaşların, dokuların ve renklerin nasıl değerlendirileceği ve seçileceğini öğrenirler.

Başarıyla tamamlayan öğrenciler LaSalle College'in Montreal'den gönderilecek ve uluslararası geçerliliği olan diploma ile Beykoz Üniversitesi tarafından verilecek sertifikalara sahip olurlar ([www.lasalle.com.tr/moda-tasarim/moda-tasarim-diploma](http://www.lasalle.com.tr/moda-tasarim/moda-tasarim-diploma), 2022).

- Eğitim süresi

Moda Tasarım sertifika eğitimi dili İngilizce olup, 12'şer haftalık 3 dönemden meydana gelmektedir. Dönemlerin arasında 1'er haftalık ve yaz döneminde 11 haftalık tatiller yapılmaktadır. Tüm sertifika programları 1 yıl sürer.

Bu eğitimi başarı ile tamamlayan öğrenciler Moda Tasarım sertifikası alırken, Beykoz Üniversitesi'nden de sertifikalarını alabilirler. Mezunlar aldıkları derslerden muaf tutularak Moda Tasarım Diploma Programında eğitimlerine devam edebilirler.

Bu eğitim her yıl Şubat ve Ekim ve aylarında başlamaktadır.

Ders programı:

Moda Çizimi Uygulaması ve Görsel Sunum

Basit Giysi dikimi

Basit Giysi kalıpları

Hammaddelerin İncelenmesi ve Kullanımı

Giysilerin Kalıpları

Moda Kavramları

Drapaj ile Tasarım Araştırması

Moda trendleri

Giysi Malzemelerinin Araştırılması

Modada Ürün Geliştirme

Moda Kavramları

Moda ve Toplum, gibi dersler yer almaktadır.

### **Stilistik/Sertifika**

- Program

LaSalle College İstanbul'un Stilistik Sertifika programı, gelişmiş ve yenilikçi bir İllüstratör ve stilist olabilmek için pratik ve teorik konuların bir kombinasyonu olacak şekilde hazırlanmış kapsamlı bir müfredatla eğitim sunar. Öğrenciler, insan

vücudunu kalem, boya, markers ve Adobe Photoshop ve Adobe Illustrator yazılımlarını kullanarak manuel ve dijital tasarım tekniklerine hakim olarak çizerler. Görsel ve trend araştırmaları yaparak güçlü bir koleksiyon tasarlamayı ve planlamayı öğrenip moda dünyası için gerekli donanımı kazanabilirler.

- Eğitim süresi

Eğitim 12'şer haftalık 3 dönemden oluşmaktadır. Dönemler arası 1'er hafta ve yaz döneminde 11 hafta tatil yapılmaktadır.

Bu eğitimi başarı ile bitiren öğrenciler moda tasarım sertifikası almaya hak kazanırlar. Mezun olan öğrenciler, Moda Tasarım Diploma Programında eğitimlerine devam etmek isterlerse başarıyla tamamladıkları derslerden muaf olurlar. Beykoz Üniversitesi'nden de sertifikalarını alma hakkına sahiptirler.

Eğitimin her dönemi Şubat ve Ekim aylarında başlar.

Ders programı:

Moda çizimi uygulaması ve görsel sunum

Hammaddelerin incelenmesi ve kullanılması

Moda ikonları

Moda kavramları

Moda ve toplum

Hammaddelerin araştırılması

Farklı moda konseptlerinin araştırılması

Trend analizi ve sunumu

Moda tanıtımı

### **CAD Bilgisayar Destekli Tasarım/Sertifika**

Bu eğitim, öğrencileri estetik ve etik duyarlılıklar geliştirirken çeşitli görsel medya aracılığıyla tasarım çözümlerini iletmeye hazırlamak için tasarlanmıştır. Günümüzün dijital çağında, endüstride kullanılan yazılım ve tasarım analizi yöntemlerinde de yetkin olmaları gerekir. LaSalle College İstanbul'un CAD - Bilgisayar Destekli Tasarım Sertifikası programı, öğrencilere Adobe Photoshop, Adobe Illustrator ve InDesign yazılımı ile tasarım yapmak için gerekli tüm becerileri sağlar.

Bu program aynı zamanda moda tasarımı ve ilgili alanlarda mezun olanlara teknik ve istihdam edilebilirlik becerilerini geliştirmeleri ve Moda Tasarımı Diploma Programımızda eğitimlerine devam etmeleri için bir fırsat sunuyor.

Ders programı



Moda çizimi ve Görsel Sunum I

İllüstrasyon

Photoshop

Diploma

Eğitimin başarıyla tamamlanması sonucunda Kanada merkez tarafından Moda Tasarım Diploması gönderilir.

Diploma sosyal dersler alınmadığı için üniversite diploması yerine geçmez, ancak bu dersler Kanada da ya da belirtilen merkezlerde tamamlandığında Üniversite diploması alınabilir, ancak Türkiye’de denkliği yoktur. Ve Beykoz Üniversitesi ile olan işbirliği sonucu bu üniversitenin sertifikası verilir.

- Bitirme belgeleri ve geçerlilikleri?

La Salle Collage İstanbul’un program müfredatları, LCI Education tarafından Kanada eğitim standartlarına göre geliştirilmiş olup, başarıyla tamamlayan öğrenciler LaSalle College’in Montreal tarafından verilen ve uluslararası geçerliliğe sahip olan diplomalarını alırlar. Ayrıca Beykoz Üniversitesi tarafından verilen sertifikaya da sahip olurlar ([www.lasalle.com.tr/moda-tasarim/moda-tasarim-diploma](http://www.lasalle.com.tr/moda-tasarim/moda-tasarim-diploma), 2022).

Mesleki gelişim için kariyer hizmetleri desteği bulunmaktadır.

LaSalle College kampüslerindeki tüm eğitimler Kanada eğitim standartlarına göre Montreal’de hazırlanmıştır. Öğrenciler eğitim kalitesinde dünya 2.si olan Kanada’nın müfredatıyla Türkiye’de eğitim alabilmektedirler. Her bir mezun sektörde çalışmaya hazır olarak mezun olur.

- Eğitim ücreti:

Eğitim ücreti dolar bazında hesaplanmaktadır. 1350 dolar ile 3500 dolar arasında değişmektedir.

- Sektörel İşbirliği:

College ve LCI Eğitim ağına dâhil olan tüm kampüslerindeki öğrenci ve mezunlarının bilgi, başarı ve tasarımlarını sergileyebildikleri sosyal bir platform olan “Portfolios”, öğrencilere ve mezunlara koleksiyonlarını ve özgeçmişlerini, yeni yetenekler aramakta olan firmalara tanıtabilmeleri için fırsat sunar.

Portfolyolar bölümünde kayıtlı olan öğrenci ve mezunlar, uluslararası bir platformda yaptıkları sunumlarla firmaların iş tekliflerine ve staj imkanlarına erişebilirler ([www.lcieducation.com](http://www.lcieducation.com), 2022).

- Programın Avantajları\_

La Salle Collage Kanada tarafından gönderilen tüm dünyada geçerli (apostilli) diplomayı almaya hak kazanırlar

Beykoz Üniversitesi ile yapılan anlaşma gereği üniversitenin sertifikasına da sahip olurlar.

LCI Eğitim ağına dâhil olan tüm moda okulları içerisinde uluslararası öğrenci değişim 'Mobility' avantajıyla eğitimlerine başka herhangi bir LaSalle kampüsünde devam edebilme fırsatına sahip olurlar.

Alanında uzman dünyanın birçok yerinden gelen La Salle Collage eğitimcilerinden öğrenerek tasarım, üretim, pazarlama gibi disiplinleri anlama ve uygulama

Sadece estetik açıdan değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik, yaratıcılık ve kalite açısından da zorlu gereksinimleri karşılayan moda ürünlerini tasarlamak için teknik ve yaratıcı beceriler kazanmak

Adobe Photoshop, Adobe Illustrator ve InDesign programları başta olmak üzere moda tasarımı alanında da etkin kullanılan bilgisayar programlarını verimli bir şekilde kullanabilmek.

Sektörün ihtiyaçlarına göre düzenlenen ve sürekli güncellenen eğitim programları ile uluslararası standartlara uygun eğitim almak

Portfolios uygulaması sayesinde dünyanın her yerinde iş bulabilme imkanına sahip olmak

- Dezavantajları

Eğitim ücretlerinin çok yüksek olması ve dolar kuruna göre hesaplanması

Eğitimin çoğunluğunun İngilizce devam etmesi, derslerde tercüman olsa da iletişim konusunda sorunlar oluşabilmesi

## 9.2 Vakko Esmod

- Eğitim kurumunun kuruluş amacı ve tarihi

1841'de Mezura ve prova mankeninin mucidi olarak da bilinen Alexis Lavigne, tarafından kurulan Esmoda, kurulan ilk moda okulu özelliğini de taşımaktadır. imparatoriçe Marie Eugénie'nin terziliğini de yapmış olan Alexis Lavigne,'in kişisel deneyimleriyle birleştirerek oluşturduğu tüm dünyada kabul görmüş olan metodlarıyla eğitim verdiği bir moda okuludur.

Hazır giyimin üretiminin hızlandığı “tasarımcı” kavramının ise dillendirilmeye başlandığı 1970-1980’li yıllarda Esmod, Paris’teki okulunun kapılarını her ulustan öğrencilere açmış ve tüm dünyada okullar açarak uluslararası alanda ün kazanmıştır. başlamıştır. 1980 ve 1990’larda tüm dünyada pazarlamanın (marketing)’in öneminin artmaya başladığı yıllarda Esmod’un, moda ve iş dünyası konusunda özel eğitimler veren okulu ISEM kurulmuştur.

1990’lı yıllardan itibaren dünyanın dört bir yanında yeni moda okulları açılmıştır. Beyrut, Bordeaux, Şam, Dubai, Guangzhou (Çin), İstanbul, Kuala Lumpur, başta olmak üzere dünya çapında 13 ülkede 21 farklı şehirde Esmod’un kendine has öğretim yöntemleri her ülkenin kültürüne uygun olarak tekrar revize edilen programlarla eğitim verilmektedir ([www.vakkoesmod.com/istanbul/tarihce/](http://www.vakkoesmod.com/istanbul/tarihce/), 2022).

Türkiye’nin ilk lüks moda markası Vakko ile dünyanın ilk moda okulu olan Esmod’un işbirliğiyle 2013 yılında Vakko Esmod Moda Akademisi İstanbul’da açılmıştır. Esmod Vakko işbirliğiyle verilen eğitimler kapsamında Moda Tasarım eğitimlerinin yanında, styling, moda yönetimi, kişisel marka yaratma, satın alma, aksesuar tasarımı gibi alanlarda da sertifika programları sunmaktadır. Özellikle sektör deneyimli eğitimcileri tercih eden Vakko Esmod teorik eğitimlerini okul içerisinde verirken, öğrenciler Vakko’nun Üretim Merkezi’nde bulunan Emprime Baskı ve Konfeksiyon Atölyesi gibi uygulama merkezlerinde, gerçekleştirilen projelerle de hazır giyimin imalat aşamalarını yakından tanıma şansını da bulurlar.

Eğitim dili İngilizce/Türkçe’dir, sınıflarda Türkçe tercümanlar bulunmaktadır.

- Eğitimin süresi

Lisans eğitiminin süresi 2 ila 3 yıldır. Müfredat ilk 2 sene teknik eğitimle tamamlanır, 3. yıl koleksiyon çalışması yapılır ve öğrenci koleksiyonları akademik yılsonunda gerçekleştirilen bir defile ile sunulur.

Öğrenciler ikinci yıllarından itibaren dünya geneline yayılmış olan Esmod okullarında uygulanan öğrenci değişim programından yararlanabilir ve üç yılın sonunda öğrenciler eğitimlerine Esmod Paris ve Cenevre’de bulunan master programlarıyla devam edebilirler.

Vakko’ya ait kuruluşlarda yapılan iki aylık staj programına katılarak eğitim tamamlanır. Başarılı öğrencilerin koleksiyonları, Vakko mağazalarında satışa sunulma imkânı bulur.

- Bitirme belgeleri ve geçerlilikleri?

Vakko ESMOD İstanbul öğrencileri 3 yıllık eğitimleri tamamladıklarında, merkez okul olan Esmod Paris tarafından onaylanmış ve uluslararası geçerliliği olan, Fransız meslek yüksek okulu diploması ve Türkiye’de MEB tarafından onaylanmış olan Stilistik ve Modelistik sertifikaları almaya hak kazanırlar.

2 yıllık eğitimin sonunda ise sadece Türkiye’de MEB tarafından onaylanmış Stilistik ve Modelistik sertifikalarını alabilirler.

Sertifikalı programlarını bitiren öğrenciler MEB’in modüler sistemi ile uyumlu ise MEB onaylı, değil ise Vakko Esmod serifikası alırlar.

- Kayıt yaptıran öğrencilerin eğitim durumları

Adayların en az lise mezunu olması programa başvuru yapabilmesi için yeterlidir. Kabul aşamasında sözlü ve yazılı değerlendirme yapılır, amaç adayın moda ile olan ilgisini belirlemektir

- Öğrenci alım şartları nelerdir?

18 yaş ve üzeri olmak

Asgari liseyi bitirmiş olmak

Moda tasarımı ve yaratımı lisans eğitimine başlamak için öncesinde eğitim almış olma gerekliliği yoktur. Herhangi bir yetenek sınavı ya da portfolyo değerlendirilmesi yapılmamaktadır.

## 9.2.6 Programlar

Ders programı nasıl ve neye göre belirleniyor?

Esmod’un kendi oluşturduğu öğretim yöntemleri, okulun bulunduğu ülkelerin kültürüne yönelik olarak revize edilmekte ve bulunduğu ülkeye göre temel program aynı kalsa değişiklikler yapılmaktadır.

Eğitim programında yer alan proje çalışmaları sektörün öncü markalarıyla işbirliği içinde uygulanarak öğrencilerin profesyonel çalışma hayatında karşılaşabilecekleri tüm eleştirileri duymaları sağlanır. Eğitimler;

- Lisans Programı
- Sertifika Programları-Fashion Design- Fashion Busines- Fashion Styling
- Kurumsal Eğitimler ([www.vakoesmod.com/programlar](http://www.vakoesmod.com/programlar), 2022)

### Lisans Programı

Moda Tasarımı ve Yaratımı Lisans Programı

Eğitimin ilk yılında temel çizimlerle başlayan dersler moda silueti hazırlama, renk bilgisi, basit kalıp teknikleri, temel drapaj teknikleri, baskı ve kumaş bilgisi gibi

dersler verilirken, bilgisayar destekli tasarım ve kalıp eğitimlerine başlangıç yapılır. Moda yönetimi ve styling, gibi moda alanındaki farklı branşlarla da tanışma imkanı sağlanır.

Temel modellerden başlanarak ileri seviye modellere doğru adım adım devam edilerek çeşitli koleksiyonlar hazırlanır, projeler yapılarak endüstri ile yakın çalışmalar yürütülür. Bunlara ek olarak yarışmalarda katılarak derece alan öğrencilerin koleksiyonları Vakko mağazalarında öğrencilerin kendi isimleriyle satılır. Yarışma jürilerinin sektörün önde gelen firma temsilcileri olması öğrencilerin profesyonellerden aldığı yorumlarla moda endüstrisine hazırlanmalarına yardımcı olur.

Programın son yılında öğrencilerin hedef kitle analizi, bütçe ve satış planı ve pazarlama stratejisi konularını dikkate alarak hazırladıkları koleksiyonlarını bir defile ile sunar.

### **Sertifika Programları**

- Fashion Design

Moda Tasarımı alanında yoğun bir eğitim almayı tercih edenler için hazırlanan bu programların içerikleri öğrencilerin güncel moda alanlarında teknik ve uygulamalı bilgi sahibi olmalarını amaçlar. Teknik ve illüstrasyon çizimleri bilgisayar teknolojileri ile birleşerek, koleksiyonların uygulamalı olarak hayata geçirilebilmelerini esas alır. Yüz yüze ve çevrim içi verilen eğitimlerin bazıları sektörün profesyonelleri tarafından verilmektedir.

- Moda Tasarımı
- Modelistlik (Modelizm)
- Moda Tasarımında Portfolyo Yaratımı (Online)
- Moda Tasarımı-Başlangıç-Yetişkinler
- Moda Tasarımı-Başlangıç-Junoir
- Ayakkabı Markası Yaratımı, Tasarım ve Portfolyo Hazırlama- Hibrit
- Emre Ertürk ile Yaratıcılık, Çanta ve Aksesuar Yaratımı Programı-Hibrit
- Moda Tasarımında Photoshop-İllustrator Teknikleri-Online

- Fashion Busines

Moda endüstrisinin yönetim kademeleri için hazırlanan programlar moda perakendeciliği, satın alma, marka yönetimi, moda hukuku gibi başlıklar altında verilen eğitimleri kapsamaktadır. Yüz yüze ve çevrimiçi olarak verilen eğitimlere

sektörün profesyonelleri eşlik etmekte, eğitimlerini başarıyla tamamlayan öğrencilere sektörün önde gelen firmalarında staj imkânı sunulmaktadır.

- Moda Yöneticisi Geliştirme Programı Online Master Class-Online
- Metin Gürsoy ile Moda ve Marka Yönetimi-Online
- Moda Satın Alma ve Ürün Yönetimi-Online
- Start up İş Yönetimi-Online
- Moda Hukuku- Online
- Fashion Styling

Kendi kişisel imajı ile ilgili destek almak ya da kariyerine stil danışmanı ve kişisel alışveriş danışmanı olarak devam etmek isteyenler ve için oluşturulan eğitim, saç, makyaj kişisel renklendirme, vücut tiplerine göre giyim ve profesyonel anlamda giyim stilleri ile ilgili temel ve teknik bilgilerin yanı sıra öğrencilere sektörün profesyonelleri ile birlikte öğrendiklerini uygulama fırsatı da sunar. Eğitim basamaklanarak devam etmektedir. Profesyonel stil danışmanlığı seviyesi eğitim alanlar danışmanlık yapacak seviyeye gelirler.

- Ceylan Atış ile Online Styling ve Pazarlama Teknikleri-Online
- Kişisel İmaj Yönetimi ve Stil Danışmanlığı-Başlangıç S.-Online
- Kişisel İmaj Yönetimi ve Stil Danışmanlığı-İleri Seviye-Online
- Profesyonel Stil Danışmanlığı Eğitimi-Online
- Kurumsal Eğitimler

Firmaların taleplerine göre istek ve ihtiyaçlarının firma yetkilileri ve kurum ile birlikte belirlenmesi ile eğitim projeleri hazırlanır. ([www.vakkoesmod.com/programlar](http://www.vakkoesmod.com/programlar), 2022)

### 9.3 İMA

Eğitim kurumunun kuruluş amacı ve tarihi

İstanbul Moda Akademisi (İMA), Avrupa Birliği, Dış Ticaret Müsteşarlığı ve İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İHKİB)'in organize ettiği ve finansmanını üstlendiği Moda ve Tekstil İş Kümesinin bir parçası olarak kurulmuştur.

Tekstil ve hazır giyim sektörünün gelişimine katkıda bulunmak amacıyla Nişantaşı'nda Sadrazam Sait Paşa Konağı'nda 2008 yılında eğitime başlayan İstanbul Moda Akademisi (İMA), dünyanın en prestijli moda okullarından London College of

Fashion, Domus Academy (İtalya) ve İFM (Fransa), ile işbirliği içinde olup, uluslararası ve yerel eğitimcileri ile dünya standartlarında sekiz ana başlık altında eğitimler vermektedir.

- Akademik Programlar
- Pofesyonel Gelişim Programları
- Kurumsal Eğitimler
- Online Eğitimler
- Kısa Eğitimler
- Sömestr Programları
- Yaz Okulu
- Webinar

Avrupa Birliği ve İHKİB'in desteğiyle, Moda ve Tekstil İş Kümesi kuruluşları ile işbirliği içinde, tekstil ve hazır giyim sektörüyle iç içe, sürekli güncellenen eğitim içeriği, nitelikli profesyonel eğitim kadrosu ve uluslararası moda okulları ile işbirlikleri dâhilinde eğitim vermektedir. Donanımlı ve güncel eğitim ortamı, bünyesinde bulundurduğu Türkiye'nin moda konusunda en kapsamlı kütüphanesi ile İMA en önemli moda okullarından biridir ([www.ihkib.org.tr/tr/kurumsal/hakkimizda](http://www.ihkib.org.tr/tr/kurumsal/hakkimizda), 2022).

Eğitimin süresi:

Moda Tasarımı ve Teknolojisi Lisans Programı, Diploma programları 3 yıl süren bir programdır. Öğrenciler ilk iki yıl İMA'da, son bir yılda yeterliliklerine ve isteklerine bağlı olarak University of the Arts London / London College of Fashion (LCF)'da veya İMA'da eğitim alırlar.

2. ya da 3. sınıftan itibaren eğitimlerine LCF'da devam etmeyi planlayan kişilerin akreditasyon dahilinde belirtilen şartları sağlamaları gereklidir.

Akreditasyon Şartları:

- 2.sınıftan itibaren eğitime LCF'da devam etmek isteyen öğrencilerin IELTS veya eşdeğer bir İngilizce dil sınavından 6 ve üzeri puan almaları
- 3.sınıftan itibaren eğitime London College of Fashion'da devam etmek isteyen öğrencilerin IELTS veya eşdeğer bir İngilizce dil sınavından en az 6.5 puan almaları,

- İstanbul Moda Akademisi'nde eğitim aldıkları ilk 2 yılın not ortalaması en az 70 olmalıdır.

Akreditasyon şartları doğrultusunda başvuru yapan öğrenciler, LCF tarafından yapılacak değerlendirmelere bağlı olarak kabul edilirler (www.istanbulmodaakademisi.com, 2022).

Bitirme belgeleri ve geçerlilikleri:

Mezun olan öğrenciler LCF'dan uluslararası geçerliliği olan meslek okulu diploması alırlar.

Verilen diploma Türkiye'de lisans diploması olarak kabul edilmemektedir.

Öğrenci alım şartları nelerdir?

- En az 18 yaşını doldurma
- En az lise öğrenimini tamamlama şartını yerine getirmek

Bazı eğitim programlarında mülakat ve sınav şartı bulunurken bazılarında ise moda ve tasarıma ilgi duyan ve bu alanda kariyer yapmak isteyen, halen moda alanında çalışan ve işinde uzmanlaşmak isteyen ve yukardaki şartlara uyan herkes kayıt yaptırabilir.

Lisans programları için burs müracaatı yapılabilmektedir. Burs başvurusunda bulunan adaylara uygulamalı bir sınav ve mülakat uygulanır.

Adayların hazırladıkları portfolyo, sketchbook ve her türlü görsel malzemeleri müracaat edilen programa göre "Burs Komitesi" tarafından değerlendirilir.

Lisans programlarına öğrenci kabulü sırasında mülakat ve yetenek sınavı yapılarak katılımcıların becerileri ve yetenekleri değerlendirilirken, adayların daha önce yapmış oldukları çalışma örnekleri ve portfolyoları da göz önünde bulundurulur.

Yetenek Sınavları :

1.AŞAMA-Adayların çizim yeteneğini ve genel kültür seviyesini ölçer.

2.AŞAMA-Mülakat ve portfolyo değerlendirmesi yapılır. Moda ya da ilgilenilen farklı bir sanat dalına ait görsel düzenleme ve uygulamaları ile hazırlanan sunum dosyasına ilişkin sözlü olarak gerçekleştirilir.

Ders programı nasıl ve neye göre belirleniyor?

İMA akademik alanda stratejik ortağı olduğu LCF, Polimoda, Institut Français de la Mode ve Nottingham Trent University gibi alanında ünlü moda okullarıyla



işbirliği halinde, eşzamanlı olarak, moda endüstrisinin ihtiyaçlarına göre düzenlenen güncel eğitim müfredatını takip eder. Eğitim programları moda alanında düzenlenen workshoplar, seminerler ve projelerle desteklenir.

Eğitimler günün değişen koşullarına ve ihtiyaçlarına göre yenilenir yeni kurslar açılır, içerikler düzenlenir. Pandemi süresince başlayan çevrimiçi eğitimler halen çeşitli programlarla devam etmektedir.

İstanbul Moda Akademisi bir İHKİB iştirakidir.  
(www.istanbulmodaakademisi.com, 2022)

## Programlar

### Akademik Programlar- Hazırlık- Lisans- Master Class

Akademik programlar; sağlam bir temel oluşturarak, mesleğini moda tasarımcısı, modelist, stilist ve benzeri çeşitli disiplinlerde sürdürmek için akademik düzeyde eğitim almayı hedefleyen öğrenciler içindir.

- Hazırlık
  - Lisans Hazırlık: Tasarım Teknikleri
  - Moda Tasarımı Programına Giriş
  - Güzel Sanatlara Hazırlık: Portfolyo ve Çizim Programı

### Lisans Hazırlık: Tasarım Teknikleri

İstanbul Moda Akademisi Moda Tasarımı ve Teknolojisi Lisans Programının ön hazırlık programı olarak planlanmıştır. İlerleyen zamanlarda moda tasarımcısı olarak çalışmak isteyen kişilerin yeteneklerini keşfetmesine, tasarımcının niteliklerini ve moda tasarımı için gerekli becerileri kavrayabilmesine yardımcı olmak amaçlı düzenlenmiştir. Eğitimi başarıyla tamamlayan öğrenciler Moda Tasarımı ve Teknolojisi Lisans Programına devam edebilme hakkına sahip olurlar.

Moda ve giyim sektöründe yer almak isteyen kişilere, tasarım süreçler ile ilgili bilgilendirme yapılarak, sanat ve tasarım ilkelerine uygun tasarımlar yapabilme pratiği kazandırılır ve sketchbook yöntemi ile kendilerini özgün bir şekilde ifade edebilecekleri mini bir koleksiyon hazırlamaları sağlanır. Teoride ve pratikte farklı çizim tekniklerini öğrenilir.

Süre 2 ay 192 saat

Katılımcılar, en az lise mezunu olmaları şartıyla mülakat ile seçilir.

Dili Türkçedir

Hazırlık: Moda Tasarımı Programına Giriş

Süre 4,5 ay 324 saat

Katılımcılar, en az lise mezunu olmaları şartıyla mülakat ile seçilir.

Dili İngilizcedir.

Program: Moda ve tekstilde trend kavramları, tasarım döngüsü ve süreçleri ile ilgili bilgilendirilen öğrencilerle birlikte, moda tarihi, dönemler, moda haftaları ve tüm moda olayları analiz edilerek, uygun çizim teknikleri ile kendilerini ifade edebilmeleri sağlanır. Photoshop ve illüstratör eğitimlerinin yardımıyla, oluşturulan eskiz defterleri, hikaye ve renk panoları ışığında kapsül koleksiyonlar oluşturulur. Drapaj, modelistlik ve dikiş dersleri ile desteklenen öğrenciler sene sonunda final koleksiyonlarını sunarlar.

Güzel Sanatlara Hazırlık: Portfolyo ve Çizim Programı

Süre 32 hafta 384 saat

Katılımcılar, en az lise mezunu olmaları şartıyla mülakat ile seçilir.

Dili Türkçedir.

Program: Başta Türkiye’de olmak üzere sanat ve tasarım okullarının kabul sınavlarına öğrenci hazırlamak amacıyla düzenlenen programda temel sanat eğitimi, sanata ilişkin ilke ve kavramlar başta olmak üzere desen, portre, figür çalışmaları, farklı boya ve malzemelerle, kompozisyonlar hazırlayan öğrenciler müze gezilerinden ilham aldıkları konularla deneysel çalışmalar yapar, serbest tekniklerle kumaş ve doku yüzeyleri tasarlarlar. Hazırladıkları portfolyolarla sunumlarını yaparlar.

- Lisans programları
  - Moda Tasarımı ve Teknolojisi Lisans Programı
  - Moda Tasarımında Kalıp ve Model Geliştirme
  - Moda Tasarımı ve Teknolojisi Lisans Programı (London Collage o Fashion İşbirliği ile):

Moda Tasarımı ve Teknolojisi Lisans Programı, University of the Arts London ve London College of Fashion (LCF) iş birliği ile yapılmaktadır. İlham alma aşamasından başlayarak koleksiyon oluşturmaya kadar tüm aşamalarda eğitim verilen 3 yıl süren bir programdır. İlk 2 yıl İMA’da eğitim gören öğrenciler, başarılı olmaları ve tercih etmelerine göre LCF’de eğitimlerine devam edebilirler.

Moda Tarihi, moda tasarımı ve süreçleriyle başlayan dersler; tasarım sürecinde öğrencinin ihtiyacı olan; çizim, kalıp, drapaj, photoshop, illüstrasyon gibi tüm teknikleri öğretmek altyapı kazandırılırken, kumaş, renk ve moda silüetleri kullanılarak güncel temalarla hazırlanan koleksiyonlarla öğrenciler üretimin tüm aşamalarını deneyimleme fırsatı bulurlar

Kadın veya erkek giyimi alanında tasarımlar yapılır üretim aşamaları öğretilir.  
Süre: 3 yıl, 2220 saat veya 2 yıl İstanbul Moda Akademisi +1 yıl London College of Fashion

Eğitim Dili: Türkçe-İngilizce

Program İçeriği:

İlk yıllarında öğrenciler eğitimlerine tasarımın temellerini oluşturan derslerle başlar, moda kültürlerini geliştiren ve tasarım sürecini destekleyen teknik beceri ve uygulamalarla süreç devam eder. Tüm bu eğitimlerin yanı sıra, öğrenciler İstanbul Moda Haftası da içinde olmak üzere birçok defilelere, yarışmalara, sektörden konuk konuşmacıların katılımı ile düzenlenen söyleşilere ve saha gezilerine katılarak eğitimleri desteklenir.

- Görsel günlük (Skeçbook hazırlama)
- Tasarım fikirleri araştırma ve geliştirme teknikleri
- Çizim teknikleri, moda silueti oluşturma,
- Renk bilgisi ve boyama teknikleri
- Bilgisayar destekli moda tasarımı, photoshop, illüstrator, CLO 3D Eğitimi
- Modelistlik, dikiş ve uygulama teknikleri
- Teknik çizim ve teknik föy hazırlama
- Drapaj yöntemi ile kalıp hazırlama
- Tekstil bilgisi, kumaş ve lifler
- Moda tarihi ve kültürü
- Mesleki İngilizce
- Stiller ve Trendler
- Koleksiyon Planlama
- Moda İletişimi
- Moda Pazarlaması
- Pazarlamanın temelleri, Pazar analizi, Rekabet araştırması, Hedef kitle ve tüketici davranışları

- Tasarım ve Uygulama, Proje Çalışmaları

Öğrenciler birinci yılın sonunda temel eğitimlerinin ardından edindikleri bilgileri, uygulamalı olarak deneyimleyebilecekleri proje çalışmalarını yapar ve kapsül koleksiyonlar hazırlarlar.

- Endüstri projesi

İkinci yılın sonunda bir firma yetkilisinin kılavuzluğunda, sektörün taleplerine uygun, müşteri kitlesinin talepleri göz önünde tutularak hazırlayacakları endüstri projesi ile tasarımlarını firma yetkililerine sunarlar.

- **Final Projesi**

Üçüncü yılın sonunda ilk kişisel koleksiyonlarını hazırlayan öğrenciler yıl sonunda koleksiyonlarını İMA Mezuniyet Sergisi'nde sektörün profesyonellerine sunarlar. Beğenilen koleksiyonlar, İstanbul Moda Haftası'nda NEW GEN Defilesinde sergilenir.

- **Moda Tasarımında Kalıp ve Model Geliştirme**

Piyasada çalışacak nitelik ve pratiğe sahip, tasarımcı ile etkin ve verimli bir şekilde çalışabilecek, elde kalıp uygulamalarının yanı sıra gelişen teknolojiyi de kullanabilecek modelistler yetiştirmek amacıyla açılmıştır.

Farklı temel ve tekniklerde kalıp uygulamalarının yanı sıra bilgisayarlı kalıp teknolojileri dersleri verilen eğitimde öğrenciler, numune dikme ve teknik föy hazırlama anlamında da beceri kazanır ve mesleki İngilizce bilgisine de sahip olurlar. Süre: 2 yıl 1170 saattir.

Eğitim Dili Türkçedir.

- **Master Class**

- **Master Class: Moda Tasarımı**
- **Master Class: Moda Yönetimi**
- **Master Class: Moda Styling**

#### **Master Class: Moda Tasarımı**

Tasarımcı adaylarının kendi markalarını oluşturabilecekleri, öğrenecekleri moda yönetimi ve girişimcilik becerilerini kendi markalarında uygulayabilecekleri ve koleksiyonlarını İstanbul Moda Haftasında sunma imkânına sahip olacakları bu programa üniversitelerin moda tasarımı ve tekstil bölümü ve moda okulları mezunları katılabilmektedir. Adayların temel düzeyde İngilizce bilmeleri zorunludur.

Uygulamalı derslere ağırlık verilen eğitimde öğrencilerin sektörü tanımaları için çeşitli firmalarla ve tasarımcılarla projeler yapılmaktadır.

Süre 219 saat

Program dili Türkçe ve İngilizcedir.

- **Master Class: Moda Yönetimi**

Öğrencilerinin moda yönetimi alanında uzmanlaşmasını sağlamak amaçlı oluşturulan program, projeler, sektör ziyaretleri ve vaka çalışmaları ile

desteklenmektedir. Moda genel kültürü ve hazır giyim sektörüyle ilgili teorik bilgiler edinmenin yanı sıra pazarlama ve marka yönetimine moda tasarım odaklı bir bakış açısı kazandırılmakta, ürünün planlanmasından tedarik aşamasına, teknoloji ve dijitalleşmenin getirdiği yeniliklere dair tüm bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır.

Süre 171 saat

Program dili Türkçedir.

- **Master Class: Moda Styling**

Eğitimin ilk aşamasında styling kavramı ve stylistin ve çalışma alanları incelenirken, bu alandaki temel bilgilerin; moda kültürü, trend analizleri, koleksiyon oluşum süreçleri, marka, sosyal medya ve styling ilişkisinin ışığında, stylist bakış açısıyla film ve dizi karakter çözümlenmeleri yapılarak çekim süreci deneyimlenir. Bu deneyimler portfolyo şeklinde düzenlenir.

Başvuru sürecinde katılımcıların portfolyolarını (görsel olarak) sunmaları gerekmektedir.

Süre 90 saat

Program dili Türkçedir.

- **Profesyonel Gelişim Programları:**

- Moda sektöründe çalışan profesyonellerin kendilerini geliştirmeleri, modayla ilgilenen veya kariyerinde değişiklik yapmak, moda alanında çalışmak isteyenler için hazırlanmış eğitim programlarıdır.

Profesyonel Gelişim Programları, hafta içi akşam saatleri ve hafta sonu devam eder. Bu eğitim programları ile akademik programlarda olduğu gibi, öğrencilere teorik ve uygulamalı proje yapma imkânı sunulur ve sektörle ilgili aşamalar öğrencilere aktarılır. Programlar alanında tecrübeli eğitmenler tarafından sektörün profesyonel isimlerinin ve tasarımcıların da katılımıyla gerçekleştirilir.

Profesyonel Gelişim Programları (PGP), “Moda Tasarımı, Moda Yönetimi, Teknoloji ve Ürün Geliştirme, Moda İletişimi ve Medya” olmak üzere 4 ana başlık kapsamında, toplamda 34 eğitim programı bulunmaktadır.

- Clo 3D ile Çanta Tasarımı
- Dijital 3D Görsel Mağazacılık ve Vitrin Tasarımı
- Tasarımcı Marka Yönetim Stratejileri ve Teknikleri
- CLO 3D Tasarım Programı

- Moda Fotoğrafçılığı, gibi moda alanında fakat farklı disiplinlerde eğitimler de bulunmaktadır.
- **Online Eğitimler:** Moda Tasarımı-Moda yönetimi-Moda İletişimi ve Medya-Teknoloji ve Ürün Geliştirme

Pandemi sürecinde değişen koşullara ayak uyduran İMA bu 4 ana başlıkta çevrim içi eğitimler düzenlemeye devam etmiştir.

- Moda Tasarımında Çizim Teknikleri (Başlangıç Düzey)
- Styling Teknikleri
- Bir Moda Markası Yaratmak
- Spor&İç Giyimde Kalıp Teknikleri
- İplik ve kumaş Teknolojisi vb. çeşitli eğitimler verilmektedir.

#### - **Webinar**

Yine Pandemi sürecinde hayatımıza giren webinar kavramı İMA'da kısa seminerlerle hayat bulmuş, güncel konulardan biri olan sürdürülebilirlik konusunda bilgilendirmeye devam etmiştir.

#### - **Yaz Okulu**

Yaz Okulu, 14-17 ve 18-25 yaş gruplarındaki gençlere moda sektöründeki kariyer seçeneklerini tanımalarını ve kendilerini geliştirmeleri için eğlenceli ve uygulama temelli eğitimler verir.

Gençler için hazırlanmış olan programlar:

- Tasarım Fabrikası, 14-17 Yaş Grubu-2 Hafta

Tasarım Atölyesi, 18-25 Yaş Grubu-2 Hafta

16-25 Yaş Grubu-Yeni Nesil Tasarım

İMA'nın sömester tatilinde özellikle moda tasarımına ilgi duyan gençler için, hazırlanmış çeşitli çizim tekniklerini kullanarak mini bir kapsül koleksiyon tasarım sürecini deneyimleme fırsatı sunan 3 günlük bir atölye çalışmasıdır.

Koleksiyon oluşturma deneyimi workshopunda ise, tasarımcı adayları kendi algı ve seçkilerine göre moda trendlerini de analiz eder ve önceden belirlenen bir Moodboard üzerinden ilham alarak istenilen teknik ve malzeme ile mini koleksiyonlarını yaratırlar.

#### - Kurumsal Eğitimler

İMA kurumsal eğitimler de düzenlemektedir. Özellikle itkib ve ihkib desteğiyle firmaların markalarını geleceğe taşıması amaçlı düzenlenen eğitimlerde İMA'nın eğitimci kadrosundan ve sektörde çalışan profesyonellerden faydalanılmaktadır.

Hazır giyim sektöründeki firmaların konularını güçlendirmek için günümüz ihtiyaçlarına uygun olarak tasarım, ürün geliştirme, üretim, görsel düzenleme, marka yönetimi ve ürün yönetimi gibi konulardan oluşan firmalara özel eğitim projelerini kapsar. Firma yetkilileri ve uzman eğitmenlerle birlikte yapılan toplantılar neticesinde firmaların kurumsal yetkinlik ve ihtiyaçlarına yönelik, düzenlenen eğitimler İMA'da veya şirket merkezinde gerçekleştirilir (www.istanbulmodaakademisi.com, 2022).

### 9.4 Yabancı Moda Okullarının Avantajları-Dezavantajları

Avantajları;

- Öğrenci uluslararası proje ve yarışmalara katılma imkanı bulur, uluslararası pazarlara tanıma şansı olur,
- Sektör ziyaretleri yaparak, sektörü daha yakından tanıyabilir,
- Ünlü moda tasarımcılarıyla projeler gerçekleştirecek, sektörde yer alan önemli markalarla çalışma fırsatı yakalar
- Ünlü moda markaları için marka temsilcileriyle beraber kendi mini koleksiyonu hazırlar
- İMA'nın düzenlenen seminerler ve moda alanında profesyonel konuşmacılar ile gerçek hayattaki uygulamaları öğrenebilir.
- Kişisel koleksiyon hazırlama ve sunar, final projesi olan ilk koleksiyonunu hazırlayarak profesyonel bir portfolyoya sahip olur ve koleksiyonunuzu sergileme fırsatı yakalar
- 'Sektör Buluşması'' etkinlikleri ile sektörde yer alan markaların ileri gelen isimleriyle tanışarak, mezuniyet sergisinde yer alan koleksiyonunu tanıtmaya imkanı bulur
- Fashion Week İstanbul'da New Gen defilesi ile sektöre kendinizi tanıtmaya şansı bulur

Dezavantajları;

En büyük dezavantaj hem kursun hem malzemelerinin oldukça pahalı olmasıdır.

Oldukça nitelikli eğitim veren kurumun eğitimlerinin çoğu için lise mezun olma şartı aranır.

Dezavantajlı grup olarak nitelendirdiğimiz istihdama katılması istenen kadın gurubuna oldukça uzaktır.



## BÖLÜM 10

### 10. ÖZEL MODA TASARIM KURSLARI

Özel Stilistik kurslarının açılmaya başladığı tarihler 1960'lara kadar inmektedir. İstanbul'da bu konuda açılan ilk kurs 1961 de açılmışken 1980'li yılların kursların en yoğun açıldığı dönemdir. Hazır Giyim Sanayinde yaşanan gelişmeler sonucu ihtiyaç duyulan elemanların yetiştirilmesi için devlet kurumları ile birlikte pek çok özel kurum da faaliyete geçmiş ardı ardına özel kurslar açılmıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde ise, bu kurumların sayısında patlama görülmektedir. Günümüzde aktif olan kurslar, 1996-2000 yılları arasında açılmıştır.

Bunların arasında bugün faaliyette bulunmayan, Mediha Yener (Mediha hanımın vefatından sonra Semih Yener olarak ismi değişmiştir), ünlü modacı Neslihan Yargıcının eğitim kurumları olduğu gibi, daha sonraki yıllarda açılan, İstasyon Sanat Evi, özellikle mankenlik kursları ile ünlü L.C.C, Tasarı Eğitim kurumları, Cem stilistik kursu, Yeni Ümit gibi kurslar bulunurken, çevrim içi öğrenme yöntemlerinin yaygınlaşmaya başladığı günümüzde Udemy ve Videmy gibi sadece videolu eğitimler veren eğitim kurumlarının da stilistik ve Moda Tasarımı başlığı altında videolu eğitimleri bulunmaktadır. Pandemi ile hayatımıza dâhil olan çevrim içi eğitimin bir başka versiyonu olan canlı ders etkinlikleri ise İMA, Vakko Esmod gibi eğitim kurumlarının eğitim programlarına dâhil olurken, İsmek pandemi de başladığı çevrim içi eğitimlere devam etmiştir. Bu alanda yeni eğitim kurumları da açılmış sadece eğitimci kişilikleriyle bireysel eğitimler verenlerin yansısı, Fine-Art Akademi, Semiye Bottan Moda Üretim Teknikleri Okulu, Akademiburda gibi yeni kurumlarda ortaya çıkmıştır.

Hazır Giyim Sanayinin hızlı gelişimi ile ihtiyaç duyulan eleman sayısının artışı, çalışma koşullarının diğer sanayi kollarına göre öncelikle bayan elemanlar için ilgi çekici oluşu, özel moda tasarımı kurslarına duyulan ilgiyi artırmıştır.

Çeşitli girişimciler, başta İstanbul ve ilçeleri olmak üzere tekstil ve hazır giyim üretiminin yoğun olduğu Bursa, Eskişehir, Ankara, gibi birçok ilde çok sayıda özel moda tasarım kursu açmışlardır. Kursların yöneticilerinden alınan cevaplarda, o dönemlerde kurs sayılarının günümüze göre daha çok olduğu, bir kısmının amaçlarına ulaşamadıkları için çeşitli nedenlerle kapandığı öğrenilmiştir. Bu nedenlerden bazıları yeterli sayıda ve nitelikli eğitimci bulamamak, çoğunluğu kadınlardan oluşan kursiyerler için hazır giyim üretiminin zor yorucu gelmesi, hayal ettikleri işler bulamamaları gelirken, aslında uzun ve nitelikli bir çizim ve tasarım eğitimi gerekirken kısa ve nitelik yönünden zayıf ders programlarıyla verilmesi sonucu sektörün ihtiyacını karşılayamaması gösterilebilir. Özel kurslarda sınıf sayılarının düşmesinin sebeplerinin en başında 1990'lı yıllardan itibaren Halk Eğitim Merkezleri, İsmek, Komek, Asmek gibi büyükşehir belediyelerine ait kursların ücretsiz eğitim vermeleri gösterilmektedir. Orta ve düşük gelirli halkın, özellikle mesleki eğitim alması ve istihdama katılması istenen kadın hedef kitlesinin maddi yetersizlikleri sebebiyle bu kurslara kayması sebebiyle birçok kurs kapanmış ya da kapanma durumuna gelmiştir. Zamanla eğitim kalitesi yükselen ve özel kursların bir kısmından daha iyi şartlar sunması sebebiyle nitelikli eğitimciler çeken, ön plana çıkmışlardır.

Özel moda tasarımı kurslarında öğrenci (kursiyer) olma şartları yaygın öğretim kurallarına göre belirlenmiştir. İlkokul seviyesinde eğitim ve öğretimini tamamlamış olması gereklidir.

### **10.1 Moda Tasarımı kurslarının amaç ve hedefleri**

Halk eğitim kursları-İsmek ve halk eğitime bağlı açılan kurslar ve ilçe belediyelerinin açtıkları kurslar haricinde özel kurslar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışan özel kurslar da moda tasarım eğitimleri verilmektedir.

Özel kursların amaç ve hedefleri incelendiğinde “Özel Kurslar Tip yönetmenliği”nde; (Ek:RG-8/8/2015-29439) “Meslek edindirme ve mesleki gelişim kursu: Kişilerin, meslek edinme ve mesleklerinde ilerlemelerine yönelik alanlarda Bakanlıkça belirlenmiş uygun eğitim ortamlarında, öğrenim seviyelerine uygun öğretim programları doğrultusunda, bilgi, beceri, yetenek ve deneyimlerini geliştirdiği ve benzeri eğitimlerin verildiği çeşitli kurs kapsamındaki özel öğretim kurumlarıdır”. denilmektedir.

## **10.2 Öğrenim süreleri ve kurs dönemlerinin Değerlendirilmesi**

Bu kurslarla ilgili olarak,20/11/1990 tarihli "Özel kurslar Tip Yönetmeliği"nde; "Bir kurs süresi veya devresi, genellikle 160 saatten az olamaz. Bu toplam saat en az 2 aya dengeli olarak dağılır." denmektedir. Özel Stilistik kursları için Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği en uzun süre ise 2 yıldır.

Yapılan araştırmalarda farklı kurs süreleri ile karşılaşılmıştır. Kurs süreleri 1 buçuk aydan 2 yıla kadar uzamaktadır.

Özel stilistik kurslarında dönemler farklı zamanlarda başlamaktadır. Genelinde Eylül ayında başlayan yeni dönem kayıtları, bazı kurslarda minimum öğrenci sayısının toplanmasıyla başlamaktadır.

Yabancı moda okulları olarak değerlendirdiğimiz yurt dışı bağlantılı okullarda eğitim süresi lisans eğitimlerinde 3 yılı bulabilmekte, kısa süreli moda tasarımı kursların saatleri ise 1 yıldan 24 saate kadar düşmektedir.

## **10.3 Kursların verilen eğitimin dili açısından değerlendirilmesi**

Yabancı okullarla işbirliği içerisinde çalışan moda okulları ve kursların genellikle lisans programları hariç eğitim dili kurslarda Türkçedir.

## **10.4 Ders Uygulamalarında kullanılacak malzeme, araç, gereç ve fiziksel koşullar**

Derste kullanılacak malzemelere öğrencilerin kullanacakları açısından bakıldığında tüm kurslarda öğrenciler kendileri temin ederler. Yaygın eğitim kurumlarında daha uygun fiyatlı malzemeler tercih edilirken, yabancı moda okullarında ürünün kalitesi önemlidir. Genellikle markerlar gibi yeni nesil pahalı ürünler kullanılır.

Öğrencilerin kullanacakları atölyeler olarak değerlendirildiğinde atölye ve sınıfların MEB tarafından belirlenmiş olan şartlara uygun olması gereklidir. Nitelik ve donanımın güncelliği açısından bakıldığında yine yabancı moda okulların ön de olduğunu, onları fiyatları yüksek moda okullarının izlediğini görmekteyiz. Ücretsiz olmasına rağmen İsmek Moda Okulu yüksek fiyatlı okullarla yarışır durumdadır.

## 10.5 Özel Kursların Bölgesel Dağılımı

Hazır giyim sanayinin yoğun olduğu bölgelerde daha fazla kurs olduğu gözlenmiştir. Özellikle tüm Türkiye'nin giyim üretiminin büyük bir kısmını karşılayan İstanbul, Ankara, gibi illerde yoğunluktadır. Ayrıca İzmir, Eskişehir, Antep gibi şehirlerde de az da olsa bulunmaktadır. Bu illerin özellikle gelir seviyesinin yüksek olduğu yerlerde kurslar açılmıştır. İstanbul'da ise Nişantaşı, Beşiktaş, Bakırköy gibi modanın nabzının attığı semtlerde bulunmaktadır.

## 10.6 Moda Tasarımı Kurslarının Öğrenci Seçme ve Kabul Şartları

Özel moda tasarım kurslarını ve öğrencileri;

Aday kursiyerler, ilköğretim seviyesinde eğitim ve öğretimlerini tamamlamış olmalıdırlar. Milli Eğitim Bakanlığı'nın "özel Kurslar Tıp Yönetmeliği"nde; *"Adayların eğitim durumları ile ilgili olarak ilköğretim çağına olup ilkökula devam etmeyen öğrenciler, özel kurslara ve dershanelere alınmazlar. İlkokul, ortaokul, lise ve dengi okullarda okuyan veya mezun olan öğrenciler kurs ve dershanelere devam edebilirler"* denilmektedir (M.E.B. Özel Kurslar Tıp Yönetmeliği, 2010).

Özel Moda Tasarım kurslarında öğrencilerinin öğretim seviyeleri ilköğretim mezununda yükseköğrenim dâhil olmak üzere eğitimin çeşitli basamaklarından gelmektedirler. Farklı eğitim guruplarından gelen öğrenciler birlikte eğitim görmektedirler.

Özel kursların öğrencileri yaş gurupları açısından değerlendirildiğinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın öngördüğü kurallar gereği; kursiyerler eğitim kurumlarında olduğu gibi yaşa göre de sınıflandırılması gerekir. "Özel Kurslar Tıp Yönetmeliği"nde; *"Okullar dışındaki kurumlarda sınıf mevcutları 30 öğrenci veya kursiyeri geçmeyecek şekilde düzenlenir. Kurumun özelliğine göre gurupların oluşumunda; öğrenci veya kursiyerin yaşı, öğrenim ve bilgi düzeyi ile diğer eğitimsel yaklaşımlar dikkate alınır. (Ek cümle:RG-8/8/2015-29439)"* denmektedir (M.E.B. Özel Kurslar Tıp Yönetmeliği, 2010).

Ancak bu kurala hemen hemen hiçbir kursta uyulmadığı gözlenmiştir. Bazı kurslarda seviye tespit ve yetenek sınavı yapılırken, bir kısmında mülakat ve portfolyo sunumu istenir. Büyük bir çoğunluğunda ise kursiyerin kayıt yaptırması yeterlidir. Öğrencinin sosyal ve genel kültür seviyeleri ise genellikle kendilerine yakın kursları

tercih ettiklerinden yaşanan bölgeyle paralellikler göstermektedir. Yüksek ücretli kurslar diğer kurslara göre daha nitelikli ve yüksek gelirli bir profil çizmektedir.

Kurs yöneticileri öğretmenler ve öğrenciler kurs sürecinde tamamen çizime dayalı metodik eğitim ve öğretim sayesinde Moda tasarımı eğitimi alınabileceği ve yeteneğin öğretilbilir olduğu ya da bu mesleği yapacak kadar öğretilbileceği görüşü savunulmaktadır.

### **10.7 Ücretlendirme**

Devlete ait yaygın eğitim kurumları, belediyelere ait eğitim kurumları ücretsiz eğitim verirken, özel kurslarda eğitim ücretleri oldukça büyük farklar göstermektedir. Online udeemy, videmy gibi sadece video eğitimleri veren kurumları ayırdığımızda, ucuzdan pahalıya bir skalada değerlendirmek gerekirse uygun fiyatlı kurslar süresi daha az olmakla birlikte konfeksiyon üretiminin yoğun olduğu ve iş gücünün genellikle yakınında oturduğu Bağcılar, Bahçelievler gibi semtlerde açılan kurslardır. Düşük gelirli olanların gittiği uygun fiyatlı kursları ise en büyük sorunu, halk eğitim merkezleri ve büyükşehir ve ilçe belediyelerinin açtığı ücretsiz kurslardır. Skalanın diğer ucunda ise ücretlerini dolara endekslemiş olan yabancı moda okullarıdır.

### **10.8 Ders Programları**

Ders programları MEB'e yani HBÖ Genel Müdürlüğüne bağlı yaygın eğitim kurumlarında modüler programlar kullanılır ve tüm ülkede ve anlaşmalı ülkelerde geçerli MEB sertifikası verilir. MEB'e bağlı çalışan, Kariyer, Tasarı, Yeni ümit gibi özel kurslarda içerikleri öğretmen ve kurumun inisiyatifine göre düzenlense de temel olarak HBÖ'nin modülleri üzerinden dersler planlanır. Sektörün ihtiyaçlarına göre güncellenen yeni programlar açılabilir. Bunların programları bu eğitimleri veren kurumlardan ya da profesyonellerden yardım alarak planlanır.

Yabancı okullar ve yabancı okullarla işbirliği halindeki okullarda yurtdışındaki merkezlerin programları temel alınarak, Türkiye şartlarına ve taleplere göre revize edilir.

## 10.9 Sektörel işbirlikleri

Sektörle işbirlikleri açısından değerlendirildiğinde yaygın eğitim kurumlarında işbirlikleri net olarak görülmemekle birlikte öğretmenlerin şahsi çabalarıyla öğrencilerle fuar ve sektör gezileri yapılmaktadır. Sektörde halen çalışan eğitimcilerin gayretleri bu konuda ön planda olmakla birlikte belediyelere ait kurumlar bu konuda diğerlerine göre daha organize dir. Özellikle uzmanlık okullarına davet edilen modacı, işveren ve sektör profesyonelleri ile söyleşiler düzenlenmekte, fuar ve sergi gezileri yapılmaktadır. Özel kurslardan bazılarının iş adamı, modacı, ya da sektörün profesyonelleri ile projeler yaptıklarını da görmekteyiz. Bu konuda da yine yabancı okullar ve yabancı okullarla işbirliği halinde olan okullar ve İtkib'in okulu olarak da bilinen İma'nın oldukça başarılı projeler yürüttüğü bilinmektedir. İma ayrıca İstanbul Moda Haftasında da öğrencilerine koleksiyonlarını sunma fırsatı sunmaktadır. Ayrıca yine bu okulların öğrencilerin sektöre hatta tüm dünyaya tanıtılabilmeleri için portfolyo siteleri, istihdam birimleri ki bu belediyeler içinde geçerlidir, bulunmaktadır.

## 10.10 Staj

Genel olarak yaygın eğitim kurumlarında Mesleki Eğitim Merkezleri haricinde staj ya da iş yeri eğitimi bulunmamaktadır.

Belediyelere ait eğitim kurumları ve halk eğitim kurumlarında da böyle bir uygulama bulunmamaktadır. Sadece İsmek uzmanlık okullarında resmi olmasa da Moda Tasarımı uzun dönem eğitimlerinde isteğe bağlı staj adı altında yönlendirmeler yapılmaktadır. Yabancı okullarda ve işbirliği okullarında da resmi olmasa da staj uygulamaları yapılmaktadır.

## 10.11 Kursları Tamamlayan Kursiyerlerin kazanacağı Mesleki belgeler

“Özel Kurslar Tip yönetmeliği”ne göre; 2020-31044) Kurslar, uzaktan öğretim kurumları ve hizmet içi eğitim merkezlerinde, öğrenci ve kursiyer başarısı eğitimin sonunda uygulanan sınavlarla ölçülür. Başarı gösterenlere, Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemlerinde (MEBBİS) hazırlanan Kurs Bitirme Belgesi verilir.

MEB'e bağlı çalışan ve zaman zaman denetlenen Kariyer, Tasarı, Yeni ümit gibi kurslarda kurs içerikleri öğretmen ve kurumun insiyatifine göre düzenlense de öğrenciler MEB'in sınavlarına girmek koşuluyla sertifika alır.

Bazı kurslar ise kursun kendi adına bastırıldığı bitirme belgeleri ve sertifikalar verilmektedir.

Yurt dışı bağlantılı kurslarda iş birliği halinde oldukları yabancı üniversitelerin sertifikaları MEB sertifikaları ile birlikte verilmektedir. Yabancı okulların lisans ve master diplomalarının Türkiye’de denkliği yoktur. Yüksek okul yada enstitü bağlamında değerlendirilirler.

Bazı eğitim kurslar Türkiye’deki üniversitelerle işbirliği ile diploma vermektedir.

### **10.12 Öğretmenlerin yeterlilikleri nelerdir?**

Öğretmen yeterlilikleri özel kurslar tip yönetmeliğine bağlı olarak belirlenir. İlgili üniversite mezunu, eğitim fakültesi mezunu, formasyonu olan ya da ustalık ve usta öğreticilik belgesi olan sektör tecrübesi olan kişiler arasından seçilir.

Bazı kurslarda eğitimciler için hizmet içi eğitimler düzenlenmekte ise de her kurs için geçerli değildir.

### **10.13 Öğrenci değerlendirme yöntemleri**

Görüşme yapılan özel eğitim kurumlarında yetenek sınavı yapılmamaktadır. Kurs yöneticileri öğretmenler ve öğrenciler kurs sürecinde tamamen çizime dayalı metodik eğitim ve öğretim sayesinde Moda tasarımı eğitimi alınabileceği ve yeteneğin öğretilbilir olduğu ya da bu mesleği yapacak kadar öğretilbileceği görüşü savunulmaktadır.

Sadece bazılarında Moda Tasarım sertifika programlarına mülakat ve portfolyo ile öğrenci alınmaktadır.

### **10.14 Özel Kursların Tercih Nedenleri**

1. Öğrencilerin büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Erkek öğrenci sayısı oldukça düşüktür.
2. Kadın öğrencilerin birçoğu meslek edinmek, evden de olsa para kazanabilmek için bu kurslara katılmaktadırlar.
3. Lise mezunu öğrencilerin büyük kısmı üniversite sınavına girmiş ve başarılı olamamış, meslek edinmek amacıyla kurslara katılmışlardır.

4. Kursların esnek zaman dilimlerinde hizmet veriyor olması yine tercih edilme sebeplerinden biridir. Birçoğunda hafta içi/hafta sonu gündüz/ akşam alternatifleri bulunmaktadır. Özellikle çalışanlar ve okula gidenler hafta sonu veya akşam gruplarını tercih ederken kadınlar hafta içi ve gündüz gruplarına katılmayı tercih etmektedirler.
5. Hazır giyim sektöründe hali hazırda çalışmakta olanlar mesleklerinde ilerlemek, farklı bir alanda çalışmaya devam edebilmek,; modelistlikten tasarım departmanına geçebilmek için kurslara katılmaktadırlar.
6. Hazır giyim sektöründe çalışanlar bilgilerini tazelemek maksadıyla kurslara katılmaktadırlar. Bilgisayar teknolojileri alanlarında eğitim almak; CAD-CAM sistemleri öğrenmek için kurslara katılmaktadırlar.
7. Hazır giyim sektöründe çalışanlar değişen ve gelişen teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek amacıyla kurslara gitmektedirler.
8. Meslek Lisesi ve moda tasarım konusunda eğitim gören öğrenciler derslerine yardımcı olmak amacıyla kursa gitmektedirler.
9. Öğrenciler, Türkiye'deki bazı üniversiteler ve yurtdışındaki üniversitelerin kabul mülakatlarına, yarışmalara, iş yeri müracaatlarına portfolyo hazırlamayı öğrenmek amacıyla kurslara gitmektedirler.
10. Çizim yapmayı sevdikleri ve hobi amaçlı kurslara gitmektedirler.



## BÖLÜM 11

### 11. MODA TASARIM EĞİTİMİ VEREN KURSLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hazır Giyim sektöründe hali hazırda tasarımcı ya da tasarım bölümlerinde çalışan 170 kişi arasında yapılan anketlere göre Türkiye’de açılan moda tasarım kurslarını sektöre yansımalarını değerlendirdik

#### 11.1 Moda Tasarımı Eğitiminizi Hangi Kurumdan Aldınız?

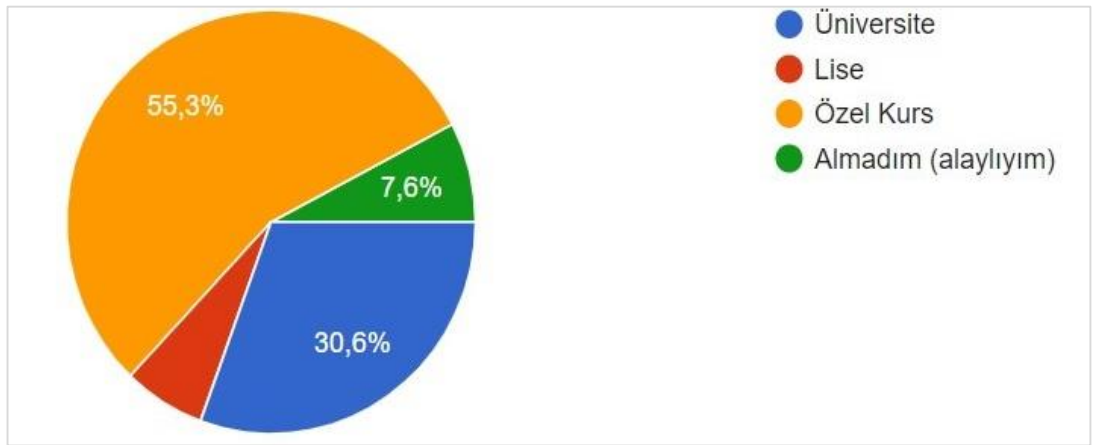
Sektörde Moda tasarımcısı olarak çalışan 170 kişiye moda tasarım eğitimlerini nerede aldıklarını sorduk.

Özel Kurs 94 (%55,3)

Üniversite 52 (%30,6)

Almadım (alaylıyım) 13 (%7,6)

Lise 11 (%6,5) cevaplarını aldık



Şekil 11.1 Moda Tasarımı eğitiminizi hangi kurumdan aldınız?

Anket yaptığımız hali hazırda moda tasarımcısı olarak çalışan kişilerin içerisinde moda tasarımı eğitimlerini özel kurslardan almış olanların oranı %55,3 ile en yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Moda tasarım bölümlerinin yetenek sınavıyla öğrenci kabul ettiği faktörünü göz önünde bulundurursak ÖSYM'nin yaptığı sınavda taban puanı olsa da yetenek sınavını kazanamamış ya da çeşitli sebeplerden bu sınavlara girememiş ancak moda tasarım alanında yetenekli kişilerin eğitim alarak sektörde çalışabildiklerini ve çoğunluğu oluşturdukları varsayımında bulunabiliriz.

%30,6 oranındaki ikinci grupta ise Moda tasarım eğitimlerini ilgili üniversitelerden alanlardan oluşmaktadır.

Herhangi bir kurumdan moda tasarım eğitimi almadığını alaylı, yani iş yerinde çalışarak ustalarından mesleği öğrendiğini belirtenler (%7,6)'lık bir grubu oluşturmaktadır. Bazen şirketler, özellikle alanlarda, (mayo, iç çamaşırı, çorap gibi) tasarımcı ihtiyacını kendi bünyesindeki yetenekli elemanları yetiştirmek suretiyle karşılamaktadır. Bu yöntemle yetişen kişiye alaylı denmektedir. Aslında alınan eğitim firmanın içerisinde çalışma esnasında gerçekleşmektedir.

Liselerde moda tasarım eğitimi üniversiteler ya da donanımlı kurslardan daha az verilmesine rağmen %6,5 oranında ki son grupta aldıkları eğitimi, kayda girmemiş olsa bile belki kısa dönemli takviye kursları ile ya da yine firma içerisindeki yönlendirmelerle tamamlayarak çalışma hayatlarına devam etmektedirler.

## **11.2 Moda Tasarımıyla İlgili Herhangi Bir Kursu Katıldınız mı? Katıldıysanız Hangi Sebep?**

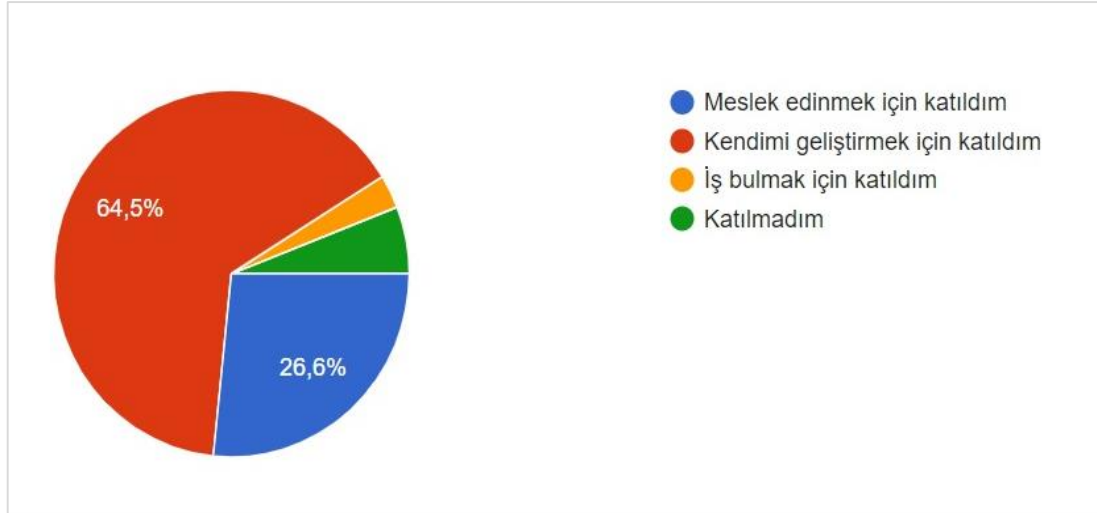
Sektörde Moda tasarımcısı olarak çalışanlara hayatının herhangi bir döneminde Moda Tasarım kursuna gidip gitmedikleri ve gittilerse sebebi sorulduğunda verdikleri cevaplar;

Kendimi geliştirmek için katıldım 109 (%64,5)

Meslek edinmek için katıldım 45 (%26,6)

Katılmadım 10 (%5,9)

İş bulmak için katıldım 5 (%3)



**şekil 11.2** Moda Tasarımıyla ilgili herhangi bir kursa katıldınız mı? Katıldıysanız hangi sebepten?

Moda tasarımı kurslarına katıldığını söyleyenler arasında %64,5'luk bir grup kurslara kendilerini mesleki açıdan geliştirmek için gittiklerini belirtmişlerdir. Moda Tasarım kursları meslek edindirme görevinin yanı sıra sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde bulunan hazır giyim sektöründeki yeniliklere ayak uydurmak ve kendini güncellemek isteyen tasarımcılar için de önem taşımaktadır. Özellikle teknolojik gelişmeler, bilgisayarda tasarım yaparak kimi zaman 3D sistemlerle ürünü dikilmeden görebilmek açısından önem taşımaktadır. Ürün üzerine yerleştirilecek baskı deseni, taş ve aksesuar desenlerinin tasarlanması, ürünün hikâye panoları ile sunulması, görsellik açısından anlatımı kolaylaştırması ve hatta ürün dikilmeden dijital katalog ve dijital defile yapılabilmesi. moda dünyasına büyük kolaylık getirirken, ürün maliyetlerinin de düşmesine sebep olmuştur.

Hazır giyim sektöründe ki modelist, kalıpcı, terzi gibi çeşitli kademelerde çalışanların işlerinde daha iyi şartlarda çalışma istekleri sebebiyle kurslara gitmektedir.

Liselerin Hazır Giyim, Tekstil ve Moda Tasarımı bölümlerini bitirenler ise eğitimlerinin eksik olduğunu düşündükleri kısımlarını kurslarla tamamlamak için kurslara katılmaktadır.

Ankete katılanların %26,6'sı meslek edinmek maksatlı kurslara katılmış, moda tasarımıyla ilgili daha önce eğitim almamış olup, çeşitli eğitim seviyesindeki moda tasarıma ilgi duyan kişilerdir. Başka bir meslek alanında eğitim almış olup mesleğini yapmayan, herhangi bir mesleki eğitim almamış çalışmak isteyen ya da çalışmak

zorunluluğu olanlar kursların okullardan kısa sürmesi, okullarda eğitim almanın koşullara bağlı olması sebebiyle meslek kurslarını tercih etmektedirler.

Ülkemizde moda tasarımı eğitimi veren en yetkin kurumlar üniversitelerdir. Üniversitelerin 2 yıllık bölümlerine girebilmek için sınavda belirlenen puanın alınması gerekmektedir. 4 yıllık güzel sanatlar bölümleri içinse yine sınav ve yetenek sınavı gereklidir. Tüm bunlar uzun bir yolun başlangıcı olduğundan bireyler bu uzun yolda yürümek istemediklerinden meslek kurslarını tercih edebilmektedirler.

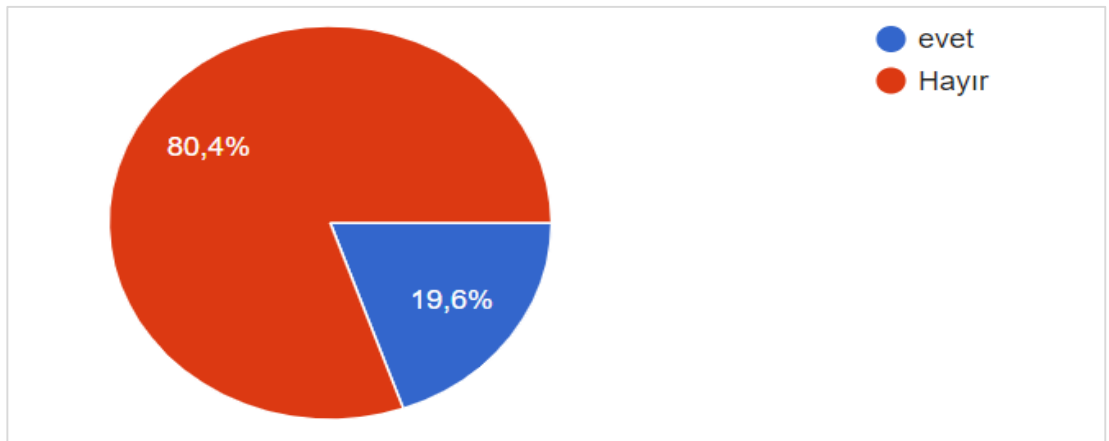
Hiç moda tasarımı kursuna katılmadıklarını ifade edenlerin oranı %5,9'dur. Sektörde çalışanlar arasında yapılan ankette kursa katılmadığını söyleyenlerin üniversitelerin ilgili bölümlerinden yakın zamanda mezun olmuş halen çalışan insanlar oldukları gözlenmiş olup, henüz kendilerini güncellemeye ihtiyaç duymadıkları düşünülmektedir.

%3'ü ise kursların kendilerine iş bulacağını düşünerek kurslara katılmıştır. Moda tasarımı kurslarının bir kısmının iş bulma garantisi vermesi ya da öğrencilerin iş bulmalarına yardımcı olma sebeplerden biridir.

### 11.3 Moda Tasarım Eğitimi Aldığınız Kurs Ücretli miydi?

Evet (34 kişi %19,6)

Hayır 135 kişi (%80,4)



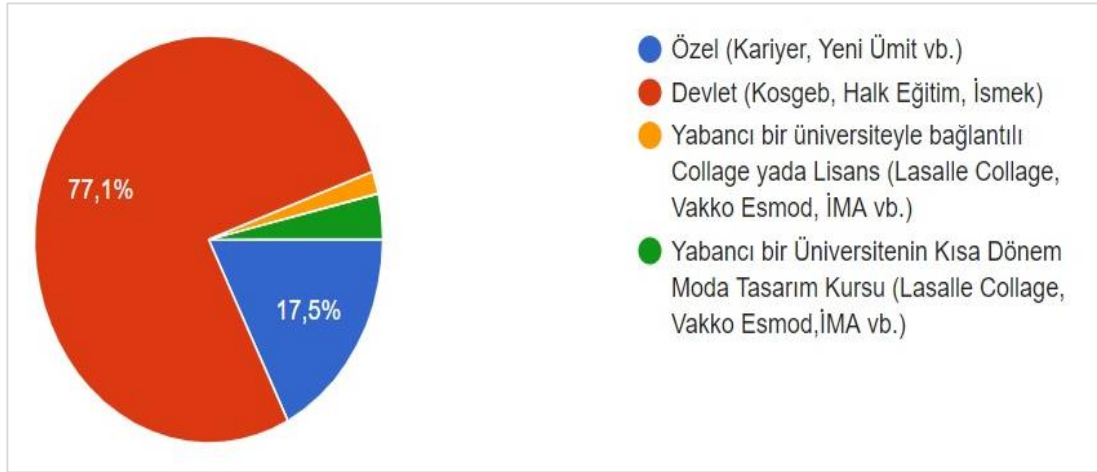
Şekil 11.3 Moda tasarımı eğitimi aldığınız kurs ücretli miydi?

Kursa gidenlerin %80,4'ünün ücretsiz bir kursa gitmeyi tercih etmiş, %19,6'sı ücretli kurslara gitmiştir.

Birçok ilde, halk eğitim merkezleri, büyükşehir belediyelerine ve ilçe belediyelerine ait kurslar ve çeşitli meslek kuruluşlarına ait ücretsiz kursların yaygın olarak bulunması özellikle düşük gelirli ve mesleki eğitim almak isteyen kişiler için bu kurslara katılımın diğerlerine oranla daha fazla olma sebeplerinden biridir.

#### 11.4 Moda Tasarım Eğitimi Aldığınız Kurs Şu Kategorilerden Hangisine Dahil Edilebilir?

Devlet (Kosgeb, Halk Eğitim, İsmek)	129(%77,1)
Özel (Kariyer, Yeni Ümit vb.)	30(%17,5)
Yabancı bir Üniversitenin Kısa Dönem Moda Tasarım Kursu(Lasalle Collage, Vakko Esm...)	7(%3,6)
Yabancı bir üniversiteyle bağlantılı Collage yada Lisans(Lasalle Collage,	5(%1,8)



**Şekil 11.4** Moda Tasarım eğitimi aldığınız kurs şu kategorilerden hangisine dâhil edilebilir?

Moda Tasarımı eğitimi almış kişilere eğitim aldıkları kursları sorduğumuzda %77,1'i yaygın eğitim kurumlarından, halk eğitim merkezleri ya da büyükşehir ve yerel belediyelerin açtığı İsmek, Komak, Gasmek gibi kurumlardan eğitim aldığını beyan etmiştir. Hazır giyim sektöründe markalaşmayı desteklemek açısından devletin eğitim alanında da desteği son yıllarda artmıştır. Tasarım desteği adı altında firmalara

sağlanan maddi desteğin yanı sıra Kosgeb, İhkib gibi kurumlar aracılığıyla moda tasarım alanında mesleki eğitimler de verilmektedir.

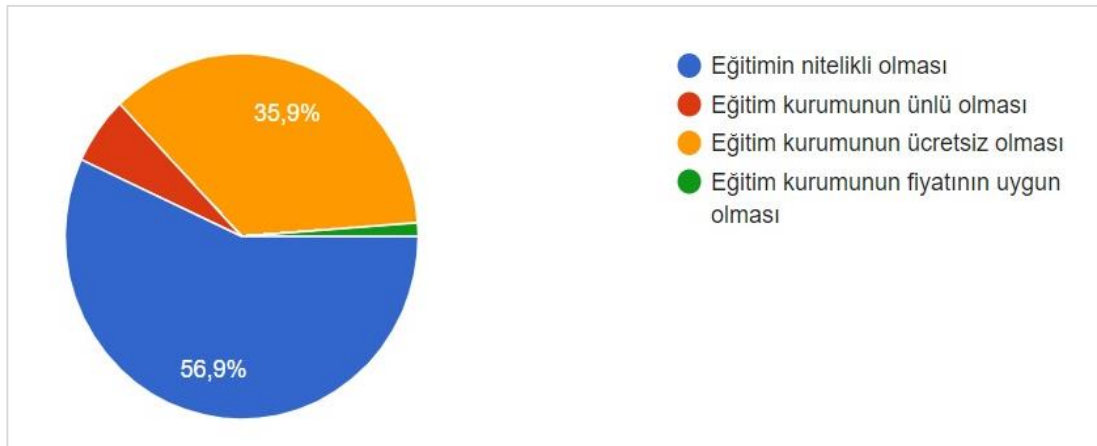
Özel Kurslar (Kariyer, Yeni Ümit vb.) kurslardan eğitim aldığını söyleyenlerin oranı %17,5'tur. Özel kursların öğrenim ücretleri, ders programları açısından değerlendirmiştik. Bu kurslar eğitim ücretleri oldukça yüksek olan yurtdışı moda okulları yerine ikame kurslar olarak değerlendirilmektedir. Genellikle daha kısa süreli olmaları, fiyatlarının düşük geliri olan kişilerin ödeyebileceği kadar uygun oluşu, ödeme kolaylıkları sunmaları ve kurallarının daha esnek olması tercih edilmelerindeki önemli etkenlerdendir.

Ülkemizde şube, bayilik, franchising sistemiyle ya da iş birliği kapsamında eğitim veren yabancı bir üniversitenin kısa dönem eğitimlerine katılmış olanlar %3,6 oranındadır. Bu okulların kurslarının fiyatlarının yüksek olması ve sürelerin uzun olması daha az tercih edilme sebeplerindedir. Bu kursların lisans eğitimleri yerine kısa dönemli daha uygun fiyatlı kursları daha çok tercih edilmektedir.

Yabancı bir üniversiteyle bağlantılı uzun süreli Collage ya da Lisans (Lasalle Collage, Vakko Esmod, İMA vb.) eğitimini tercih etme oranı %1,8'dir. Daha az tercih edilme sebepleri kabul şartlarının olması en az 2 yıl sürüyor olması, bazılarının yabancı dille eğitim veriyor olmasıdır.

### 11.5 Moda Tasarım Eğitimi Almış Olduğunuz Kursu Seçme Sebebiniz Nedir?

Eğitimin nitelikli olması	95(%56,9)
Eğitim kurumunun ücretsiz olması	60(%35,9)
Eğitim kurumunun ünlü olması	10(%6)
Eğitim kurumunun fiyatının uygun olması	2(%1,2)



### **Şekil 11.5** Moda Tasarım Eğitimi almış olduğunuz kursu seçme sebebiniz nedir?

Moda Tasarımı kurslarına katılan öğrenciler için eğitimin nitelikli olması %56,9 oranında etkili olmuştur. Eğitim almak isteyenler açısından kurumun vereceği eğitimin nitelikli olması, harcanan zamana ve emeğe değer olması, nihai hedefe ulaşılabilmesi açısından en önemli unsurdur.

Eğitim kurumunun ücretsiz olması %35,9 oranıyla ikinci sıradadır. Büyükşehir belediyelerinde, ilçe belediyelerinde ve halk eğitim merkezlerindeki İsmek, Gasmek, Komek, Busmek gibi kurumların yaygınlaşması, ücretsiz olması ve eğitim kalitelerini artırmaları kurs seçiminde önemli bir alternatif haline gelmelerine sebep olmuştur.

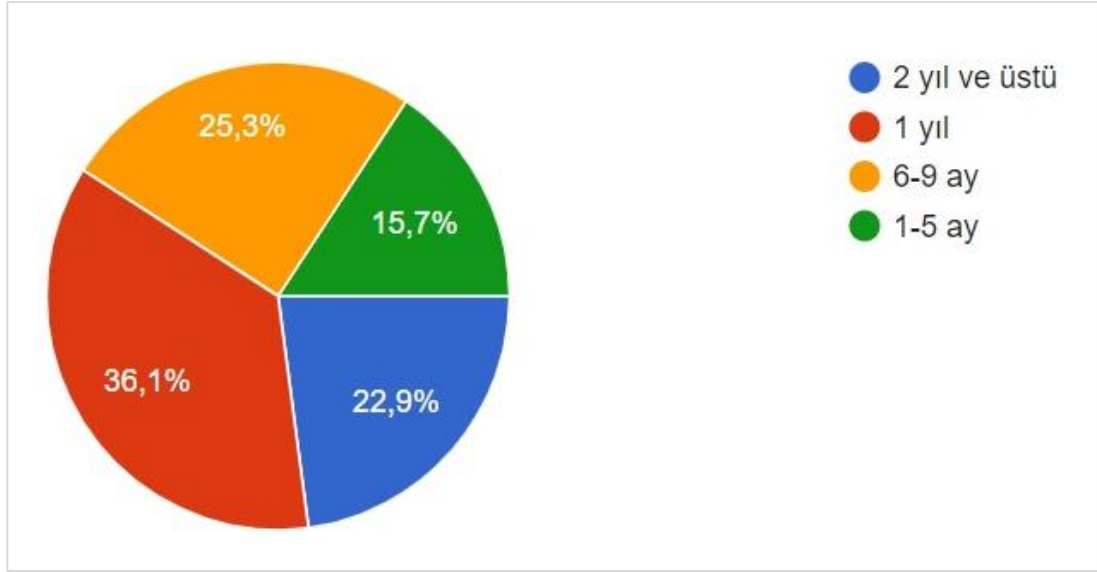
Eğitimin kaliteli olmasının yanı sıra ücretsiz olması iş bulma umudu içerisinde ve ekonomik düzeyi düşük olan meslek edinmek ya da daha iyi şartlarda çalışmak isteyen insanlar için oldukça önemli bir etkidir.

Eğitim kurumunun bilinen ve tanınan bir eğitim kurumu olması tercih edilmesinde %6 oranıyla üçüncü sıradadır. Verdiği eğitimlerle bilinirliği yüksek, kendini ispatlamış kurumlar ki; bunların arasında tüm dünyada konusunda uzmanlığı ile bilinen moda tasarım eğitimi veren üniversite ya da eğitim kurumlarının Türkiye'deki şubeleri olan Vakko Esmode, Lasalle Collage ya da İtkib'in desteğiyle eğitim veren İstanbul Moda Akademisi gibi kurslara olan güven, yüksek fiyat ve uzun süren kurs programlarına rağmen bu kursları tercih edilebilir kılmaktadır.

%1,2'lik bir kısım ise Moda Tasarım kursunun fiyatının uygunluğunun kursu tercih etmesinde önemli olduğunu belirtmiştir.

### **11.6 Aldığınız Moda Tasarım Kursu Eğitiminin Süresi Nedir?**

2 yıl ve üstü	38(%22,9)
1 yıl	60(%36,1)
6-9 ay	42(%25,3)
1-5 ay	26(%15,7)



**Şekil 11.6** Aldığınız Moda Tasarım Kursu Eğitiminin süresi nedir?

Moda Tasarım kurslarıyla ilgili bir diğer tercih sebebi olan süre, iş hayatına daha kısa sürede atılmak isteyenler için önemli bir kriterdir.

Moda Tasarım kurslarına katılan kişilerin süre tercihi ile ilgili araştırmamıza verilen yanıtlara göre %36,1'lik bir grup 1 yıllık bir kursa gittiklerini belirtmiştir.

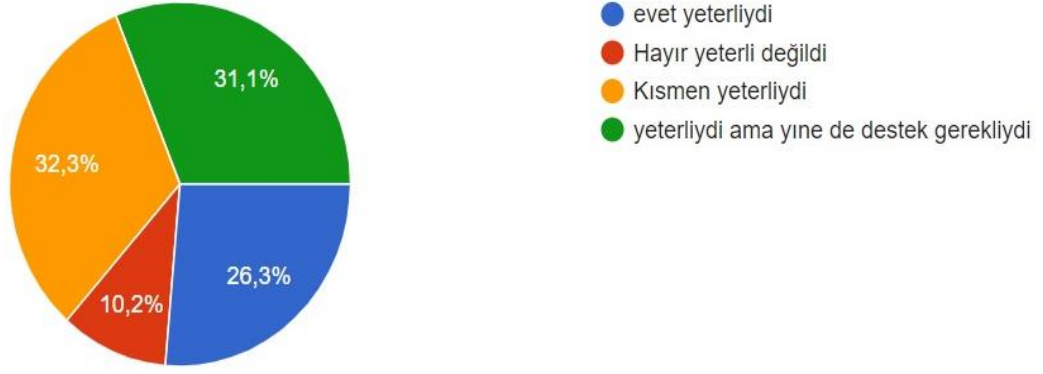
2 yıl ve üstü bir sürede Moda Tasarım eğitimi alanlar %25,3'lük bir orandadır.

6-9 aylık eğitimleri tercih edenler %22,9'luk bir oranla 3. ve 1 ile 5 aylık kısa kurslara katılanlar %15,7 oranındadır.

### 11.7 Aldığınız Moda Tasarım Kursu Eğitimi Sektörde Çalışmanız İçin Yeterli Buluyor musunuz?

Evet yeterliydi	44 (%26,3)
Hayır yeterli değildi	17 (%10,2)
Kısmen yeterliydi	54 (%32,3)
Yeterliydi ama yine de destek gerekiyordu	52(%31,1)





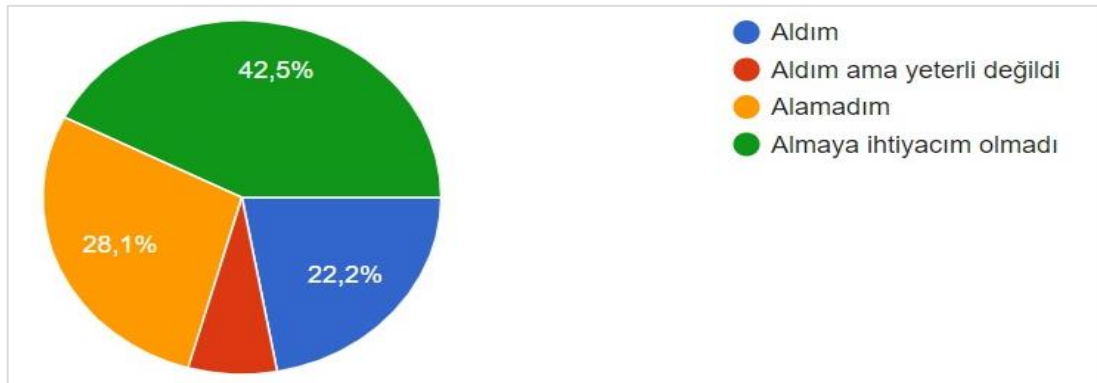
**Şekil 11.7** Aldığımız moda tasarım kursu eğitimini sektörde çalışmanız için yeterli buluyor musunuz?

Moda Tasarım kurslarına katılanların %26,3'ü kursta aldığı eğitimin sektörde çalışması için yeterli olduğunu ifade ederken, %10,2'si yeterli bulmadığını belirtmiştir. %32,3'ü kısmen yeterli olduğunu, %31,1'i yeterli olduğunu ama destek gerektiğini belirtmişlerdir.

### 11.8 Mezuniyetinizden Sonra Eğitim Aldığınız Kurumdan Mesleki Destek Alabildiniz mi?

167 yanıt

Aldım	37 (%22,2)
Aldım ama yeterli değildi	12(%7,2)
Alamadım	47 (%28,1)
Almaya ihtiyacım olmadı	71 (42,5)

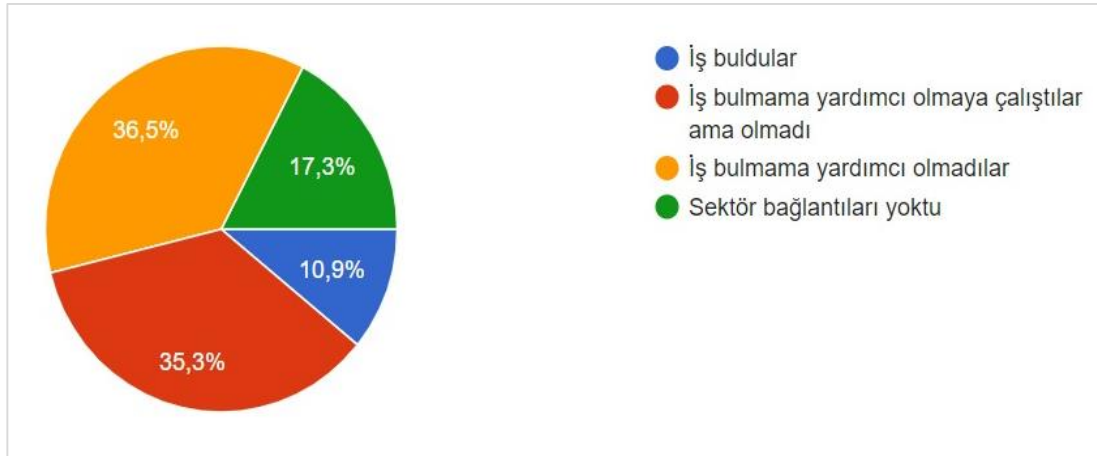


**Şekil 11.8** Mezuniyetinizden sonra eğitim aldığınız kurumdan mesleki destek alabildiniz mi?

Kurstan mezun olduktan sonra da mesleki anlamda destek alabilmeleri öğrenci açısından büyük önem taşımaktadır.. Çalışmaya başladıktan sonra ya da iş arama esnasında öğretmenlerinden ya da kurumdan destek alabilmeleri, gerektiğinde soru sorabilmeleri ve kuruma kolay ulaşabilmeleri açısından değerlendirildiğinde; destek aldığını söyleyenler %22,2 iken, aldım ama yeterli değildi diyenler %7,2 oranındadır. Sonuçlara baktığımızda yarıya yakını %42,5 ile destek almaya gerek görmese de, toplamda %29,4 oranında bir grup kurumdan destek alabildiğini söylemişlerdir. Destek alamadım diyenler %28,1 oranındadır.

### 11.9 Mezuniyetinizden Sonra İş Bulmanıza Yardımcı Oldular mı?

İş buldular	%10,9
İş bulmama yardımcı olmaya çalıştılar ama olmadı	%35,3
İş bulmama yardımcı olmadılar	%36,5
Sektör bağlantıları yoktu	%17,3



Şekil 11.9 Mezuniyetinizden sonra iş bulmanıza yardımcı oldular mı?

Bazı moda tasarım kurslarının vaatlerinden biri de öğrencilerinin iş bulmalarına yardımcı olmaktır. Belediyelere ait eğitim kurumları istihdam ofislerinden faydalanırken, özel kursların bazılarının kendi içlerinde istihdam elemanları bulunmaktadır. Yurtdışı bağlantıları olanlar da ise öğrencilerin portfolyolarının paylaşabilecekleri bir internet sayfası ile tüm dünyada iş bulabilme olanakları sunarlar. Kurslara katılanlara iş bulmalarına yardımcı olup olmadıklarını sorduğumuzda %36,5 yardımcı olunmadığını belirtirken, %35,3'lük bir grup bu konuda çaba gösterilmesine

rağmen başarılı olunamadığını, kurs yardımıyla işe giremediklerini, %17,3'ü kursun sektörle bağlantılarının bulunmaması sebebiyle bu konuda yardımcı olamadıklarını belirtmişlerdir. Sadece %10,9'u kurs tarafından işe yerleştirildiklerini ifade etmişlerdir.. Kursların ana amaçlarından birisi kursiyerinin iş bulması olduğundan kursların seçiminde en önemli faktörlerden biri de iş bulma konusunda yardımcı olup olamayacaklarıdır.

#### 11.10 Kurstan Aldığınız Eğitimden Genel Anlamda Memnun musunuz?

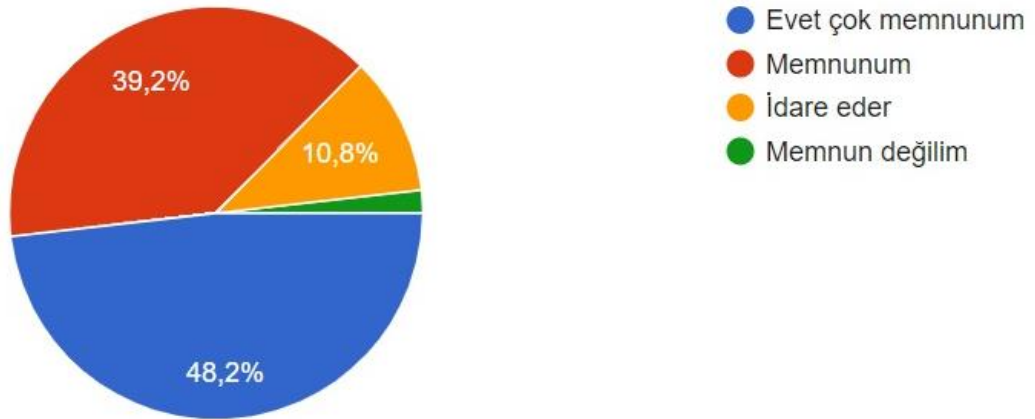
166 Yanıt

Evet çok memnunum %48,2

Memnunum %39,2

İdare eder %10,8

Memnun değilim %1,8

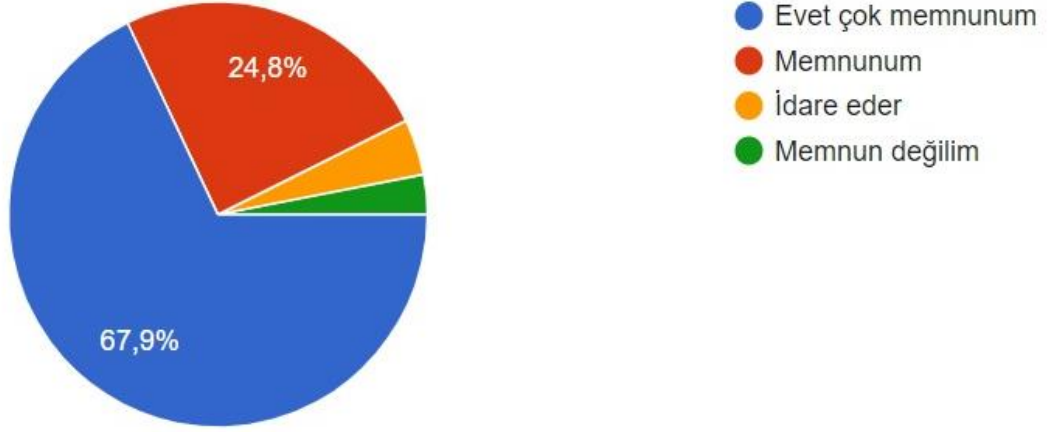


Şekil 11.10 Kurstan aldığınız eğitimden genel anlamda memnun musunuz?

Moda tasarımı eğitimi aldıkları kurumu eğitim kalitesi açısından değerlendirmelerini istediğimizde, çok memnun olduğunu belirtenler %48, memnun olduğunu belirtenler %39'dur. Totalde genel memnuniyet oranı %87,4'dür. Genel olarak eğitimden yüksek bir oranda memnun olduğu sonucuna varılabilir. %10,8 idare eder diyerek fikir belirtmiş, %1,8 memnun olmadığını beyan etmiştir.

### 11.11 Eğitim Aldığınız Kursun Öğretmenlerinden Memnun musunuz?

Evet çok memnunum	%67,9
Memnunum	%24,8
İdare eder	%4,2
Memnun değilim	%3



Şekil 11.11 Eğitim aldığınız kursun öğretmenlerinden memnun musunuz?

Moda tasarım kurslarına katılanlara eğitim kurumunda çalışan öğretmenlerinden %67,9 oranında çok memnun olduklarını söylerken %24,8 oranında memnun olduklarını belirtmişlerdir. Totalde memnuniyet %92,7 oranıyla oldukça yüksektir. %87,4 olan eğitimin genel memnuniyet oranı ile öğretmen memnuniyeti ile karşılaştırdığımızda öğretmenleri ile bağ kurdukları ve eğitimden ayrı değerlendirdiklerini gözlemleyebiliriz. İdare eder diyenler %4,2, memnun olmadığını belirtenler %3 ile daha küçük bir gruptur.

### 11.12 Moda Tasarımcısı Arıyor Olsaydınız Üniversite ya da Kurs Mezunu mu diye Bir Tercih Yapar mıydınız?

Kursların sektördeki eleman seçimlerine yansımalarını değerlendirmek amaçlı tercihlerini öğrenmek adına bu soruyu sorup kendi kelimeleriyle yanıtlamalarını istediğimizde; %56,2 oranında katılımcı herhangi bir tercihte bulunamayacaklarını, yeteneğin, azmin ve özellikle tecrübenin ön planda olması gerektiğini ifade

etmişlerdir. %31,2'si üniversite mezunlarına öncelik vereceklerini, %12,5 ise kurs mezunlarını tercih edeceklerini söylemişlerdir.

Tercihle bulunamayacaklarını söyleyenlere göre yetenek, vizyon ve çalışma azmi bir moda tasarımcısında olması gereken en önemli özelliklerdir. Üniversiteye gitme imkânı bulamamış olanlar arasında bu özelliklere sahip olanlar moda tasarımı eğitimlerini kurslardan alarak da kendilerini yetiştirebilirler. Öncelik kendini geliştirmesi ve vizyonunun olmasıdır. Özellikle uzun dönem moda tasarım kurslarının moda tasarım konularını kalıp, modelistlik, drapaj ve dikiş dâhil tüm yan unsurlarıyla ve birbirleriyle bağlantılı olarak öğretiliyor ve projelerle çalışılıyor olması öğrenci için avantaj teşkil etmektedir. Sektör tecrübesi olan öğretmenlerin çoğunlukta olması bazı kurslarda sektörün ünlü tasarımcılarıyla çalışma ve proje yapma şanslarının olması, eğitim konusunda bazı açılardan üniversitelere yaklaşmalarını sağlayabilmektedir. Türkiye'de eğitim veren yabancı moda okulları dâhil olmak üzere, özel sektör tarafından işletiliyor olması ve ekonomik amaçlar gütmeleri sebebiyle eğitimler, güncel, sektörün ihtiyaçlarına anında cevap verebilen, eğitimcilerin belirli kriterlere sahip olması sektör tecrübelerinin olması ve kendilerini sürekli yenilemeleri kursları bazı açılardan devlete ait okullardaki ağır bürokrasinin karşısında öne geçiren özelliklerdendir. Özetle tüm bu sebeplerden dolayı kurs ya da üniversite mezunu diye bir seçim yapamayacaklarını dile getirmişlerdir.

Kurs mezunlarını tercih edeceklerini söyleyen %12,5 ise moda tasarım kurslarındaki eğitimcilerin sektör tecrübesi daha önde olduğu ve pratik bilgi sahibi oldukları için daha güncel eğitimler verebileceklerine inandıklarını ve kurs mezunlarına öncelik tanınmasını gerektiğine inandıklarını söylemişlerdir.

Kurs ya da üniversite arasında tercih yapmayanların sebeplerine ek olarak üniversite eğitimlerinin kurs eğitimlerine göre uzun olması, bu süre zarfında çalışarak tecrübe edinmenin önemini vurgulamışlardır. Hazır giyim sektöründe tasarım bölümlerinde çalışmayan ara elemanların tasarım eğitimi alıp eksiklerini tamamlayarak daha avantajlı duruma geçebildiklerini belirtmişlerdir.

%31,2'si üniversite mezunlarını tercih edeceklerini, eğitimcilerin standartlara bağlı ve nitelikli akademisyenler olduklarını, eğitimin süresi, içeriği ve niteliğinin daha kaliteli olduğunu düşündüklerini ve akademik bir eğitim almanın tasarımcıyı vizyon sahibi yaptığını ve bakış açısını geliştirdiğini belirtmişlerdir. Kurslarda aynı düzeyde ve nitelikte eğitim almanın mümkün olamayacağı, eğitim kalitesinde ticari olmaktan kaynaklanan düşümlerden endişe duyduklarını söylemişlerdir. Özellikle temel tasarım

eğitimleri ve tasarım kültürünün üniversitede alınabileceği ancak devam ve geliştirme eğitimlerinin kurslarla takviye edilebileceği görüşü hâkimdir.

### **11.13 Moda Tasarım Kurslarını Sektör Açısından Faydalı Buluyor musunuz? Neden?**

Moda Tasarım kurslarının hazır giyim sektörü açısından faydalı bulup bulmadıklarını ve sebeplerini sorduğumuz anket grubumuzdan

%87,5 faydalı bulduğunu söylemiştir. Faydalı bulma sebeplerini şöyle sıralayabiliriz;

Üniversitede moda tasarımı eğitimi alamayan ancak yetenekli ve istekli kişilerin eğitimi alabilmeleri ve meslek sahibi olabilmelerini sağlar.

Moda Tasarım eğitimi almış olanların eksik bilgilerini tamamlamaları açısından yardımcı olur, moda tasarımı eğitimi almakta olan öğrencilerin derslerine yardımcı olur.

Sektörde tecrübeli öğretmenlerle ve bazen de ünlü tasarımcılarla çalışma ve projeler yapabilme fırsatı sağlar.

Kursların süreleri okullarla kıyaslandığında oldukça kısa olduğunu düşünürsek, kısa zamanda meslek edinebilmeyi sağlar.

Gelişen teknolojik gelişmeleri öğreterek tasarımcıların kendilerini güncelleyebilmelerine olanak sağlar

%7,4 faydalı ancak yetersiz bulduklarını ifade etmişler. Bunun sebeplerini de şöyle sıralayabiliriz:

Kurslar faydalıdır, ancak sadece kursa giderek meslek sahibi olmak mümkün değildir.

Kısmen faydalı ama akademik düzeye gelmesi için geliştirilmesi gereklidir

Kursun verimliliği, öğretmenin verimliliği kursiyerin ilgisi ve yeteneğiyle doğru orantılıdır.

Eğitim kalitesi ve eğitim programlarının geliştirilmesi ve piyasaya uygun çalışmalara daha fazla yer verilmelidir.

Her şehirde kurs yoktur ve olanlarda eğitim açısından aynı programlarla eğitim vermemektedir.

%4,9 faydalı bulmuyorum şeklinde cevap vermiştir. Yeterli bulmama sebeplerini şöyle sıraladık

Kurslarda öğretilenler sektör bağlantılı değil çok teknik ve müfredata bağlı kalınmaktadır.

Eğitimcilerin sektör hakkında bilgileri ya az oluyor yada sektör ile bağlantıları olmuyor.

Eğitim program ve süreleri yeterli değildir..

Öğrenciler eğitim sonunda sektör bilgisi neredeyse çok az seviyede olmaktadır.

Mezun olduğunda iş bulmak oldukça zordur.

#### **11.14 Online Moda Tasarım Kurslarına Katıldınız mı? Neden?**

Ankette pandemiyle hayatımıza giren ve yaygınlaşan çevrim içi eğitime bakış açısını öğrenmek amacıyla kurslarla ilgili fikirlerini sordüğümüzda;

(24 kişi)%14,8 çevrim içi eğitimlere katıldığını ve memnun olduğunu belirtirken, (129 kişi) %79,6'i katılmadığını, katılmayanlar arasında (32 kişi)%19,7 ise vakti, fırsatı ve ihtiyacı olmadığını eğer olsaydı tercih edebileceklerini söylemişlerdir.(9 kişi) %5,5 verimli olacağına inandıklarını, katılmayı düşünmediklerini söylemişlerdir.

## BÖLÜM 12

### 12. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de açılan moda tasarımı eğitim veren kursları ve sektöre yansımalarını incelemek amacıyla yapılan bu tez çalışması kapsamında, Osmanlı döneminde moda tasarım bağlamında terzilik eğitimi veren kurumlardan başlayarak günümüze kadar kronolojik bir inceleme yapılmıştır.

19. Yüzyıla kadar kumaşlarını evde dokuyarak giysilerini kendileri diken halk, etnik kimlik, yaş ve medeni durum gibi giysi kodlarına göre giyinmeye devam etmektedir. Saray erkânı ve çevresi için ise lüks kıyafetler zenginlik sembolü olmuş; Avrupa’daki endüstrileşme ve bunun tekstil sektöründeki yansımasının sonucunda oluşan moda kavramı bu zümreleri de etkilemiştir. Toplumsal değişimler, Tanzimat’ın getirdiği kılık kıyafet değişimi ile artan giysi ihtiyacı terziler tarafından karşılanmış, özellikle frenk terzilerine kıyafet diktirmek ayrıcalık sayılmıştır. Dönemin terzilerinin bazıları Avrupa’da eğitim almış, bazıları ise usta çırak ilişkisiyle yetişmiştir.

20. Yy’ın başlarında açılan ilk özel kurslar, yaşanan savaşların da etkisiyle özellikle eşlerini ve ailelerini kaybetmiş mağdur kadınların meslek edinebilmesi ve geçimlerini sağlayabilmesi amacı taşır. Milliyetçilik akımlarının da etkisiyle özellikle Türk ve Müslüman kadınlara hizmet veren bu kurslar milliyetçi kadın gazeteleri ve dergilerinin, kadın dernekleri ile işbirliği içinde açtıkları terzilik kurslarıdır.

Günümüzde açılmış olan halk eğitim merkezleri ya da belediyelere ait kurslarla benzerlik göstermekte; kadınların iş hayatına katılabilmesini amaçlamaktadır. Toplumun genel yapısı her ne kadar terziliği kadın işi olarak görse de, kadının ticaret yapması ya da çalışması fikrine sıcak bakılmadığından Osmanlı dönemindeki ilk özel biçki dikiş kursu da dâhil olmak üzere bu kurslar uzun soluklu olamamıştır. Osmanlı döneminde devlet eliyle verilen dikiş ve terzilik eğitimleri genellikle kimsesiz kızlar için açılmış terzilik mektepleri, ıslahane ve sanayi mektepleriyle devam ederken, bu



okullara öğretmen yetiştirmek ve öğrencilerin eğitimlerine devam edebilmeleri için enstitüler kurulmuştur.

Kıyafet inkılabıyla milletin giyim anlayışı tamamen değişmiş, Tanzimat'la başlayan modernleşme hareketinin son durağı olmuştur. Yeni Türkiye'nin giyim ihtiyacı terzilerle sağlanmaya devam ederken, hazır giyimin temelleri de bu dönemde atılmıştır. Savaşlardan sonra ülkeyi terk eden ve mübadele ile giden frenk terzilerinin yerine terzi yetiştirmek amaçlı açılan okullar ve kız sanat enstitüleri kızlara terzilik, nakış, ev yönetimi gibi dersler vererek toplumu şekillendirecek kadınları yetiştirmişlerdir. Olgunlaşma enstitüleri bu okulların devamı olarak yeni Türkiye'nin giyim tarzını yeniden tasarlarırken, Türk modasını yaratma ve tanıtmaya amacını da üstlenmişlerdir, İlerleyen dönemde enstitüler terzilik ve ısmarlama dikim konusunda uzmanlaşmış ve bu alanda çalışmalarına devam etmişlerdir. Üniversitelerde tasarım bölümlerinin açılması ile tasarımın sanatsal yönü ön plana çıkarak kıyafet üretmekten kıyafet tasarlamaya geçilmiştir. Kız enstitüleri, meslek liselerine dönüşmüştür.

1940'larda filizlenen hazır giyim sektörü terzilikten daha farklı kalıp sistemleriyle çalışmaktadır. Artan iş gücü ihtiyacı yeni eğitimleri gerektirmiş, kişiler firmaların bünyesinde yetiştirilirken 60'lara gelindiğinde ilk özel kurslar açılmaya başlanmıştır. Bazı modacılar açtıkları butiklerle terzilikten hazır giyime adım atmış ve 70'lerde tasarımcı kavramı telaffuz edilir olmuştur.

Özellikle 80'li yıllarda Türkiye'nin dışa açılması ve ihracat teşvikleriyle hazır giyim ihracatına başlaması esnasında acil eleman ihtiyacını karşılayan yine kurslar olmuştur. Hazır giyim sektöründe söz sahibi olma ve markalaşma iddiasının gerçekleştirilebilmesi için moda tasarımcısı yetiştirme amacını okulların yanında kurslar da üstlenmiştir. Bu yıllarda özel kursların sayılarında patlama yaşanmış, okullarda ya da usta çırak ilişkisi ile verilecek uzun ve meşakkatli bir mesleki eğitime tahammülü olmayan hazır giyim sektörü kısa sürede donanımlı insan yetiştirmeyi amaçlayan özel kurslara yönelmiştir.

Cumhuriyet dönemiyle beraber gelen sistemde moda tasarımı kurslarında üç ana hat göze çarpmaktadır.

- 1.Devlet kurumları; Meslek liseleri, Olgunlaşma enstitüleri, üniversiteler
- 2.Hayat boyu öğrenme (yaygın eğitim kurumları);halk eğitim merkezleri, çeşitli kurum ve belediyelere ait kurslar
- 3.Özel kurslar; yurtdışı bağlantılı kolej eğitimi veren kurslar ve özel kurslar

Çalışmada, Moda tasarımı eğitimi veren kursların devlet ya da özel kurs ayrımı yapılmaksızın eğitim programları, öğrenci profilleri, teknik donanım ve sektörel bağlantıları değerlendirilmiştir. Sektörde halen çalışmakta olan tasarımcılarla yapılan anketlerin değerlendirilmesi sonucunda ise kursların sektördeki yansımaları gözlemlenmiştir.

Elde edilen tüm bu veriler ışığında moda tasarımı eğitimi veren kursların ana amaçlarının sektöre moda tasarımcısı yetiştirmek olmasına rağmen kurumun devlet ya da özel olmasıyla küçük de olsa farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Öncelikle tüm kursların Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) denetiminde çalışma zorunluluğu vardır. Devlete ait kursların aynı zamanda bireylerin kültürel, kentsel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmak, yetenek geliştirmek hobi edinmek, bireyleri kent kültürü ve metropolde yaşama konusunda donanımlı hale getirmek gibi amaçları da bulunmaktadır. Bu sebeptendir ki hayat boyu öğrenme kapsamındaki kursların çoğu yukarıda bahsedilen ana amaca hizmet vermekte zorlanmaktadır. Hobi edinmek amacıyla gelen kursiyerler derslerde yoğunluk oluşturduğu için eğitim seviyesi düşmekte ve eğitim programlarını uygulamak zorlaşmaktadır. Özel kurumlar ise ticari getiriye ön planda tutan anlayışları sebebiyle, bazıları oldukça kaliteli ve üniversitelere yakın eğitim vermekle beraber büyük çoğunluğu mümkün olduğunca kısa sürede öğrenci sirkülasyonunun sağlanması ve kar sağlama amacını ön planda tutmaktadır.

İl Mesleki Eğitim Müdürlüğü ile imzaladıkları protokoller çerçevesinde eğitim vermekte olan belediyeler, Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü'ne bağlı tüm kurum ve kuruluşlarda dersler ve içerikleri de aynı yönetmelikler ile belirlenmektedir. Program ve içerikler açısından incelendiğinde ders yeterlilikleri ve içerikler her ne kadar uzmanlar tarafından yazılmış olsa da güncellik ile ilgili sıkıntılar yaşanmakta, sektöre uyum açısından çok verimli bulunmamaktadır. Özel kurslarda uygulanan ders programları ise eğitime ve kurs yönetimine bağlı olarak farklılıklar göstermekte, içerikler kısa sürede öğrenciyi (kursiyeri) mezun edecek şekilde düzenlenmektedir.

Program süreleri 32 ders saatinden 504 saate kadar değişiklik gösterebilmektedir. Bu da bize tasarımcı yetiştirmek için net ve ortak bir programın oluşturulamadığını gösterir. Eğitim kurumunun uyguladığı eğitim programı, mezunların sektörde verimli olabilmesini kriter almalı, verilen teorik eğitim uygulamalı eğitimlerle paralel gitmeli, öğrencinin iş hayatında karşılaşılabileceği

sorunlara pratik çözümler üretebilmesi için tecrübe kazandıracak şekilde stajlarla desteklenmelidir.

Kurslarda moda tasarımı adı altında verilen programlarda, temel sanat eğitimi ile başlayarak desen tasarımı, figür çizimleri, moda tarihi, trend tahmin ve analizi, tekstil ve lif bilgisi gibi dersler verilirken, kısa programlarda çizim eğitimi kopya figürler ile hızlandırılarak devam etmekte ve özet bir şekilde giysi çizimleri, teknik çizim ve renklendirme eğitimleri verilmektedir.

Kursların birçoğunda çizim yeteneği ölçülmeden talebe göre öğrenci alındığından derslerin çok verimli geçmediği, çizim yapabilenlerin bu durumdan sıkıldığı, yapamayanların ise kısa sürede eğitimi bıraktığı gözlenmektedir. Bu yarıda bırakmalar özellikle ücretsiz kurslarda yoğunlaşmaktadır. Eğitimlerin basamaklanarak seviyesine göre kurslara katılımın teşvik edilmesi bu anlamda daha faydalı olacaktır.

Özel kurslarda fiziksel koşullar MEB tarafından denetlendiğinden eğitime uygundur. Kullanılan malzeme ve donanımlar yurtdışı menşeli kurslarda daha güncel olmakla birlikte İsmek'in uzmanlık okullarından olan Moda Okulu birçok okulla yarışır düzeydedir.

Öğrenci profili açısından bakıldığında temel olarak meslek edinmek için kursa katılan kursiyerlerin büyük çoğunluğu örgün eğitimini yarıda bırakmış ve hali hazırda bir mesleği olmayan kişilerden oluşurken, farklı eğitimler almış ancak moda tasarımı öğrenmek isteyen kişiler de bulunmaktadır. Bu ikinci grup için kurslara giderek moda tasarımcısı olarak yetişmek oldukça uzun ve zor bir süreçtir. Kursların çoğunlukla kısa dönemli olması öğrenimin zamana yayılmasını gerekli kılmıştır. Uzun dönemli kursların ise yüksek ücretli oluşu öğrencilerin tercih etmesini zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte moda tasarımı adı altında uzun dönemli ve birbirleriyle bağlantılı proje bazlı çalışılan alternatif programların geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Örneğin bir moda tasarım kursunun modelistlik kursuyla ya da modelistlik kursunun dikiş kursuyla işbirliğinde olmasının bu konudaki verimi oldukça artıracığı düşünülmektedir.

Halen sektörde çalışmakta olup kariyerinde ilerlemek, sektördeki değişimlere ve teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek için kurslara katılanlardan ise daha yüksek verim alınabilmektedir. Bunun için de eğitimlerin ve eğitimcilerin sık sık kendilerini yenilemeleri ve güncellemeleri gerekmektedir.

Öğrenci alım süreçleri kurslarda farklı şekillerde yürütülmektedir. Yüksek ücretli, genellikle yabancı menşeli okullarda kısa bir yetenek sınavı ve mülakatla öğrenci alınırken, kimisinde ise sadece portfolyo istenmektedir. Ancak bununla

beraber bu kursların büyük çoğunluğunda başvurmak kabul olmak için yeterlidir. Eğitim ve yetenek düzeyleri farklı birçok insanın birlikte eğitim görmesi derslerin sürekliliğini zorlaştırmakta ve verim alınamamasına yol açabilmektedir. Özellikle Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı İsmek, Komek gibi belediyelerin eğitim kurumlarında öğrenciler kayıt sırasına göre kabul aldığından bazen eğitim için istekli ve gerçek anlamda ihtiyacı olanlar yerine hobi edinmek amacıyla başvurular eğitim katılabilmekte; diğerleri ise bir sonraki kayıt dönemini beklemek zorunda kalabilmektedir. Bunun için mutlak sınav olmasa da mülakatla öğrenci alınması hem kurs açısından hem de öğrenci açısından çok daha verimli olacaktır.

Sektörel işbirlikleri açısından bakıldığında Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü'ne bağlı eğitim merkezlerinde staj zorunluluğu yoktur. Bazı kurumlar isteğe bağlı staj imkânı sunmaya çalışsa da çok sık rastlanan bir durum değildir. Uzun süreli kurslarda ve yabancı okulların uzun dönemli kurslarında isteğe bağlı staj yapılabilmektedir. Yine daha kapsamlı eğitim veren uzun süreli bu kurslarda sektör temsilcilerinin katıldığı seminer ve söyleşiler yapılmakta; işletme gezileri düzenlenmektedir. Staj ve işletme gezileri kursiyerlerin sektörü tanıyabilmesi ve öğrendiklerini uygulama şansı bulması açısından oldukça önemlidir. Sonuçta sektöre yetişmiş insan gücü kazandırmak amaçlı yola çıkan bu eğitim kurumları mümkün olduğunca sektörle iç içe çalışmalar yürütmelidir. Moda sektörünün ihtiyaçlarının belirlenebilmesi, ancak sektör ve eğitim kurumu arasında yakın ilişkiler kurularak gerçekleştirilebilir. Bazı eğitim kurumlarının yaptığı defile ve sergilerin artırılması ve istihdam ofisleri, öğrencilerin sektöre tanıtılmaları ve iş bulmaları açısından olumlu sonuçlar vermektedir. Öğrencilerin moda tasarım yarışmalarına hazırlanıp bu konuda desteklenmesi yine uzun dönemli kurslarda ya da eğitimcilerin bireysel gayretleri sonucunda gerçekleşmektedir. Bu anlamda tüm bu sergi, defile, yarışma ve benzeri aktivitelerin desteklenmesi önemlidir. Bunların yanı sıra yabancı moda okullarının kendi öğrencileri için kurduğu, tüm dünyadan erişim sağlanabilen portfolyo sunum siteleri vardır. Moda endüstrisinin çok ulusluluğu açısından öğrenciler için önemli bir avantaj teşkil olan bu siteler diğer kurslarda da olmalıdır.

Başta Olgunlaşma enstitüleri olmak üzere bir süredir İsmek'te de faaliyet gösteren uygulama merkezleri sayesinde öğrencilerin eğitimciler eşliğinde tasarımlar yaparak ve bunları üreterek, satışa çıkarabilecekleri satış merkezleri oluşturulmuştur. Bu merkezlerin diğer eğitim kurumlarında da yaygınlaşması, yönetim muhasebe ve

girişimcilik eğitimleriyle de beslenerek kuluçka merkezlerine dönüştürülmesi kendi işini kurmak isteyen tasarımcıları desteklemek anlamına gelecektir.

Moda sistemini sadece giysi tasarımı olarak algılamadan, sistemin yönetim, pazarlama, muhasebe ve benzeri diğer bileşenlerini de öğretmek bir gerekliliktir, Günün değişen koşullarına göre güncel moda fotoğrafçılığı, stil tasarımı (styling), görsel düzenleme uzmanlığı gibi eğitimler de verilmelidir. Bu eğitimlerde tasarımcı adaylarının proje bazında birlikte çalışabileceği alanlar yaratılmalıdır.

Eğitimci kriterleri yaygın eğitime bağlı kurumlarda Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından belirlenirken, özel kurslarda net kriterler bulunmamaktadır. Eğitimcinin tasarımcı olarak sektörde deneyim kazanmış olması, kendini sürekli güncellemesi ve eğitimci kimliğinin olması zorunlu hale getirilmelidir.

Kursların öğrenci sayılarının son dönemde pandemi sebebiyle düşüşünü ve çevrim içi eğitimlerin hayatımıza girişini bir kenara bırakırsak, genel olarak Türkiye’de moda tasarımı eğitimi veren üniversitelerin artması kurslardaki öğrenci sayılarının azalmasına sebep olmuştur. Kursları bitiren öğrencilerin bir çoğunluğu moda tasarımcısı değil ara eleman olarak çalışmaktadır. Halen sektörde tasarım bölümlerinde moda tasarımcısı olarak çalışanlar arasında yapılan anketlerde, tasarımcıların büyük bir çoğunluğunun mesleki eğitimini okullarda almasına rağmen hayatının bir döneminde destek ya da güncellenmek amacıyla kurslardan faydalandığı görülmektedir. Katılımcılar kursları son derece faydalı bulduklarını belirtmiş; bununla birlikte beraber çalışacakları tasarımcıyı seçerken en önemli olan kriterin okul ya da kurs mezunu olmaktan ziyade işini sevmesi ve iyi yapması olduğu fikrinde birleşmişlerdir.

Tekstil ve hazır giyim sektörü, yeni geliştirilen teknolojiler sayesinde numune dikimi dahi yapılmadan tasarımların hayata geçirilebilmesine; teknik tekstiller ve sürdürülebilirlik gibi kavramlar da modanın boyut değiştirmesine olanak sağlamıştır. Tasarımı hayata geçirme yöntemlerinin değişmesi bahsedilen bu kursların da bu bağlamda yenilenme ihtiyacını doğurmuştur. Kurslarda elde çizim yerine bilgisayar programları ile yapılan tasarım ve kalıp sistemleri daha çok talep edilir hale gelmiştir. Vizyon sahibi, teknik bilgi ve tasarım kültürüne sahip, geçmişi bilen ve yüzü geleceğe dönük tasarımcılar yetiştirebilmek için eğitim programları ve kursların yeni dünya kriterlerine göre güncellenmesi gerekmektedir.

## KAYNAKÇA

- Akbostancı, İ. (2012). 21. Yüzyıl Lif Sanatında Teknoloji Etkisi. *Odesa I. Uluslararası Sanat Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (s. 9). İstanbul: Kemerburgaz Matbaası.
- Akbulut, Y. (2010). *Şıklığın Resmi Tarihi Olgunlaşma Enstitüleri*. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.
- Akın, H., & Taşoğlu, T. (30 October- 2 November 1991).
- Akşit, E. E. (2005). *Kızların Sessizliği: Kız Enstitülerinin Uzun Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Alkan, C. (1999). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Mesleki ve Teknik Boyutu: 75 Yılda Eğitim*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Argıt, B. İ. (2015). *istanbultarihi.ist*. 01 19, 2022 tarihinde Büyük İstanbul Tarihi: <https://istanbultarihi.ist/118-osmanli-istanbulunda-giyim-kusam> adresinden alındı
- Avcı, Y. H. (2015). Kapitalizm ve Moda. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 75-78.
- Baydar, O., & Özkan, D. (1999). *75 Yılda Değişen Yaşam Değişen İnsan: Cumhuriyet Modaları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Bellis, M. (2022, 01 19). *Dikişler-Dikiş Makinelerinin Tarihi*. 01 19, 2022 tarihinde thoughtco.com: <https://www.thoughtco.com/stitches-the-history-of-sewing-machines-1992460> adresinden alındı
- Bostan, A., Ateş, İ., & Ürüt, S. (2009, Nisan 1). Türkiye Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Rekabet Gücü: Avrupa Birliği Ülkeleri bir bir Karşılaştırma. *Adnan Menderes Üniversitesi İktisat Dergisi*, 8(13), 49-54.
- Brandstatter, C. (2003). *Wonderful Wiener Werkstätte: Design in Vienna 1903-1932*. London: Thames&Hudson.
- Clarke, S. (2011). *Textile Design*. London: Laurence King Publishing.
- Dal, V., & Gürpınar, M. (2010). *Hazır Giyim Sanayinde Hızlı Moda Kavramı ve Bir Model Önerisi*. İstanbul: İstanbul Sanayi Odası.

Demir, M. (2016, Aralık). Osmanlı Kadınları Arasında Modanın Yaygınlaşmasında Bir Araç Olarak Biçki-Dikiş. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 74-116.

Doe, T. (2013). *The Print Revolution*. London: Goodman.

Doğramacı, E. (1997). *Türkiye’de Kadının Dünü ve Bugünü*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Dölen, E. (1992). *Tekstil Tarihi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları.

*enstitu.ibb.istanbul*. (2022). [www.enstitu.ibb.istanbul:https://enstitu.ibb.istanbul/portal/IBB-enstitu-istanbul.aspx](http://www.enstitu.ibb.istanbul:https://enstitu.ibb.istanbul/portal/IBB-enstitu-istanbul.aspx) adresinden alındı

*Fashionhistory.fitnyc.edu*. (2020, Şubat 6). Ocak 19, 2022 tarihinde Fashion History Timeline: <https://fashionhistory.fitnyc.edu/1840-queen-victorias-wedding-dress/> adresinden alındı

Fletcher, K. (2007). *www.theecologist.org*. 01 15, 2022 tarihinde Theecologist.slowfashion: [http://www.theecologist.org/green\\_green\\_living/clothing/269245/slow\\_fashion.html](http://www.theecologist.org/green_green_living/clothing/269245/slow_fashion.html) adresinden alındı

Fogg, M. (2014). *Modanın Tüm Öyküsü*. (E. Gözgülü, Çev.) İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Fukai, A. (2002). *The Collektion of The Kyoto Custume Institute Fashion: A History From The 18th to the 20th Centry içinde*. Köln: Taschen.

(2020). *H.B.Ö. Genel Müdürlüğü: İzleme ve Değerlendirme Raporu*. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı. <http://hbogm.meb.gov.tr/www/izleme-ve-degerlendirme-daire-baskanligi/icerik/267> adresinden alındı

*halkegitime.com/kurs/stilist-egitimi*. (2022). [halkegitime.com:halkegitime.com/kurs/stilist-egitimi](http://halkegitime.com/kurs/stilist-egitimi) adresinden alındı

Harris, J. (1993). *5000 Years of Textiles*. London: British Museum Press.

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. (2020).

*hbogm.meb.gov.tr*. (2014). [hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar](http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar). *hbogm.meb.gov.tr*. 02 19, 2022 tarihinde <http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/programlar/giyim/Kad%C4%B1n%20Giyileri%20Artistik%20%C3%87izim.pdf> adresinden alındı

*hbogm.meb.gov.tr*. (2014). [hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar](http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar). *hbogm.meb.gov.tr.modulerprogramlar/programlar* Stilist Eğitimi, Ankara. <https://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/programlar/giyim/Stilist%20E%C4%9Fitimi.pdf> adresinden alındı

- hbogm.meb.gov.tr. (2014). *hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/Artistiktik Çizim ve Drapaj*. Ankara: MEB. 2 19, 2022 tarihinde <https://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/programlar/giyim/Artistik%20%C3%87izim%20ve%20Drapaj.pdf> adresinden alındı
- (2017). *hbogm.meb.gov.tr*. hbogm.meb.gov.tr, hbogm.bilgisayar destekli moda tasarımı kurs programı. 2 19, 2022 tarihinde [https://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kurslar/Giyim%20%C3%9Cretim%20Teknolojisi\\_Bilgisayar%20Destekli%20Moda%20Tasar%C4%B1m%C4%B1.pdf](https://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kurslar/Giyim%20%C3%9Cretim%20Teknolojisi_Bilgisayar%20Destekli%20Moda%20Tasar%C4%B1m%C4%B1.pdf) adresinden alındı
- Himam, D., & Pasin , B. (2011). “Designing a National Uniform(ity): The Culture of Sümerbank within the Context of the Turkish Nation-State Project”. *Journal of Design History*, 24(2), 157-170.
- Houze, R. (2010). *Design Reform,1820-1920*. New York:Berg: Grace Lees-Maffei ve Rebecca Houze(Ed.), The Design History Reader içinde.
- İnci. (1335, Teşrinisani). Biçki Yurdu. *İnci*(16).
- İnci. (1335, Teşrin-i sani 10). Biçki Yurdu Atölyesi. (17).
- İsmek. (2019, 5 20). *İSMEK*. Misyon, vizyon, kurumsal tarihçe ve branş rehber . [ibb.gov.tr](http://ibb.gov.tr). adresinden alındı
- İşmal, Ö. E., & Yıldırım, L. (2012). *Tekstil Baskıcılığının Tarihçesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- İşmal, Ö. E., & Yüksel, E. (2016). Tekstil ve Moda Tasarımına Teknolojik Bir Yaklaşım: Akıllı ve Renk Değiştiren Tekstiller. *Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*(16), 88-89.
- Iwagami, M. (2002). *The Collection of the Kyoto Costume Institute Fashion: AHistory from the 18th to the 20th Century içinde*. (A. Fukai, Dü.) Köln: Tashen.
- Kadınlar Dünyası. (1329, Haziran 8). Terzilik. *Kadınlar Dünyası*(66), s. 1.
- Karadağ, R. (2007). *Doğal Boyamacılık*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Karakışla, Y. S. (2014). *Osmanlı Hanımları ve Kadın Terzileri*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.
- Kawamuro, Y. (2005). *Moda-Loji*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kazgan, H. (1991). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Şirketleşme*. İstanbul: Töbank Yayınları.
- Kazgan, H. (1991). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Şirketleşme*. İstanbul: Töbank Yayınları.
- Kipöz, Ş. (2015). *Sürdürülebilir Moda* (1 b.). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.



- Kırkham, P. (2004). *The Beauty of Life: William Morris&The Art of Design* içinde. D. (. Waggoner (Dü.). içinde London: Thomas&Hudson.
- Komşuoğlu, Ş., Arsal, İ., Seçkinöz, M., Alpaslan, S., & Etike , S. (1986). *Moda Resmî ve Giyim Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kotanlı, Ş. (2015). Medya ve Tüketim Bağlamında İdeal Kadının Moda Üzerinden Temsili: "Bana Herşey Yakışır" ve "Bugün Ne Giysen? Programları Örneğinde". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(50).
- Kurnaz, Ş. (1999). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadınların Eğitimi. *Millî Eğitim Dergisi*, 20-22-108.
- Levistrauss.com*. (2013, Mart 14). 2022 tarihinde Levi Srauss&Co: <https://www.levistrauss.com/2013/03/14/the-story-of-levi-strauss/> adresinden alındı
- (2010). *M.E.B. Özel Kurslar Tip Yönetmeliği*. Ankara. 01 19, 2022 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/02/20100206-7.htm> adresinden alındı
- MacCarty, F. (1982). *British Design since 1880 A Visual History*. London: Lund Humphries.
- Mangır, A. F. (2016). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yavaş ve Hızlı Moda. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 19-41.
- McDermott, C. (2008). *Contemporary Design:Date1900-Today, Design Museum*. London: Carlton Books.
- (Mesleki ve Teknik Eğitim Sunumu). *meb.gov.tr*. Ankara. 01 19, 2022 tarihinde [http://mtegm.meb.gov.tr/www/icerik\\_goruntule.php?KNO=1065](http://mtegm.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=1065) adresinden alındı
- meslek.eba.gov.tr*. (2017). *Mesleki Eğitim Merkezi Giyim Teknolojisi Alanı*. Ankara. <http://meslek.eba.gov.tr/?p=Ogretim-Programi&tur> adresinden alındı
- Naskali, E. G. (2014). *Biçki-Dikiş*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.
- Onur, N. (2004). *Moda Bulaşıcıdır*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Orsborne, A. (2013). *Moda Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi*. (D. Özen, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Özen, D. (2013). *Moda Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi*. İstanbul: *Kaknüs Yayınları*. (409 b.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Singer Dikiş Makinaları Usul İstimaline Havi Talimatname. (1882, Kanun-ı Evvel 13).*sumerholding.gov.tr*. (2022, 01 19).
- www.sumerholding.gov.tr/tr/kurumsal/sirket/tarihçe*. 01 19, 2022 tarihinde [sumerholding.gov.tr](http://www.sumerholding.gov.tr):

<http://www.sumerholding.gov.tr/tr/kurumsal/sirket/tarihce.aspx> adresinden alındı

Şeftalici, S. (2005). Terziden Tasarımcıya. 12. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

T.C. Resmi Gazete. (2004, Temmuz 23). Büyükşehir Belediyesi Kanunu. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları başlıklı 7/v maddesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm> adresinden alındı

Taşcıoğlu, M. (1958). *Türk Osmanlı Cemiyetinde Kadının Sosyal Durumu ve Kadın Kıyafetleri*. Ankara: Akın Matbaası.

Taşkıran, T. (1973). *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Tezcan, H. (1973). *19. Yüzyıl Sonuna Ait Bir Terzi Defteri*. İstanbul: Sadberk Hanım Müzesi Yayınları.

Toprak, Z. (2012). *Türkiye'de Milli İktisat 1908-1918*. İstanbul: Doğan Kitap.

TRC Leiden. (2022, Ocak 19). *TRC Leiden*. United Kingdom. Nisan 19, 1916 tarihinde <https://trc-leiden.nl/trc-needles/organisations-and-movements/educational-institutes/royal-school-of-needlework> adresinden alındı

Uluçay, Ç. (1971). *Harem II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Vasıf, A. (1922). *Sanâyimizin Esbâb-I İntitâtı ve Terakkîsi Çareleri*. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.

Vatandaş, C. (2010). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bir Toplumsal Değişim Aracı Olarak Eğitimin Modernleştirilmesi. *Istanbul Journal of Sociological Studies*(41.42).

[www.beyogluolgunlasma.meb.k12.tr/](http://www.beyogluolgunlasma.meb.k12.tr/). (2022, 01 19). İstanbul-Beyoğlu Refia Övünç Olgunlaşma: <https://beyogluolgunlasma.meb.k12.tr/> adresinden alındı

[www.ensonhaber.com](http://www.ensonhaber.com). (2022). 01 19, 2022 tarihinde [www.ensonhaber.com/galeri/muhtesem-kot-kimdir](http://www.ensonhaber.com/galeri/muhtesem-kot-kimdir): <https://www.ensonhaber.com/galeri/muhtesem-kot-kimdir#4> adresinden alındı

[www.ihkib.org.tr/tr/kurumsal/hakkimizda](http://www.ihkib.org.tr/tr/kurumsal/hakkimizda). (2022). 19 2022, 01 tarihinde [www.ihkib.org.tr](http://www.ihkib.org.tr): <https://www.ihkib.org.tr/tr/kurumsal/hakkimizda/k-205> adresinden alındı

[www.istanbulmodaakademisi.com](http://www.istanbulmodaakademisi.com). (2022). 01 19, 2022 tarihinde [istanbulmodaakademisi.com](http://www.istanbulmodaakademisi.com): <https://www.istanbulmodaakademisi.com/> adresinden alındı

- www.itkib.org.tr*. (2009). 01 19, 2022 tarihinde *www.itkib.org.tr/tr/kurumsal-hakkimizda*: (<https://www.itkib.org.tr/tr/kurumsal-hakkimizda-tkb-hakkinda.html>) adresinden alındı
- www.lasalle.com.tr/hakkimizda/tarih*. (2022, 1 19). *www.lasalle.com.tr*: <http://www.lasalle.com.tr/hakkimizda/tarih> adresinden alındı
- www.lasalle.com.tr/moda-tasarim/moda-tasarim-diploma*. (2022). *www.lasalle.com.tr*: <http://www.lasalle.com.tr/moda-tasarim/moda-tasarim-diploma> adresinden alındı
- www.lcieducation.com*. (2022). 01 21, 2022 tarihinde *www.lcieducation.com*: <https://www.lcieducation.com/> adresinden alındı
- www.turquality.com/hakkimizda*. (2022). 01 19, 2022 tarihinde *www.turquality.com*: <https://www.turquality.com/hakkimizda> adresinden alındı
- www.turquality.com/hakkimizda/tarihce*. (2022, 01 19). 2022 tarihinde *www.turquality.com*: <https://www.turquality.com/hakkimizda/tarihce> adresinden alındı
- www.vakkoesmod.com/istanbul/tarihce/*. (2022). 01 19, 2022 tarihinde *www.vakkoesmod.com*: <https://www.vakkoesmod.com/istanbul/tarihce/> adresinden alındı
- www.vakkoesmod.com/programlar*. (2022). 2 18, 2022 tarihinde *vakkoesmod.com*: <https://www.vakkoesmod.com/programlar/> adresinden alındı
- Yurt Ansiklopedisi. (1981). İstanbul: Anadolu Yayıncılık.
- Zekeriya, S. (1919, Şubat 1). Kadın Müesseselerimizi Ziyaret: Biçki Yurdu Müessesesi. *İnci*(1), s. 11.

## EK

### Araştırmada Kullanılan Mülakat Formu

1. Moda Tasarım eğitiminizi hangi kurumdan aldınız?
  - a) Üniversite
  - b) Lise
  - c) Özel Kurs
  - d) Almadım (Alaylıyım)
2. Moda Tasarımıyla ilgili herhangi bir kursa katıldınız mı? Katıldıysanız hangi sebepten?
  - a) Meslek edinmek için katıldım
  - b) Kendimi geliştirmek için katıldım
  - c) İş bulmak için katıldım
  - d) Katılmadım
3. Moda tasarımı eğitimi aldığınız kurs ücretli miydi?
  - a) Evet
  - b) Hayır.
4. Moda Tasarım eğitimi aldığınız kurs devlet kurumu mudur, özel bir kurs mudur?
  - a) Özel kurum
  - b) Devlet kurumu
  - c) Yabancı bir üniversiteyle bağlantılı Collage ya da Lisans eğitimi
  - d) Yabancı bir üniversitenin kısa dönem kursu
5. Moda tasarımı almış olduğunuz kursu seçme sebebiniz nedir?
  - a) Eğitimin nitelikli olması
  - b) Eğitim kurumunun ünlü olması
  - c) Eğitim kurumunun ücretsiz olması
  - d) Eğitim kurumunun fiyatının uygun olması

6. Aldığınız moda tasarımı kursu eğitiminin süresi nedir?
- 2 yıl ve üstü
  - 1 yıl
  - 6-9 ay
  - 1-5 ay
7. Aldığınız moda tasarım kursu eğitimi sektörde çalışmanız için yeterli buluyor musunuz?
- Evet yeterliydi.
  - Hayır yeterli değildi
  - Kısmen yeterliydi.
  - Yeterliydi ancak destek gerekiyordu.
8. Mezuniyetinizden sonra eğitim aldığınız kurumdan mesleki destek alabildiniz mi?
- Aldım
  - Aldım ama yeterli değildi.
  - Almadım
  - Almaya ihtiyacım olmadı.
9. Mezuniyetinizden sonra iş bulmanıza yardımcı oldular mı?
- İş buldular
  - İş bulmama yardımcı olamaya çalıştılar ama olmadı.
  - İş bulmama yardımcı olmadılar.
  - Sektör bağlantıları yoktu.
10. Kurstan aldığınız eğitimden genel anlamda memnun musunuz?
- Evet çok memnunum
  - Memnunum
  - İdare eder.
  - Memnun değilim
11. Eğitim aldığınız kursun öğretmeninden memnun musunuz?
- Çok memnunum
  - Memnunum
  - İdare eder
  - Memnun değilim
12. Moda Tasarımcısı arıyor olsaydınız üniversite yada kurs mezunu mu diye bir tercih yapar mıydınız? Neden?

13. Moda Tasarım kurslarını sektör açısından faydalı buluyor musunuz? Neden?
14. Online Moda Tasarım Kurslarına katıldınız mı? Neden?

## ÖZGEÇMİŞ